

mucho a ellos, y
y enara mucho el y ap...
...vaya al hospital, y co
...fuere d algus
...20%

Est- 148
57

Est 148
57

coll...

148

148

57

811
- 57
- 148

ay peligrosos o para morir, y vaya
a mirar, y trabaje por hallarse a mu-
cho, ganara mucho el; y aprouechara
otras vezes vaya al hospital, y con-
nos: otras vezes si supiere de algu-
n dia, si supiere que puede apro-
vechar, y querria que ordinariamente leyes-
semos a todos bien indignados, cada
uno de buenas costumbres. Así como
de aristotiles, algo de Platon, o
de meterse en misterios de christi-
anismo, o de tener por insuficiente: pa-
ra que en esto se gastara la tarde: y sub-
sta dicha. Resta auisarle de algunas
cosas. Y son que quando pensare la
del pensamiento muy leñoso de si a los
caecio lo que piensa, mas todo lo piensa
de si mismo acaeciessen. Y no trabaje
en tirar vena, sino lo mas sossegadamente
e, no con demasiada fuerza el pa-
sar, parezca a mirar simplemente lo que
como si presente estuviessen. Digo
no ha de curar de razones, ni de mu-
ltos pensamientos, mas como con una vista
ligencia mirar al señor. Y las mas
de considerarlo como estaua esperan-
do por que este negocio, todo es rece-
tos del señor, antes que venga, las que
de surgere. Y lo que entones le fuere
de amor, o de amor, o de temor, o de dolor
de costumbres, o lagrimas. y c.
char nada. Y si ninguna cosa

le dierē no se altere, mas renūciādo
del señor, tēga por muy gran merce
tido su magestad dlate su presencia
do leproso como el es, y con esto se
¶ Ytē: si pēfando en algūas cosas
tiere q̄ el anima se deleyta en d̄r a
en otro, d̄ue seguir lo q̄ el aia q̄ere
tal q̄ no sea a cada viēto, sino quā
uada a otra cosa, q̄ sino estess
uocion en lo que pensaua. ¶
mas vezes q̄ pudiere recogerse d̄
todo el día: aunq̄ ande en occupa
en la memoria el passo dela passiō
de pēsar, porq̄ los q̄ esto no hazen
deuotos: quādo despues tomā ale
sto deziā los padres q̄ d̄uia el mōi
ciones breues frequentes para qu
se la oracion. ¶ Ytē, porq̄ ay q̄ro
den entrar en el pēfamiēto dela n̄ise
cō mucha pena es biē q̄ se pēgin
q̄ es muy buē remedio comēç, y
bro duoto d̄la passiō, y leera aca
re pēsar, y q̄dase ēla memoria h̄rō
passo, y q̄da la volūta d̄ algo mo p
merced lo biziēse. Y d̄los libros rel
recē mejores. Es el passio duos, y
te d̄l abecedario spūal: puādol die
¶ Ytē, se deue exercitar en libros m̄ie
uotos y spūales, assi como vitae
de Collationibus primū, y de q̄
no este. Otro es en grā maner
dorp d̄ duodecim mortifica se

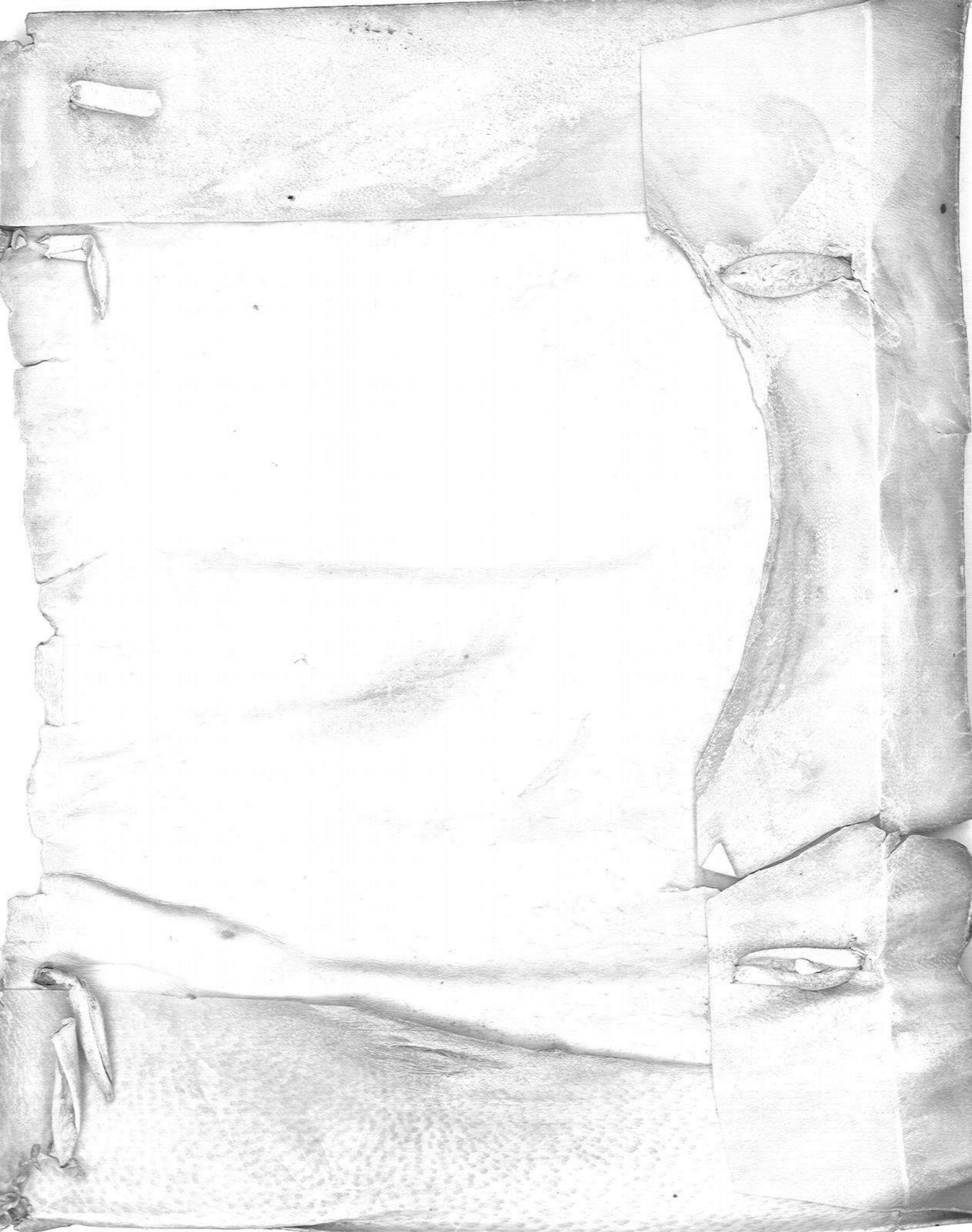
razlo y el fin desto es el sentirlo: due tãbiẽ exami-
ar los defectos aq̃l día hechos: y sentirlos mas q̃
os p̃c̃os passados: mirãdo muy atẽtamẽte sus in-
linaciones: y pedir luz al señoꝝ para escudriñar es-
c̃abismo: q̃ solo dios lo escudriña, y el bõbre q̃n-
o dios le da delũbre para ver los rincones del.

Esto es e lo q̃ se due ocupar d̃sde e anocheciẽdo
hasta dos buenas hora q̃s serã las ocho o las ocho
y media. Luego coma vn bocado d̃ cosa liuiana: por
q̃ assi ha d̃ ser la cena, q̃ en ningũa manera d̃ pesa:
dũbre al aia para entẽder en la oñon. Y q̃rria q̃ so-
bre la cena no hoblasse: mas q̃ guardasse silẽcio des-
de en anocheciẽdo, hasta aue dicho missa otro dia.
Digo pues q̃ d̃spues d̃ hauer tomado el bocado d̃
ue rezar vocalmẽte algũa cosita: y leer algo q̃ le in-
cite a d̃uociõ. Y en esto fera ya casi las nueue y me-
dia: y entõces aparejese vn poq̃to para dormir: el
q̃l ha d̃ ser como los otros para morir: y recogẽdo
un poq̃to el aia en comẽdãdola en las manos del
señoꝝ: duerma p̃sando como lo hã de tẽder en la se-
pultura: o como el señoꝝ fue sepultado. Y comẽcan-
do a dormir alas diez: dormira hasta las tres. Y en-
tõces se leuãte y reze maytines: y estos acabados
piẽse bincadas las rodillas vn passo d̃ la passiõ d̃l se-
ñoꝝ: romãdo cada dia vn passo por q̃ no ande vague-
ando con el pensamiẽto. Y puede ordenar los assi.
Que el lunes piẽse la yda al buerto: y oraciõ y p̃rẽ-
dimiẽto. **M**artes d̃sde alli basta la columna inclusive.
Miercoles la coronacion y el ecce hõ. **J**ueves la
sentẽcia y llevada d̃ la cruz. **V**iernes la crucifixiõ y
muerte. **S**abado la d̃posiciõ d̃ la cruz y sepultura.
Domingo la resurrectiõ y gloria que tienẽ los del
cielo figurada en la resurrectiõ de christo. Esto esta

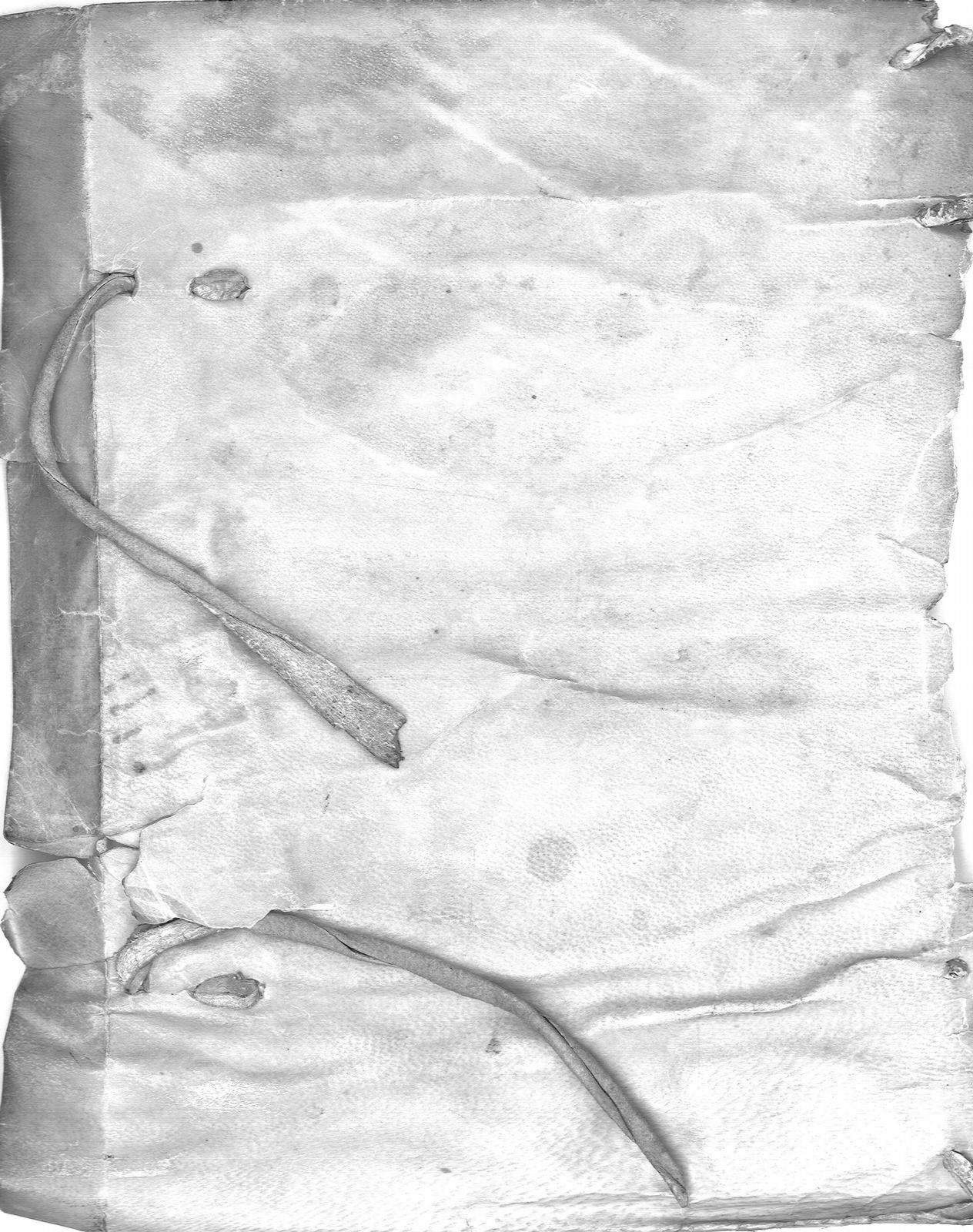

ra casi dos horas: y despues recline
ca, para tomar vn poco de sueño, po
ca, basta las seys, o seys y media: y
ma y tercia y sexta: y póngase en oración
para la missa, pensando en este profundissimo misterio.
Y considerando su propia in
bir a qual mismo cuya passio: pen
Porque pensando al señor en la m
pense en la oración, ayudase mucho
missa acabada: recojase media
a bolarse con a qual que en sus entr
quando acaba via fue recebido
theo o de otro que se lea: porque el n
a qual mientras el señor esta en nro
se deve gastar en otra cosa, si e
o otra cosa no constriñesse. Tras
vra merced basta comer, que sera
el estudio sera començar a passar el nuevo testame
to. Y si fuere possible que rria que lo
estudiar sera alçando el corazón a
sin otra glosa: sino fuere quando algo
ces puede mirar Chrysostomo, o Ier
o otro que le parezca que declara la letra
se meta, sino saber el sentido propio
allí pretender que por aora no es men
Despues de comer buelgue vn poco
que aun que parece que quando pica la piedra
se haze nada, mas mucho se haze en
ra mas moler. Y si su cabeza ha me
de sueño tomelo en hora buena. Y despues
y bisperas y cumpletas. Y gaitela tarde en pro
cho de sus exercicios desta mane

EXACTISSIMA

AC BREVIS LOGICALIVM TERMINO-
RVM RATIO, QVA ITA SOPHISTI-
ca rescinduntur, vt omnia quæ hanc concernunt
scientiam plenissimè contineat. Authore per
quàm Reuerendo patre fratre PETRO
FERMOSELLO, Ordinis Mi-
norum, & Hispalensiscœnobij
(vt vocant) Guardiano.

Habes etiam super totam nostri Titelmani Dialecticam tra-
ctatum argumentatium additis solutionibus, quem Vi-
tam motum, seu huius facultatis spiritum vocare
non ineptè poteris, eodem FERMO-
SELLO authore.

*Ex de la libreria
del Colegio de San
Clemente de la
Comp. de Siquis de
Sevilla.*

Ecce venio sicut fur & beatus qui vigilat, &

custodit vestimenta sua. APOC. xvj.

HISPALI
Excudebat Martinus à Montesdoca.
Anno, M.D.LV.

TYPOGRAPHVS LECTORI
in operis commendationem.

Quam Flander logicen Franciscus condidit artem

Ille Titelmanus, vir bonus & sapiens:

Hanc Fermosellus titulis illustrat honoris:

Hanc argumentis condecoratq; suis.

Ille fuit logicæ doctus, celeberrimus ille,

Non minus hic nostro tempore doctus adest.

Omnibus ille dedit studiosis arma parata:

Hic tamen armatos arma mouere docet.

Hæc documenta Petri vigili si mente reuoluas,

Et verses crebra nocte dieq; manu:

Alter Aristoteles dicas, en surgit in orbe,

Qui labyrinthæ peruia claustra facit:

Commoda mille feres, fructus captabis opimos,

Et poteris nodos soluere difficiles.

Vos ergo Hispani tanto gaudete magistro,

Plaudite, dux vobis firenuus ecce domi est.

El Licenciado Gerónimo
de Caceres

✠ CENSURA ET HVIVS ✠
operis approbatio.

PERVENIT AD ME OPVS NVPER AB AV
thore profectum, prelo tamen iam destinatum: cui titulus
est Titelmanicæ Dialecticæ Ampliatio. Quod quum summo
perlegissem studio, ita placuit, vt, præter id quod in eo nihil
offendas, quod christianæ nostræ pietati possit refragari, exi-
mium etiam inde reportent emolumentum, quicumq; huius
operis facultati operam impendent. Dignum quidem opus,
quod ab omnibus relegatur. Quare meo sane iudicio, & excu-
dendi, & in lucem producendi copiam fieri licebit. Et quoniã
hec est nostri animi hac de re sententia, proprio nomine sub-
scripsimus, xiii. cal. ian. anno, M, D, Liiii.

Doctor Pedraza.

YO el Prouisor de Seuilla, por la presente doy licencia para
que se pueda imprimir el libro de que arriba se haze men-
ciõ, en esta ciudad por qualquier impressor, sin que en ello sea
puesto impedimiento alguno. Fecha a dos de Henero de mil
y quinientos y cinquenta y cinco años.

El Licenciado Ceruantes
de Gacte.

Frater

i

FRATER ANDREAS INSVLANVS fami-
liæ Cismontanæ Fratrum minorum Commissarius
generalis, Reuerendo patri fratri PETRO FER-
MOSELLO viro doctissimo, Salutem.

Vum super TITELMANI
nostri Logicam, opus quodam
per te absolutum ordinari? His
palensis diocesis, inquisitores
etiã hæreticæ prauitatis appro-
bauerint, dignum quòd in inci-
pietium vtilitatem in medium
prodeat, nostram etiam necesse
sit interuenire auctoritatem
vt sacro sanctę cecumenicę Tri-
dentinę synodi per omnia sit satisfactum: volentes similibus
studiis, vt par est, fauere, Tibi copiam facim⁹, hoc tui ingenii
opus excudendi, omnia insuper illa agendi, quæ ad debitum
eius laboris finem pertinere videbuntur. Præcamur Deum, vt
te, qui maiora intendis, quàm diutissimè nobis seruet in colu-
mem. **Vale.**

**Ex nostro Vlyssiponensi cænobio, sexta die Decembris,
Anni Millesimi quingentesimi quinquagesimi quarti.
Sub manu, & sigillo nostris.**

**Frater Andreas qui supra
manu propria.**

AD BENE VOLVM
& pium lectorem.

IRABERIS FORSAN,
Candide lector, quorsum post
tantum eorum qui in logicam
scripsere numerum, meæ nunc
in lucem prodeant lucubratio
nes. Rationem breui accipe.
Dum aliàs mei instituti mona-
chis Dialecticæ interpretarer
neminem in tanta authorum
copia, reperi, qui hæc castè tra-

deret, & sincere, sed omnes ferme ita inutilia vtilibus com-
miserent, ut ingenua adolescentum ingenia defatigent, ac pe-
nitus obruant. Quod facile cognosceret quisquis eorum splen-
dida volumina viderit (quorum non minima copia est) in quibus
præter ius & æquum res per se notas ita atra obfuscant obscuri-
tate, ut magis videantur ipsi sano iudicio carere, quam adole-
scuntulorum ingenia ad rei veritatem pertingendam prouocare. Inde
est, ut in promouendis adolescentulorum ingeniis nihil aut parum
conferat, quin ita sophysticis inherere, & in illis digladiari do-
cent, ut in his consensere, aliàs ad maxima nata ingenia cogat.
Opere precium igitur mihi facturus videbar, si hanc ingeniorum
lanienam, iuxta mihi vires concessitas, destruere cõarer, ubi flo-
rida iuuentum ingenia tam misere periclitantur, & non raro pe-
reunt, his consuli posse facillime videbatur, si quis è tot centibus
scientiam hanc expurgaret, & pro putridis lacunis, fontem præbe-
ret nitidum. Sed dices, Nonne hoc nobis contulit Titelmani
Dialectica? Iuuit quidem mirum in modum doctissimus ille vir
in his iuuentutem, verum cum sophistis exitiale bellum inducit
nec eorum namque detineri perspicax hominis ingenium suf-
fert, ita inutilia resecat, ut aliquando necessaria conuoluat.
Addendum igitur aliquid fuit, ut Titelmani Dialectica exactis-
sima, ita ut est doctissima, iudicaretur. Quod habundè hoc no-

stro opusculo præstari, optimis ingeniis, virisque doctissimis
visum est. Aquis itaque Sylœ, quæ cum silencio currunt, nem-
pe Titelmani Dialecticæ, quæ sine vita, & sine ratiocinatione
esse videtur, & omni est Dialectico orbata exercicio, aquam
vivam iungere sum conatus, nempe argumenta, & pulchrum
Dialecticæ exercitium, ut tanti viviicaretur viri doctrina.

Crassiori dicendi utor stylo, ut etiam paruuli hæc pateat
doctrina, maximè cum familiaribus sit referta exem-

plis. Tuum erit, optime lector, hoc quaecun-

que est boni consulere, cuius utilitati

maiora parturimus.

Vale.

[illegible]

In nomine patris & filij & spiritus sancti: cui honor & gloria
per immensa secula. Amen.

Ractaturi de Logica, quæ (vt ait Boetius in libro
de disciplina scholarium) est indagatrix veri falsi-
q; operæ pretium videtur primo animaduertere
multiplicem operationem anime intellectuales:
necnō notare partes ipsi⁹ philosophiæ rationalis.

Logica qd

Triplex o-
peratio in-
tellectus.

¶ Quo ad primum, notandum est q; anima ra-
tionalis habet triplicem operationem ex parte
intellectus. Prima est apprehensiva incomplexorum: vt est apprehensio
hominis solitarie, intellectio beatitudinis. Secunda operatio est compo-
sitiua, seu diuisiua horum simplicium: vt Petrus est beatus. Exemplū
secundi: Iudas non est beatus. Tertia operatio est discursiua ex primis
cōcessis, vel negatis. Exemplum primi. cū m̄is prædestinatus erit beat⁹
Petrus est prædestinatus, ergo Petrus erit beatus. Exēplum secūdi: nul-
lus præscitus erit beatus: Iudas est præscitus: ergo Iudas non erit bea-
tus. Ecce quomodo intellectus humanus est apprehensiuus simplicium
& compositiuus vel diuisiuus eorundem: & discursiuus, vt luculen-
ter patet in exm̄lis datis.

¶ Quo ad secūdum: partes huius indagatricis veritatis falsitatisq; sunt Tres sunt
tres præcipue: prima terminus, secunda propositio: tertia consequentia partes præ-
seu argumentatio, de quibus ample videndum est suis in locis. cipue toti⁹

¶ Vnde pro declaratione primæ partis orandum est, q; duplex est ter-
minus: realis videlicet, & logicalis. Exēplū primi, Deus benedictus est
termin⁹ nostre peregrinatiōis. Ego (inquit seruator noster) sum Alpha
& Ω: principium & finis. Lapis limitis. Ramus vel signum ante ta-
bernaculum, & cetera signa realia, quæ sunt fines cuiuscumq; rei. Alius est
terminus logicalis, de quo est propositum præsens, & de quo est prima
pars totius logicæ, de quo tria peragenda sunt. Primo diffinitionē ei⁹
adnotare: secundo diuisionem, seu multiplicem significationem illius
assignare: tertio vero passionem terminorum in propositione positorū
determinare. Et sic prima pars vocabitur diffinitiuā, secūda diuisiua, ter-
tia vero determinatiua passionū terminorū in propositione positorū.
¶ Sequitur prima pars quæ dicitur diffinitiuā: vnde terminus logica-
lis sic diffinitur.

Dialectice.
Declaratio
i. partis.

i. Diffinit.

De diffinitione termini

termini.

¶ Terminus est, signum ponibile in propositione.

Secunda

¶ Vel secundo sic. Terminus est, pars propinqua propositionis.

Tertia

¶ Vel tertio sic. Terminus est in quem resoluitur propositio.

Declara. i.

¶ Declaratio brevis primæ diffinitionis. Terminus secunde intentionis

diffinitio.

liter captus, in omnibus his diffinitionibus est diffinitum: vel secunda intentio, in ordine ad duos terminos inferiores secundum nominales. Seu secunda intentio attributa termino significatiuo, secundum Scotistas, in ordine ad sua inferiora, vel significata. Signum in prima diffinitione ponitur loco generis: ponibile in propositione loco differentie: ut intelligatur differre a signis realibus, quæ in propositione poni non valent. Pars, in se

Declara. ii.

diffinitio.

cunda diffinitione ponitur loco generis, propinqua propositionis, loco differentie: ut est subiectum, copula, & predicatum, huius propositionis, homo est animal, ad differentiam partium remotarum: ut sunt syllabæ, vel deter-

Declara. iii.

diffinitio.

minationes extremorum. Pro declaratione tertie diffinitionis nota, quod omne compositum est resolubile in eas partes ex quibus componitur, sicut homo resoluitur in corpus & animam. Ad propositum, hæc propositio homo est animal resoluetur in subiectum, & predicatum, tanquam in materiam: & in copulam, tanquam in formam.

ii. pars.

¶ Sequitur secunda pars, que dicitur argumentatiua contra iam dictas diffinitiones, & primo arguitur, contra primam. Secundo contra secundam. Tertio contra tertiam.

Primo

¶ Primo sic argumentor contra primam diffinitionem termini. Illius diffinitionis nullum est diffinitum, ergo diffinitio nulla. Consequentia tenet a relatiuis, quæ posita se ponunt, & perempta se perimunt, antecedens probo, si aliquod esset diffinitum, esset propinquum, vel remotum non remotum, neque propinquum: ergo nullum. Consequentia tenet a sufficiente diuisione: sed antecedens probo, non propinquum, quæ est res significata, per diffinitum propinquum, non remotum, quia est propinquum: ergo vel est utrumque, vel nullum, quæ videntur inconuenientia.

¶ Confirmatur primo sic, membrorum oppositorum alicuius diuisionis non est vnica diffinitio: sed terminus mentalis, vocalis, vel scriptus, sunt membra opposita: ergo illorum non est vnica diffinitio. Et si dicas quod ibi diffinitur terminus mentalis, diffinitio iam conueniret alijs a diffinito, puta scripto, & vocali termino.

Secundo

¶ Sic argumentor, non terminus est signum ponibile in propositione tamen non est terminus, antecedens probo, cum possit poni in hac propositione, non terminus est quid complexum, sed minorem probo: quia

alias non terminus esset terminus, & terminus non esset terminus.

¶ Confirmatur, data illa diffinitione, sequitur q. de aliquo verificatur diffinitio cū aliquo addito, de quo nō verificatur diffinitio, ergo diffinitio mala. Forte concessa sequela, negabis antecedēs, quod sic probo, de isto termino homo solitarie posito, verificatur ista oratio: scilicet. Hoc est terminus extra propositionē, tamen non verificatur diffinitio, dicēdo hoc est signum ponibile in propositione, extra propositionem.

¶ Sic argumētor. Imponatur ly. a. ad significandum homines dum est extra propositionem, sed in propositione minime eos significet, tunc arguitur sic, ly. a. est terminus, & tñ non est signū ponibile in propositione, ergo diffinitio non conuenit cuilibet contento sub diffinito. Tertio.

¶ Confirmatur. Hō asin⁹, Sortes & Plato est termin⁹, itē ly canis ē trīs.

¶ Confirmatur etiam, vtrum Plato disputet: quis legit: Alphonsē scribe: Petre facito ignē, sunt termini tamē non videntur signa ponibilia in propositione, similiter dicēdū est de hoc binario Tullius Cicero.

¶ Quando arguis, illius diffinitionis nullum est diffinitū, ergo diffinitio mala. Respōdeo concedēdo sequelā, & nego antecedēs, & ad probationē, si aliquid esset, esset terminus, quod cōcedo: et quādo inferis: ergo terminus esset diffinitū propinquū, vel remotum, cōcedo vtrūq; quod est remotum, & propinquum, remotum in quantum significatur per seipsum, propinquum, in quantum est terminus sui ipsius & aliorum significatiuus. Et si obijcias, membra alicuius diuisionis, nō debent verificari de diuiso: nego istam, imo hęc copulatiua est vera, animal est rationale, & animal est irrationale. Vel potest responderi, quod diffinitum ibi, est secunda intentio, attributa termino in ordine ad inferiores terminos, vel ad sua significata. Ad. j.

¶ Ad confirmationem. Vel esset terminus mētalīs, vel scriptus. & cē. Respondent aliqui concedendo quod diffinitum est dictio, seu nomen quod est terminus mentalis, vocalis, vel scriptus.

¶ Sed ego respondeo quod illa diffinitio est adæquata, termini in communi sumpti. Sed respectu termini mentalis, vocalis, vel scripti, est inadæquata. Et sic, quicquid est terminus, est signum ponibile in propositione, et quicquid est signum ponibile in propositione, est terminus. Sed licet omnis terminus mentalis sit signum ponibile in propositione, non tamen, omne signum ponibile in propositione est terminus mentalis. Exemplum, substantia animata sensibilis, est diffinitio adæquata animalis, non tamen hominis, seu equi. Et sic Nota.]

Ad.ij.

cōcedo, q̄ ibi diffinitur terminus mentalis, vocalis vel scriptus: sed diffinitione generica, non specifica, & ita inadæquata.

¶ Non terminus est signum ponibile in propositione, & tamen nō terminus, non est terminus: ergo diffinitio mala, quia conuenit alijsa diffinito, scilicet his duobus, termino, & non termino, cum vtrumq; sit signum ponibile in propositione.

¶ Respondeo distinguendo antecedens, quia si non terminus capitur materialiter: maior est vera: scilicet ista. *Ly non termin⁹ est signū ponibile in propositione*: videlicet. *Ly nō terminus*, est *ly nō termin⁹*, & tunc negatur sequela, quia cōmittitur fallacia figure dictionis, cum arguatur a suppositione materiali ad personalem: cum terminus in minore supponat personaliter. Sed si in maiore non terminus capiatur personaliter, nego illam, & concedo sequelam.

¶ Et ad confirmationem, de aliquo verificatur diffinitum cum aliquo addito, de quo non verificatur diffinitio cum eodem addito. & cetera.

¶ Respondeo distinguendo antecedens, vel capitur diffinitum, & diffinitio materialiter, & sic non est inconueniens: vt patet, quia hec est vera, hoc *ly homo* est terminus incomplex⁹, & hec falsa, hoc *ly animal rationale* est terminus incomplexus.

¶ Et ad probationem de isto termino homo solitarie scripto, verū est dicere q̄ est terminus extra propositionem, tamen de eo non est verū dicere, q̄ est signum ponibile in propositione, extra propositionē. Respondēt aliqui cōcedēdo maiore, & distinguēdo minore: quia si *ly extra propositionē* determinat signū, vera est minor, etiā sicut maior. Si tamē *ly extra propositionem* determinat *ly ponibile*: tūc minor est neganda.

Nota.

¶ Subtilis solutio quippe, sed non haberem pro inconueniēti cōcedere hanc, ponibile extra propositionem, est ponibile extra propositionem: & similiter istam, signum ponibile extra propositionem, est ponibile in propositione: in sensu diuiso.

Ad.ij.

¶ Quando arguis, ponatur *ly*, a. ad significandum homines dum est extra propositionem. & cete. Respondeo admittendo casum, & cū arguitur. a. est terminus, concedo: & tamen non est signū ponibile in propositione. Aliqui dicunt, q̄ sufficit, quod ponatur suum simile, videlicet. a. in mente, vel in scripto, vel in voce. Dicunt etiam, quod ad hoc quod aliquis terminus sit signū ponibile in propositione, sufficit quod terminus sibi similis ponatur in propositione, licet ipse nūquam ponatur. Vel aliter, quod diffinitio termini est bona, nisi sit repugnantia ex

parte impositionis: sicut est in casu isto. Sed videor mihi, stante casu, non esse inconueniens concedere istam esse propositionem falsam, a, est animal rationale, cum subiectum pro nullo supponat in hoc casu, & ista veram, a, non est homo, propter eandem rationem.

¶ Ad confirmationes. &c. Ad primum de ly homo asinus, respondetur vno modo, q, est ineptum aggregatum, non se habens, sicut determinatio, & determinabile. Vel secundo dicendum, q, sunt signa & non signum. Tertio ad illud aggregatum videlicet: Sortes & Plato, respondetur, quod sunt signa ponibilia in propositione copulatiua: vt Sortes disputat, & Plato respondet: vel potest dici, quod est terminus, cum sit subiectum vnius predicati: videlicet Sortes & Plato trahunt nauim, & diffinitio termini datur in singulari.

Diffinitio
termini in
telligitur
de termino
vniuoco, &
non equoco

¶ Et ad illud de ly canis, potest responderi vno modo, q, diffinitio termini intelligitur de termino vniuoco, & non equiuoco: vt est, ly canis & sic diffinitio est bona, cum conueniat cuicumq; sub diffinito contento, puta vniuoco: vel dic q, ly canis est signa, & non signum, cum sub ordinetur tribus conceptibus mentalibus.

¶ Et ad illud de hoc binario Tullius Cicero, quando queris, vel est terminus complexus, vel incomplexus, potest responderi vno modo, q, est complexus in voce, sed incomplexus in mente. Vel secundo q, in voce sunt termini, & in mente terminus. Vel tertio, q, est aggregatum nugatorium, quod videtur verius. Ad has obiectiones, & similes potest dici breuissime, q, diffinitio termini datur in singulari, & de termino simplici, & non de aggregato terminorum: vt ly ho asin⁹. Neq; de equiuoco: vt, ly canis. Et sumpto psonaliter, et non materialiter: vt ly bos.

¶ Ad illud de orationibus interrogatiuis, quis legit: Vtrum Plato disputet? et similibus: potest responderi vno modo, q, si capiantur materialiter, quolibet illarum est terminus, & est signum ponibile in propositione, puta, in hac, quis legit? est oratio interrogatiua. Et in hac, vtrum Plato disputat, est oratio presentis temporis indicatiui modi. Si vero capiantur personaliter, tunc dicitur vno modo, q, sunt orationes contentiue terminorum, negando q, sint termini. Tertio potest responderi, q, sunt complexa propositionalia, reducibilia ad suas de inesse: vt hec vtrum Plato disputet, reducitur ad ista, Plato est disputans: & illa quis legit? ad hanc Petrus est legens. Vel concedas q, sunt termini & signa si prior responsio non placet. Et ad illud de propositionibus imperatiui modi, vel aliorum, est vna responsio, & prima, q, ille sunt orationes

Obliquus
nō ē nomē

grammaticales, nō tamē logicales. Vel sic, q, sufficit q, ponatur suū simile in propositione: vt in ista, Petre fac ignē, potest reduci ad istā sibi simile, tu Petre facito ignē: vel ad istā Petrus est faciens ignē. Sed videtur verius dicere, has esse orationes grammaticales, & non logicales: cū in eis ponātur obliqui casus, & nō recti, obliquus enim secundum logicos non est nomen, sed casus nominis. Et si arguas, sunt propositiones: ergo orationes: tenet consequentia, ab inferiori ad suum superi⁹ nego maiorem, cum non habent verbum sed casus verbi: sunt enim verba obliqua, casus verbi, sed non verba secundum philosophum. in primo perihermenias.

Arg. cōtra
ij. diffi. tri.

¶ Contra secundam diffinitionem termini arguitur sic. Pars propinqua est pars remota: ergo diffinitio secunda nulla, probo antecedēs, cū seclā sit bona. Capta ista propositione, Sortes est homo, partes propinquę sunt partes remotę, ergo pars propinqua, est pars remota. Consequentia tenet, quia sicut plurale de plurali, ita singulare de singulari. Et antecedēs probo, illę dictiones puta, Sortes & homo, quę sunt partes propinquę, sunt illę literę, seu sillabę Sortes homo, & illę literę, seu sillabę sunt partes remotę: ergo partes propinquę sunt partes remotę. Consequentia tenet, p conuersionē simplicē: bene enim sequitur, dictiones sunt sillabę: ergo sillabę sunt dictiones. Item omnes partes remotę sunt propinquę: ergo pars propinqua est remota. Tenet consequentia ab vniuersali, ad suam particularem vt videtur.

Solutio.

¶ Ad argumentum contra secundam diffinitionem termini, respōdeo negando sequelam, & ad probationem quia sicut singulare de singulari. &c. Dico illam regulam non teneri in terminos numerorū, neq; in terminos includentes negationem: vt est in proposito, quia vnus sensus istius propositionis, partes propinquę sunt partes remotę, & pars propinqua est pars remota, est talis: videlicet, ex cuius significatione non resultat significatio totius propositionis, qui sensus est falsus. Est enim pars propinqua, ex cuius significatione resultat significatio totius. Sed pars remota dicitur illa, ex cuius significatione non resultat significatio totius: vt sunt literę, & sillabę. Vel secundo potest responderi ad argumentum, q, non est in conueniens partem propinquam esse remotam, & e contra, respectu diuersorum: vt, ly homo est pars propinqua huius propositionis homo est animal, & est remota huius copulatiuę, Deus est iustus iudex, & homo est animal: cum partes propinquę huius copulatiuę sint illę duę catagoricę, Deus est iust⁹

Eadē pars
pōt ēē pro
pinqua &
remota.

& homo est animal. Ad confirmationem, omnes partes propinque sunt remote: ergo pars propinqua est pars remota. Distinguo, quia vel antecedens stat distributive, & sic concessa sequela, nego antecens: & dico, qd sicut consequens est falsum, ita & antecedens. Vel antecedens stat collective, & sic nego sequelam: non enim sequitur, omnes apostoli Dei sunt duodecim: ergo Petrus apostolus est duodecim, vel est duodecimus. Vide Scotum in primo distint. secunda quest. tertia. In solutione argumenti secundi principalis, in solutione secunde probationis.

¶ Contra tertiam diffinitionem termini, propositio non solum est res solubilis in terminum, seu terminos: sed etiam in syllabas, & literas: & adhuc in atramentum, seu materialia ex quibus conficitur atramentum. Cōtra tertiam diffini.

¶ Confirmatur. Illa diffinitio non convenit cuilibet contento sub diffinito: ergo mala, concedo sequelam, & nego antecens: et ad probationem, quod non convenit vocali, nego: & cum iterum probas, qd non habet partes in quas resoluatur, nego iterum: et ad probationem, dum est subiectum adhuc non est copula, neq; predicatum. et c. Dico qd utimur vocibus: et tempore in quo proferuntur tanquam si essent permanentia. Vel aliter, qd sicut successive habet esse, ita successive resoluit, vel desinit esse.

¶ Ad argumentum principale. Respondeo concedendo antecens, et negando qd diffinitio sit mala, pro quo ponuntur propositiones. Solutio.

¶ Prima, triplex est resolutio propositionis. Prima, in dictiones significativas, et hec est immediata. Secunda in syllabas, et hec dicitur mediana. Tertia in literas, et hec dicitur remota. Triplex resolutio ppo.

¶ Secunda propositio notanda est, sufficit resolutio propositionis in dictiones significativas, ad hoc qd propositio desinat esse propositio, et sic patet solutio ad argumentum.

¶ Ultimo arguitur contra opinionem, que tenet secundam intentionem esse ibi diffinitum principale. Nulla secunda intentio est signum, cum significare videatur actus entis prealis, et non entis rationis. Confirmatur, secunda intentio non est ponibilis in propositione, quicquid ponitur in propositione, vel est qualitas spiritualis. ut in mentali propositione. Vel est vox, ut in vocali: vel scriptura, ut in scripta propositione. Ultimū argumentū.

¶ Ad ultimum argumentum, quando arguitur nulla secunda intentio est signum: ergo diffinitio mala. Respondeo qd diffinitio secunde Solutio.

De diffinitione termini

intentionis sic venit intelligenda: terminus est secunda intentio fundata seu attributa termino cōmuni, significatiuo, in ordine ad terminos inferiores (secundum vnam opinionem) vel in ordine ad sua significata, secundum aliam.

¶ Et cum probas, quicquid ponitur in propositione, vel est terminus mentalis, vocalis, vel scriptus, concedo formaliter, & sic secunda intentio non ponitur in propositione, sed ponitur obiectiue, sicut homo ad extra in hac, homo est animal. Et si arguatur, sequeretur quod secunda intentio predicaretur de prima, & econtra. Respondeo nullum esse inconueniens, pro quo vide Scotum in prologo, questione, iij. in solutione argumenti Egidi, & etiam in quarto, distin. iij. quest. j.

¶ Circa materiam iam dictam tria veniunt declaranda, introductorio modo, ne gradientes per ignota, paralogizemur.

¶ Primum, quid sit signum.

¶ Secundum, quotupliciter aliquid ponatur in propositione.

¶ Tertium, quid est propositio, hoc est per necessarium scire, cum ponatur in diffinitione termini. De primo datur duplex diffinitio.

Primo

Signū quid

¶ Signum, est quod facit cognoscere aliquid, vel aliqua, vel aliquo modo. Exemplum primi, ly homo, ly Petrus. Exemplum secūdi, ly homines ly populus. Exemplum tertij, ly est in hac propositione, homo est animal.

Secundo

¶ Sic diffinitur ab Augustino. Signum est res, quę præter speciem, quā ingerit sensibus, aliquid aliud facit nos cognoscere, seu venire incognitionem alicuius: sicut vestigium facit nos cognoscere rē, cuius est vestigium, & fumes ignem.

Primo

¶ De secundo dicitur, q̄ tripliciter contingit aliquid poni, vel esse ponibile in propositione: realiter, & formaliter: sicuti sunt termini scripti, & vocales, & forsan mentales, vt in hac, homo est animal.

Secundo

¶ Dicitur aliquid esse ponibile, vel poni in propositione virtualiter: vt si imponatur ista litera, a, ad significandum Deum esse iustum iudicē tunc ibi non sunt termini formaliter, & realiter: sed bene virtualiter.

Tertio

¶ Dicitur poni, vel esse ponibile in propositione, obiectiue: hoc est, quia cognoscitur per propositionem, & sic quicquid cognoscitur propositionaliter a potētia cognitiua, dicitur esse in propositione tanq̄ in signo, & in potentia cognoscente obiectiue.

¶ Ad tertium respondetur, q̄ propositio multis modis diffinitur, sed in proposito sufficit ista diffinitio.

¶ Propositio est oratio affirmatiua, vel negatiua alicuius de Proposi. aliquo, vel alicuius ab aliquo: exemplum primi, Deus est mise- ricors: exemplum secundi, Deus non est inuidus.

¶ Tractaturi de termino significatiuo, opera precium est prius Determin- aliqua perstringere de representare, quid & quotuplex sit. no signifi- Item de significare, tum quia in multis coincidunt, tum quia procedim' via distinctiōe cognoscendi: & representare ponitur tanquam genus in diffinitione designificare.

¶ De primo, representare sic diffinitur. Repræsentare est facere Represen- cognoscere aliqua, vel aliquid, vel aliquo modo. Expositio harū tare quid, particularum patet, sed ly facere dicit quamcunq; actionem, effectiuam, obiectiuam siue motiuam, formalem, & instrumen- talem, quarum significatio & differentia patebit inferius.

¶ Ad secundum dicitur, qd quadruplex est repræsentare.

Quadru-
plex repre-
sentare.

¶ Primum effectiuè.

¶ Secundum obiectiuè.

¶ Tertium formaliter.

¶ Quartum instrumentaliter.

¶ Primum, repræsentare effectiuè est efficere cognitionē, vel Represen- actiū in genere causæ efficientis, & isto modo repræsentat De', re effecti. cum concurrat cum omni causa secunda, quia omnis cau- sa prima plus est influens supra causatū suum, quā vniuersalis secunda. Itē Ioannis primo omnia per ipsum facta sunt.

¶ Hoc etiam pacto, repræsentat obiectum species & habitus se- cundum Ocham, & intellectus, siue anima: inquit Augustinus de anima & obiecto, nono de trinitate, cap. xii. ab obiecto & po- tentia paritur notitia, scilicet intuitiua.

¶ De specie tenet etiam Scotus in primo quod supplet vicē ob- iecti, in notitiis abstractiuis, de habitu inquit Ocham in quin- to quoli. iiii. quod habitus non solū se tenet ex parte potētis, eā facilitando, Sed etiā ex parte obiecti supplēdo vicē eius.

¶ De intellectu agēte dicit, quo ē omnia facere, id est, pducere spe Intellect' ciē intellegibile, mediāte fāta smate. i. notitia sensitua iteriori. agens.

¶ De intellectu possibili dicitur, quo omnia fieri, id est, est re- Intellectus ceptiuus specierū intelligibiliū, qui licet passiuè se habeat in possibilis receptione speciei, quia tñ cū ipsa partialiter producit intelle- ctionē, dicitur concurrere actiuè. Finaliter dico, quod quilibet

✠ De Representare. ✠

res mundi est representatiua sui & omnium : vt Sortes potest representare seipsum & omnia entia in quantum sunt entia: vel substantia, vel animal, vel homo, omnia hæc producant speciem sui in representando, nisi Deus representando se sibi, & anima separata cognoscendo se intuitiue, non eget specie producta, sed sufficit essentia ipsius aīæ & præsens intellectui.

Represen. ob ¶ Representare obiectiue, est efficere cognitionem in ratione obiecti, quid ne obiecti, vel actum aliquo modo representantem. Pro quo nota, quod obiectum potest comparari vel ad potentiam, & sic dicitur mouens, & potentia mobilis: vel potest comparari ad notitiā productam, & sic dicitur causa efficiens partialis.

Triplex obiectū. ¶ Et nota quod triplex est obiectum.

Motuum ¶ Motuum tantum: & est illud, quod mouet potentiam naturaliter ad causam notitiā sui ipsius, non representatiuam, vt imago virginis representat mihi beatam Mariam virginē & non se vt imago est.

terminatiū ¶ Obiectum terminatiuum tantum est, quod cognoscitur per tantū quid aliquam notitiā cuius ipsum non fuit causa, vt beata virgo Maria representata per suam imaginem.

tratiū & ¶ Obiectum terminatiū & motuum simul est, quod naturali motuum ter mouet potentiam ad causandum sui ipsius notitiā representatiuam: sicut ignis, vel rex præsentialiter cogniti, vel visi. Sic enim mouet ipsam potentiā visuam quod operatio ipsius potētiæ terminatur in ignē cognitum vel in regem.

¶ De significare.

¶ Duo in presentiarum sunt determinanda.

¶ Primum, quid sit significare.

¶ Secundum, quod duplex sit significare.

¶ Primum attinet ad partem diffinitiuam.

¶ Secundum ad diuisiuam.

Significa- ¶ Primò igitur dicimus, quod significare est representare, **re quid.** aliquid vel aliqua, vel aliquo modo potētiæ cognitiuæ eam vitaliter immutando.

¶ Expositio huius diffinitionis.

¶ Significare est diffinitū huius diffinitionis largissimè captū:

representare, ponitur loco generis vel tanquā quid cōmuni⁹ ad ly significare: aliquid, ppter representatū singulariter: vt homo, Sortes: aliqua, propter representatū pluraliter, vel collectiue: aliquo, propter syncategoremata, vt ly omnis, ly quia, ly est: potētiæ cognitiue, ponitur ad differentiā potētiæ naturalis, & animæ vegetatiuæ, & potētiæ appetitiuæ. Exemplum primi, potētiæ ignis ignientis vel calefacientis vel cōburentis, nihil repræsentatur vteā cognoscat. Exemplum secundi, Potētiæ nutritiue, augmentatiuæ siue generatiue, nihil hoc pacto repræsentatur, etiam vt suos motus agant. Exemplum tertii, potētiæ appetitiuæ nihil representatur nisi vt cognoscatur prius per aliquam potētiā cognitiuam.

¶ Restat ergo quod significare est representare potētiæ cognitiuæ quæ triplex est: videlicet, diuina, angelica, & humana. Diuina, vnus intellectus diuin⁹ tm. Angelica, vnus cuiusq; angeli suus intellectus etiā vnus. Humana iterū est duplex, Potētia cognitiua: videlicet, intellectus & sensus, qui quidem sensus adhuc subdiuiditur in sensum interiorē & exteriorē.

¶ Vltimo dicitur etiam, Vitaliter immutādo, vnde vitalis immutatio dicitur mutatio, vel motus quo mouetur potētia de non cognoscente ad cognoscentem, vel de non cogitatione alicuius rei, in cogitationem ipsius vel alterius: & dicitur immutatio, quia ea mediante mouetur intellectus, & cæteræ potētiæ cognoscitiuæ interiores, & exteriores: & dicitur vitalis quia est in potētia vitam habente.

¶ Ex his sequitur, qd talis representatio non fit in intellectu diuino, tm quia omnia actualiter & intuitiue cognoscit & vno actu: tm quia talis immutatio argueret in Deo imperfectionē: qua propter inquit Propheta, Ego sum Deus qui nō mutor.

¶ Quoad secundū respōdeo, quod quadruplex est significare. Primum naturaliter cōmuniter, & est efficere cognitionem vel actū in ratione obiecti sui ipsius representatiuā. Et nota qd ibi obiectū capitur p obiecto terminatiuo, & motiuo simul. Nota etiā, quod dicitur naturaliter, quia insitū est à natura cuiusq; rei representare se potētiæ cognitiuæ, cū oē ens, siue creatum siue increatū cadat sub obiecto intellectus creati, quod ē ens. Dicitur notāter cōmuniter quia cōmune est omnibus rebus.

Potē. cog
ni. triplexVitalis im
mutatio.Quadru
plex signi
ficere.

✠ De Significare. ✠

¶ Ex quo sequitur primo, quod quaelibet res mundi significat se: id est representat se naturaliter cōmuniter, & necessario cū sit agens necessarium.

¶ Sequitur secundo, quod quaelibet res (licet imperfecta) est representatiua sui & aliorum.

¶ Sequitur tertio, quod Deus representat se sibi necessario, nobis autem contingenter.

**Significa-
re ex insti-
ctu naturę** ¶ Secūdo dicitur qđ significare ex instinctu naturę, est efficere notitiam secundariam alterius, seclusa impositione, & hoc modo fumus significat ignem: risus gaudium: flectus dolorē: gemitus infirmitatem.

**Significa-
re ex vsu.** ¶ Tertio est significare ex vsu & consuetudine, & sic sonus campanę significat lectionē, comestionē, & horas diuinas persolueudas: canis blandiens, aduentum dñi sui, & sic de aliis.

**Significa-
re ppriē.** ¶ Quarto est significare propriē, pro quo nota quod acceptio- nes supradictę de significare de per accidens considerat eas lo- gicus, sed significare propriē dictum attinens ad cōsideratio- nem logicam, sic diffinitur.

**Diffini. tñi
significa.** ¶ Significare, vel Terminus significatiuus est, aliquid, vel ali- qua, vel aliquo modo, potentia cognitiuę representare, scilicet aliud à se, & aliud à suis partibus, & aliud à suo prolatore, nisi tñs fuerit impositus ad significandū se, vel suas partes, vel suū

**Diffini. tñi
nō signifi.** ¶ prolatores, exempla patent. Et per oppositum terminus nō significatiuus est, qui nō significat nisi se, & suas partes natu- raliter cōmuniter, vel suum prolatorē sine impositione: vt ista vox buf est terminus non significatiuus hoc modo.

¶ Vel aliter & breuius, significare propriē est, significare natu- raliter propriē, vel ex impositione propriē dicta, primū atti- net ad terminos mentales vltimos, secundum ad vocales, & scriptos significantes ex impositione propriē dicta.

¶ Sequitur pars argumentatiua.

¶ Arguit sic, cōtra illā diffinitionē significare ē representare.

¶ Hoc signum aurum, existens in concauitatibus terrę signifi- cat aliquid quod non representat potentia cognitiuę: ergo diffinitio nulla. Forte negabis antecedens, quod probo: & sup- pono quod nullam potentiam moueat.

¶ Arguitur

¶ Arguitur sic. Ly oīs representat, tñ nō significat: ergo diffinitio mala. Maior est nota, & cōsequeñtia bona, sed minore pbo, quā forte negabis. Benè enī sequitur: significat, ergo aliqd, vel aliq, vel aliqlī. Forte negabis, p primā, & scd'a parte, cōcedēdo tertiā, sed cōtra hoc arguo sic. Oīs significat aliqlī: ergo aliqlīter significatur per ly oīs, consequēs est falsum, ergo & antecedēs quia ex vero, nō nisi venī: sed quod consequēs sit falsum probo. Quia hęc propositio aliquāliter significatur per ly omnis est vna affirmatiua, cuius subiectū pro nullo supponit.

¶ Argu. sic. Iste tīs Chimera significat aliqd, tñ illud nō representat potētiē cognitiuē, ergo diffinitio mala. Forte negabis minore quā pbo: qā si reprēntaret, maxime reprēntaret Chimerā, sed hoc nō, qā benè sequitur, Chimera reprēntat Chimerā, ergo Chimera representatur per ly Chimera. Vltra reprēntatur, ergo intelligitur: sed nullum impossibile est intellegibile, ergo intentum.

¶ Cōfirmatur. Iste terminus homo significat leonem, tamē non reprēntat ipsum potētiē cognitiuē, ergo diffinitio mala. Maior patet, qā hęc est vera. Homo imaginariē est leo, ergo subiectum, & predicatum supponunt pro eodem, & per consequens significant idem: sed minor probatur. Iste terminus homo, non reprēntat leonem naturaliter, neq; ad placitum, ergo minor vera: ergo aliquid significat, quod non reprēntat.

Argumento
nū solutio.

¶ Sequitur pars responsiua.

Q Vando arguis. Hoc signum aurum. &c. Respondeo ponendo aliquas propositiones. Ad. vi

¶ Dicūt aliqui, q si ly quod ponatur in noīatiuo, antecedēs est verū, sed cōsequētia nulla. Si tñ ly qd ponatur in accusatiuo, añs est falsum, quia sensus est, illud signum significat aliquam rem, quam non reprēntat potētiē cognitiuē, quod implicat contradictionem. j. Proposi.
Replica.

¶ Contra hoc sic replicatur. Istud signum aliquid, quod non reprēntatur per aliquem terminum, significat aliquid, tamen illud non reprēntat potētiē cognitiuē.

¶ Propositio responsiua ad istam replicam, talis est. Illud signum significat quodlibet ens mundi, quia de quolibet demonstrato hęc possibilis est, hoc est aliquid, quod non demonstratur per aliquē terminū.

iiij. Propo. ¶ Tertia propositio. Talis trs pro nullo potest verificari, nec secundū se, nec secundum suum synonymum.

iiij ¶ Quarta propositio. Significatio ei⁹ sic explicatur. Illud signum significat quodlibet ens mundi, conotando, q; non repræsentetur per aliquem terminum.

v ¶ Quinta propositio. Si vis scire in terminis non potentibus supponere, aspicias ad determinabile, quia illud significatur per totum aggregatum, quod significatur per solum determinabile, cum repugnantia tamen: vt ly non homo. Sed ego secundum nostrum institutum, (Salua seniore sententia,) aliter respondeo, non tamen inficiendo dictam responsionem.

¶ Quando arguis. Illud signum aurum significat aliquid. & cætera. Respondeo: vel capitur ly significare, & repræsentare actualiter vtrūq; & sic nego q; non repræsentet: quia bene sequitur, significat: ergo repræsentat, ab inferiori ad superius. Vel capiuntur significare, & repræsentare aptitudinaliter vtrumq;: & sic similiter nego assumptum, quia sensus est, hoc signum est significatiuum, & illud idem signum non est representatiuum. Vel capitur ly significare aliquid actualiter & ly non repræsentare aptitudinaliter, & sic iterum nego assumptum: quia sensus est, illud signum significat aliquid, & tamen non est representatiuum potentię cognitiue. Vel quarto modo capitur ly significare aliquid aptitudinaliter, & ly repræsentare actualiter, & sic concedo illam: quia sensus est. Hoc signum est alicuius significatiuum, & tamen illud non repræsentat, quod in casu posito in argumēto est verū.

¶ Vel aliter, & breuius dico: quod illud significare, & repræsentare talis signi non est ad propositum, cum non sit significare naturaliter proprię, nec ad placitum proprię, de quo est propositum presens.

¶ Vltimo dico: q; ad replicam potest responderi, sicut ad argumentum principale. Vel aliter responderi potest, q; impositio est destructiua sui ipsius: cum ad illud signum esse significatiuum, sequitur ipsum non esse significatiuum.

Ad. ij.

¶ De ly omnis repræsentat, tamē non significat, nego minorem. Cum probas maxime significaret aliquam, concedo: et cū arguis, ergo aliquam significatur per ly omnis, nego sequelam, & cōsequens: ratio quia ab actiua ad passiuam nō tenet consequentia, nisi quādo vis verbis fertur super terminū significatē aliquid, vel aliqua, quod non est in proposito. Et si arguas: ly omnis facit apprehendere terminos, vel res

significatas per terminos, ergo significat illos, ergo aliquid, vel aliqua antecedens patet quia non videtur aliàs, illam vocem homo significare homines, nisi quia facit intellectum significatum eius apprehendere, copulatiue: respondeo quod ly omnis, neq; significat terminos, nec res significatas per terminos: sed facit illa apprehendi distributiue, vt ly est, in hac propositione, homo est animal: nec significat hominē, neq; animal: sed significat illa extrema accipi vnitue.

¶ Iste trs Chimera significat Chimeram, &c. Respondetur dupliciter. Ad. iij. Vno modo negando, quod ille terminus Chimera sit significatiuus: imo dico, q; neq; significat, neq; representat, cum Chimera nihil sit: nec potest esse in rerum natura.

¶ Alio modo potest dici, q; iste terminus Chimera, significat ratione partium, cum dicatur eius constitutum ex capite draconis, ex cauda bovis, ex ventre virgineo, &c. Et tunc licet significet, & representet, tamen non potest verificari, neq; pro eis supponere. Sed melior est responsio prima, quia nomen totius: vt ly lapis, nō significat partes, sed totū.

¶ Ad confirmationem. Iste terminus homo significat leonem, tamen non representat leonem. Maior patet, hæc enim est vera, homo imaginariē est leo, ergo significat leonem: sed minorem probo. Homo non representat naturaliter, n; q; ad placitum leonem: ergo intentum.

¶ Ad hoc respondetur dupliciter. Primo negando antecedens, dicendo, q; ly hō, neq; significat leonem, nec representat: sic q; ista sit vera homo imaginariē est leo, imo est falsa.

¶ Secūdo. Duplex est significatio. Absoluta, & hac, illa vox homo nō significat leonem, sed hominem: alia est respectiua, & hac, illa vox homo significat leonem, in ordine ad copulam de imaginario: & tenendo vnā opinionem, vel aliam diuersā erit responsio.

¶ Contra diuisionem in terminum significatiuum & non significatiuum.

Argu. sic. A. & b. est terminus, tñ non est significatiuus, & non significatiuus, ergo diuisio illa nulla. Antecedens patet. a. b. non significant naturaliter propriē, neq; ad placitum, ergo non est terminus significatiuus. Sed quod sit significatiu⁹ probo: quia ly & est terminus significatiuus: ergo non est terminus non significatiuus.

De significare.

- i. ¶ Item arguitur. In aliquo casu est idē terminus, est, significatiuus, & nō significatiu⁹, ergo diuisio illa nulla. Ans patet: capiātur ista q̄tuor elemēta. a. b. c. d. Et volo q̄ primū imponatur ad significādū Sortē, si secūdū nō imponatur: & secūdū imponatur, si tertiu nō imponatur: & tertiu imponatur, si quartū nō imponatur: & q̄rtū imponatur, si primū nō imponatur: & volo q̄d primū imponatur ā Frāciſco, scd^m a Petro tertiu ā Ioāne, q̄rtū ā Martino, tūc sic deducitur argumētū: ly, a, significat Sortē, q̄a impositū est, ad significādū Sortem, & a, non significat Sortem, per impositionem de ly. b. ergo significat & non significat.
- ii. ¶ Cōfirmatur. Sint duo homines habentes equalē autoritatē imponēdi & deponēdi, scilicet Sortes, & Plato: & volo q̄ Sortes imponat ly a, ad significādū hoīes, & Plato deponat, tūc. a. est termin⁹ significatiu⁹ & nō significatiu⁹, primum quia impositus, secūdum quia depositus.
- iii. ¶ Confirmatur iterum. Imponatur ly, a, ad significandum Sortem taliter, quod appareat significare, & non significet.
- iv. ¶ Confirmatur iterum. Imponatur ly, a, ad significandum primum proferentem, & proferant simul Sortes, & Plato illud elemētum: tūc quēritur, quem illorum significabit.

¶ Sequitur pars responsiua.

- Ad. j. **R**espondeo primo. Quod diffinitio termini non datur de termino mixto, sed de simplici: & sic argumentum nō est ad propositum.
- i. ¶ Gratiadisputationis, potest dici vno modo, q̄d est terminus significatiuus, quia ly &, est terminus significatiuus.
- ii. ¶ Tertio modo potest dici, q̄ non est significatiuus: quia aliq̄ue partes aggregate videlicet, a & b. non sunt significatiue.
- iii. ¶ Quarto modo potest dici, q̄ partim est significatiuus, partim non significatiuus: sicut aliquis terminus partim est cathegoreumaticus, partim sincathegoreumaticus: vt ly currit.
- Ad. ii. ¶ Quando arguis. Imponantur hęc quatuor elemēta. a. b. c. d. cum tali conditione, quod si imponatur primū ad significādum Sortem, non imponatur secūdū: & si secūdū imponatur, tertiu nō imponatur. &c.
- Primo ¶ Respondeo ad argumentum primo. Illa elemēta non sunt termini significatiui, quia ad esse terminum significatiuum, sequitur illum nō esse significatum.

¶ Secundo potest dici, quod una illarum literarum significat, & non alia & contra. Secundo.

¶ Sint duo homines habentes equalem auctoritatem. &c. Ad hoc dico quod ly, a, non est terminus significatiuus, quia ad esse significatiuum, sequitur non esse significatiuum. Ad. iij.

¶ Ad confirmationem imponatur ly, a, taliter, quod appareat significare Sortem, & non significet, tunc idem terminus est significatiuus, et non significatiuus, nego quod sit significatiuus, imo non est significatiuus, non enim sequitur apparet, ergo est.

¶ Ad aliam confirmationem. Imponatur ly, a, ad significandum primum proferentem, & proferant simul Sortes & Plato, iam tunc est terminus significatiuus, & non significatiuus: patet, quia significat unum & non alium. Ad hoc dico, negando sequelam, sufficit quod significet unum et erit significatiuus.

¶ Secundo potest dici, quod significat utrumque.

Secundo

¶ Circa significare mouentur dubia.

Primum, quid sit significare aliquid.

Secundum, quid est significare aliqua.

Tertium, quid est significare aliquo modo.

¶ Quartum, an res possint imponi ad significandum, sicut & voces.

¶ Quintum, si voces significant scripturas, & e contra, & quomodo

¶ Sextum, quid est significatio absoluta, & quid dependens.

¶ Septimum, quid est impositio, & quotuplex.

¶ Ad primum respondetur, quod significare aliquid est significare aliquam rem, non mediante conceptu complexo. Vel significare aliquid, est significare aliquam rem, pro qua potest supponere ut illa vox homo.

¶ Ad secundum, respondetur, quod significare aliqua, est significare aliquas res, mediante conceptu complexo, ut populus, significat hunc hominem, & illum hominem, & cetera. Vel significare aliqua est significare aliquas res, pro quibus potest supponere, vel accipi, ut ly homines, ly populus.

¶ Ad tertium dico, quod significare aliquo modo, est exercere suum officium in propositione, id est facere quod intellectus aliter accipiat terminos, vel res significatas per terminos, quam acciperet sine tali signo, ut ly omnis in hac propositione, omnis homo est animal, & ly est, in hac

lapis est substantia insensibilis, quia ly omnis facit vt capiantur res, vel termini distributive.

Ad.iii.
Prima.

¶ Ad quartum. Respondetur per propositiones.

¶ Aliquæ res ponuntur ad significandum: sicuti sunt vexilla exercituum ramus ante tabernaculum lapis limitaris: ablutio baptismatis, quæ significat ablationem a peccato anime.

¶ Secunda propositio. Aliquæ res, quæ sic sunt res, quæ sunt signa grammaticalia, logicalia, rethoricalia, benè imponuntur ad significandū, dū modo sunt signa scripta, vel vocalia: id est termini scripti, & vocales.

Ad.v.
Prima,

¶ Ad quintum dubium respondeo per propositiones.

¶ Hec scriptura Deus, significat illam vocem Deus, & hæc scriptura homo, significat illam vocem homo, ergo scripture significant voces. Et voces significant scripturas sibi correspondentes, patet. Si quis dicat paruulo vel puero, scribe, a. statim scribit illam scripturam a, & si b, b: ergo voces significant scripturas, & econtra, ad placitum improprie id est consuetudinariè.

¶ Scripture & voces dicuntur significare conceptū naturalē, sed hoc est multū improprie, saltē quo ad primā ptē, qalicer notitia vocis, vel scripture, significet vocē, vel scripturā naturaliter pprie, nō tñ ē contra.

¶ Voces, & scripture dicuntur significare conceptum vltimatum sui significati, ad placitum improprie.

¶ Vltima propositio. Significatum dicitur significare vocem se significantem ad placitum, improprie, quia visio Sorte, statim vidēs profert istam vocem, ena de si Sortes.

Ad.vj

¶ Ad sextum dubium dico, q significatio absoluta est, qua terminus sine aliqua conditione significat suum significatum, vt ly hō, hoīem.

¶ Secundo dico, quod significatio dependens est, qua terminus nō significat suum significatum, nisi ad impleta cōditione, vt si imponatur ly .a. ad significandū Sortē, dū nō .b. nō imponatur ad significandū ipm.

Ad.vij

¶ Ad septimū dubiū dico, quod ipositio in proposito est voluntaria ordinatio, ad significandum aliquid, vel aliqua iter, exempla patent.

¶ Tri diuisio ¶ Presupposita prima diuisione in terminū significatiuum & non significatiuum, sequitur secunda diuisio termini in communem, quæ talis vocalem et est. Terminorum alius mentalis, alius vocalis, alius scriptus.

Scriptum.

¶ Primo tractandum de mentali: circa quem tria sunt peragenda.

¶ Primo diffinitionem eius assignare.

¶ Secūdo ei' cōmunitatē p diuisionē a posteriori a'iq' iter manifestare.

¶ Tertium vero vocitabitur pars argumentatiua.

¶ Quo ad primum terminus mentalis sic describitur primo.

¶ Primus mentalis est cognitio, qua potētia cognitiua formalit̃ cognoscit

Tis mēta.
Primo.

¶ Secundo dicitur notitia ab ignotēco. is.

ij

¶ Tertio dicitur cōcept⁹ à cōcipio. is. Tum qa cōcipitur in mēte, tum
quia mediante illo conceptu intelligitur obiectum potētię,

iiij

¶ Quarto dicitur simulacrum, effigies, vitalis immutatio.

iiij

¶ Sequitur pars argumentatiua cōtra diffinitiones
seu descriptiones termini mentalis supra positas.

ET primo sic. Nullū cōplexū est diffinibile, termin⁹ mentalis est ter-

Primo

min⁹ cōplexus, ergo termin⁹ mentalis nō est diffinibilis, cōsequētia

est in ferio, & maiorē probo. Oī diffinitio scd'm Scotū in. iiij. disti. j.

Debet esse entis positiui, per se vnius realis, cōpositi realiter, vel quā-

tum ad conceptum vniuersalis, & solius talis, sed terminus mentalis ca-

ret his cōditionibus, vt patet intuētibus, ergo non videtur diffinibilis.

¶ Secundo sic argu. Illa diffinitio est mala, quam ingreditur diffinitum

ij

sed ista est huiusmodi, ergo mala, seq̃la est bona, & maior patet: quia

nunc idem esset diffinitum, & diffinitio, vel pars diffinitionis, & diffi-

nitum: vt si diceretur, homo est homo, animal rationale, vel hō est hō

rationalis: & sic idem diffiniret seipsum. Sed minorem probo. Sic enim

diffinis, terminus mentalis est terminus, ecce quomodo ly terminus,

positus à parte subiecti, pro diffinito, ponitur etiā à parte prædicati

pro parte diffinitionis.

¶ Arguitur sic. Frustra fiunt per plura, que possunt fieri per pauciora

iiij

(vt inqt philosoph⁹ in primo phisicorū) sed anima itelligit intellectu

quodcūq; intelligibile, ergo nō eget notitia, q̃ formaliter cognoscat.

¶ Arguitur sic. Deus est terminus, cum sit cognitio sui ipsius, tamen

iiij

non existit in potentia cognitiua, neq; est principium quo formaliter

ip̃ a potētia cognoscat: ergo diffinitio mala, maior est nota apud theo-

logos, sed minorem probo, quod verē est (inquit philosophus in primo

phisicorum) nulli accidit, sed Deus vere est idest substantia, vel potius

essentia, ergo neq; sibi, neq; alijs accidit,

¶ Confirmatur, quia aliās esset forma accidentalis sui ipsius, vel alte-

cōfirmatio

rius, quod est hereticum.

¶ Argu. sic. Locutio angelica, q̃ vn⁹ angelus alteri audienti manifestat v

B iiij

suum conceptum, est terminus, tamen non existit in potentia cognitiua, ergo diffinitio mala, maior est nota apud theologos, sed minorem probo, quia talis loquutio est in voluntate cū liberē fiat, ergo non in intellectu, seu potentia cognitiua angeli.

Sextum

¶ Argu. sic. Dilectio, quā diligo Deū propter semetipsum, & proximū in Deum, & propter Deum, est terminus mentalis, tamen non est in potentia cognitiua, sed appetitiua, hoc est in volūtate, ergo falsum est dicere, qd est terminus mentalis cognitio, quā potentia cognitiua formaliter cognoscit.

¶ Sequitur pars responsiua.

Ad. i.

Ad primum quādo argu. nullum complexum est diffinibile. &c. Respondeo per aliquas propositiones, & postea ad formam argumenti.

Prima

¶ Prima. Aliquod cōplexum est diffinibile diffinitione quid nominis vt ly albū, tenendo quod subordinetur conceptui complexo. Diffinitur enim album, est ens habens albedinem.

Secunda

¶ Secunda propositio. Aliquod complexum diffinitur diffinitione quid rei, quando idem est diffinitio quid rei, & quid nominis, vt Chimera est ens compositum ex impossibilibus posse componi.

Tertia.

¶ Tertia propositio. Hæc circum locutio, terminus mentalis nō est qd complexum in mente: sed incomplexum.

Quarta

¶ Quarta propositio responsiua, ad argumentum principale. Ille conditiones, quas Scotus enumerat in loco super allegato: sunt philosophi in primo Topicorū & in quinto, sexto, & septimo metaphisicę, vbi dicit, quod diffinitio est oratio indicans quid est esse rei per essentialia: vt hæc, homo est animal intellectuale. Et sic ille conditiones cōueniunt diffinitioni quidditatiuę, & nō fundamentali, quemadmodū est diffinitio termini mentalis, tunc ad formam argumenti, nullum complexum. &c. Concedo sequelam, & nego maiorem, & minorem.

Ad. ii

¶ Ad secundum quādo argu. Illa diffinitio est mala, quā ingreditur diffinitum, concedo, sed ista est huiusmodi: nego minorem, & ad probationem, terminus mentalis est terminus. &c. Dico primo, quod terminus mentalis est species, & terminus est genus eius. Secundo dico, quod necessarium est genus ingredi diffinitionem suę speciei quidditatiuam, vel descriptiuam, & sicut animal ponitur in diffinitione hoīs

quidditatiua necessario, ita terminus in diffinitione termini mentalis. Ad. iij.

¶ Ad tertium quando argu. Frustra fiunt per plura que. &c. Concedo maiorem, sed anima intellectu cognoscit hanc minorem distinguo, vel delectabiliter, faciliter, prompte, & expedite, & sic nego minorem, pro quo pono propositiones.

¶ Prima. Actiuitas in productione notitię magis prouenit ex parte obiecti, quam ex parte intellectus, quia obiectum nullo modo se habet passiue producendo notitiam sui, sed anima, vel intellectus sic. Prima.

¶ Secunda propositio. Anima vtens habitu maxime intenso, operatur delectabiliter, faciliter, & expedite, & prompte, sed non sine habitu vel habitibus: tunc ad argumentum, anima intellectu intelligit, distinguo istam: vel intelligis quod anima se sola, medio intellectu, producat notitiam alicuius obiecti, ab. q; presentia ipsius obiecti, & absq; representatione eiusdem obiecti, & sic nego illam. Quia omnis notitia paritur ab obiecto & potentia. Vel secundo intelligis, quod anima, mediante intellectu concorrente, & obiecto, vel specie eius, sine preuia notitia eiusdem obiecti, producat notitiam de nouo, & sic concedo: sed non faciliter & expedite. &c. Sicut produceret, si prehabuisset notitiam, vel notitias ante. Exemplum, homo ab. q; securi scindere potest lignum, sed non ita faciliter, sicut mediante securi. Ex quo infertur, quod anima in cognoscendo, potest vti duplici instrumento, naturali, vt est intellectus, et accidentali, vt est notitia, vel habitus habita de re, vel rebus. Secunda.

¶ Ad quartum, Deus est terminus propo. & cetera. Fateor Deum esse terminum, a quo omnia accipiunt esse, & viuere, & conseruari, & in quę omnia reducuntur immediate: vt creatura rationalis, vel mediate sicut ceterę creature. Sed nego quod sit terminus logicalis. Non mentalis, quia non est qualitas. Non scriptus, quia non est scriptura. Non vocalis quod est ens successuum, non habens esse, nisi in fieri, Deus autem ab eterno, & vsq; in eternum est permanens. Ad. iij.

¶ Confirmatur ista responsio. Nulla creatura est creator, sed supradicti termini sunt creature, ergo nullus illorum est creator. Et si arguas, Deus est ratio cognoscendi seipsum, ergo signum representationis, ad hoc respondeo per sequentes propositiones.

¶ Prima. Deus est ratio idest precipua causa in genere cause efficientis cum concurrat cum omnibus secundis causis, in suis operationibus et ita cum intellectu in cognoscendo. Prima.

¶ Secunda propositio. Deus est vltimus finis omnium creaturarum quę Secunda.

✠ De termino mentali. ✠

appetunt possidere, intelligere, & amare, propter quem multa operantur, cum ipse Deus sit causa finalis omnium.

ii) ¶ Tertia propositio. De^o nullo pacto est causa materialis, neque formalis alicuius, cum quolibet illarum dicat imperfectionem.

iii) ¶ Quarta propositio. De^o est signum significans, vel representans se naturaliter sibi, & necessario: sed creaturis se representat contingenter & voluntarie: puta beatis, per liberam ostensionem sue presentie: viatoribus autem per reuelationem, vel aliquo modo alio. Sed omne tale representare est considerationis theologicę, & non logicalis, nisi de peraccidens in quantum ipsa logica potest uti terminis theologicis.

Loquutio.

Ad.v.

¶ Ad quintum. Loquutio angelica, est terminus mentalis. &c. Respondeo ponendo propositiones.

Prima.

¶ Prima. Conceptus, seu cogitationes creature rationalis, soli Deo sunt cognite, & credo priuilegio, vel potius reservatione speciali: sunt enim cognoscibiles a creatura, cum cadant sub obiecto intellectui creati, quod est ens, vel res, secundum unam opinionem: vel ens limitatum secundum aliam.

Duplex lo.

ii) ¶ Secunda propositio. Duplex est loquutio, una vocalis, patens intuitibus: alia intellectiua.

Prima.

¶ Prima utuntur homines viatores, & etiam beati corpore, & anima simul: ut Christus, & beata virgo Maria.

ii) ¶ Secunda utitur Deus, dum loquitur, seu reuelat sua mysteria spiritibus angelicis, vel alijs. Hac etiam loquutione, utuntur spiritus, tam beati, quam non beati: & etiam anime separate, dum imperio Dei, vel motu proprio secreta sui cordis alijs manifestant.

Duplex est agens.

iii) ¶ Tertia propositio. Duplex est agens liberum primum per se: ut voluntas in creatura angelica, & humana. Aliud est agens liberum per participationem sed non per se: ut sunt intellectus, & ceterę potentię subiectę imperio voluntatis. Tunc ad argumentum. Loquutio angelica est terminus, concedo maiorem, & nego minorem. Et cum probas, liberum fit: ergo est in voluntate, distinguo istam: vel intelligis in voluntate imperante intellectui, tanquam in mouente, vel in causa, sine qua non, & sic concedo, vel intelligis notitiam esse in voluntate formaliter, & inhesiue, & sic nego quod loquutio angelica sit in voluntate, cum hereat intellectui formaliter.

Ad.vj.

¶ Ad sextum. Dilectio, qua diligo Deum. &c., est terminus mentalis, & hereat potentię cognitiue, ergo est mala, concedo sequelam, & nego antecedens. Et ad probationem, nihil volitum, nisi precognitum, dico tria. Primum, quod argumentum videtur concludere oppositum, cum cognitio precedat

volitionem, & sic sequitur bene, volitū ergo cognitū, sed nō sequitur cognitū ergo volitū, vel nolitū, sed sequitur bene, cognitū ergo volitū vel nolitū, vel nō volitū. Secundo quo ad id: volūtas est potētia ceca & sic nihil vult, vel non vult, nisi prius cognoscatur à potentia cognitiua, quia sicut se habet potentia ad potentiam, ita operatio ad operationem: sed intellectus est prior voluntate, saltem in operando, ergo intellectus est prior dilectione, & sic per intellectionem intelligimus formaliter, & per volitionem formaliter volumus, seu diligimus: & per nolitionem odimus sed per non volitionem, suspendimus volitionem, vel nolitionem. Ex dictis patet solutio ad argumentum, quod loquutio angelica est terminus, seu propositio mentalis declaratiua alicuius secreti Dei, vel angeli loquentis, existēs formaliter in intellectu angelico, imperato tamen à voluntate Dei, vel sua.

¶ Sequitur pars dubiorum motiua.

Primo queritur, quae de causa terminus mentalis significat naturaliter propriè suum significatum, i. dubium.

¶ Secundo cur dicitur, naturalis similitudo obiecti, & non e contra? ii

¶ Tertio, si potest cadere a sua significatione naturali. iii

¶ Quarto, quid est significare naturaliter in mente. iiii

¶ Quinto, si notitia Sortis posita in lapide sit notitia. v

¶ Sexto, si eo quod naturaliter cōmuniter significat, dicitur trās mētalis. vi

¶ Ad primum. Respondeo per propositiones. Ad. i

¶ Prima. Diceret Scotus, quia hoc est hoc, & illud est illud, id est hoc habet terminus mentalis ex sua propria natura, vt significet naturaliter propriè suum obiectum, & obiectum habet à sua propria natura, vt significetur per talem notitiam.

¶ Propositio. Termin⁹ mētalis dicitur significare naturaliter ppriè, quia non significat ex impositione, quemadmodum vocalis, & scriptus. ii

¶ Propositio. Terminus mentalis dicitur significare naturaliter propriè, ad differentiā rerum, & signorum naturaliter communiter significantium solum. iii

¶ Respondeo similiter per propositiones. Ad. ii

¶ Prima. Terminus mentalis nō est similis suo obiecto, in aliqua qualitate communi, sicut Petrus, & Ioannes possunt esse similes in iustitia quia vterq; iustus. Prima, pp.

De termino mentali.

- i) ¶ **Propositio.** Terminus mentalis nō dicitur similis suo obiecto, protractione lineali, vt homo pictus, & homo viuus sunt similia tali lineatione.
  - ii) ¶ **Propositio.** Terminus mentalis, & suum obiectum non dicuntur similia in operatione: vt plumbum, & aurum graue in descensu.
  - iii) ¶ **Propositio.** Terminus mentalis dicitur similis suo obiecto, obiectiue siue passiue: quia producit ab eo per modum cuiusdam impressionis eo modo quo vestigium dicitur impressio rei vestigiate: sed obiectum non est effectus, seu vestigium, quapropter non est similitudo notitiæ scilicet ipsum obiectum.
- Ad. ii). ¶ **Respondeo per propositiones.**
- i) ¶ **Prima.** Terminus mentalis, potest cadere à sua significatione, cum possit desinere esse.
  - ii) ¶ **Propositio.** Stante in mente potest cadere à sua significatione, si à potentia diuina suspendatur actus eius, quod est significare: sicut si esset albedo in pariete, & eum non dealbaret, quod est possibile Deo.
  - iii) ¶ **Propositio.** Manente tali termino in potentia cognitiua, suaq; operatione non impedita, non potest cadere à sua significatione, cū sit agēs naturale quod agit in quantum potest. Et si argu. ly omnis, in hac propositione omnis homo est animal, potest cadere à sua significatione, ergo dicta nulla, forte negabis antecedens, quod sic probo, addatur sibi ly non, non omnis homo est animal, iam ly omnis significat aliquammodo distributiue in prima, in secunda significat aliquammodo disiunctiue.
  - i) ¶ **Respondeo dupliciter.** Primo modo, quod non est inconueniens agēs naturale impediri à sua propria operatione, sicut facit uel in fornace ignis triumphorum: & sic ly omnis impeditur per ly non: quia sunt agentia naturalia in mente.
  - ii) ¶ **Dico,** & forte melius, qd non impeditur a sua significatione essentialiter: qd est significare aliquammodo: sed bene accidentaliter, qd est significare aliquammodo distributiue.
  - iii) ¶ **Ad quartum dico,** qd significare aliquammodo in mente est, exercere suum officium in propositione super aliquem terminum: vel terminos. Dicitur notanter in propositione: quia extra propositionem nullum signum sine categorematicum significat aliquammodo, licet bene aliquid vel aliqua: unde ly omnis in hac propositione: omnis est signum universale: non significat aliquammodo, sed bene aliquid, nec est sine categorematicum. Sed in ista, omnis homo est animal, est sine categorematicum, et

exercet suum officium in propositione, super subiectum distribu-
tione, & supra predicatum confusione. Dicitur notanter super
terminum, quando vis eius non fertur nisi per unum terminum,
vel ly omnis in hac proportionem, omnis Deus est summum bonum
& ly, a, in hac, a, homo non est homo, ubi confundit terminum
immediate solum, secundum usum dialecticorum. Dicitur no-
tante super terminos: ut ly nullus in hac propositione. Nullus homo
est lapis, quod quidem signum distribuit, tam subiectum, quam
predicatum.

¶ Ad quintum. Circa hanc difficultatem est duplex opinio. Una
dicit, quod illa qualitas est notitia, quod sic probatur. Illa qualitas
est impotentia propinqua, ergo est notitia, cum illa qualitas sit
nata significare suum obiectum naturaliter proprie: ergo est no-
titia in lapide, licet lapidi non sit notitia.

Ad.v.

¶ Secunda opinio dicit, illam qualitatem non esse notitiam: quod
probat, est in potentia remota, ergo non est notitia: & quod sit
in potentia remota, probat, non potest poni in intellectu, sine
mutatione subiecti, & loci, dico ergo quod illa qualitas ubique
ponatur essentialiter est qualitas, & accidens, & ens sed non
videtur esse notitia in lapide: quia nulli ignotescit, neque existens
in lapide potest alicui suum obiectum manifestare.

ij

¶ Quando queritur, quid sit prius esse similitudinem obiecti,
vel significare ipsum naturaliter proprie, respondeo per pro-
positiones.

Ad.vj.

¶ In omni actione, agere presupponit posse: & posse, presup-
ponit esse rei, ut calefacere, presupponit calefactum esse, & ca-
lefactum, presupponit esse ignis, vel solis, vel alicuius huiusmo-
di calefactui.

Prima,

¶ Propositio. Significare naturaliter proprie suum obiectum, est
agere suo modo. Esse similitudinem naturalem obiecti, est posse
esse. Notitia mentalis, est esse rei, puta, existentia ipsius notitie.
¶ Supposita secunda diuisione, in terminum mentalem, voca-
lem, & scriptum: manifestata etiam definitione termini mentalis
incommuni, solutisq; etiam argumentis, contra eam factis, & enu-
cleatis dubijs circa illam contingentibus: sequitur prima diui-
sio termini mentalis, quod talis est. Terminorum mentalium, Alii
complexus, alius incomplexus.

ij

Significa-
re naturaliter.
pprie suum
obiectum
quid.
Diuiditur
tres meta.
in complexum
& in incomplexum.

De termino mentali complexo & in communi. 2

Incōp. qd. ¶ In complexus est, notitia simplex, simplicis obiecti: vt notitia Dei: cognitio hominis: conceptus leonis.

duplex cō. ¶ Complexus est duplex: distans, & indistans. Distans est notitia, qua plura concipiuntur, mediante aliquo coniugibili: vt homo est animal. Deus iudicabit orbem terre, & non cōmouebitur.

¶ Indistans est notitia, qua plura concipiuntur non coniuncta per aliquod coniugibile: vt homo albus: hominis leo.

¶ Contra hanc diuisionem sic arguitur. Nullū est diuīum illius diuisionis, ergo diuisio nulla. Sequela est bona, & antecedens probō: quia si aliquid esset diuīsum, vel esset terminus mentalis, vel non termin⁹ mentalis, non primum, nec secundum, ergo intentum.

Primo. ¶ Quod non sit terminus mentalis probō sic. Hęc est vera, nullus terminus mentalis est diuīsum, ergo ista est vera. Ergo terminus mētalīs non est diuīsum. Tenet cōsequētia a sub alternante ad sub alternatam: ergo contradictoria sub alternantis (pū a hęc, terminus mentalis est diuīsum) est falsā: due enim contradictorie non possunt esse simul veræ, nec simul falsę. Patet ergo añs principale quo ad primam partem, sed quo ad secundā probō sic. Si non terminus mētalīs esset diuīsum, cretur quod diuīsum non verificaretur de mēbris diuidentibus, quod est falsum: quod ictur patet: iste enim sunt falsę: iste termin⁹ mētalīs est nō termin⁹ mētalīs, & iste trs mētalīs est nō trs mētalīs, ergo intentū.

cōfirmatio ¶ Confirmatur principale argumētum. Bene ictur, terminus mētalīs est diuīsum illius diuisionis, ergo iste terminus mētalīs est diuīsum vel iste terminus mentalis est diuīsum, &c. ergo intentum.

ij ¶ Argu. sic, cō primū mēbrū diuisionis. Null⁹ trs mētalīs est cōplex⁹ ergo illa diuisio claudicat: añs probō, & sit hęc notitia cōplexa, exēpli grā. Oīs hō est ens, sed hęc nō ē trs cōplex⁹, ergo neq; alia, cū nō sit maior rō vni⁹, q̃; alteri⁹. Añs, p̃ho, q̃a tūc darētur due ppōnes, oīno similes, significātes nālī, q̃rū vna esset necessaria, & alia impossibilis: putā hęc due mētales, oīs hō ē ens, & oē ens ē hō, cōstituūtur ex similib⁹ extremis, & copulis, & significāt nālī p̃p̃ie, cū sint mētales, ergo intētū

Ad. j. ¶ Respōdeo ad primū, & nego añs. Et ad probationē, vel esset trs mētalīs, vel nō mētalīs, do primū: & ad replicā, null⁹ termin⁹ mētalīs est diuīsum, cōcedo istam, cum subi cū supponat p̃sonālī, ergo terminus mentalis non est diuīsum, nego istam sequelam, est enim fallacia figure dictionis: & nego, quod ista sit sub alterna illius vniuersalis: terminus mentalis non est diuīsum: sed ista aliquis terminus mentalis, non

est diuisum: & nego iterum, q^d sint contradictione: hec videlicet, nullus terminus mentalis est diuisum, & terminus mentalis est diuisum, cū subiectum primæ supponat personaliter, & secūde simpliciter, vel materialiter, secundum aliquos nominales.

¶ Ad primā confirmationem quando argu. Si terminus mentalis est diuisum, ergo iste terminus, vel iste, nego sequelam non enim fit descensus sub termino supponente simpliciter: & est fallacia figure dictionis nec addendo signum vniuersale, neq^{ue} particulare, termino supponenti simpliciter. Ad. j. cōfr.

¶ Ad scūdū argumētū nego aⁿs, & ad probationē: daretur due p^{ro}positiones oīno similes, significātes naturalit^{er}. & c. nego sequelā: & ad p^{ro}bationē, hec sunt oīno similes: omnis hō est ens, & omne ens est homo, nego quod sint similes, & cū probas, cōponūtur ex similib^{us} extremis. Ad. ij

¶ Repondeo, quod sufficit differentia accidentalis ad hoc, quod non sint similes, nec significant eodem modo: subiectum, nempe primæ est ly homo, & supponit confusē distributiue, & idipsum in secunda confusē tantum, & ly ens, in prima, supponit confusē tantum, & ipsum, etiam in secunda confusē distributiue, & sic argumentum non concludit contra primam diuisionem termini mentalis.

¶ Secunda diuisio termini mentalis, talis est, terminorum mentalium alius est notitia intuitiua, alius abstractiua. Alia diuisio
trī mentalis

¶ Notia intuitiua secūdū Scotū est rei presentis, vt presens est in actua^{li} existentia eius: vt notitia quam habeo de albedine presenti, & notitia facialis, quam habent beati de Deo, & de sanctissima trinitate. Vel est notitia habitade re, vel rebus in aliquo representatiuo c^{on}minetiori: vt notitia, quam habent beati, vel possunt habere, de nobis viatoribus, relucētib^{us} in verbo diuino. Noti. intuitiua

¶ Secundo diffinitur sic secundum Ocham, notitia intuitiua ē, alia diuisio qua iudicatur euidenter aliquid esse, vel non esse: vt notitia qua iudico me esse, & me viuere, et rosam non esse.

¶ Notitia abstractiua sic diffinitur. Notitia abstractiua est, cognitio rei absentis, vt absens est: vt cognitio, quam habeo de patre meo defuncto, & notitia diluini generalis, vel dici iudicij vniuersalis, & hoc secundum mentem scotizantium. Sed secundum Ocham sic diffinitur, notitia abstractiua est, qua nō potest iudicari euidenter, aliquid esse, vel non esse: vt notitia huius propositionis papa dormit. Noti. abstractiua

Pars argu-
mentati.

**¶ Sequitur pars argumentatiua contra hanc secun-
dam diuisionem termini mentalis**

Sic argu. Primo, nulla est notitia intuitiua, ergo superua cane
diuiditur termin⁹ mentalis in notitiam intuitiuam, & abstra-
ctiuam, sequela videtur bona, & aⁿs probo. Si esset aliqua noti-
tia intuitiua, vel esset notitia substantiae, vel accidentis: non sub-
stantiae: cum nulla in presenti statu videatur, nec cognoscatur
aliqua potentia, quod sic deduco. Substantia nec intuitiue vide-
tur, nec gustatur intuitiue, & generaliter a nullo sensu exteriori
nec interiori intuitiue sentitur, ergo nec intelligitur, cū nihil
sit in intellectu, quin prius fuerit in sensu. Nec habetur notitia
intuitiua, saltem intellectiua accidentis, cum talis notitia non
habeatur a presentia rei, cum ipsa producat^r immediatē a spe-
cie intelligibili, & potentia intellectiua: & species a fantasma-
te: & fantasma a notitia exteriori sensitiua, igitur poti⁹ dicitur
abstractiua, quā intuitiua, cum a presentia rei non produca-
tur, vt patet in discursu facto.

Pars ref-
pōsiua.

¶ Ad argumentum contra secundam diuisionem termini men-
talis: quando argu. nulla est notitia intuitiua, nego antecedēs,
& ad probationem respondeo per aliquas propositiones, qua-
rum prima est.

Prima p.

¶ Sensibilium habemus notitiam intuitiuam: tam sensitiuam,
q³ intellectiuam: vt patet de visione rose, & de eius intellectu-
ne intuitiua, quę vt supponitur causatur a re presenti, vt pre-
sente est, quod sufficit secundum opinionem Scoti, vel est noti-
tia, qua euidenter cognoscimus rosam esse, & eam esse odorabi-
lem, lenem: & sic potest dici de ceteris sensibilibus, quorum no-
titia cognoscimus euidenter, eam adesse, quę quidem notitia
a presentia ipsorum est producta.

ii) **¶** Secunda propositio. Intelligibilium habemus notitiam in-
tuitiuam, intellectus nempe se ipsum intuetur, homo euidenter
cognoscit se viuere, se intelligere, se velle, & nolle, & multa
alia, intelligibilia intuitiue cognoscit.

iii) **¶** Tertia propositio. Notitia intuitiua: dicitur singularis, & nō
cōmunis idest distincta, & non confusa.

¶ Quar-

¶ Quarta propositio. A notitia intuitiua exordiū summit notitia experimentalis. Vt ista, ille ignis est calidus: & ex notitia experimentalis, velex experimentis, exordiū habet, principium aliquis scientiæ: vt ex his, iste ignis est calidus, & iste ignis est calidus, inferitur ista, ignis est calidus: et ista, omnis ignis est calidus.

¶ Tunc ad formam argumenti: nulla est notitia intuitiua, nego antecedens (vt iam negatū est) Et ad probationē, concedo, quod substantia non videtur intuitiue, pro statu isto, bene tamē intelligitur intuitiue, & fortē ex intuitiua singulari sensitiua, inferitur cōmuniter intuitiua, intellectiua eiusdem obiecti, vt si sentior intuitiue Sortem, ergo & intellectiue intuitiue.

¶ Circa hanc diuisionem dubitatur primo, an viator possit habere notitiam intuitiuam Dei, Angeli, vel anime separatæ? j. dubiū.

¶ Secundodubitatur, si notitia intuitiua potest conseruari absq; præsentia sui obiecti. ij. dubiū.

¶ Ad primum respondetur per propositiones.

Ad. j.

¶ Prima. Viator non potest habere naturaliter notitiā intuitiuam Dei, cum cognoscat per speculum, & in enigmate. Prima pp.

¶ Secunda propositio. Viator per potentiam Dei potest habere notitiam intuitiuam transeuntē, sicut Paulus in raptu vsq; ad tertium cœlum, & de Mose asserit sacra pagina: quod loquebatur ad deum sicut amicus ad amicum, & cornuta facta est facies eius, ex consortio luminis Dei, & ille magnus patriarcha Iacob inquit, vidi dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea, sic. n. asseritur, a catholicis viris, de virgine immaculata.

¶ Tertia propositio. Notitia Dei intuitiua permanens, non videtur compossibilis statui nostrę corruptionis, & miserię. iij. pposi.

¶ Christus seruator noster cum non sit purus homo, habuit notitiam intuitiuam Dei, & in statu corruptibili, & mortali. iij. pposi.

¶ Ad secundum dubium. Respondetur breuiter: quod notitia intuitiua licet per potentiam super naturalem possit conseruari absq; præsentia sui obiecti, non tamen per potentiam naturalem, quemadmodum radij solares, sine præsentia solis minime seruantur, & si queratur seruata sine præsentia obiecti, quid significat, respondetur: quod significabit suum obiectum, euidenter non esse.

Ad. ij. du.

¶ Tertia diuifio termini mentalis.

iiij. diuifio
trī mētalīs

Cōceptus
ultim. qd.

Cōceptus
nō ultim.

Terminorum mentalium, alius est notitia ultimata, alius nō ultimata. Notitia ultimata, & cōcept⁹ ultimatus est naturalis similitudo rei, vel habit⁹ synecathegoreumaticus, significans aliquammodo, naturaliter propriē. Exemplum primi, vt notitia hominis. Exemplum secundi, vt ly est in mente cui subordinatur ly est in voce, & in scripto: vt in hac ppositiōe, homo est animal. Conceptus non ultimatus est, naturalis similitudo vocis: vt notitia huius vocis, vel scripturæ, homo, vel notitia huius propositionis homo est animal.

¶ Circa tertiam diuisionem non se offerunt argumenta, sed oritur vnum dubium. An sit dabilis notitia ultimata, quæ non sit similis suo obiecto, ad quod respondetur per duas propositiones.

Prima,

¶ Prima propositio, dabilis est talis notitia, seu qualitas actualiter non similis suo obiecto, manente eadem qualitate, seu notitia, & destructo obiecto suo.

ii

¶ Secunda propositio, non est dabilis illa notitia, quin sit assimilatiua sui obiecti, cum sit propria passio realiter eidem, & inseparabilis ab eo.

iiij. diuifio
trī mētalīs

Significa-
re ppriē.

Significa.
ī prop.

¶ Quarta diuifio termini mentalis, talis est. Trōrū mētalīū, alius significat propriē, alius impropriē.

¶ Propriē significare, est significare naturaliter propriē, vt notitia hominis, notitia Dei.

¶ Impropriē significare, est significare ex impositione, vt notitia huius vocis homo, quæ significat eandem vocē naturaliter propriē, & significat homines impropriē, & ex impositione illius vocis, ipsa notitia etiam ex impositione significat homines impropriē (vt dictum est) ex quo inferitur, quod non est inconueniens eundem terminum mentalem significare naturaliter propriē, & ex impositione: vt patet, in exemplo dato.

Primo,

¶ Contra quartam diuisionem, terminorum mentalium, alius significat propriē, ali⁹ impropriē. Sic argu. in oī bona diuisione diuisum est verificabile de membris diuidentibus: vt hæc, ani-

malium aliud rationale, aliud irrationale est bona diuifio: quia hæ sunt veræ, rationale est animal, & irrationale est animal, sed tua diuifio nō est huiusmodi, ergo mala. Minorem probo, quia hæc est falsa, omne repræsentans se improprie est terminus mentalis, probo sic, hæc est falsa, lapis repræsentans se improprie est terminus mentalis, terminus scriptus repræsentans se improprie est terminus mentalis, & sic de singulis.

¶ Secundo sic arguitur contra significare proprie, vbi dictum ij est, quod notitia huius vocis homo, significat ex impositione, hoc est falsum, quod sic probo, Nullus terminus mentalis est in potestate humana, vel angelica vt ab eis valeat imponi, ergo nō significat ex impositione, saltem creata.

¶ Tertio sic arguitur contra eandem diuifionem. Cuiuslibet in diuifiones membra debent esse opposita, sed istius diuifionis membra non sunt opposita, ergo non est bona. Maior est nota, sed minorem probo. Omne repræsentans proprie, repræsentat etiam improprie: patet, terminus mentalis repræsentat suum obiectum proprie, & se improprie, terminus scriptus repræsentat suum significatum proprie, & se improprie, & similiter vocalis.

¶ Quando arguitur. In omni bona diuifione diuifum debet Ad. j. verificari de membris diuidentibus: distinguo maiorem, vel disiuntim captis, vel diuifim: primum est verum vniuersaliter, secundum, vero non. Vnde hæc est vera, omne significans proprie, vel improprie, est terminus mentalis, sed hæc copulatiua est falsa, terminus mentalis significans proprie est terminus mentalis, & significans improprie, est terminus mentalis.

¶ Ad secundum, respondeo negando quod sit falsum illam notitiam non vltimatam significare significatum vltimatum ex impositione: & ad probationem dico, quod ille terminus est in potestate diuina, vt patet, & in angelica, & humana, saltem quoad impositionem, quia vt communiter tenetur ad impositionem vocalis termini, vel scripti sequitur impositio mentalis non vltimati, cum sit naturalis similitudo illorum. Vnde notitia huius vocis homo, & illa vox homo, & illa scriptura homo, significant hominem ex impositione proprie, saltem duo vltima.

Ad.iii. ¶ Ad tertium. Cuiuslibet bonę diuisionis membra debent esse opposita: distinguo maiorem, vel realiter, vel formaliter, & sic nego quod membra istius diuisionis non sint opposita, saltem formaliter: habent enim diuersas rationes, id est, diffinitiones. Terminus nēpe significans propriē, significat naturaliter propriē: vel ex impositione propriē, sed terminus significans impropriē, est significans naturaliter cōmuniter.

¶ Et si queratur, quę diuisio est ista? Respondetur, quod est equiuoci in sua equiuocata.

v. diuisio t
mini mātā.
In cōceptū
categoreu.
& actū syn
cathego. ¶ Quinta diuisio termini mentalis, est talis. Terminorū mētaliū, aliū est cōceptus cathegoreumaticus, aliū actus syn cathegoreumaticus. Exemplum primi est, notitia Dei vel hominis, conceptus populi seu gentis. Exemplum secundi est, ly est quod significat aliquo modo precise naturaliter, in hac propositione mentali, hō est animal. Quia syncathegoreumata, syncathegoreumatica sumpta non sortiuntur nomen notitię, seu cōceptus: sed tantum nomen actus: & cum non se offerant argumenta in pręsentiarum, hæc sufficiant pro quinta diuisione termini mentalis.

Sextadiui.
termi. mē.
Cōce, dire. ¶ Sexta diuisio termini mentalis est, terminorum mentalium alius notitię directę, alius reflexę.

¶ Conceptus directus, seu notitia est cognitio obiecti, vel rei significatę per talem terminum mentalem, vt notitia hominis vel angeli.

¶ Sed conceptus reflexus est, notitia notitię. Exemplum, sit, a notitia quam habeo de Sorte, & ab ista notitia, a. & intellectu meo, producat alia notitia, quę vocetur. b. tunc, a, dicitur conceptus directus, & b. reflexus, quia est notitia prioris notitię.

Argu. pri. ¶ Contra sextam diuisionem termini mentalis, arguitur sic. Si esset dabilis aliqua notitia reflexa, sequeretur manifeste processus in infinitum, quod est contra omnes philosophos, & theologos, forte negabis sequelam quam probo, & vocetur prima notitia sortis, a. tunc si a notitia, a. prodatur notitia. b. reflexa & a notitia. b. reflexa, producat alia notitia, c. reflexa, & sic consequenter in infinitum, cum non videatur maior ratio de vna quā de cæteris, si ergo a notitia cognitiua & ab vna notitia reflexa causatur alia, a. simili a qualibet potest alia produci, & causari.

¶ Secundo arguitur sic. Si est notitia reflexa, vel reflectitur ab *ij* obiecto in potentiam, vel à potentia in obiectum, quemadmodum radii solares à pariete in aerem: vel species visuales à specie ad potentiam visiuam: sed talis reflexio, non videtur iucognoscente, & cognoscibili.

¶ Ad primum respondeo negando sequelam. Et ad probationem dico: quod sicut producitur prima ab obiecto, & potentia, ita secunda, quæ est primæ reflexio à prima: & secunda reflexa, à prima reflexa, & sic de alijs. Sed tamen propter limitationem potētiae cognitiuæ, & imperfectionem notitiarum producibilium in essendo, & mouendo potentiam, tandem deuenietur ad vnam vltimam productam, non productiuam alterius notitiæ, propter sui imperfectionem.

¶ Secundo dico, quod in intuitiuis conceptibus, perspicuum est, *ij* non dari processum in infinitum, propter limitationem potētiae, & imperfectionem motiui. Dabilis est tamen maior, & minor numerus, respectu maioris actiuitatis, seu perspicacitatis potētiae intellectiue.

¶ Tertio dico: quod in perfectione, & in imperfectione, non est *ij* processus in infinitum in notitijs. Vnde hæc est imperfectissima notitia Dei: Deus est ens: & hæc perfectior, Deus est sapientia: & hæc videtur perfectissima & omnia alia perfectior, hic Deus est, hæc essentia diuina, vel hic Deus est Deus, similiter hæc videtur perfectissima suo modo, Sortes est hic homo: & ista minus perfecta, Sortes est homo: & sic ascendendo quāto superior, tātō minus perfecta. Et Sortes est ens erit imperfectissima, loquor in conceptibus quidditatiuis, & non in accidentalibus, seu intentionalibus: vt Sortes est albus: Sottes est indiuiduum.

¶ Ad secundum. Quando arguitur, cur dicitur reflexa, vel quia *Ad. ij.* reflectitur ab obiecto in potentiam, & cætera. Respondetur breuiter: quod reflexio non capitur in proposito, vt in scientijs: realibus: putā, in perspectiua, & cætera. Sed dicitur notitia directa, quæ ab obiecto & potentia paritur. Et nuncupatur reflexa, quæ à notitia, seu conceptu, & potentia paritur, & sic notitia, seu conceptus reflexus est notitia notitiæ, seu conceptus conceptus.

¶ Circa hanc materiam, primo dubitatur, an notitia reflexa sig- Primūdu.

De conceptu directo & reflexo.

nificet obiectū notitiæ directæ: putā, si notitia notitię Sortis significet ipsum Sortem.

ij. ¶ Secundo dubitatur si notitia reflexa, potest esse per aliquam potentiam sine notitia directā.

iiij. ¶ Tertio dubitatur, notitia reflexa est ne terminus vltimatus, vel non vltimatus.

Ad. i. Prima. ¶ Ad primum respondetur ponendo propositiones. Prima: si notitia reflexa significat notitiā directā absolute, sub ratione significati & non significati, tunc solum repræsentat ipsam notitiā directā, & non obiectum.

ij. ¶ Secunda propositio. Si notitia reflexa significat notitiā directā, sub ratione signi, tunc repræsentabit ipsum obiectum: exempla sunt in promptu, notitia enim imaginis beatæ Mariæ, potest mihi repræsentare ipsam imaginem absolute, & sic non repræsentabit imaginatum, vel potest mihi repræsentare ipsam imaginem sub ratione imaginis, & sic vtrumq; repræsentabit: videlicet imaginem & imaginatum, ita in proposito.

Ad. ii. ¶ Ad secundum dubium dico, quod si notitia reflexa est intuitiua propter potētiā naturalem, sine præsentia alterius notitię, conservari non potest, sed bene per potentiam super naturalem, si tamen est notitia abstractiua, proculdubio conservabitur: sine præsentia obiecti.

Ad. iiij. ¶ Ad tertium dubium dico, quod vtraq; pars potest sustineri, quia respectu illius notitię, à qua immediatè fuit producta, producta potest dici terminus vltimatus, sed respectu remotioris, diceretur non vltimatus.

vij. Diui. ¶ Septima diuisio, terminorum mentalium, alius est intellectiuis alius sensitiuis. Intellectiua notitia est duplex: scilicet, speculatiua, & practica.

Not. spec. ¶ Speculatiua est, notitia cuius finis est scire: vt notitia huius propositionis, Deus est ens.

Not. pra. ¶ Alia est practica: vt notitia huius propositionis. Deus est summe diligendus, vel notitia harum propositionum. Diliges dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum, cuius finis est operari.

¶ Tunc sic diffinitur, notitia intellectiua est cognitio: videlicet, qua intellectus tendit in obiectum.

¶ Sed notitia sensitua est, quae sensus tendit in obiectum: vt, visus in rem visibilem, mediante visione: & sic de alijs sensibus exterioribus, & etiam interioribus, quemadmodum sunt, sensus communis, fantasia, estimatiua, imaginatiua, memoratiua. &c.

¶ Terminorum mentalium, alius est notitia actualis, alius habitualis. viij. Diuisio.

¶ Actualis est per quam intellectus, actualiter tendit in obiectum. Not. actu.

¶ Habitualis est, qualitas, vel habitus in mente generatur ex multis actibus, quo habitu intellectus redditur promptior, ad consimiles habituales actus, ex quibus illa notitia, vel habitus est generatus.

¶ Nonadiuisio, trans mentalis, alius est notitia distincta, alius confusa. ix. Diuisio.

¶ Distincta secundum Scotum, est notitia rei, habita per diffinitionem ipsius rei, vt notitia hominis, habita per istam orationem, animal rationale. Not. disti.

¶ Sed notitia confusa, secundum eundem, est notitia alicuius rei habita per nomen ipsiusmet rei, vt notitia hominis habita per hoc nomen homo, & sic notitia huius nominis homo debet esse prior notitia huius rei homo: quae notitia rei, dicitur confusa. Vel aliter notitia confusa est, cognitio alicuius inferioris, in conceptu sui superioris vt quando cognosco hominem, in conceptu animalis habeo notitiam hominis confusam. Not. confu.

¶ Decima diuisio. Terminorum mentalium alius est notitia apprehensiua, alius iudicatiua. Apprehensiua est cognitio, qua intellectus apprehendit aliquid, vel aliqua, vel aliquo modo, & haec dicitur proprie, notitia mentalis, quae aliquando est complexa, aliquando incomplexa. Exemplum primi est cognitio, qua apprehendo hominem viatorem esse peregrinum. Exemplum secundi est cognitio, qua apprehendo Sortem, & ista apprehensiua, semper est prior iudicatiua, eiusdem obiecti. x. Diuisio. Not. app.

¶ Notitia iudicatiua est iudicium, quo iudicamus apprehensum esse vel non esse. Exemplum primi est cognitio, qua iudico ita esse sicut per hanc significatur, Deus est summum bonum. Exemplum secundi, est notitia qua iudico, quod Antichristus non saluabitur. Not. iudi.

¶ Undecima diuisio. Terminorum mentalium, alius est notitia singularis, alius communis. Exemplum primi, est notitia Sortis, seu Petri. Exemplum secundi est cognitio hominis seu animalis. xi. diuisio. Noti. singu. & cois.

xij. diuifio ¶ Duodecima diuifio, terminorum mentalium alius est creatus, alius increatus. Creat⁹ est quicumq; terminus mentalis, vocalis, vel scriptus. Increat⁹ vero est solus Deus, qui nullo pacto est terminus logicalis, nisi summatur sub aliqua consideratione logica, & transcendentaliter. Et gratia breuitatis omittimus, hic formare argumenta, mouereq; dubia circa prædictas diuisiones.

¶ Sequitur de termino vocali.

¶ Circa terminum vocalem tria sunt peragenda.

¶ Primo deffinitionem illius annotare.

Secūdum ¶ Secundū contra diffinitionē datam, aliqua argumēta formare

Tertium. ¶ Tertiū vero ad obiecta respondere.

Ad primū ¶ Quoad primum nota, quod terminus vocalis potest considerari tripliciter.

Primo. ¶ Primo, quoad proferentem.

Secundo. ¶ Secundo, quoad percipientem, seu audientem.

Tertio. ¶ Tertio, quoad eius significationem.

Ad primū ¶ Quoad primum, sic potest diffiniri. Terminus vocalis est vox
Tis voca prolata, ab ore animalis, vel ab aliquo supplēte vicem eius. Quæ
lis quid, diffinitio sic intelligitur, diffinitum huius diffinitionis, potest
esse ipse terminus vocalis, vel secunda intentio attributa sibi,
in ordine ad alios terminos inferiores, siue superiores.

¶ Vel potest esse diffinitum aggregatum ex termino vocali, & ista secunda intentione. Vox ponitur loco generis, & propriè intelligitur de voce cathegoreumatica. Ab ore animalis, idest hominis ponitur loco differētiæ. Vel ab aliquo supplente, quod quidem ē multiplex. Primo De⁹. De quo geneſe ostertio dicitur. Adam vbies: et pphetæ. Locutus est dñs ad medicens. &c.

¶ Secūdū, est Angel⁹, vnde Lucæ primo, inquit Gabriel Marię aue gratia plena. &c.

¶ Tertium, animal brutum, de quo numerorum vigesimo secundo, inquit aſina Balaam, quid feci tibi, cur me percutis iam tertio.

¶ Secundo potest considerari tr̄s vocalis quoad percipientē, & Alia defini-
tunc sic diffinitur. Terminus vocalis est, qui ab auditu corpo- tio tr̄i vo-
reo percipi potest. Quæ quidem perceptio potest esse duplex,
vel soni tantū, & nō significationis: sicut Rusticus percipit vo-
cem Grecā, Hēbreā, vel latinā, & non significationem eius, &
sic nō capitur in proposito. Alia est perceptio soni vocis, & sig-
nificationis eius simul: & sic sūmittur hic.

¶ Tertio principaliter potest terminus, vocalis cōsiderari, quo in . defini-
ad eius significationem: & tunc sic diffinitur. Terminus voca- tr̄i voca-
lis est vox, significatiua, secūdum placitum, sine tempore, finita
& recta, cuius nulla pars sepeparata aliquid significat. Quæ diffi-
nitio sic exponitur. Vox significatiua ponitur, ad differentiam
vorum non significatiuarum: vt Buf. Ad placitum, ad differen-
tiam termini significantis naturaliter. Sine tempore, ad differen-
tiam verbi, vt amo, amas. Finita, ad differentiam nominis infi-
niti: vt non homo, non Angelus. Recta, ad differentiam nomi-
nis obliqui: vt Catonis, Catoni, quæ secundum philosophum
non sunt nomina sed casus nominum. Vnde nota, secundum
doctrinam philosophi: quod licet rectus, & obliquus idem signi-
ficent, differunt tamen, quia si recto addatur est, fuit, vel erit, (vt
Adam fuit, Socrates est, Antichristus erit) est ratio vera vel fal-
sa, si tamen illa verba addantur obliquis (vt Platonis est, Plato-
nis fuit, Antichristi erit,) nec est veritas, neq; falsitas, quia veri-
tas, & falsitas, præsupponunt congruum. Vltimo dicitur, cuius
nulla pars separata aliquid significat, ad differentiam orationis
vt homo albus. Pro cuius notitia notandum est, quod duplex Duplex ē
est nomen, simplex, et compositum. Exemplum primi est, ly ho nomen.
mo. Exemplum secundi est ly equiferus. Partes primi separatæ
nihil significant: partes vero secundi, apparent significare, sed
non significant secundum Philosophum, in primo periheme-
nias. Vnde ly equi, & ly ferus, vt sunt partes huius vocis equi-
ferus, licet appareāt significare, tamen non significant. Conclu-
dit ergo, si partes apparētes significare non significant (vt sunt
partes nominis compositi) partes nominis simplicis non signi-
ficabunt separatæ, vt homo. Quia si illud quod magis videtur
in esse non inest, neq; illud quod minus videtur in esse inest.

Pars argu.

¶ Sequitur secunda pars argumentatiua

Primum ar.

Ergo arguitur sic primo. Terminus vocalis non potest esse, ergo non est. Tenet consequentia à potentia negatiue, ad suum actum negatiue. Bene enim sequitur, lapis non est risibilis, ergo lapis non ridet. Sed antecedens probo, exempli gratia iste terminus animal, quando ly. a. est, adhuc non est ly ni, nec potest esse simul, neq; ly mal, cum sint entia successiua, quibus repugnat habere suas partes omnes simul.

¶ Ex quo infertur, quod nullus terminus vocalis potest percipi ab auditu, cum non possit esse.

¶ Sequitur secundo, quod neq; potest poni in propositione vocali, quia quod semel prolatum est, iterum summi non potest.

¶ Arguitur sic. Datur significans terminus cum tempore, ergo illa particula sine tempore frustra posita est. Sequela videtur bona, antecedens probo, omnia nempe creata sunt in tempore, & cum tempore agunt suas operationes.

¶ Confirmatur. Isti termini dies, hora, mensis, annus, momentum significant tempus, & cum tempore sunt, ergo intentum.

¶ Tertio arguitur sic, non est dabilis aliqua vox significatiua ad placitum, quin etiam significet non ad placitum, ergo illa diffinitio videtur insufficiens. Sequela videtur bona, & antecedens probo. Hæc vox homo est significatiua ad placitum apud Latinos, & non est significatiua ad placitum apud Græcos, ergo est significatiua eadem vox ad placitum, & non ad placitum.

¶ Quarto arguitur sic, autoritate Grammaticorum. Nomina infinita, vt non homo, & nomina obliqua, & adiectiua, adiectiue recta sunt nomina secundum Grammaticos, quorum autoritas non est parui pendenda, ergo frustra ponuntur illæ particulae in diffinitione nominis: videlicet finita & recta.

Pars responsiua.

¶ Sequitur pars responsiua.

AD primum, terminus vocalis non potest esse, & cætera, Ad. i.
 Concedo sequelam, & nego antecedens. Et ad probationem

quando est prima syllaba adhuc non est secunda & cætera. Respondeo: quod utimur rebus successiuis, sicut permanentibus consuetudo nimirum asserit istas esse veras, iste annus est fertilis. Et hæc est dies, quæ fecit dominus: licet non habeant suas partes simul. Et ad corollarium illatum dico, quod accipiuntur, sicut proferuntur: scilicet successiue. Et sicut in prolatione ultime syllabæ completur significatio totius dictionis, ita in fine illius prolationis percipitur, & completur perceptio eius, & significatio.

¶ Ad secundum corollarium, non potest poni in propositione Ad. ii.
 nego assumptum. Et ad probationem, semel prolatum non potest resummi. Respondeo, quod licet non resumatur in se, in sua synonyma voce resummitur, quod sufficit.

¶ Ad secundum argumentum, Datur terminus significans cum Ad. iii.
 tempore: nego maiorem. Et ad probationem, concedo omnia quæ sunt sub primo mobili esse in tempore, & ea quæ sunt extra vniuersum esse in æternitate: sicut Deus. Et in æternitate sicut angeli. Et in tempore imaginariò: sicut animæ separate, & homines beati.

¶ Item multi termini significant tempus, ut dies, &c. Et sunt in tempore, sed non significant cum tempore. Quia significare cum Significa-
 tempore est, denotare differentiam temporis præsentis, ut amo- re cū tpe.
 vel præteriti, ut amaui: vel futuri, ut amabo: quæ proprietas est verbi, & non nominis.

¶ Quando arguis: non est dabilis vox, &c. Respondeo quod for- Ad. iij.
 te antecedens est verum. Et ad probationem: ergo eadem vox est significatiua ad placitum, & non significatiua ad placitum. Respondeo quod nullum est inconueniens respectu diuersorum. Nam illa vox homo, apud Latinos significat ex impositione, & naturaliter communiter: sed apud Græcos, & Barbaros, naturaliter communiter solum, ut supponitur.

¶ Secundo dico: quod sufficit illam vocem significare ex im- ij
 positione autentica apud Latinos, ad hoc quod recte, & authenticè dicatur vox significatiua ad placitum.

¶ Sequitur de termino scripto.

Circa terminum scriptum, tria sunt agenda.

Primo. ¶ Primo, Diffinitionem eius assignare.

Secundo. Contra datā diffinitionē, aliq̄ argumēta formare.

¶ Tertio vero: ad obiecta respondere.

Ad. j. ¶ Quoad primū. Tr̄script⁹ ē scriptura lineata ex syllabis scriptis formaliter, vel equiuallenter perceptibilis visu corporeo: significans ad placitum, tam absentibus, q̄s, presentibus.

Expositio ¶ Terminus scriptus est ibi diffinitum, vel est fundamentum diffiniti, si ponatur secunda intentio pro diffinito principali, ut aiunt Scotiste.

¶ Lineata ex syllabis scriptis, ad differētiā tr̄i mētalis, & vocalis.

¶ Dicitur formaliter, quando realiter habeat suas partes, ut ista scriptura animal.

¶ Dicitur equiuallenter, quando formaliter nō habet suas partes sed bene in valore seu virtute: ut, si imponatur ista litera. a. ad significandum, sicut illa scriptura homo.

¶ Perceptibilis visu corporeo, ad differentiam mētalis, qui percipitur potentia cognitiua: & ad differentiam vocalis, qui ab auditu solo percipitur.

¶ Significans ad placitum, ad differentiam termini significantis naturaliter praeise.

¶ Præsentibus: ad differentiam termini mentalis, significantis suum significatum percipienti, solum percipienti, & non alijs licet sint præsentes.

¶ Absentibus: ponitur ad differentiam termini vocalis, qui solum præsentibus representat.

Pars argu. ¶ Sequitur secūda pars, quæ dicitur argumētatiua.

Primo arguitur sic. Nullus terminus scriptus significat ad placitum, ergo diffinitio nulla. Antecedens probo. Sit exempli gratia illa scriptura homo primo imposita, tunc arguo sic. Vel ille terminus fuit impositus per aliū terminū impositū, vel non impositum. Non secūdū, quia per ignotum nil fieret notum:

neq; primū, quia si per terminum impositum, sequeretur processus in infinitū, ascēdēdo, & etiam sequeretur illam scripturam non esse primo impositam, quod est contra casum.

¶ Secundo arguitur sic, contra diuisionem in terminum scriptum, & mentalem. Aliquis terminus est mentalis, & scriptus: ergo diuisio nulla. Antecedens probo, ponatur hæc scriptura homo, quæ est nigredo in potentia sensitua bruti, tunc arguitur sic. Hæc scriptura est terminus scriptus, & hæc scriptura est terminus mentalis: ergo terminus mentalis est terminus scriptus, ergo terminus scriptus est terminus mentalis, per cōuersionem simplicem. Consequentia prima, est expositoria, in tertia figura maior, & minor vere, ergo conclusio vera.

¶ Tertio arguitur sic. Res nō ponuntur in propositione, sed termini scripti sunt res, ergo non ponuntur in propositione. Sequelauidetur bona, faciliter reducibilis adferio: minor est nota, sed maiorem probo. Ait philosophus, cum res nobiscum portare non possumus, utimur vocibus pro rebus.

¶ Confirmatur. Tis scriptus est substantia corporea pro materiali & qualitas nigra, vel rubea, vel figura pro formali: sed de his non est consideratio logica, (quæ est de intentionibus secundis,) ergo impertinenter hic tractatur de termino scripto.

¶ Ad primum nego antecedēs. Et ad probationem imponeretur Ad. j. per alium terminum. &c. Respondeo ponendo propositiones.

¶ Prima propositio. Dico quod illa vox potuit imponi, quibusdam nuptibus: putā, curuatione nasus, & proferendo istam vocē homo simul, & ostendendo rem significandam. Vel eleuatione barbæ, vel ostensione digiti, in rem significandam, cum prolatione vocis nouiter impositæ.

¶ Secunda propositio. Prima impositio potuit fieri per vocem confusē significantem illam rem: ut si proferetur ista vox animal bipes, habens corpus erectum, dicens vocetur homo, tūc ista vox animal bipes, qua imponebatur ista vox homo ad significandum significabat hominem confusē: sed ista vox homo post impositionem, significat eandem rem magis distinctē, & sic nullum sequitur inconueniens.

¶ Ad secundum respondeo. Forte aliqui negarent, posse terminum scriptum poni in potentia sensitua bruti: sed admittendo

Ad. ij.

De termino scripto.

casum totum discursum concederent: & ad conclusionem dicerent illam esse veram. Et si argueretur contra eos, ergo membra illius diuisionis non sunt opposita dicerent, quod sunt opposita formaliter, sed non realiter, cum sint vna, & eadem illa scriptura, & terminus mentalis. Et si contra eos arguatur iterum, contra terminus scriptus est perceptibilis visu corporeo: tunc bene sequitur, ergo est perceptibilis visu, & non perceptibilis visu.

¶ Respondeo quod in casu, hæc due sunt veræ. Illa scriptura non percipitur visu corporeo. Et hæc scriptura est perceptibilis visu corporeo, cum possit reponi in corpore denso.

Ad. in ¶ Ad tertium, respondeo distinguendo maiorem. Et dico: quod res in proposito possunt capi tripliciter. Vno modo quæ sic sunt res, quod non signa aliorum: vt homo, lapis, aurum, argentum & similia, & hæc non ponuntur in propositione formaliter, cum non sint signa: sed cognoscuntur media propositione, seu signis. Secundo dico, quod sunt aliquæ res signa aliorum: vt ramus ante tabernam signat vinum venale. Lapis limitaris significat distinctionem hæreditatum. Baptismus, ablutionem animæ à peccato. Et similiter, hæc res non ponuntur in propositione, licet aliquid significant. Tertio sunt aliquæ res, quæ ita sunt signa, quod ponuntur realiter in propositione: vt sunt termini mentales, vocales, & scripti. Et philosophus cepit res primo, & secundo modo, non tertio. Ponuntur nempe res primo, & secundo modo in propositione obiectiue: vel in propositione inconsueta, (vt aiunt quidam.) Sed tertio modo formaliter, & realiter ponuntur in propositione, scilicet termini.

¶ Ad confirmationem respondeo. Antecedens transeat, cum sit multiplex opinio. Sed ad consequens: videlicet, de his non pertinet ad logicum dico, quod de per se non pertinet, sed bene de per accidens, in quantum fundat secundas intentiones in primis.

¶ Sequitur tertia diuisio termini.

TErminorum, alius secundæ intentionis, alius primæ.
circa hanc materiam tria sunt peragenda.

De termino primæ, & secundæ intentionis.

- ¶ Primum. Ponere notabilia declaratiua, diuersarum opinionum. Ad. i
- ¶ Secundū. Pars argumentatiua contra iam dicta, vel declarata. ii
- ¶ Tertium vero, erit, pars responsiua, ad obiecta, & forte dubiorum motiua. iii

¶ Ad primum. Considerandum est, quod triplex est modus dicendi circa hanc materiam. Vnus est Thomistarum, qui consistit in duabus propositionibus quarum prima est. Ad. j.

¶ Prima intentio est conceptus primarius, habitus de re.

¶ Secunda propositio. Secunda intentio est conceptus secundarius habitus de re.

¶ Sed prima intentio (secundum nominales) est terminus primæ intentionis; ut ly homo, ly lapis.

¶ Secunda vero intentio, (secundum eos,) est terminus, secundæ intentionis; ut ly genus, ly species.

¶ Secundū Scotistas. Prima intentio, est rescognita, vel cognoscibilis, non producta per actum comparatum, alicuius potentie comparatiue: ut lapis, homo.

¶ Secunda intentio (secundum eos,) est relatio derelicta in obiecto rationis, potentie comparatiue negotiantis circa re, vel conceptū.

¶ Sed quia auctor satis breuiter vtiliterq; explanat istam materiam in fine suorum predicabilium, decreuimus transire ad secundam partem, quæ dicitur argumentatiua.

¶ Et primo argu. sic, contra diuisionē in se. Iste terminus nō nomē est terminus, tamē neq; primæ, nec secundæ intentionis, ergo diuisio nulla. Sequela videtur bona, & antecedens probo. Significat, & supponit pro primis intentionibus, ergo non est terminus secundæ. Antecedens probo: hæ sunt veræ, lapis est nō nomē: homo est nō nomē, & e conuerso, ergo intētū. Sed quod non sit primæ probo sic significata ratione, qua est signum, ergo est secundæ intentionis. Tenet consequentia a diffinitione ad diffinitum.

¶ Arguitur secundo sic. Hoc disiunctum homo vel verbū, est terminus, tñ neq; primæ, neq; secundæ, ergo intētū. Nō primæ, ratione de ly hō: nō secundæ, ratione de ly verbū, ergo nec primæ, nec sec.

¶ Tertio arguitur sic. Hoc copulatum, homo & verbum, propter rationem supradictam, est terminus, tamen nec primæ, neq; secundæ intentionis, ergo superuacanea diuisio. iii

¶ Quarto arguitur sic. Si aliquis esset terminus secundæ intentionis iii

Pri. intētio
scdm Tho.
ii. intētio
scdm tho.
Pri. intētio
scdm noia.
ii. intē. secū
dū noia.
Pri. intētio
scdm scot.

Pars argu.

Secundum

De termino primæ & secundæ intentionis.

esset istud conditionatū nomen si est nomen: sed hoc non, ergo diuisio nulla. Forte negabis minorē, quā sic probo, bene sequitur, prima intentio est secunda si est nomen: homo viuus est nomen si est nomen: lapis est nomen si est nomen.

v ¶ Quinto arguitur sic. Ens, quod est nomē: res, quæ est termin⁹, sunt termini: tamen neq; primæ, neq; secundæ intentionis, vt patet in supra dictis.

vi ¶ Sexto arguitur sic. Non ens, quod non est signum: nō res, quæ non est terminus, sunt termini: tamen non videntur cuius intētionis sint, ergo diuisio nulla.

¶ Sequitur tertia pars argumentorum solutiua.

Pars responsiua. **D**ico primo: quod omnia obiecta possunt solui vnica ratione, & est talis. Diuisio termini, in terminū primæ, & secundæ intentionis, est diuisio termini incomplexi, & simplicis, & nō termini complexi, quemadmodum sunt isti, disiunctim, vel copulativim, vel conditionativim, vel infinitanter capti, sed gratia boni exercitiij, respondetur ad obiecta, & ad primum.

Ad primū ¶ Ad primum quando arguis. Non nomen. &c. Respondeo per propositiones.

Prima pp. ¶ Prima propositio. Omnis terminus infinitus, cuius termin⁹ infinitatus est secundæ intentionis, erit primæ intentionis. Vt non nomen, non verbum.

ii ¶ Secunda propositio. Sustentabile est, quod ly non homo est terminus secundæ intentionis, sed cum cognotatione repugnante.

Ad. ii. ¶ Ad secundum, quando arguis. Hoc disiunctū, homo vel verbum est terminus. &c. Potest responderi dupliciter. Vno modo quod dicatur terminus mixtus, non solum primæ intentionis, neq; secundæ, sed vtriuq; saltem copulativim. Alio modo, quod sit solum primæ intentionis, vel solum secundæ ratione suarum partium.

Ad. iij. ¶ Ad tertium, respondet Ferdinandus de Enzinas, quod quando copulatum est cōstitutū ex utraq; parte secundæ intentionis
velex

vel ex altera tantum, erit terminus secundæ intensionis. Exemplum primi, nomen, & pro nomen. Exemplum secundi, participium, & lapis. Ex quo potest inferri, quod quando utraq; pars copulata est terminus primæ intensionis, est terminus primæ intensionis, ut homo & animal.

¶ Si aliquis terminus esset secundæ intensionis. &c. Nego assum. Ad. iij. ptum: imo dico, quod omne conditionatum ex terminis secundæ intensionis, est primæ intensionis: unde bene sequitur, lapis est nomen si est nomen: homo est nomen si est nomen.

¶ Quando arguis. Ens, quod est nomen. &c. Sunt termini, concedo maiorem, & nego minorem. Et ad probationem dico, quod omne aggregatum ex termino, & copula implicationis affirmata cuius predicatum est terminus secundæ intensionis, erit secundæ intensionis terminus. Ratio huius est, quia terminus primæ intensionis restringitur à termino secundæ: ut patet in exemplo dato. Ad. v.

¶ Quando arguis. Non ens quod non est signum. &c. Respondeo quod omnis terminus infinitus, cuius terminus infinitatus non potest supponere pro aliquo signo, est terminus secundæ intensionis: ut non ens, quod non est signum: non res, quæ non est terminus. Ad. vi.

¶ Circa hanc materiam dubitatur primo, quid sit secunda intentio secundum viam Scoti: pro quo notanda sunt aliqua. Primo notandum est, quod intentio nihil aliud est, quæ attentio potentia rationalis, circa res intellegibiles.

¶ Secundo notandum est, quod prima intentio est prima attentio circa res, ex quarum cogitatione viri periti imposuerunt sibi nomina: vel ex arbitrio suo, vel propter aliquid aliud: ut pote, ens per se, nominauerunt substantiam: ens in alio, accidens. & sic de alijs. Et ista nuncupantur nomina rerum: ut, homo, lapis, animal, Petrus, quantitas, qualitas, quæ sunt nomina primæ intensionis. Intentio qd i. intentio.

¶ Secunda attentio intellectus est circa ista vocabula significativa, & habitudines illorum. Quia alia sunt significativa primorum principiorum, vel generum generalissimorum: ut, substantia, quantitas, &c. Alia mediorum: ut, corpus, animal, homo. Alia infimorum: ut, Sortes hic equus, hic asinus. Quia propter intellectus comparans unum ad alterum, reperit unum predicabile de pluribus, vel esse in pluribus differentibus specie, & sic viris

De termino primæ, & secundæ intentionis.

peritis tale nominatur genus. Aliud reperit esse in pluribus, vel prædicari de pluribus, solum differentibus numero, quod nominant speciem specialissimam. Aliud reperit omnino indivisibile in partes subiectivas quod nominant indiuiduum, & sic genus, species, indiuiduum, & cæteri termini, qui sunt nomina nominum sunt termini secundæ intentionis, sub tamen aliqua proprietate logicali, grammaticali, seu rethoricali.

Se. intē. se
cū dū Sco.

¶ Item nota: quod secunda intentio secundum viam Scoti, non est aliqua res realis: vt, substantia, quantitas, &c. Neq; est nomen eius, putā iste terminus substantia, iste terminus quantitas, neq; iste terminus homo.

¶ Item. Secunda intentio pro formali, non est terminus secundæ intentionis, putā, ly genus, species, indiuiduum, nomen, verbum, exordium, narratio, conclusio. Sed est relatio rationis, & non realis secundæ intentionis. Vel potest fieri comparatio termini significantis, ad suum significatum, vel e contra. Vnde duplex est fundamentum secundæ intentionis. Remotum: videlicet, ipsa res vel terminus. Et propinquum videlicet, esse cognitum illius rei vel termini, super quo immediate fundatur illa relatio, quæ dicitur secunda intentio. Et id quod aliqui asserunt, quod intentio secunda est relatio pertinens ad extrema, vel actum intellectus non est de mente Scoti: quæ non fit nisi prius intellectus negotietur aliquid circa rem: vt reducendo speciem intelligibilem, repræsentatiuam vniuersalis, vel prædicabilis, quæ quidē prædicabilitas, & vniuersalitas, relucentes in specie intelligibili, sunt secundæ intentionis, vel relationes rationis. Ex quo inferitur, quod non omnis secunda intentio, fit per actum comparatum.

¶ Vel secūdo. Comparando superiora ad inferiora, vel e contra. Vnde si compararetur generalissimum ad sua inferiora, iste terminus generalissimum, est terminus, vel fundamentum secundæ intentionis: & relatio, qua refertur ad sua inferiora, est ipsa met secunda intentio. Similiter iste terminus subalternum est fundamentum, vel terminus secundæ intentionis, de quo, vide Paulum scriptorem, super primo doctoris, distin. xxij. quæst. prima.

¶ Sequitur quinta diuifio termini.

Terminorum, alius communis: alius discretus.

¶ In hac materia erunt tres partes.

¶ Prima erit pars declaratiua.

¶ Secunda autem, argumentatiua.

¶ Tertia vero, obiectorum solutiua.

¶ Quo ad primā. Vniuersale capitur dupliciter, primā intētio Ad. j.
naliter et secūda. &c. Primā in essendo propriē, sicut est essentia Vniuersa-
diuina vnica, manēs indiuisibilis, cōmunis tamē tribus supposi- le capitur
tis diuinis, realiterq; distinctis: vnde hæc est vera, & catholica, duplitem.
Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, sunt hæc essentia diuina.

¶ Scđo in essendo impropriē, & partibiliter: vt est natura huma-
na in suis indiuiduis, natura animalis in suis inferioribus. &c.

¶ Tertio potest dici, commune informatiue, sic competit cuicū-
q; formæ, sicut animæ vegetatiuæ, respectu vegetabilium, sensi-
tiue in ordine ad sensibilia: animæ intellectuæ, quæ est forma cor-
poris Phisici organici, in potentia vitam habentis. Et similiter
potest dici de materia prima, vel Phisica, respectu omnium for-
marum naturalium.

¶ Cōmune, vel potest capi logicaliter, & hoc tripliciter. Pri-
mo, in significando tātū, & nō supponendo: vt, ly Chimera, & si-
gna quæ significant plura, cū cognatione repugnāte, pro qui-
bus supponere non possunt. Secundo, dicitur quid cōmune in si-
gnificādo, & supponēdo: vt, iste terminus, homo, animal, lapis,
& cæteri termini cōmunes, quorū significata adæquata sunt na-
turæ cōmunes: inadequata vero sua indiuidua, vel singularia (se-
cūdū vnā opinionem) vel significant principaliter plura indi-
uidua, & secundario vnum conceptum cōmunem, dicibilem de
suis singularibus. Tertio, dicitur quid cōmune, in distribuēdo
tātū, vel in distribuēdo, & significando. Exēplum primi, vt ly oīs
& similia plura syncategoreumatica vniuersalia. Exemplum
secundi, vt ly quantumlibet, quodlibet, & similia signa mixta.

¶ Similiter, singulare potest capi dupliciter, vno modo realiter. singul. pōt
Alio modo logicē: primo tripliciter. Vno mō dicitur singulare casi dup.
seu indiuiduum per se primū, vt sunt differētiæ indiuiduales: vt,

De termino cōi, & discreto.

Sorteitas, Ioanneitas. &c. Secūdo per se, sed nō primo: vt, indiuiduū, putā, Sortes, & Frāciscus. Tertiop accidēs: vt sunt nature cōes, singularizatae per differētia indiuiduales, & sic oīs res, tā creata, q̄; increata, est vna numero, primo, secūdo, vel tertio modo, qua de re, fertur. Omnis resideo est, quia vna numero est.

¶ Secūdo potest capi logicaliter: & hoc tripliciter (secūdū cōiter loquētes). Primo in significādo tātū: vt, Adam. Secundo in supponendo tantum: vt, populus. Tertio in significando, & supponendo simul: vt, ly Sortes, ly Ioannes, & cætera indiuidua, de quibus est propositum præsens. His suppositis, egredimur ad diffinitionem terminorum supra positorum: vnde terminus cōmunis in significando, & supponendo sic diffinitur.

tr̄s cōisqd ¶ Terminus communis est, qui ex modo suae impositionis, vel naturalis significationis, natus est prædicari de pluribus, directē, essentialiter distinctis, verē, affirmatiuē, vniuocē, diuīsim, mediante copula non ampliata.

tr̄^o singu. ¶ Terminus discretus sic diffinitur. Termin^o singularis, seu discretus est, qui de vno solo prædicatur: vt Sortes de seipso.

Alia diffi. ¶ Secūdo diffinitur sic. Termin^o singularis est, cui ex modo suae impositionis, vel naturalis significationis, repugnat prædicari de plurib^o, essentialiter distinctis, diuīsim, verē, affirmatiuē, vniuocē, directē, mediante copula non ampliata.

Pars argu.

¶ Sequitur pars argumentattua.

Primāar.

Primo sic argu. Dabilis est terminus, qui neq; est cōmunis, neq; singularis, ergo diuīso non euacuat diuīsum: forte negabis antecedens, quod sic probo. Ly omnis est terminus: tamen non communis, quia non potest prædicari de pluribus, neq; pro eis supponere: non singularis, quia non significat aliquid neq; pro aliquo supponit: ergo intentum.

¶ Secundo arguitur sic. Contra diffinitionem termini communis. Sit exempli gratia ly homo: ly homo non est terminus communis, ergo nullus. Consequentia videtur bona, cum non sit maior ratio de hoc, quā de alijs terminis. Sed antecedēs probo. Repugnat sibi prædicari de plurib^o, ergo nō est tr̄scōis. Añs probo: ly hō in hac ppositione, hō est species, nō pōt supponere

pro plurib⁹, ergo nec prædicari. Cōsequētia videtur bona, & antecedens probo. Bene sequitur, homo est species, ergo iste homo est species, vel iste; descendentes sunt falsæ, ergo de cēsa.

¶ Confirmatur. Huic termino homo repugnat supponere pro duobus asinis, & duo asini sunt plura, ergo repugnat sibi supponere pro pluribus.

¶ Tertio arguitur contra diffinitionem termini discreti. Si aliquis esset terminus discretus, esset ly Sortes, sed ly Sortes non est tr̄s discretus, ergo diffinitio mala. Minorē probo, non repugnat sibi prædicari de pluribus, ergo non est terminus discretus. Antecedens probo, hæ sunt veræ, demonstrando semper idem, hoc bisyllabum est Sortes, & hoc bisyllabum est Sortes, ergo intentum.

¶ Confirmatur illam diuisionem esse malam. Homo Sortes: homo vel Sortes: Sortes si est Sortes: Sortes & omnis homo sunt termini: tamen neq; videntur singulares, neq; communes: ergo diuisio non videtur bona.

¶ Sequitur pars responsiua.

AD primum. Quando arguis: dabilis est terminus, qui nō sit Ad. j. communis, neq; singularis: nego maiorem. Ad probationē ly omnis nō significat aliquid, nec aliqua. Respōdeo, quōd sufficit in proposito significare aliquāliter. Secundo dico, quōd diuisum illius diuisionis est terminus significans aliqua, vel aliquid, vel aliquāliter. Tertio dico, quōd oppositum potest sustineri, & tunc oporteret respondere, quōd diuisum illius diuisionis est terminus cathogoreumaticus, & tunc ly omnis non est terminus cadens sub diuiso.

¶ Ad secundum. Nego antecedens: & ad probationē. Repugnat sibi supponere pro pluribus, respondeo, quōd quilibet terminus cōmunis potest supponere tripliciter.

¶ Primo. Simpliciter, & hoc pro significato primario, & immediato: vt homo est species, animal est genus: & sic nō oportet habere aliquas singulares veras, solum enim in ipsa saluatur veritas propositionum sicut in ista, Deus creat, Deus gubernat, quæ

est vera, & catholica. Ergo iste Deus, vel iste Deus, non sequitur similiter, hō est species, ergo iste, vel iste. Est fallatia figure dictionis, quia non supponit nisi pro vna natura communi predicabili de pluribus, vel vnico conceptu predicabili de pluribus.

ii) ¶ Secundo potest supponere materialiter pro se, & alijs similibus terminis.

iii) ¶ Tertio. Potest supponere personaliter pro suo significato, vel suis significatis. Et istis duobus modis semper est terminus cōmunis nisi restringatur ad standum pro vno.

¶ Ad confirmationem. Nego antecedens. Et ad probationem dico, quod est fallatia consequentis, cum arguatur a minus cōmuni, ad magis commune, cum distributione cōmunioris.

Ad. ii). ¶ Ad tertium respondeo, quod argumētum probat de termino discreto, stante materialiter qui taliter sumptus, est terminus cōmunis: sed sumptus personaliter, semper est terminus discretus & sic intelligitur diffinitio eius, quando dicitur quod de vno solo predicatur, vel quod repugnat sibi supponere pro pluribus.

Ad. j. cōf. ¶ Ad confirmationes dico primo, quod homo Sortes, est terminus complexus. Secundo dico, quod est terminus discretus, pro quo ponitur talis regula. Omnis terminus complexus, completionem indistanti, cōpositus ex duobus rectis, cuius determinatio est terminus discretus, est discretus: vt, animal Sortes, hō Ioānes.

Ad. ii). ¶ Dico, quod homo vel Sortes, est terminus cōis: pro quo ponitur talis regula. Omne disiunctum, cōpositum ex termino cōmuni & singulari est terminus cōmunis: vt homo vel Sortes. Item, omne disiunctum, cōstitutum ex terminis singularibus est terminus cōmunis: vt, Sortes vel Plato. Et ex terminis cōmunibus similiter vt homo, vel equus. Itē, disiunctum ex terminis singularibus, idem adquatē significantibus, est tris singularis: vt, Marcus Tullius.

Ad. iii). ¶ Ad tertiā. Sortes si est Sortes. Dicitur, quod est terminus cōmunis: quia de quocumque demonstrato verum est dicere, quod est Sortes si est Sortes, similiter hoc cōditionatum, homo si ē lapis.

ii) ¶ Secundo dicitur. Quod si terminus illatus fuerit terminus singularis, & terminus inferens transcendens, tale cōditionatum erit terminus singularis: vt, Sortes si est ens. Plato si est aliquid.

iii) ¶ Tertio dicitur. Quod quando terminus illatus non potest supponere pro omni illo, pro quo supponit tris inferens: vt, Sortes si est

Plato. De copulatis aut, nō est dubiū, quin sint termini cōmunes quacūq; compositione componantur, nisi supponant pro eadē re singulari. Exemplum primi, Sortes & Plato. Sortes & homo: homo & equus. Exemplum secundi, Tullius Cicero.

¶ Sequitur quinta diuisio termini æquiuoci, et vniuoci.

Pro quo supponitur, quod nullum æquiuocum (vt æquiuocū) est ponibile in prædicamento, nec diffinibile, nec diuisibile, diffinitione, vel diuisione propriè dictis. Quade re, sciēdum est, qd duplex ē æquiuocū: à casu, & à cōsilio. Aequiuocū à casu iterū est duplex, æquiuocū æquiuocans: & æquiuocum æquiuocatum.

Aequiuocū duplex.
æquo. à casu duplex

¶ Primum. Est terminus plura significans diuersis conceptibus totalibus, & non synonymis. Vel est terminus, habens plura significata, & hæc nō significat vnum propter alterum: vt ly canis significat caniculam celestem, et canem latrabilem: & piscē marinum, hæc primo, idest, vnum non propter alterum.

æqu. à ca.

¶ Sed æquiuocū æquiuocatū: sunt ipsa significata, illius tñ canis: scilicet, canis cælestis: canis latrabilis: piscis marinus, quæ quidem significata æquiuocantur, in ista voce, vel termino canis.

æquo. æquiuocatū qd

¶ Secundo notandū est. Quod tñ æquiuocum æquiuocans, quā æquiuocū æquiuocatū, possunt capi pro habitudinibus, vel relatione rationis, quæ si fundantur in æquiuocatis, & terminantur in æquiuocātia, idest, in terminos, tunc dicuntur æquiuocatū, vel æquiuocata. Si vero fundentur in nominibus, seu terminis vocantur æquiuocum æquiuocans, vel æquiuoca æquiuocātia. Capiunt nēpe suam denominationem, à fundamento. & non a termino: quē admodū, pater capit denominationē à gignēte, & non à genito.

¶ Aliud est æquiuocum à cōsilio, quod quidem potest capi, tri-
bus modis supradictis: putā, pro terminis: vel rebus significatis à cōsilio, vel pro habitudinibus, vel relationibus vnius ad alterum: quæ nūcupantur secundæ intētiones. Est ergo terminus æquiuocus à cōsilio, terminus significans plura æquiuocē, vnum quippe principaliter, aliud vero minus principaliter: hoc est, propter similitudinem ad primū principale: vt, ly homo, in ordine ad hoīem viuū, & hoīem pictū. His suppositis, præsens lectio seccatur i tres

De termino æquiuoco, & vniuoco.

partes. Indiffinitiuam: argumentatiuam, & responsiuam.

æquiuoci
diffi.

¶ Quoad primam. æquiuoca dicuntur quorum nomē est cōmune & ratio substantiæ secundum illud nomen est diuersa.

Expositi.
diffini.

¶ Declaratio huius diffinitionis aliquantulum patet ex dictis, sed pro ampliori notitia notandum est, quod hoc vocabulum Canis, & similia æquiuoca, solum nomē vel nomina eorum sunt cōmunia: vt dicendo, Canis latrabilis est Canis. Sidus cœleste est Canis: sed ratio, id est, diffinitio illorū, vel cōceptus, siue formalis, siue obiectualis est diuersa: quia possint sic describi. Canis latrabilis est animal latratium. Sidus cœleste est corpus de sui natura calefactiuū Canis marinus est piscis natatiuus. Ecce quomodo alia, & alia est diffinitio illorum. Sed quia ista diffinitio magis videtur pertinere ad æquiuocata, quā ad æquiuocantia potest aliter diffiniri æquiuocum æquiuocans sic. Est terminus æquiuocus, æquiuocans ac asu significans plura, equè primo, mediantibus diuersis conceptibus, totalibus, & non synonymis, vel sic. Est terminus, habens plures modos significandi.

¶ Sed terminus æquiuocus à consilio, est terminus significans plura, vel habens plures modos significandi, vnum principaliter, & reliquum per posterius, mediantibus diuersis conceptibus totalibus, & non synonymis, vt, ly Cæsar, in ordine ad Cæsare, & ad imaginem eius.

Vniuoci
diffi.

¶ Sed vniuoca dicuntur, quorum nomen est cōmune, & ratio substantiæ est eadem: quæ diffinitio sic venit intelligēda. Vniuoca vniuocata dicuntur, id est, concipiuntur ab intellectu, & habēt nomen cōmune, vt iustitia, fortitudo, temperantia, humilitas, habent hoc nomen cōmune: putā virtus, quod prædicatur de his omnibus dicendo, fortitudo est virtus. &c. Habent secundo eandem rationem: putā, conceptum obiectiualem, vel formalem. Et eandem diffinitionem, quia de his verum est dicere, quod faciunt habentem bonum, ait, n, philosophus, in Ethicis. Virtus est, quæ facit habentem bonum. Vel sic: virtus est habitus electiuus, pro vt sapiens disponit. Sed quia ista diffinitio videtur magis pertinere ad res significatas, quā ad ipsum terminū significantem potest aliter diffiniri.

Alia diffi

¶ Terminus vniuocus est, terminus significans sua significata mediāte vnico conceptu, vel pluribus synonymis: vt ly animal, in ordine ad animalia, vel ly homo, in ordine ad homines.

¶ Item nota. Quod vniuoca vniuocata, & vniuoca vniuocantia possunt capi, pro relationibus rationis, in eis fundatis, vel terminatis, quemadmodum, expositum est de æquiucocis æquiucocatis

¶ Sequitur secunda pars, quæ dicitur
argumentatiua.

Pars arg.

Primar.

Primo argu. sic. Si esset aliquis terminus æquiucocus, sequeretur quod quilibet terminus, tam mentalis, quam vocalis, & scriptus esset æquiucocus, sed cōsequens videtur falsum ergo antecedens. Primam sequelam probo. Notitia vltimata hominis, significat hominem principaliter, & naturaliter propriè: & secundario significat imaginem eius, ergo est tris æquiucocus.

¶ Confirmatur. Notitia nō vltimata, huius vocis homo, significat illam vocem naturaliter propriè, & hominem ex impositione impropriè, ergo, intentum.

¶ Secundo confirmatur. De trō vocali, & scripto, significatibus sua significata ex impositione propriè, & picturā ex impositione impropriè, & se, & sibi similia naturaliter comuniter, ergo antecedens verum.

¶ Secundo argui. sic. Si diffinitio trī æquiucoci esset bona, sequeretur ^{ij} quod iste trīs Sortes, esset trīs æquiucoc⁹ respectu vnius, & proprii significati. Fortè negabis sequelā, quā sic pbo. Ista vox Sortes significat Sortē puerulū, vagientē inter brachia materna, iuuenem ludentē, senē, & eundem claudum, & nō claudum, mediantibus diuersis conceptibus, & non synonymis, ergo est æquiucoc⁹. Tenet sequela, ad diffinitionem ad diffinitum.

¶ Tertio argu. sic. Si diffinitio termī vniuoci esset bona, sequeretur ^{ijj} quod iste termin⁹ Sortes esset trīs cōmunis, & vniuocus, quod videtur falsum, quod sic probo. Sint tres homines sic nuncupati, Sortes videlicet: tum sic arguo. Iste trīs Sortes significat hominem hunc, mediāte hoc vnico conceptu, & hunc hominem, mediante hoc vnico cōceptu, & hunc hominem, mediante hoc vnico cōceptu, ergo est termin⁹ cōmunis, quia nomen est eis cōmune, & ratio substantiæ. i. conceptus est eadem, sed hoc est inconueniens, quia nullus trīs discretus est trīs cōmunis.

Pars res-
ponsiua.

¶ Sequitur pars responsiua.

Ad primū

AD primum quādo argu. Sequeretur, quōd quilibet terminus esset æquiuocus. &c. Concedo sequelam, & ad probationem totius discursus dico, quōd iufficit ad hoc, quōd terminus sit vniuocus, & vniuocē tentus, quōd summatur respectu vnius, & proprii significati: vt, ly homo in voce, vel in scripto, significat hominem ex impositione propriē. Et in mente, quando summitur solum in ordine ad suum significatum vltimatum.

Ad.ij.

¶ Ad secundū, quādo arguis. Ly Sortes esset terminus æquiuocus respectu proprii significati, nego sequelā. Et ad probationē respōdeo, quōd puerulus non significatur per hanc vocem incomplexā Sortes, sed per istam complexam, Sortes puerulus. Et similiter dicatur de Sorte iuvene ludente, & de sene claudo & non claudo.

¶ Secūdo dico. Quōd dimissa multiplici acceptiōe idētītatis numeralis, ista vox Sortes, semper significat eundem hominem vniū numero, siue paruulum vagientem, siue iuuenem ludentem, siue senem claudum. &c. Propter idētītatem partium principalium, corporis videlicet, & animæ: tametsi multæ partes minus principales sint diminutæ seu corruptæ: vt sunt, aures, nares, crura, brachia, oculi, & similia, quæ non sunt de essentia hominis, postquā sine his homo consistere potest.

Ad.ij.

¶ Ad tertium. Nego sequelam, & ad probationem, illa vox significat hunc hominem vnico conceptu, & hunc hominem vnico cōceptu: concedo. Sed non eodem conceptu, quod requiritur ad vniuocationem termini. Pro quo notandum, quōd pro nomina demonstratiua, demonstrando diuersa, capiūtur æquiuoce: vt, iste homo currit: & iste homo currit, demonstrando per primū iste, Sortem, & per secundum Platonem, tūc ly iste capitur æquiuocē, & significatio eius est æquiuoca, cum oriatur ā diuersis demonstratis: videlicet ā Sorte, & Platone, & sic patet solutio ad argumentum.

¶ Sequitur sexta diuisio termini.

De termino cathoreu. & syncathoreu.

Terminorum: alius est cathoreumaticus, alius syncathoreumaticus: alius mixtus.

¶ Præfens lectio diuiditur in partem diffinitiuam, diuifiuam, atque argumentatiuam.

¶ Terminus cathoreumaticus est, terminus significans aliquid, *tr̄s cathe.* vel aliqua: ut, ly homo, ly homines.

¶ Terminus syncathoreumaticus est, tr̄s significans nō aliquid *tr̄s synca.* vel aliqua, sed dumtaxat aliquo modo: ut, ly omnis, ly nullus.

¶ Terminus mixtus est, terminus significans aliquid, & aliquo modo: ut, ly omnis homo: ly currit. Vel est terminus, significans aliqua, & aliquo modo: ut, ly currunt, vel ly curritur. *Tr̄s mix.*

¶ Sequitur secūda pars, quæ dicitur diuifiua.

Pro quo notandum est, quod terminus dicitur cathoreumaticus tripliciter. Similiter & syncathoreumaticus. *Triple cathe. & syn*

¶ Primo dicitur cathoreumaticus, ratione officij tantum. Et est ille terminus, qui non significat aliquid, vel aliqua: potest tñ *Cathoreu.* exercere officium in propositione: ut ly omnis, in hac propositione. Ois pater in diuinis est hæc essentia: & ly est in hac, Deus est homo. Vnde exercere officium in propositione est esse subiectum, vel prædicatum, vel copulam propositionis, vel determinationem alicuius illorum: ut sunt aduerbia, adiectiua, & signa. *Exercere offm in p po. quid.*

¶ Et sic signa purè syncathoreumatica, sunt cathoreumatica, ratione officij tantum. *Cathoreu. signi. tñ.*

¶ Secundo. Dicitur terminus cathoreumaticus ratione significationis tantum. Et est ille terminus, qui significat aliquid, vel aliqua, sed nō potest habere officium in propositione, id est, neque eū esse extremum propositionis, neque copula: & huiusmodi dicuntur esse adiectiua adiectiuè tentata, ut albus, iustus: & obliqua: ut, hominis, homini, quæ non sunt nomina secundum philosophum, neque possunt reddere suppositum verbo.

¶ Tertio dicitur terminus cathoreumaticus, ratione officij, & significationis simul. Et est ille, qui sic significat aliquid, vel aliqua, quod potest supponere pro illo, vel illis: ut, ly homo, significat homines, & potest pro illis supponere, ut homo est animal, homines sunt animalia. *Cathoreu. officio & signi. simul*

De terminocathegoreu. & syncathego.

¶ Similiter terminus dicitur syncathegoreumaticus tripliciter. Ratione officij tantum, & est ille, qui significat aliquid, vel aliqua, sed non potest pro eis supponere: vt sunt nomina obliqua, & adiectiuè tenta: obliqua, vt ly Catonis, ly albi.

¶ Secundo dicitur terminus syncathegoreumaticus ratione significationis tantum, & est ille, qui non significat aliquid, nec aliqua, sed potest habere officium in propositione: vt ly omnis habet actum distribuendi: ly iste, singularizandi: ly est vniendi extrema: & ly non, distribuendi, & negandi simul.

¶ His suppositis sequitur secūda pars, quæ dicitur argumentatiua.

Pars argu.

¶ Pars argumentatiua.

Prim. ar.

Primo arguitur sic. Nullus est terminus syncathegoreumaticus, ergo diuisio illa nulla. Sequela est bona, & antecedens probō. Si aliquis esset, esset ly omnis, sed ly omnis non est terminus syncathegoreumaticus, ergo intentum. Minorem probō, significat aliquid, & aliqua ergo non tātum aliqualiter. Fortē negabis antecedens, quod probō. Primo sic. Ly omnis facit intellectum accipere ipsos terminos copulatiuè, in ordine ad suū significatum, vel significata. Item ly omnis cogit intellectum, ad capiendum ista significata copulatiua, ergo significat tam terminos, q̃z ipsas res copulatiuè. Probatio. Nō videtur quare ly homo significet homines, & non asinos, nisi quia facit intellectum concipere homines, & non asinos, ergo à simili, de ly omnis, videtur sequi intentum.

ij ¶ Secundo sic, si aliquis terminus esset syncathegoreumaticus, forte esset ly si, ibi, Sortes si est Sortes, sed hoc non, cum significet Sortem, vel saltem illationem.

in ¶ Tertio. Nullus est terminus mixtus, ergo gratis dictum est, qd terminus mixtus significat aliquid, & aliqualiter. & cætera. Sequela est bona, antecedens probō. Si aliquis terminus esset mixtus, diuisio in terminum significantem aliquid, vel aliqua, & in terminum significantem aliqualiter tantum, non esset bona sed illa videtur bona, ergo nullus est terminus mixtus, seque lā probō: quia mēbra bonæ diuisionis debent esse opposita, sed mēbra

De tſo cathe. & ſyncathegoreumatico. xxxj
illiſ diuiſionis, ex quibus conficitur terminus mixtus, non ſunt
opposita, poſtquam terminus mixtus conficitur ex eis.

¶ Sequitur tertia pars reſponſiua.

Pars reſp.

AD primum, quando argu. Nullus eſt terminus ſyncathego
reumaticus, &c. Nego antecedens. Et ad probationem, con
cedo quòd ly omnis poſſit dici cauſa ſine qua non, licet im
propriè, qua termini, & reſ ſignificatæ concipiuntur, & accipiū
tur copulatiuè, ſed nego quòd ly omnis, ſignificet terminos, ne
q; reſ. Patet, quia neq; naturaliter priè priè, neq; ex impoſitione
illa ſignificat, quia ſuum ſignificatū eſt quoniam vniuerſaliter
affirmatiuè, & ad pbationem, facit intellectum concipere copu
latiuè, &c. Ergo ſignificat, nego ſequelam, pro quo pono propo
ſitiones.

¶ Prima. Ly omnis extra propoſitionem, non habet officium
vt ibi, omnis homo.

Prima, pp.

¶ Secunda propoſitio. Significatio de ly omnis, conſurgit ex
ſignificatione totius aggregati (vt omnis homo eſt animal,) ex
conceptu hominis, & ex conceptu animalis, incluſo in homine,
ſeu hominibus, cōſurget ſignificatio ſyncathegoreumatica, de
ly omnis.

ij. Propo.

¶ Ad ſecundum. Quando arguis, nullus terminus eſt ſyncathe
goreumaticus &c. Nego antecedens, & ad probationem de ly
Sortes ſi eſt Sortes. Reſpondeo, quòd ly ſi, extra propoſitionē, ni
hil ſignificat. Vel ſecūdo poteſt dici quòd ly ſi actualiter denotat
illationem in cōmuni, ex verificatione termini inferentis de ali
quo, ad verificationem termini illati de eodem. Sed illa ſignifi
catio conſurgit ex ſignificatione totius aggregati, putā iſtius,
Sortes ſi eſt Sortes, & non de ly ſi, ſolum.

Ad ſecun.

¶ Ad tertium. Quando arguis, nullus eſt terminus mixtus. &c.
Nego antecedens. Et ad probationē, membra diuidentia debent
eſſe oppoſita, diſtinguo, vel realiſ, vel formaliter: & ſic nō oportet
ſemper, vel formaliter, & non realiter, & ſic concedo. Et tali
oppoſitione opponuntur cathegoreuma, & ſyncathegoreuma,
quia alia eſt ratio cathegoreumatis, alia ſyncathegoreumatis.

De termino cathegoreu. & syncathego.

est nempe cathegoreuma, significans aliquid, vel aliqua, & non aliqualiter. Sed syncathegoreuma significat non aliquid, vel aliqua, sed aliqualiter. Ex dictis inferuntur corollaria.

Primum coro. ¶ Primum. Omne copulatum, cuius partes principales sunt cathegoreumaticæ, est terminus cathegoreumaticus.

Secundum coro. ¶ Secundum. Omne disiunctum, cuius partes principales sunt cathegoreumaticæ, vel vna, est terminus cathegoreumaticus. Exemplum primi Sortes, vel Plato. Exemplum secundi, Sortes, vel cit.

Tertium coro. ¶ Tertium corollarium. Omne disiunctum, vel copulatum, cuius partes principales sunt syncathegoreumaticæ, est terminus syncathegoreumaticus: vt, est, & fuit, est vel fuit.

Quartum coro. ¶ Vltimum corollarium. Omnis terminus cuius vna pars est cathegoreumatica, altera vero syncathegoreumatica, est terminus mixtus: vt, ly omnis homo: ly currit: & secundum aliquos est propositio.

¶ Sequitur septima diuisio, in terminum complexum, & incomplexum.

Pro quo notandum, quod complexum, & incomplexum, aliter consideratur à grammatico, & aliter à logico. Nempe grammaticus illam vocem ait esse complexam, quæ realiter, & formaliter habet plures partes in voce, vel in scripto, vt ista oratio vocalis, Homo albus: ista scriptura, Deus est summum bonum. Sed dialecticus, complexibilitatem in voce, & in scripto ponderat iuxta complexibilitatem, vel incomplexibilitatem mentalem. Vnde si terminus mentalis est incomplexus: vocalis, & scriptus sibi correspondentes erunt incomplexi: si vero terminus mentalis est complexus, sibi correspondentes in voce, & in scripto erunt complexi.

¶ His suppositis, lectio presens diuiditur in partem definitiuam, argumentatiuam, & responsiuam. Quo ad primam.

Terminus complexus diff. ¶ Terminus complexus est terminus, habens plures partes significantes iuxta significationem totius formaliter: vt, Homo albus vel æquiuallenter: vt si imponatur ly. a. ad significandum, vt ista propositio, Homo est animal.

¶ Significare iuxta significationem totius est, habere plures par
tes ex quarum significationibus, significatio totius cōstituitur. Significa.
iuxta rōnē

¶ Vel sic. Terminus cōplexus, est terminus includēs plures par
tes connexionē habentes formaliter, vel equaliter. totius qd.

¶ Partes dicuntur habere cōexionem multis modis. Primo per
copulam verbalem, vt, Homo est animal. Secūdo per coniūctio
nalem: vt Sortes & homo. Tertio per aduerbium: vt Sortes dum
dormitat. Quarto per relationem, vt Plato qui vigilat. Quinto
per determinationē, & determinabile: vt, Homo albus. Ex quo
sequitur, quōd homo & albus nō est complexus, cum sit ineptum
aggregatum.

¶ Terminus complexus distans est terminus, cuius partes prin- Cōp. dist.
cipales cōiungūtur per aliquod cōiūgibile: vt, Sortes & Plato.

Dicitur partes principales, quia non sufficeret coniunctio in-
ter partes minus principales: quare iste terminus, Sortes vi-
dens Platonem & Ciceronem: Sortes dum loquitur, Plato dum
vigilat, non sunt termini complexi: quia partes principales non
coniunguntur, sed minus principales. Vel sic diffinitur. Termi-

nus complexus distans, est terminus includens plures partes cō-
nexionem habētes, ratione coniungibilis. Sed terminus cōple-
xus indistans, est terminus cuius partes principales non coniun-
gūtur per aliquod cōiūgibile. Vel est terminus includens par-
tes se habētes, sicut determinatio, & determinabile: vt, Hō alb⁹.

¶ Sed si quærat, unde sortiuntur hæc vocabula, distans, & in-
distans? Respondetur, quōd dicitur distans, quia partes distant
per aliquod medium, & dicitur indistans, quia partes non distāt
per aliquod medium.

¶ Terminus incomplexus est terminus non habēs plures partes, Tīs incō.
significantes iuxta significationem totius. Vel sic diffinitur. Est
terminus non includens plures partes cōnexionem habentes for-
maliter, vel æquiuvalenter: vt, ly homo, ly laḡis, ly .a. si ponatur
ad significandum incomplexa.

¶ His suppositis, sequitur secunda pars quæ dicitur argumētatiua.

¶ Pars argumentatiua.

Pars arg.

¶ Primo sic argu. Contra prædictam diuisionem. Datur aliquis Primū at.

De termino cōple. & incomplexo.

termin⁹, & tamen non est cōplexus, nec incomplexus, ergo diuisio nō euacuat diuisum. Sequela est bona & antecedens probō. Hoc aggregatum sumptū materialiter, omnis homo est animal est propositio categorica, est terminus, tamen non est cōplexus, nec incomplexus, ergo intentum. Primam partem probō, quia partes eius non coniungūtur per aliquod coniungibile, cū subiectum sit hoc totum, omnis homo est animal (materialiter sumptum) neq; incomplexus, cū habet plures partes: vt notū est.

Secūdum ¶ Secundo arguitur sic. Ly album est terminus, tamen non cōplexus, nec incomplexus ergo, id quod prius sequitur. Fortē negabis minorem, quam sic probō. Non est cōplexus, quia nō habet plures partes significantes iuxta significationem totius, nec incomplexus, quia æquiualeat huic aggregato, est ens habens albedinem, cuius notitia videtur significare Sortem, & albedinē.

Tertium. ¶ Tercio argu. sic. Ex diffinitione termini cōplexi sequitur, quōd notitia simplex hominis, est terminus cōplexus: quam sequelā sic probō. Sit notitia hominis. a. incōplexa, habens quinq; gradus suæ entitatis, tunc sic. Hęc notitia habet quinq; gradus, ergo quinq; partes, & significantes iuxta significationem totius, cum sint eiusdem rationis, & homogenia ex eadem ratione sequitur, quōd ly homo, dictio vocalis, vel scripta, est terminus cōplex⁹ patet, habet plures partes significantes iuxta significationem totius, sicut sunt literæ syllabæ, ergo intentum.

¶ Confirmatur. Notitia iudicatiua, qua iudico Deum esse iustū iudicem (secundum omnes) est terminus incomplexus, & tamen non habet plures partes, cum sit notitia simplex, ergo diffinitio nulla, cum non conueniat cuilibet contento sub diffinito.

Pars res.

¶ Sequitur pars responsiua.

Ad primū

Ad primum. Datur aliquis terminus. &c. Nego antecedens & ad probationem, omnis homo est animal est propositio categorica, respōdetur dupliciter. Primo potest sustineri, quōd sit terminus incomplexus: ratio, quia videtur sub ordinari conceptui incomplexo collectiuo, supponenti pro illis vocibus collectiue, & pro nulla illarum seorsum sumpta, sicut iste terminus

De termino complexo & incomplexo. xxxij
cumulus lapidum, supponit pro illis collectiue, & pro nullo se-
orsum sumpto supponit.

¶ Secundo potest dici, quod illud aggregatum fit terminus comple-
xus quia videtur subordinari huic copulato, scilicet, ly ois, & ly
homo, & ly est, & ly animal, & ly ē, & ly propositio categorica.

¶ Ex dictis sequitur, quod quæcunq; duæ res, & tres, & quatuor Prima cō.
& sic deinceps, sunt termini incomplexi collectiue, vel comple-
xi secundum distinctionem datam, de ly Omnis homo est ani-
mal, est propositio categorica.

¶ Secundo sequitur probabiliter, quod quælibet res significans se na- Secunda cō.
turaliter cōiter, est terminus complexus, cum significet se, pro-
pōnaliter.

¶ Ad secundum. Concesso antecedente, nego minorem: & ad p- Ad. ij.
bationem. Aequiualeat huic, ens habens albedinem, dico, quod ens
habens albedinem non reperitur in mente, & sic dico, quod est termi-
nus incomplexus. Et ad inconueniens illatum, quod notitia sim-
plex significaret Sortem, & albedinem, concedo totum: Sortem
principaliter, & albedinem minus principaliter. Et si arguas, si
significat albedinem, ergo supponit pro albedine, nego seque-
lam: & ratio est, quia significat Sortem in recto, & albedinem in
obliquo. Vel aliter, quod significat Sortem, & supponit pro Sor-
te, & quod non significat albedinem, neque supponit pro albedi-
ne, sed cōnotat illam, & hoc videtur verius.

¶ Ad tertiū: nego sequē. Et ad probationē, habet plures partes. & c. Ad. iij.
Distinguo, vel eiusdem rationis, & sic concedo, cum quælibet
pars illius notitiæ sit notitia, sed hoc non sufficit ad complexio-
nem termini. Si intelligas quod habet plures partes diuersarum
rationum, hoc nego. Item illa notitia non est terminus indistans
quia illi gradus non se habent sicut determinatio, & determina-
bile, neque est complexus distans, cum illi gradus non coniungan-
tur per aliquod coniungibile.

¶ Ad cōfirmationē de illa voce, vel scriptura homo, nego añs.
Et ad probationē habet partes, distingo, vel literarias, & sylla-
bicas: & sic cōcedo. Sed hoc non sufficit, ad cōplexionē. Vel habet
plures partes dictionales, & sic nego. Requiritur enī, quod partes tñ
cōplexi sint dictiones, vel orōnes, vel propositiōes: vt, ly hō: ly hō
alb^s: ly hō est animal mā suetum: Sortes currit: Plato mouetur
est propositio copulatiua. Itē nota, quod ly toti⁹, pōt capi equiuoce

De termino absoluto & connotatiuo. 32

ibi iuxta significationem totius, quia aliud est totum dictionale, aliud totum orationale, aliud totum propositionale. Et partes tui complexi, debent significare, iuxta significationem totius orationis, vel propositionis, & non totius dictionis.

¶ Ad aliam confirmationem de notitia iudicatiua. Respondeo, quod notitia iudicatiua est terminus incomplexus, in genere signi; sed in genere significati, semper videtur terminus complexus. Primum patet, quia est notitia simplex. Secundum etiam patet, quia iudicandum, vel iudicabile, semper videtur complexum significari, ut Petrus iudicatur dignus vita eterna, Iudas vero indignus illa.

¶ Sequitur octaua diuisio.

Terminorum, alius absolutus, alius connotatiuus.

¶ Lectio ista seccatur in tres partes: videlicet diffinitiuam, impugnatiuam & solutiua. Primo sic aggredimur ad partem membrorum diffinitiuam.

Terminus abso. ¶ Terminus absolutus sic diffinitur, Terminus absolutus est terminus, qui ultra principale significatum, non significat aliquid aliud, vel rem aliter se habere: ut, ly homo, ly lapis, & omnes termini de predicamento substantiae.

Aliadiffō. ¶ Vel sic. Terminus absolutus est, qui significat in recto, ut sunt termini de predicamento substantiae: ut, ly Sortes, ly homo, ly animal.

Terminus conno. ¶ Terminus connotatiuus est terminus, qui ultra principale, & materiale significatum, significat aliquid aliud, vel rem aliquam aliter se habere, vel non habere. Exemplum primi, ly iustum significat Sortem principaliter, & iustitiam minus principaliter, vel saltem eam connotat. Exemplum secundi, sedens, vel non sedens significat Sortem principaliter, & ipsum sedere, vel non sedere minus principaliter.

Aliadiffō. ¶ Vel sic. Terminus connotatiuus est, qui significat unum principaliter, & in recto, aliud minus principaliter & in obliquo: ut, ly album equiualeat huic aggregato, res habens albedinem; res habens in recto significatur, sed albedo in obliquo.

¶ Terminus connotatiuus diuiditur, quia alius positiuus, alius priuatiuus. Positiuus est, qui ultra principale significatum connotat partem essentialem: vt, ly rationale significat hominem, & connotat eum habere animam rationalem, vel connotat partem identicam, & realem: vt, ly risibile significat hominem principaliter, & connotat eum esse aptum natum ad ridendum, vel connotat partem extrinsecam, & accidentariam: vt, ly album significat Sortem principaliter, & connotat ipsum habere albedinem. Etiam potest addi terminus mixtus. vt, ly rationale album, risibile nigrum. Sed terminus priuatiuus est terminus, qui significat, & supponit pro significato principali, & materiali: vt, ly cæcum significat Sortem & connotat ipsum carere visu. Ly sedens significat Ioannem principaliter, & connotat eum carere cursu, & ambulatione. Ly pauper significat patrem meum Franciscum principaliter, & connotat eum carere diuitijs temporalibus, sed non spiritualibus, nimirum ecclesia canit in laudem ipsius. Hic Franciscus pauper, & modicus, cælum diues ingreditur, & hymnis celestibus honoratur.

Tres positi.

Tres priuati.

¶ Sequitur secunda pars argumentatiua.

Pars argu.

Primo argu. sic. Nullus est terminus absolutus, ergo diuisio nulla. Cōsequētia est bona, & antecedēs probo. Si aliquis esset, esset ly homo (Exempli gratia,) sed hoc non. Fortē negabis istam minorem, quam sic probo. Est terminus connotatiuus, ergo nō absolutus, cōsequētia tenet, ab oppositis, vel disparatis: añs probo. Habet principale significatum, & minus principale, ergo est connotatiuus. sequela tenet, a diffinitione ad diffinitum, & antecedēs probo. Sic enī describitur homo, est ens habēs humanitatē.

Primum ar.

¶ Confirmatur. Iste terminus homo, significat hominem, connotando habere animam, & corpus.

¶ Secundo argu. sic. Iste terminus hoīs, est terminus connotatiuus, ergo & iste terminus homo sequela videtur bona, cum sint termini synonymi: & antecedens probo. Iste terminus Hominis significat Hominem principaliter, minus principaliter connotat possessionem alicuius, ergo est terminus connotatiuus. Consequētia tenet a diffinitione, ad diffinitum.

Scdm arg.

De termino absoluto & conotatiuo.

¶ Argu. sic. Isti termini, hoīsa sin⁹, ens qd est Sortes, Plato q currit, homo irrationalis, omnis homo, iste homo, sunt termini tamen non videntur absoluti, nec conotatiui, ergo diuisio nulla. Probatio minoris facilliter potest deduci.

Pars resp.

¶ Sequitur tertia pars responsiua.

Ad. j.

HD primum. Quando arguis, ly homo est terminus conotatiuus: negō maiorem, cum sit terminus de prædicamento substantiæ. Et ad probationem dicit Scotus, in distin. iij. primi sententiarum, in solutione argumēti Anselmi, qui ait, Homo est ens habens humanitatem: & Deus est ens habens diuinam naturam, quia hæc est quædam explicatio nominis, non autem per se expressio significati, quia nomē concreti de per se, non importat hoc, quod est habens, vel habere, sed tantum de modo significandi, in quo distinguitur ab abstracto. Solum enim concretum importat ipsam formam, quia album solam qualitatem significat, vnde importat hoc, quod est habens, quia concernit suppositum habens suum significatum, attamen, idem significat concretum, & abstractum, licet modus significandi sit alius, & alius. Et ideo, in huiusmodi ethimologijs, & descriptionibus, nō oportet qd quicquid potest verē coniungi, cum descriptionibus coniungatur cum descriptis.

j. conclu.

¶ Ex dictis infertur, qd ly habens Deitatem, non significat suppositum, sed connotat ipsum, & significat formam quæ inest supposito, sicut album significat albedinem, connotando subiectum siue concernendo suppositum. Album enim importat, quod est habens albedinem, & licet album, & albedo significant eandē albedinem, album significat eam in hærentem subiecto, sed albedo nullo modo in hærentem, nec vt sit nata denominare suppositum. Vnde licet ista sit vera, Franciscus est albus, hæc est falsa, Franciscus est albedo. Et ad illam: videlicet, Deus est ens habens Diuinitatem, non supponit pro Deo absolutē, non concernendo suppositum diuinum: quia hæc est falsa, Deus, vel De⁹ habens deitatem: suppositū de quo dicitur, putā, Pater, vel Fili⁹ est vere habēs deitatē, ergo aliqd verē coniungitur cū ista descriptione,

habens deitatem: quod non verè potest coniungi cum descripto, putà, cum Deo.

¶ Sequitur etiam, secundum aliquos, q, concretum principaliter scda cōcl. significat significatum formale, (secundum intentionem huius doctoris) & minus principaliter cōnotat subiectum: vt ly albū principaliter cōnotat albedinem, & minus principaliter subiectum.

¶ Ad secundum quando arguis. Ly hominis est terminus cōnotatiuus, ergo ly homo, nego sequelam, & ad probationem dico. Ad. ij.

Primo, q, ly hominis non est nomen, cum sit casus genitiui. Secundo dico, q, si ly hominis esset terminus connotatiuus, non esset magis obliquus, quàm ly homo, cum possit reddere suppositum verbo: sicut ly homo, quod est falsum. Et si arguas, iste terminus hominis leo, importat comparationē extremorum, ergo est terminus cōnotatiuus.

¶ Respondeo, quod illa comparatio importatur ex modo significandi rectè de ly leo: & ex modo significandi obliquè de ly hominis, & non ratione illius partis hominis tantum.

¶ Ad tertium respondeo, quod illi termini sunt connotatiui, quia Ad. iij. ly hominis asinus, significat asinum cōnotando, q, sit possessus ab homine. Ens quod est Sortes, significat omne ens, cōnotando, q, sit Sortes. Homo irrationalis, significat hominem ly homo, & ly irrationalis irrationalia de significato principali, cōnotando repugnantiam inter se. Omnis homo significat hominem, cōnotando, q, sit ois hō iste homo. Plato qui currit, significat Platonem, cōnotando q, currat.

¶ Vel breuius potest dici, q, illa diuisio datur de termino incompleto, & simplici, & non de termino complexo, quemadmodum sunt isti.

¶ Nona diuisio termini.

Terminorum, alius diuisiuus: alius collectiuus: & alius partim diuisiuus, partim collectiuus. Terminus diuisiuus est, trs sig trs diuisi. significans aliquid: vt, ly homo. Terminus collectiuus est, termin' trs colle. significans aliqua: vt, ly homines, ly populus. Terminus partim trs par. co collectiuus, partim diuisiuus est, trs significans aliquid, & aliqua. lle. pt. diu.

¶ Decima diuisionis termini.

Tis ime. Terminorum, alius mediatus, alius immediatus. Immediatus est cuius gratia, propositio in qua ponitur non venit probanda, vel improbanda. Vel (vt aliqui aiunt,) sunt termini singulares, significantes rem impartibilem: vt Michael, Gabriel

Tis med. Terminus vero mediatus est, cuius gratia propositio in qua ponitur venit probanda, vel improbanda per aliam, & alias propositiones: & tales (vt aiunt) sunt termini communes, & singulares, significantes rem partibilem. Exemplum primi, iste terminus homo est, gratia cuius hæc propositio, homo est animal, venit probanda per has singulares, hic homo est animal, et hic homo est animal, ergo homo est animal. Exemplum secundi, ly Petrus in hac propositione. Petrus est plura entia, probatur sic. Iste binarius (demonstratis corpore, & anima) est plura entia, & iste binarius est Petrus, ergo Petrus est plura entia.

¶ Undecima diuisionis termini.

Terminus officiabi. Terminorum mediatorum, quidam est officiabilis, & quidam resolubilis, & alius exponibilis. Terminus officiabilis est terminus, cuius gratia, propositio in qua ponitur efficitur modalis composita: Vti sunt, Verum, Falsum, Possibile, et Impossibile, Necessario, et Contingens.

Tis reso. Terminus resolubilis est, terminus partibilis in duos, vel plures terminos: vt ly homo, hic partitur in hos, iste homo, & iste homo, & sic de singulis, demonstrando semper diuerfos homines: & ly Sortes, qui partitur in hos terminos, iste binarius, demonstrando duas medietates Sortis: & iste ternarius, demonstrando tres partes Sortis: & iste quaternarius, demonstrando quatuor partes.

Tis irref. Michael vero, & Raphael sunt termini, irresolubiles.

Tis expo. Terminus exponibilis est gratia cuius propositio in qua ponitur, est probanda, vel improbanda, per aliam, vel alias, vt tantum homo currit, Omnis homo præter Sortem mouetur, Omnis homo in quantum rationalis

De quibusdā terminorum diuisionibus. xxxvj.
est risibilis, Sortes differetā Platone, mundus incepit esse, Poena
purgatorij desinet esse.

¶ Duodecima diuisiō termini.

Terminorum alius finitus, alius infinitus.

¶ Terminus finitus, est terminus sine negatione infinitante, Trs finit⁹
vt, homo, leo, album.

¶ Terminus infinitus est, aggregatum ex negatione infinitante Trs infinit⁹
& termino finito, vt non homo, non lapis.

¶ Vnde totum illud aggregatum dicitur terminus infinitus. Sed
negatio sola dicitur infinitans, & terminus cui additur, dicitur
infinitatus.

¶ Tertia decima diuisiō termini.

Terminorum, alij sunt pertinentes, alij impertinentes.

¶ Termini pertinentes sunt termini, non potentes de se verē trīptinēi.
negari, ipsis supponentibus, mediāte copula de præsenti, vt
ly homo, ly animal, ly rationale, ly risibile.

¶ Et isti sunt duplices: scilicet, pertinentes sequela: & pertinen- Pertinen-
tes repunantia. tes seq̃la.

¶ Pertinentes sequela sunt termini sic se habentes, q̃ affirmatio
vnius, respectu cuiuscunq;, infert affirmationem alterius. Et ne-
gatio vnius, negationem alterius: vt ly homo, ly risibile. &c.
Vnde bene sequitur, homo est lapis, ergo risibile est lapis. Item
homo non est lapis, ergo risibile non est lapis.

¶ Et tales sunt duplices, quidam conuertibiles: & quidam non
conuertibiles.

¶ Conuertibiles sunt termini sic se habentes, q̃ de quocunq; po- Trīcōuer.
test verificari vnus, & alter. Et de quocunq; potest verē negari
vnus, & alter: vt, homo, rationale, risibile.

¶ Termini vero non conuertibiles, sunt termini, habentes se si- Termini
cut superius, & inferius, vt, ly homo, ly animal, ly album, ly co nō cōuer.
loratum.

De quibusdam terminorum diuisionibus.

- ¶** Iterum, termini conuertibiles, quidā sunt synonymi, quidā non synonymi.
- ¶** *si synōy.* Synonymi sunt, qui significant idem adequate, & eodem modo, ut ly homo, & ly homo.
- ¶** *si nō sy.* Termini vero non synonymi, sunt termini non significantes idem, & eodem modo, licet sint conuertibiles: ut ly homo, ly resibile, ly rationale.
- ¶** *pmodū si- gnificādi quid debe at itelligi* Per modum significandi, vel non significandi, nō intelligitur significare naturaliter, vel ad placitum: quia notitia mentalis, & terminus vocalis significant idem, & eodem modo, & sunt synonymi licet vn⁹ significet naturaliter propriē, & alter ad placitum: sed intelligitur significare complexē, vel incomplexē: absolute, vel cōnotatiuē: vniuersaliter, vel discretē: ita q̄ talis varietas significandi, variet veritatem, vel falsitatem propositionis.
- ¶** *Pertinēt. repugnā.* Termini vero pertinentes repugnantia sunt termini non potentes de se inuicem verificari, mediante copula de præsenti nō ampliata: ut ly album, ly nigrum.
- ¶** Vel sunt termini disparati: ut ly homo, ly asinus. Vel sunt termini sic se habentes, quōd affirmatio vnius infert negationem alterius, & ē contra: ut hoc est dulce, ergo non amarum. Est amarum, ergo non dulce.
- ¶** *iptinētes.* Termini impertinentes sunt termini, potentes de se verē affirmari, & verē negari, ipsis supponentibus: ut ly dulce, & ly album, Ly Sortes, ly musicus. Ly sedens, ly loquens.

¶ Quartadecima diuisio termini:

- ¶** Quartadecima termini diuisio est, in terminos oppositos, & non oppositos.
- ¶** *si oppo.* Termini oppositi sunt, nō potentes de se inuicem verificari, neq; de eodem simul, & semel, secundum eādem rationem & mediante copula de præsenti: ut ly album, ly nigrum. Vnde si Sortes est albus, nō est niger. Et si est pater, non est filius sui filij.
- ¶** *trōnū op- posi, diui.* Et isti termini oppositi diuiduntur, quia alij sunt relatiuē oppositi, alij priuatiuē, alij contrarij, alij contraditorij.

¶ Relatiuè oppositi sunt termini, non potentes de eodem verificari, secundum eandem rationem, & in eodem genere causæ, licet bene secundum diuersas rationes: vt ly Pater: ly Filius, ly maior: ly minor.

Rel. opp.

¶ Termini vero priuatiuè oppositi sunt termini se habentes, sicut habitus, & priuatio. Vel terminus positiuus, & priuatiuus sibi correspondens: vt ly videns, & ly cæcus: ly diues, & ly pauper: sunt, qui non possunt de se inuicem verificari, neq; de eodem tertio, saltem in numero singulari.

Oppositi priuatiu.

¶ Termini contrarij sunt termini, significantes qualitates contrarias de significato principali, (secundum vnā opinionem) vel saltem eas connotantes, (secundum aliam,) vt ly album, ly nigrum, qui de se, neq; de aliquo tertio, simul, & semel verificari possunt, mediante copula de præsentī. Ex quo infertur q, ly albedo, ly nigredo, non sunt terminicōtrarij, sed bene disparati.

Cōtrarij.

¶ Termini contradictorij sunt, quorum vnus est finitus, & alius infinitatus sibi correspondens: vt ly homo, ly non homo.

Contradictorij.

¶ Quintadecima diuisio termini.

Dividitur tādē trs in terminū trāscēdentē, & non trāscēdentē.

¶ Termini non transcendentis sunt termini limitati, qui ponuntur in decem predicamentis: vt, substantia, homo, quantitas.

trs nō trāscendens.

¶ Transcendēs autem est duplex, insignificando tātū. Et est terminus significans quodlibet ens, & non potens supponere pro quolibet ente: vt ly ens, quod est Sortes. Res, quæ est Maria. Nō intellegibile. Non significabile. Vt ly Chimera.

Trāscēdēs insigni, tm

¶ Alius est terminus transcendens insignificando & in supponendo simul. Et est ille terminus, qui significat quodlibet ens, & pro tali potest supponere, & communiter assignantur sex: scilicet Ens, Res, Aliquid, Verū, Bonū, & Vnum: Quorum tres videlicet Ens, Res, & Aliqd, sunt termini absoluti. Alij vero tres connotatiui: scilicet Bonū, Verum, & Vnum. Vnum, enim cōnotat, q, sit sibi ipsi idem, & a quolibet alio distinctum. Verum autem cōnotat, quōd sit aptum ostendere se intellectui, sicuti est. Sed bonum connotat q, propter sui perfetionē est attractiuū

Trāscēdēs in signifi. & oppo.

De suppositione. ✠

voluntatis. Hæc intelliguntur de incomplexis transcendentibus quia complexa multum plura sunt: ut, Sortes si est Sortes, Album vel non album, &c.

¶ Sequitur secunda pars determinatiua terminorum in propositione positorum.

De proprietatibus terminorum.

Pro quo notandum est, quod proprietates termini, de quibus factus est sermo in præcedentibus: sicut sunt quod sint significatiui, vel non significatiui: communes vel singulares: absoluti, vel connotatiui: & sic de alijs conueniunt termino tam in propositione, quam extra propositionem: sed sequentes, videlicet suppositio, distributio, restrictio, ampliatio, appellatio, expositio, officiabilitas, & si quæ aliæ sunt, dumtaxat conueniunt termino existenti in propositione. ¶ Et quia inter has logicas proprietates, præcipua est suppositio de ea primo tractaturi sumus.

¶ De suppositione.

Ubi omne æquiucum in distinctum pariat confusionem, operæ præteritum est, eam per diuisionem explicare.

¶ Pro quo nota primo, quod duplex est suppositio: propria, & impropria.

Suppositio impropria.

¶ De suppositione impropria.

Suppositio Anthonomastica.

Impropria est, quando est acceptio termini in oratione, vel propositione, per suum significato quod ex usu significat, vel ex impositione translatiua: ut ibi, Comederunt lac ob, ubi capitur lac ob, pro possessione sua.

¶ Et hæc est multiplex: videlicet, anthonomastica, ut ibi, Apostolus ait: gratia Dei sum, id quod sum, & ibi Philosophus inquit: tantum sunt tria principia rerum naturalium, ibi, Apostolus pro

Paulo, & Philosophus pro Aristotile summitur, quia pro famo-
siori significato.

¶ Alia est synecdochica: ut, Petrus est in celo. Iudas in inferno Synecdo-
thica.
ibi summitur pars pro toto.

¶ Alia est methaphorica: ut, viso homine crudeli dicitur, hic Metapho-
rica.
est Nero, propter convenientiam in crudelitate.

¶ Alia nuncupatur catachrethica, quæ usurpatiuè summitur, ut Catachre-
thica.
ibi, Domine, ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripas
me, nimirum neq; ira, neq; furor in Deo reperitur propriè.

¶ Aliquando hæc suppositio reperitur in orationibus, & sic ali-
quando dicitur hyperbolica, ut ibi, It clamor ad astra.

¶ Aliquando enigmatica, ut ibi littora bobus aras.

¶ Aliquando dicitur hyronica, ut ibi, bonus latro, vel adulter Enigmat.
Hyronica
optimus.

¶ Aliquando summitur pro dignitate, ut ibi, Omne totum est
maius sua parte, sed his, alijsq; acceptionibus impropris dimissis
suppositio propria sic diffinitur.

¶ De suppositione propria.

Suppositio propria est, acceptio termini in propositione, pro Suppositio
propria.
aliquo, vel aliquibus, vel pro seipso, vel pro seipsis, de quo,
vel de quibus talis terminus natus est verificari, mediante co-
pula eiusdem propositionis, vel alia sibi equiualehti, in acceptio-
ne terminorum.

¶ Seccatur hæc lectio in tres partes: videlicet declaratiuam su-
pradiçtæ diffinitionis, argumentatiuam, & argumentorum so-
lutiuiam.

¶ Ad primam accedendo dico, qd diffinitum illius diffinitionis
propinquum (secundum nominales) est, iste terminus suppositio.
Sed secundum viam Scoti, est secunda intentio, cuius fun-
damentum remotum, est iste terminus, suppositio. Sed pro-
pinquum, est esse cognitum eius, & terminus istius relationis,
est diffinitio eius, vel secunda intentio: vel melius, fundamen-
tum secundæ intentionis, sui correlatiui: putâ diffinitionis
eius.

De suppositione.

¶ Alij (vt rescitat Nicolaus de Orbelio,) dicunt, q^d suppositio nō solum se extendit ad rem significatam per terminum, sed etiam ad supposita cōtenta sub tali re: vt, illa vox homo supponit pro natura hominis, hoc est, pro humanitate, & etiam pro suppositis putā, pro Sorte, & Platone.

¶ Ly est, est copula. Acceptio, id est, conceptio, vel apprehētio, ponitur loco generis. Termini, ad differentiam rei significatæ per terminū. In propositione, ad differentiam termini accepti extra propositionem. Nati accipi, dicit aptitudinem, & nō actum. Sufficit, n. quōd sit natus accipi, in potentia propinqua, ex quo inferitur q^d termini scripti in libris, circa quos nullus aduertit, qui sunt partes propositionis scriptæ supponunt, quōd est contra aliquos. Pro aliquo, dicitur propter terminos singulares pro vno supponentes. Vel aliquibus, propter terminos cōmunes, vel collectiuos qui supponunt pro pluribus. Additum est, vel pro seipso, vel pro seipsis, propter terminos supponentes materialiter, vt homo est dictio bis syllaba, ly isti sunt termini.

¶ De quo, id est, de cui⁹ significati pro nomine. De quib⁹, id est, de quorum significatorum pronominibus, talis terminus natus est verificari, quæ quidem verificatio, aliquando fit mediante pro nomine, demonstrante illam rem, vt hic homo est animal, verificatur subiectū sic, Hoc est homo, & prædicatum sic, Hō est animal. Et in numero plurali sic, Homines sunt animalia, subiectum verificatur sic, Hec sunt homines. Secūdo modo verificatur nō de pro nomine, sed de nomine adquatē significante illam rem vt si dicatur Tullius loquitur. Potest subiectum verificari dupliciter, mediante pro nomine, dicendo, hoc est Tulli⁹, vel mediante nomine eādē rē significāte, dicendo Cicero est Tullius, vel sic. Si ponatur ista propositio, ens nō demonstratū currit cum subiectū non possit per pronomen demonstrari, quia implicat non demonstratum demonstrari, & volo quōd sit Sortes, tunc verificatur sic. Sortes est ens non demonstratum. Dicitur vltimo mediante copula illius propositionis, quia extrema huius propositionis, homo est ens, non verificatur mediante ly fuit, vel erit dicendo hoc fuit homo, & hoc fuit ens, sed sic hoc est homo, & hoc est ens, nec subiectum, & prædicatum, huius propositionis Deus creauit cælum, verificatur mediante ly est, vel ly erit, sed

sic hoc est, vel fuit ens, & prædicatum sic, hoc fuit cælum. Et dicitur notanter, vel alia copula æquivalente in acceptione terminorum, id est, seruatis proprietatibus logicalibus. Vnde licet hæc sit catholica, Creans necessario est Deus, subiectū illius, non verificatur mediāte illa copula, videlicet, hoc necessario est crāes, sed mediāte illa hoc possibiliter est creās, similiter hæc, homo est pictus. Sic verificatur, homo est pictus, & subiectum huius, homo est nomen, sic verificatur, hoc est ly homo. Et subiectū huius, Quilibet homo currit, sic, homo est aliquis homo, vt seruetur restrictio p masculinis, sed non requiritur, q̄ seruetur eadem suppositio.

Pars argu-
mentati.

¶ Pars argumentatiua.

S Equitur secunda pars argumantatiua, & primo arguitur sic. **Primi.**

Omnis passio est cōuertibilis cū suo subiecto, sed suppositio non conuertitur cum termino sumpto in propositione, ergo suppositio non est passio termini in propositione. Antecedens est notum, sed minorem probo. Datur termin⁹ in propositione tamen non supponit, ergo intentum. Antecedens probo. Extrema huius propositionis: scilicet, Chimera est Chimera, accipiuntur in propositione, sed pro nullo supponunt, neq; de alio verificantur, ergo intentum.

¶ Secundo arguitur sic. Subiectum huius propositionis, fides & **Secundo,** spes est virtus theologalis, supponit, tamen non videtur, quia copula verificetur, ergo falsa ē illa particula, q̄ debet verificari mediante copula suæ propositionis.

¶ Confirmatur etiam de subiecto huius, Creans necessario est **Confirm.** De⁹, q̄ si verificetur mediāte copula suæ propositionis, talis propositio erit heretica: putā, hoc necessario est creans, quicquid, n. ad extra Deus agit, contingenter agit.

¶ Tertio arguitur. Iste terminus homo in hac conditionali sup- **Tertio,** ponit, & tamen, non est acceptio termini in propositione, ergo diffinitio nulla. Antecedēs probo. Si homo curreret homo moueretur: notū est tam ly homo primum, quā ly homo secundum supponere, cum sit conditionalis vera, quæ alias non esset vera, tamen neq; ly homo curreret, neq; ly homo moueretur, sunt propositiones, ergo intentum.

iiiij ¶ Quarto arguitur sic. Datur terminus significans, & supponens acceptus in propositione, & tamen non verificatur mediante copula suæ propositionis, ergo diffinitio nulla. Sequela est bona, antecedens probo. Subiectū huius, Hō non est lapis significat, & supponit pro homine, tamē pro illo non verificatur mediante ista copula, ergo. &c. Antecedens est notū, & minorem probo. Quia hec est falsa, hoc non est homo, demonstrato homine.

Pars res.
ponsiua.

¶ Pars responsiua.

Ad. primū

Ad primum quando arguitur passio. &c. Transeat maior. Et ad probationem, concedo q, datur termin⁹ acceptus in propositione, & q, nō supponat. Sed diffinitio nra intelligitur de t̄ro significāte aliquid, vel aliqua, & sic ly Chimera nō supponit neq; de aliquo est verificabilis ille t̄rs, secundū q, Chimera dicitur ens cōpositū ex impossibilibus posse cōponi. Et si arguatur cōtra. Hæc est vera, ly Chimera est dictio, & verificatur sic. Hoc est ly Chimera, ergo, responsio nulla. Respondeo q, ly Chimera supponit pro illa dictione, & pro sibi similibus materialiter, sed pro nullo personaliter.

Ad. ij.

¶ Ad secundū respōdeo, q, si ly, Et, capiat̄ cōplexiue illa oō est inepta, & incōgrua. Et sic nec vera, nec falsa, neq; de aliquo, extrema sunt verificabilia. Si tñ ly, Et, capiatur diuisiue illa propositio est prius resoluēda, in vnā copulatiuā, putā, in istam, fides est virtus theologa, & spes est virtus theologa: & tūc subiecta istius copulatiuæ verificatur sic, Hoc est fides, & hoc est spes, vel (vt aiunt quidā) per vnā disiunctā: videlicet, hoc est fides, vel spes.

Cōfirma.

¶ Ad cōfirmationem. Concedo, q, non verificatur subiectū mediante copula illius propositionis, sed bene mediante alia sibi equiualehti in acceptione terminorū, vt, creans necessario est Deus non verificatur sic, Hoc necessario est creans, sed sic, Hoc possibiliter est creās. Quia necessario, & possibiliter æquipollēt quoad ampliationem, sed non quoad appellationem.

Ad. iij.

Prima solutio.

¶ Ad tertium, respondeo tripliciter. Primo, concedendo maiorem, & negando minorem. Diuiditur nimirum diuisione vniuoca, propositio in propositionē categoricā, & in hypotheticā, &

sic ille terminus supponit, & accipitur in propositione.

¶ Secundo sic. Potest responderi, q̄ sufficit, q̄ accipiat in com. *ij. solutio.*
plexo propositionali.

¶ Tertio & melius sic. Quod ille terminus nunquā verificatur *ij. solutio*
mediante verbo obliquo: vt est, ly curreret, & ly moueretur. Ne
quē mediante verbo adiectiuo: vt est, ly currit, & ly mouetur
sed mediante verbo substantiuo, præsenti tēporis indicatiui mo
di. Et sic antequā extrema verificētur, reuocanda est illa pro
positio ad suā, vel suas de inesse, vt ista, Homo curreret, ad istā,
Homo est currens, Et ista Homo moueretur, ad istam Homo est
motus. Et sic facilis est verificatio.

¶ Ad quartum respōdeo cōcedēdo añs. Et dico, q̄ diffinitio sup- *Ad. iij.*
positionis intelligitur mediante copula affirmata, & non nega
ta. Vnde subiectum illius propositionis, Homo non est lapis, ve
rificatur sic Hoc existens homo est non lapis.

¶ Sequuntur quædam dubia circa materiam suppo
sitionis, de veritate quarundā propositionū.

Primum. An ista sit vera vel ne? Hoc est, hoc extremum non *Primū du*
supponens, & arguitur sic. Vel prædicatum supponit, vel nō *bium.*
si sic, similiter subiectum supponit pro eodem. Et sic est vera.
Vel prædicatum non supponit, & ita est, sicut per illam signifi
catur, & sic erit vera. Sed contra, prædicatum est extremum nō
supponens, ergo neq; pro eodem. Subiectum, & prædicatum sup
ponit, & sic ipsa videtur falsa.

¶ Secundum. De veritate istius, Hoc est prædicatum extra pro- *ij. dubium*
positionem, vel prædicatum supponit vel non. Si sic, ergo subie
ctum supponit pro eodem, si non supponit prædicatum, ergo ne
q; pro eodem supponunt post q̄; prædicatum non supponit.

¶ Tertium. De veritate istius, Hæc propositio tantum imagina *ij. dubiū.*
riē est vera.

¶ Quartum. De veritate istius, Aliqua suppositio ā quolibet *iiij. dubiū.*
termino supponente differt.

¶ Quintum. An affirmatiua cuius subiectū, & prædicatum sup- *v. dubium*
ponunt pro eodem, sit semper vera?

De suppositione.

- Sextū du- ¶ Sextum, an negatiua, cuius subiectum, & prædicatum non sup-
bium. ponunt sit vera? Vt Chimera non est Chimera.
vñ. dubiū ¶ Septimū, quomodo verificatur subiectum huius, Hoc est ani-
mal?
viñ. dubi. ¶ Octauū, quomodo verificatur subiectum, & prædicatum hu-
ius, Hoc est hoc?
ix. dubiū. ¶ Nonū, quomodo verificatur ly mei, & ly asini, huius, Mei asi-
ni interest currere?
x. dubiū. ¶ Vltimū, quomodo verificatur obliqui, carentes suis rectis?

¶ Sequitur pars responsiua.

- Ad primū ¶ Ad primum breuiter dico, quod ad prædicatum illi⁹ propo-
dubium. sitionis supponere, sequitur per locum intrinsecum ipsum
non supponere, & sic falsificat seipsam illa propositio.
Ad secundū ¶ Ad secundum respondetur, quod ad ipsū supponere sequitur ip-
dubiū. sum non esse extra propositionem, & si est extra propositionem,
ergo non supponit, & sic implicat contradictionem.
Ad tertium ¶ Ad tertium similiter respondetur, quod est propositio falsa,
dubiū. quia si tantum imaginariè est vera, ergo imaginariè est vera, &
non aliter quàm imaginariè, & sic simpliciter est falsa.
Ad quar. ¶ Ad quartum dico, q^d terminus, vel nomen verbale in io, tres
dubiū. habet significationes: actiuā, passiuam, formalem, siue instrumē-
talem, vt, dilectio significat diligentem, dilectum, & qualitatem
Quot mo qua diligens tendit in dilectū. Similiter suppositio capitur acti-
dis capit uè, passiuè, & instrumentaliter. Actiua differet à passiuā, & è con-
tra, & ab instrumentali, & è contra.
Ad. v. ¶ Ad quintum respondeo. Quod non. Primo quando est pro-
positio exclusiua, cuius dictio exclusiua non negatur: vt, tantum
Chimera nō est Chimera, hæc fertur affirmatiua, quia dictio nō
negatur, cuius falsitas sic patet. Tātum Chimera nō est Chimera
ergo Chimera non est Chimera, & omne non Chimera est Chi-
mera, sed Angelus est non Chimera, ergo est Chimera.
¶ Secundo. Quando subiectum distribuitur, vel supponit pro-
pluribus quàm prædicatum, & prædicatum est determinatū. Exē-
plum primi. Omne animal est homo, Exemplum secundi.

Omnis

omnis homo est. b. animal, & Omnis homo est hoc animal.

¶ Tertio, quando propositio falsificat se ipsam: ut hæc est falsa, demonstrando per ly hæc, ipsammet propositionem.

¶ Quarto, quando extrema supponunt pro eodem supposito mediato, sed non pro immediato: ut, Pater est Filius, tam ly Pater, q̄; ly Filius supponunt pro Deo, vel essentia diuina, quod est significatum mediatum illorum terminorum, tamen ly Pater non supponit pro Filio, neq; Filius pro Patre, quæ quidem sunt significata immediata illorum.

¶ Quinto. Quando subiectum accipitur pluribus acceptionib⁹ non vniuocis: ut, Cuiuslibet hominis quilibet asinus est asinus, posito quod quilibet homo habeat suum asinum, præter Sortem, quæ propositio in casu est falsa, licet extrema supponant pro eodem.

¶ Sexto. Quando additur aliqua determinatio copulæ, mediante qua, prædicatū nō cōuenit subiecto, ut, De⁹ necessario est creās.

¶ Septimo. Teneatur ab aliquibus, q̄ totum non distinguitur à suis partibus essentialib⁹, & sic dicūt, q̄ hæc est falsa. Sortes essentialiter est homo, quam opinionem reputo non multum probabilem, cum omne superius sit de essentia sui inferioris.

¶ Ad sextum respondetur, q̄ ad hoc, q̄ negatiua sit falsa in qua subiectum, & prædicatum supponunt pro eodem requiritur, q̄ subiectum stet determinatè, vel distributiue. Exemplum primi, Homo nō est animal. Exemplum secundi, Nullus homo est homo, vel Nullus homo est animal: Sed si subiectum negatiue stet confusè tantum, licet subiectum, & prædicatum supponant pro eodem, ipsa est vera: ut, A. homo non est homo. Similiter quando vtrunq; extremum supponit determinatè est vera: ut, Homo homo non est, etiam si subiectum supponat confusè & distributiue, & prædicatum confusè tantum, illa est vera: ut, Quilibet homo, homo non est.

¶ Ad Septimum. Respondetur, q̄ verificatur subiectum illius propositionis: videlicet, Hoc est animal, sic, Hoc est hoc subiectum.

¶ Ad octauū respondetur, q̄ subiectum huius propositionis: videlicet, Hoc est hoc, verificatur sic, Hoc est hoc subiectū, & prædicatum sic verificatur, Hoc est hoc prædicatum.

Ad. ix. du. ¶ Ad nonū respōdetur, q̄ ly mei potest capi, vt est primitiue specie, vel deriuatiue. Si primitiue, sensus est, Mei asini interest currere, id est, mihi qui sum asinus conuenit currere. Et tunc sic verificatur, ly mei, hoc est, ego. Et ly asini, hoc est asinus. Si vero ly mei capiatur deriuatiue, tunc sensus est, Meo asino conuenit currere, & sic verificatur, Hoc est meum, vel hoc est meus asinus.

Regula.

Pro quo ponitur talis regula. Omnis obliquus est verificabilis, mediante suo recto: vt, hominis, hoc est, homo. Et omnis dictio carens recto debet verificari mediante suo recto ficto, vt si dicamus de nece necem, quod quidem nomen caret recto, supplendus est sic, hoc est nex, vel hoc est mors, & sic de similibus.

Quælibet dictio potest significatiua potest supponere materialiter: vt, Homo est dictio suppone. bisyllaba, Chimera est vox.

matriter. ¶ Item, omnis terminus, tã categorumaticus, quã syncategoreumaticus potest supponere materialiter: vt, Angelus est nomē. Omnis est signū vniuersale. Aliquis ē signū particulare. ¶ Item fertur cōmuniter, q̄ nullum adiectiuum adiectiuē tentum supponit saltem personaliter: vt, Homo albus est animal, sed bene substantiuē tentum: vt ibi, Album currit. Vnde nota, q̄ ad hoc, quod terminus supponat personaliter, requiritur q̄ significet, aliquid, vel aliqua substantiuē, quia nomina, & verba adiectiua, non dicuntur supponere, sed bene copulare.

Supposi.
diuisio.

¶ Sequitur diuisio suppositiōis. Vnde suppositio, alia est materialis, alia simplex, alia personalis.

De suppositione materiali.

Supposi.
materi.

Suppositio materialis est, Acceptio termini in propositione pro suo significato, vel suis significatis, quod, vel quæ nō significat ex impositione propria, vel naturaliter propriē. Pro quo notandū est, q̄ terminus vocalis, vel scriptus significat propriē ex impositione, illud ad quod fuit impositus, putā, ista vox, vel scriptura homo significat hominem, & quemlibet hominē, & vocatur significatum proprium, & vltimatum illius vocis, vel scripturæ homo.

¶ Item, illa vox, vel scriptura homo significat se, & sibi similia, in voce, vel in scripto, vel in mente, quod quidem significatum dicitur improprium, & non ultimum illius vocis, vel scripturæ pro quo significato, sic diffinitur suppositio materialis secundario. Suppositio materialis est acceptio termini in propositione, pro se, & sibi similibus in voce, vel in mente, vel in scripto: ut, *onis materialis* homo in hac propositione, Homo est nomen, qui quidem terminus supponit pro tali termino vocali, scripto, vel mentali. *diffinitio.*

¶ Tertio sic diffinitur. Suppositio materialis est acceptio termini in propositione pro suo significato, vel significatis, secundum conceptum, secundum quem, non ultimatè accipitur. Pro cuius declaratione nota, quod cuilibet termino significatio correspondet triplex conceptus in mente. *iii. diffini.*

¶ Primus est naturalis similitudo illi termino, vel vocis, qui nuncupatur conceptus non ultimatus, secundum quem terminus supponit materialiter: ut, Homo est dictio. *Primus. conceptus.*

¶ Secundus conceptus est, secundum quem ipsa dictio supponit præcisè, pro suo significato adequato, & tunc supponit simpliciter: ut, Homo est species. Sortes est individuum. *Secundus. conceptus.*

¶ Tertius conceptus est notitia rei ultimata, secundum quam dictio vocalis, vel scriptura supponit, tam pro significato adequato, quam in adequato: ut, Homo est animal, Homo est risibilis, Homo est albus, Homo currit, quæ prædicata competunt, tam superioribus, quam inferioribus. *Ter. conceptus.*

¶ Suppositio materialis, alia est communis, alia discreta. Discreta est acceptio termini materialiter sumpti discretè tenti: ut, *Suppositio materialis.* Hoc ly Sortes est dictio bisyllaba, hoc ly homo est nomen. *Discreta.*

¶ Communis est acceptio termini materialiter sumpti, Non singularizati: ut, Homo est nomen. Homo est vox. Homo est terminus. *Communis.*

¶ Suppositio materialis communis, alia determinata, alia confusa. *Alia determinata.*

¶ Determinata est, acceptio termini in propositione materiali sumpti, sub quo gratia formæ, potest fieri descensus disiunctivus, ut ly homo est dictio. *Determinata.*

¶ Confusa, alia confusa distributiva, alia confusa tantum. *Itè alia distributiva.*

Cōfusa dif. ¶ Confusa distributiva est, Acceptio termini materialiter sum-
tributiva. pti in propositione, sub quo gratia formæ potest fieri descensus
copulatiuus: vt, Omne ly homo est nomen.

Cōfusa tñ. ¶ Confusa tñ um est, acceptio termini in propositione materia-
liter sumpti, sub quo potest fieri descensus diiunctus, vel copula-
tus: vt, Omne ly homo est nomen, sub ly nomē potest fieri des-
census diiunctus.

Pars argu.

¶ Pars argumentatiua.

Primū ar. **C**ontra diuisionem suppositionis in se, & contra diffinitio-
nem suppositionis materialis sic argu.

¶ Et primo sic cōtra diuisionē. Datur aliquis terminus, qui sup-
ponit, & non aliquo genere suppositionū iam dictarum, ergo di-
uisio est frustranea. Sequela est bona, & antecedens probo. Subie-
ctū huius, Istud ens est, supponit demonstratio illam vocē ens, &
nō personaliter (quia nō pro significato ultimato) nec simplici-
ter (vt notum est) nec materialiter, quia mediante conceptu vlti-
mato, qui est naturalis similitudo omnium entium supponit, er-
go intentum.

Confirm. ¶ Confirmatur. Subiectum huius, Ens est nomen, non videtur
quo genere suppositionis supponat, vt deductum est de subiecto
præcedentis argumenti.

ij. argum. ¶ Secūdo arguitur sic. Subiectum huius, Homo est pictus, suppo-
nit non simpliciter (vt notum est) neq; personaliter, quia non p
suo significato ultimato, quod propriè significat: neq; materialiter,
quia non mediante conceptu non ultimato, qui est naturalis
similitudo vocis.

ij. argu. ¶ Tertio sic. Subiectum huius, Sortes imaginario est Plato, non
supponit personaliter, quia Plato non est significatum eius vlti-
matum, neq; simpliciter (vt notū est) neq; materialiter, quia Pla-
to non est significatum non ultimatum huius vocis Sortes.

iiij. argu. ¶ Quarto sic. Subiectum huius, Hoc subiectum non personaliter
supponens est supponens, non videtur quo genere suppositionis
supponat, ergo illa diuisio est nulla.

¶ Sequitur pars responsiva.

Pars res.
ponsiva.
Ad primū

Ad primum, quādo arguis. Nō videtur quomodo, supponat subiectum huius, Istud ens, &c. Respondetur distinguendo, quia vel per illud nomen istud, demonstratur illa vox, Vt est ens, & sic supponit personaliter, vel demonstratur prout est figurum significatiuū alterius, & sic supponit materialiter, quia pro illa voce, & sibi similibus, secundum conceptum non vltimatum supponit.

¶ Ad confirmationem dico, q ens supponit materialiter, cum prædicatum sit terminus secundæ intentionis, quod est significatum eius non vltimatum. Ad cōfir.

¶ Ad secundum. Respondetur, q ly homo in hac propositione, Homo est pictus, nō supponit simpliciter (vt notum est) nec materialiter, quia non secundum naturalem significationem, & similitudinem termini, sed supponit personaliter, & est propositio falsa, cum prædicatum sibi non conueniat, secundum primariam, & artificialem significationem. Ad. ij. ar.

¶ Ad tertium. Respōdetur a aliquibus, q subiectum huius, Sortes imaginatur Plato, supponit personaliter, & est vera secundū illos: sed alij dicunt, quod hæc est simpliciter falsa, cum ille terminus Sortes non significet Platonem, neq; ex impositione propriè, nec naturaliter propriè. Sed primi dicūt, q nō est vera simpliciter tamen respectu huius verbi imaginatur dicunt illam esse veram. Ad. iij.

¶ Ad quartum respōdetur, q subiectum huius, scilicet, hoc subiectum non personaliter supponens est supponens, non supponit personaliter, quia habet non suppositionem personalem anexam, sed supponit materialiter pro se, & sibi similibus, Ad. iij.

¶ Sequuntur aliqua dubia.

Primū. An terminus mētalis, possit supponere materialiter? i. dubium
¶ Secundum. An propositio vocalis vel scripta sub ordinetur in duab' mētaliibus, quarū vna est vltimata, & alia nō vltimata?

Tertio. ¶ Tertio. An hæc sit vera, Plato imaginario est Sortes, & Chimera imaginatur esse.

Ad primū ¶ Ad primum respondetur à quibusdam, q̄ nullus terminus mentalis potest supponere materialiter, quàm vis addatur sibi signū materialitatis, putā, ly ratio, quia non potest cadere à sua significatione cum sit agens naturale.

Ad secūdū ¶ Ad secundum dicitur, q̄ hæc vocalis, homo est animal, sub ordinatur mentali, ultimata, ratio, quia prius illa vocalis est vera vel falsa, quàm, mentalis non ultimata, cum prima sit prior illa non ultimata, sed illa vocalis, in significando se naturaliter cōmuniter, sub ordinatur mentali non ultimata, quæ est naturalis similitudo eius.

Ad tertiu ¶ Ad tertium respōdet Coronelus, q̄ hæc est vera, Sortes imaginatur Plato, sed ista est falsa, Chimera imaginari c̄st Chimera, & ista similiter, Chimera significata liquid. Et hæc sufficiant pro terminis significatiuis, & in complexis sumptis. Sed quia oportet respondere ad importunitatem Scolasticorum, & est consilium Sapientis, respondere stulto iuxta stultitiam eius, oppere pretium est de termino mixto aliquas regulas assignare.

¶ De copulato complexiue tento.

Prima regula. **P**rima regula. Copulatum, cuius quælibet pars supponit materialiter, totum supponit materialiter: vt, a, &, b, sunt literæ

Secda regu ¶ Secunda regula. Copulatum complexiue tentum, cuius quælibet pars supponit personaliter. Totum supponit personaliter: vt, Sortes, & Plato sunt homines.

iiij. regula. ¶ Tertia regula. Copulatum complexiue tentū, cuius vna pars supponit personaliter, & alia materialiter, supponit mixtim: vt, Sortes, & a, sunt entia.

iiij. regula ¶ Quarta regula. Copulatum complexiue tentum, cuius vna pars materialis non supponit, totum non supponit: vt Sortes, & Chimera sunt animalia. Ratio est, quia nulla sunt entia quæ sint Sortes & Chimera.

¶ Pro copulato diuifive tento.

Prima regula. Copulatum diuifive tentum, cuius vna pars supponit materialiter, totum supponit materialiter, & si personaliter, totum supponit personaliter. Prima re.

¶ Secunda regula. Copulatum diuifive tentum, cuius vna pars non supponit, & alia sic, supponit personaliter: vt, Sortes, & Chigula, mera, est animal. Secunda re

¶ De disiunctis.

Prima regula. Disiunctum, cuius vtraque pars supponit materialiter: vt ly homo vel ly Sortes est dictio, supponit materialiter, vel cuius vtraque pars supponit personaliter, supponit personaliter, vt, Homo vel Sortes est albus. Prima re.

¶ Secunda regula. Disiunctum, cuius vna pars supponit personaliter, & alia materialiter, supponit mixtim: vt, ly homo vel Sortes est animal, & hæc sufficiant pro suppositione materiali. Secunda re

¶ De suppositione simplici;

De suppositione simplici, tria sunt agenda: videlicet, Assignare partem definitiuam, diuifiuam, & argumentatiuam, atque responsiuam. De suppo
si. simplici

¶ Ad primū ergo accedendo, suppositio simplex sic diffinitur. Suppositio simplex est acceptio termini in propositione pro suo significato primario, et adequato, respectu prædicati, vel subiecti ponentis differentiam inter superius, & suū inferius, vt, Substantia est genus generalissimū. Animal est gen⁹ subalternū. Homo est species specialissima. Sortes est indiuiduum. Supp. sim
plex quid.

¶ Prædicatum primi exempli sic conuenit subiecto, puta, substantiæ, quod nulli eiusdem ordinis competere valet. Iste enim sunt falsæ, Corpus est generalissimum, Corpus animatum est generalissimum.

De suppositione. ✽

¶ Prædicatum secundū ita conuenit animali, q̄ nullo pacto, homini vel equo, vel alicui speciei specialissimę sub animali contentę.

¶ Prædicatum tertij, sic competit naturę humanę, q̄ non alicui singulari homini, nō enī dicitur Sortes species, neq; Plato. &c.

¶ Sed prædicatum quarti exempli ita cōpetit Sorti, & cui libet singulari sub natura humana contento, q̄ nullo pacto aliquod superius, putā homo, vel animal indiuiduum nuncupari possit.

Suppōis si
plici diui
sio.

¶ Sequitur pars diuisiua.

suppō. cōis

Suppositio simplex est duplex: scilicet, communis, & discreta.

simplex dis.

¶ Communis est acceptio termini communis in propositione pro suo significato primario, & adæquato: vt, Substantia est generalissimum genus. Animal est genus. Homo est species.

¶ Suppositio simplex discreta est acceptio termini in propositione, pro suo significato primario, vt Sortes est indiuiduum. Petrus est singulare quod de vno solo prædicatur. Ioannes est indiuisibilis in partes subiectiuas. Prædicata harum propositionum, sic conueniunt inferioribus, vel singularibus, quod nōnūquam, de superioribus verificari possent.

Pars argu.

¶ Pars argumentatiua.

Primū ar.

His suppositis, sequitur tertia pars argumentatiua, & primo arguitur sic. Si esset aliqua suppositio simplex, sequeretur q̄ quilibet homo esset species, sed consequens est falsum, ergo & antecedēs. Sequelam probo. Bene sequitur, Homo est species ergo homines sunt species, & omnes homines sunt species, sicut omnes homines sunt animalia. Quia sicut singulare de singulari, ita plura de plurali. Ex quo infertur, quod Sortes est species & ita prædicabilis de pluribus differentibus numero, quod est contra diffinitionem, suppositionis simplicis, & discretę.

Scdm arg.

¶ Secūdo arguitur. Homo est species, ergo iste homo est species vel iste homo est species. Sequela probatur, quia sub quolibet

termino communi, communiter tentari potest, fieri descensus disiunctiuus, sed consequens est falsum, ergo & antecedens.

¶ Tertio principaliter argu. Data suppositione simplici, sequitur *iiij* quod he duae contradictorie sunt verae, ergo illa non est ponenda. Sequela probo. Haec est vera per te, homo est species. Et haec est vera, nullus homo est species, & ambe verae, & ambe contradictorie, ergo intentum prima non eget probatione, sed secundam probo. Iste homo per descensum, Sortes non est species, Martinus non est species, & sic de singulis, ergo vera. Forté dices, q prima non habet contradictoriam: contra, cui libet affirmationi est negatio opposita.

¶ Sequitur pars responsiva.

Pars rōsi.

Quoad primū qñdo arguis, si esset aliqua. &c. Nego sequelam, & ad probationē, scilicet, Sicut singulare de singulāri. &c. Dico q illa regula ī multis fallitur: qā licet seqtur homo est rationalis, ergo homines sunt rationales, non tamen sequitur, Deus est infinitus ergo Dī sunt infiniti, & sic negandē sunt consequentiē illatā, ex antecedenti malē illato.

Ad primū

¶ Ad secundum. Concedo antecedens, & nego sequelam, cōmittitur enim fallacia figuræ dictionis, arguendo ā suppositione simplici ad personalem.

Ad. ii

¶ Ad tertium dicitur, q lex cōtradietorianum est infallibilis. Ad probationem dico, q illa, Nullus homo est species, non est contradictoria istius, Homo est species sed ista, Homo non est species. Pro quo notandum est, q nulli termino supponenti simpliciter est addendum signum vniuersale, particulare, vel singulare. Vnde haec est falsa, Omnis homo est species, & ly homo supponit personaliter, & non simpliciter. Similiter subiecta istarū, Aliquis homo est species, iste homo est species, supponunt personaliter, & non simpliciter. Ex quo inferitur, quod subiectum istius, Nullus homo est species, non supponit simpliciter.

Ad. iij.

¶ Item nullus terminus sumptus in numero plurali supponit simpliciter, cum supponant pro significatis secundarijs, & non primario.

✧ De suppositione. ✧

¶ Itē cōmuniter dicitur, q̄ disciplina in hac propositione supponit simpliciter: Omnium oppositorum, eadē est disciplina. Sed subiecta istarum propositionū, Bosest vtilissimus aratro, & Homo est nobilissima creaturarum, licet aliqui tenuerint, q̄ supponunt simpliciter, oppositum est verum, quia supponunt personaliter & sunt falsæ.

¶ De suppositione personali.

Lectio præfens seccatur in partem diffinitiuam, diuisiuam, argumentatiuam, atq; responsiuam.

¶ Sequitur prima pars diffinitiuæ.

Diffiō sup pōis p̄sōa. **P**ersonalis suppositio, est acceptio termini in propositione pro suo significato, vel suis significatis, respectu prædicati, vel subiecti nonponentis differentiam inter superius, & inferius ut, Homo ē animal. Sortes currit. Plato est alb⁹. Prædicata hæc sunt verificabilia, tam de superioribus, q̄ de inferioribus. Vnde sicut illa est vera: Homo est animal, ita hæc: Iste homo ē animal. Et Sortes est animal. Corpus est animal. Et aliqua substantia est animal. Similiter, si Sortes currit, homo currit, & animal currit. Et si Plato est albus, & aliqua substantia est alba.

¶ Sequitur secunda pars quæ dicitur diuisiuæ.

Diui. sup. Personalis Discreta. **D**vplex est suppositio personalis: videlicet, communis, & discreta. ¶ Discreta est, acceptio termini discreti, & personaliter tenti in propositione, vel est acceptio termini communis discretè tenti mediante pro nomine, primitiuæ speciei. Exemplum primi, Sortes est doctus. Exemplum secundi, Hic homo est beatificabilis. Hoc animal est māsuetum. Ille vir letatur, prædicta subiecta oīa supponunt discretè & personaliter.

Pars argu ¶ Sequitur tertia pars quæ dicitur argumentatiua.

- P**rimo arguitur sic. Contra diffinitionē supponis personalis. **Primū arg.**
 Illa quæ sunt eiusdē speciei, habent easdē proprietates (vt Sor-
 tes & Plato sunt risibiles, flebiles, susceptiui disciplinæ) sed dan-
 tur duæ suppositiones personales nō habentes easdē propieta-
 tes específicas, ergo illa diffinitio non conuenit cuilibet contento
 subdiffinito, vel est insufficiens. Sequela est bona, & antecedens
 probo. Capiātur hæ duæ propositiones, homo est animal, & ho-
 mo currit, in prima, absoluitur copula à tempore, cum fiet subie-
 ctum pro homine qui est, vel erit, vel potest esse, & in secunda
 vnit extrema pro præsentitantum, & in vtraq; ly homo suppo-
 nit personaliter, ergo concluditur intētū, quod est dare duas p-
 positionis, vel suppositiones personales, non habentes easdem
 proprietates, quod videtur inconueniens.
- ¶** Secundo arguitur sic. Ex illa diffinitione sequitur vnum fal- **Scdm arg**
 sum, ergo illa est non bene assignata. Sequela est bona, & ante-
 cedens probo. Ex data diffinitione sequitur, qd hæc propositio
 est vera, Homo est equus, quam sic probo. Sua æquiualens est ve-
 ra, ergo ipsa est vera. Sequela est bona, & antecedens probo.
 Hæc est sua æquiualens, Quod est, fuit, vel erit, vel potest esse,
 vel imaginatur esse homo, est equus, hæc est vera, ergo & illa.
- ¶** Confirmatur. Posito casu, quod manē imponatur ista vox **Cōfirma.**
 homo ad significandum equum, tunc formo talem propositio-
 nem. Homo erit equus est vera, similiter ista, homo potest esse
 equus.
- ¶** Tertio arguitur sic. Non omnis terminus supponens respec- **iiij. argu.**
 tu prædicati nonponentis, differentiam inter superius, & infe-
 rius, supponit personaliter, ergo illa diffinitio est insufficiens,
 Sequela est bona, & antecedens probo. Subiectum huius, albe-
 do est color, supponit, & non materialiter, neq; simpliciter (vt
 notum est) neq; personaliter, quia neq; ly albedo significat per-
 sonam, neq; supponit pro persona, & de his possint dari infinita
 exempla.
- ¶** Quarto arguitur sic. Subiectum huius, ly ens est ens, supponit **iiij. argu.**
 respectu prædicati conuenientis omniēti, tamen non suppo-
 nit personaliter, ergo diffinitio insufficiens. Antecedens probo,
 quia per illum signum subiectum restringitur ad supponendum
 materialiter,

v. argum. ¶ Arguitur sic. Contra suppositionem discretam personalem. Datur aliquis terminus communis non discretè tentus, & tamen supponit discretè, ergo diffinitio insufficiens. Sequela est bona & antecedens probo. Sortes, & suum caput: Martinus, & manus eius, seu quævis alia eius pars, sunt termini communes, & tamen non possunt supponere nisi discretè, putà pro Sorte & suo capite, & pro Martino, & suis manibus.

Pars rōsi.

¶ Sequitur quarta pars responsiva.

Ad primū

Ad primum quando argu. Illa quæ sunt eiusdem speciei habent easdem proprietates. Distinguo, vel necessarias, & específicas concedo: ut, sicut Sortes est risibilis, ita Ioannes, & FRANCISCVS, & flebilis, corruptibilis, beatificabilis. &c. Vel intelligis habere easdem proprietates accidentales, & sic nego tibi (Si tamen proprietates dici possunt,) non enim sequitur Sortes est similis, vel dissimilis pater, vel filius, ergo IOANNES, & FRANCISCVS: non sequitur. Ad probationem, ambæ sunt propositiones personales, cōcedo, ergo si in vna absoluitur copula à tempore, ergo in alia, nego sequelam, cum absolui, & non absolui, sit differentia accidentalis, quemadmodum hæ sunt veræ, Vir est homo, & femina est homo, & ambo sunt homines, ergo si vir habet sexum virile, ergo & femina, nō valet. ¶ Et si replices, Copula habet equam vim in vtraque propositione videlicet, vnire extrema, cum connotatione alicuius differentie temporis, ergo si in vna absoluitur, & in alia, & è contra. Respondetur, qd copula habet virtutem vnitivam extremorum. Sed quia ista vnitio aliquando est necessaria, aliquando contingens, absoluitur à connotatione temporis determinati, in necessaria vnitio: putà, homo est animal, homo est rationalis, homo est risibilis, qd prædicatum includitur essentialiter in subiecto, vel saltem entificatur cum subiecto. Exemplum primi, Homo est animal. Exemplum secundi, Homo est risibilis. Sed in vniōe accidentali, prædicatum potest adesse, & abesse, præter subiecti corruptionem: ut in ista, Homo est albus. Ratio primi est, quia impossibile est inferius concipi, sine suo superioris cōceptu: ut, Hō,

sine animali, sed bene concipitur homo, sine albedine. Quapropter antiqui posuerunt duplicem suppositionem personalem: naturalem (scilicet) & accidentalem.

ppō psona
lis ab anti
qs tradita.

¶ Naturalis est, Acceptio termini pro omnibus his, quibus aptū natū est participari, siue de præsenti, siue de futuro, siue de aliqua differentia temporis, ut homo est animal.

Nālis sup
positio qd

¶ Accidentaliter est, acceptio termini pro omnibus his, pro quibus exigit suum adiunctum, ut, homo currit, homo est albus, homo cucurrit.

Accidēta.
suppō qd.

¶ Ad secundum: nego sequelam, & consequens. Et ad probationem, sua æquiualens est vera, ergo illa est vera: concedo sequelam. Et ad probationem, nego illam esse suam æquiualentem: ratio, quia copula non absoluitur à tempore, nisi in propositionibus veris, & necessarijs, & non in contingentibus, & in possibilibus, quemadmodum est ista, Homo est equus.

Ad. ij. ar.

Copula
quādo ab
soluatur.
à tēpore.

¶ Item dico, qd copula absoluta non habet vim ampliatiuam, sed amplum modum vniendi, ex natura rerum vniibilium, neq; se extendit ad copulam de imaginario.

¶ Ad cōfirmationem. Admitto casum. Et ad probationem, Homo erit equus, nego illam: sed concedo istam, Ly homo vocabitur equus. Quia illa vox, quæ in præsenti significat hominē, in futuro significabit equū, & sic erit hæc vera, hoc est homo, demonstrato equo. Et ad ultimam dico illam esse falsam, cum sua cōtradictoria, putā, Omnis homo impossibiliter est equus, sit vera. Si tamen extrema supponant materialiter (retento casu) concedo illam, quia sensus erit, homo possibiliter est equus, equus possibiliter homo, cum ly homo iam per casum significet equum.

Ad cōfir.

¶ Ad tertium. Non omnis terminus, &c. Nego antecedēs. Et ad probationem, subiectum huius, Albedo est color, non supponit simpliciter, neq; materialiter, concedo: neq; personaliter, hanc nego. Nō significat personam, neq; supponit pro persona, concedo, ergo nō supponit personaliter, nego sequelam. Non enim dicitur terminus supponere personaliter, quia significat personā vel supponit pro persona: sed dicitur supponere personaliter, quia supponit, & non materialiter, neq; simpliciter, ergo personaliter. Aliqui nituntur assignare discrimen horum vocabulorum, & dicunt, qd suppositio dicitur naturalis, quia sicut in naturalibus, &

Ad. iij.

artificialibus materia præcedit formam, ita in his terminis, dicitur materia ipsemet terminus, & forma impositio eius. Si ergo terminus supponat pro seipso, vel sibi similibus, dicitur supponere materialiter, quia pro materiali significato, si autem supponat pro illo, quod ex impositione significat, dicitur supponere personaliter. Sed hæc ratio non est vniuersaliter vera, quia terminus ultimus mentalis supponit personaliter, tamen non ex impositione.

Ad. iij.

¶ Ad quartum dico, qd subiectum illius propositionis supponit materialiter, & ad id, supponit pro suo significato ultimo, concedo. Sed hoc non sufficit ad suppositionem personalem, sed requiritur, qd supponat pro suo significato ultimo, & mediante conceptu ultimo, quod non fit in proposito.

Ad quintam
prima responsio.
ij. respōs.

¶ Ad quintum respondetur, qd Sortes & quælibet pars eius animata potest dici terminus communis, cum quælibet pars hominis, sit homo.

¶ Secundo dicitur, qd iste terminus, Pars quantitativa Sortis, est terminus communis, cum possit verificari de pluribus partibus quantitativis eiusdem Sortis.

ij. respōs.

¶ Tertio dicitur, qd Sortes & caput eius, non videtur terminus communis, quia de solo Sorte totali, & integrali, verificari potest. Vel dicendum, qd ly Sortes significat Sortem ex impositione & nullam partem, cum totum distinguatur à suis partibus. Et est ille terminus verificabilis in recto de Sorte, dicendo, hoc est Sortes, sed de partibus Sortis solum in obliquo dicendo, hoc est caput Sortis, hoc est pes Sortis.

¶ De pertinentibus ad suppositionem in se, & quæ ad suppositionem naturalem, & simplicem, & de alijs, vide Petrum Hispanum, & alios.

Diuiditur
suppositio in

De suppositione communi, & personali.

Determinatio
suppositio
diffinitio.

Communis suppositio: alia determinata: alia confusa.

¶ Determinata est acceptio termini communis: communiter tenti, sub quo fieri debet disiunctiuus descensus, vt Homo est Deus, tã sub subiecto, qm sub prædicato debet fieri descensus disiunctiuus

pro quo ponuntur aliquę regulę ad cognoscendum quando terminus supponit determinatę.

¶ Subiectum propositionis indefinitę, cui non præponitur aliquod signum confusiuum, si supponat, supponit determinatę reductiuę, & non proprię: vt, homo est animal, tã subiectum quàm prædicatum supponunt determinatę.

¶ Dicitur notanter. Cui præponitur signum confusiuum, propter subiecta harum propositionũ, tantum homo est animal, omne nequum vidit homo, quia licet sint propositiones indefinitę tam ly homo subiectum primę, quàm ly homo videns, quod est subiectum secundę, supponunt confusę tantum, & non determinatę, propter signum confusiuum præcedens, & similiter subiectum huius. 2. Homo non est homo (licet sit indefinita) supponit confusę tantum propter ly. a. quod est signum confusionis.

¶ Dicitur notanter, reductiuę, quia terminus importat sua significata indisiunctim, id est, significat sua significata, sine coniunctione copulatiua, copulata: disiunctiua, & disiuncta: nisi limitetur per aliquod signum intellectus, ad capiendũ ipsum terminũ particulariter: vt, Aliquis homo est animal.

¶ Secunda regula. Subiectum propositionis particularis supponit determinatę proprię, vt Aliquis homo est animal.

¶ Sed dubitatur, quid sit descendere sub termino disiunctiuę.

¶ Secundo dubitatur, cur dicuntur subiecta particularis propositionis, & indefinitę supponere determinatę: cum dicatur supponere vnum reductiuę, & aliud proprię, & non reductiuę.

¶ Tertio dubitatur, an omne subiectum propositionis indefinitę similiter, & particularis semper supponant determinatę.

¶ Ad primum respondetur, qđ descendere disiunctiuę, est inferre vnā disiunctiuā, compositā ex aliquibus particularib⁹, seu inferioribus contentis sub termino supponente communiter de terminatę, vt Hō currit, ergo iste homo currit, vel iste homo currit, & sic de alijs, ergo homo currit.

¶ Ad secundum. Respondetur, qđ dicuntur supponere determinate, quia ambę suppositiones habent easdem causas veritatis: vt, Aliquod animal est substantia, & animal est substantia habent vnā & eandem causam veritatis, hoc est quod vna

Prima regula.

Secunda regula.
Dubia.

j. dubium

ij. dubium

ij. dubium.

Ad primum
dubium.

Descendere
disiuncti.

Ad. ij. du.

✱ De suppositione. ✱

singularis sit vera: videlicet hoc animal est substantia, tum etiam quia quicquid repugnat vni, & alteri. Vnde contradictoria illarum propositionum hec est, Nullum animal est substantia, que repugnat tam primæ, quàm secundæ in veritate, & falsitate simul.

Ad. iij. du. ¶ Ad tertium respondetur, qd non: vt patet, quia iste, Tantum animal est homo. Omnem creaturam conspiciat Deus. Et a, homo est animal, sunt propositiones indefinite, tamen subiecta earum non supponunt determinatè, sed confusè tantum.

¶ Sequitur de suppositione confusa tantum.

Pro qua ponuntur regulæ: sed ante assignationem regularum operæpretium erit scire, quid sit suppositio confusa, de qua talis datur descriptio.

Diffinitio ¶ Suppositio confusa, est acceptio termini in ppositione, sub quo suppositis cō debet fieri descensus disiunctus, vel copulatus, de quorum differentia statim patebit.

Prima regula. ¶ Prædicatū ppositionis vniuersalis affirmatiuè, supponit cōfusè tantum: vt, ly bonum, in hac ppositione, Oia appetunt bonum, & ly animal, in hac, Omnis homo est animal.

ij. Regula. ¶ Subiectum propositionis exponibilis gratia alietatis, supponit confusè tantum, vt ly animal ibi, tantum animal est homo, & ly Deus ibi, tantum Deus est bonus.

iiij. regula ¶ Prædicatum propositionis exclusiuè exponibilis gratia pluralitatis supponit confusè tantum copulatum, & subiectum supponit determinatè, vt, Tantum quinque sunt prædicabilia, Tantum decem sunt prædicamenta, Tantum decem sunt præcepta Diuina, subiecta harum trium propositionum, supponunt determinatè, & prædicata confusè tantum copulatum.

iiij. regu. ¶ Terminus communis communiter tentus sequens dictionē importantem actum animæ interiorem, rectius a tali dictione in quam transit actus, supponit confusè tantum: vt, diligo Deum, cognosco venientem.

v. regula. ¶ Terminus communis communiter tentus sequens copulatum cuiuscunq; prædicamēti, explicitum, vel implicitum dum modo, Et, teneatur diuisiuè, supponit cōfusè tantum, vt, ly animal, Hō & asinus

& asinus est animal. Et ly missam, Biscantui missam. Ter bibi vinum. Parisius, & Romæ venditur piper, tam ly missam, quam ly vinum, quam ly piper confuse tantum supponunt.

¶ Sexta regula. Terminus cōis cui additur ly, a, supponit cōfusē Vj. regula. tantū secundum vsum logicorum: vt, a. homo, non est animal.

¶ Septima regula. Trīscōmuniis rect^o a Promitto, Obligor, Re- vii. regula. quiritur, supponit cōfusē tātū. vt, Promitto tibi equū. Obligor dicere rem diuinam, ad equitandum requiritur equus.

¶ Sed pro declaratione, supradictæ suppositionis, atq; sequen- tis veniunt aliqua notanda.

Notanda.

¶ Primum. Quid sit descendere disiunctim, & copulativim.

Prīmū no.

¶ Secundum, quod erat declarandū est. Quando descenditur co- ij. notādū. pulativim, & quando disiunctim.

¶ Ad primum respondetur, quōd descendere disiunctim, est infe- Ad primū re vnā categoricā disiunctā compositā, ex singulari- Descēdere bus illius termini sub quo fit descensus: vt, Omnis homo est ani- disiūcti qd mal, sub illo termino animal, descenditur sic. Ista animalia sunt omnia animalia, ergo, omnis homo est hoc animal, vel hoc, vel hoc, & sic de alijs, ergo omnis homo est animal.

¶ Descendere copulativim est, inferre vnā categoricā copu- Descēdere latā cōpositā ex singularibus illi^o termini sub quo descenditur copula. qd vt, Oēs Apostoli Dei sunt duodeci, sic descēditur copulati. Ergo isti apostoli Dei, & isti apostoli Dei, & sic de alijs sunt duodeci.

¶ Ad secundum respondetur, qd cōmuniter descenditur disiūcti Ad. ij. sub trō stāte confuse tantum, exceptis tantum tribus casibus.

¶ Quorum primus est, quādo terminus sequitur duo signa, quo Prim^o cas^o rum primum est negatiuum, secundum affirmatiuum: vt, Nullū. Quādo fit caput habet omnis homo. Sub ly homo descenditur copulativim descēsus co tantum, sic, Nullum caput habet omnis homo, ergo nullū caput pulatus. habet iste, & iste, & iste, & iste homo, & sic de alijs: quæ descensa est vera: vt patet, per falsitatem suæ contradictoriæ, quæ est hec, Aliquod caput habet iste, & iste, & iste, & iste homo. Et similiter ista est falsa. B. caput habet omnis homo. Pro quo nota, qd in ista ppositione, nullū caput habet oīs hō, & similib^o æqualenter, sunt tria signa vniuersalia, equipolet em huic, oē caput nō habet oīs homo, & quia ly nō, & ly oīs cadētia super ly homo, se impediūt remanet ille terminus homo, cōfusē tātū ratione de ly omne.

Secundus casus ¶ Secundus casus propter quem fit descensus copulatus, & non disiunctus est, quando terminus sequitur signū collectivum collectivē tentum: vt, Omnes apostoli Dei sunt duodecim, oia precepta moralia sunt decem.

Terii^o ca. ¶ Prædictis additur tertius casus. Nam fit descensus copulatus, & non disiunctus, sub termino, qui est prædicatū propositionis, exclusivæ, affirmativæ, & exponibilis gratia pluralitatis: vt, tantum decem sunt prædicamenta, sub ly prædicamenta, fit descensus copulatus.

¶ Item regula generalis est, q̄ quando cadunt duo signa paria, & distributiva super eundem terminum, quorum quodlibet, remoto reliquo, potest ipsum terminum distribuere, talis terminus supponit confusē tantum, vel determinatē.

¶ Dicitur notanter paria: vt, non omnis homo currit, ly homo non distribuitur, sed ly currit bene, vel currens: quia in primo se impediunt ly omnis, & ly non, sed supra prædicatum illa negatio Non, habet par impediens.

¶ Dicitur notāter paria, quia si signa sunt imparia non se impediunt: vt, Non vllushō non est animal, ly animal distribuitur.

¶ Dicitur etiam notanter, super eundem terminum, quia aliās non valet: vnde ly animal, distribuitur ibi, Omnis homo est oē animal. Sed ad sciendum quando supponit talis terminus confusē tantum, & quando determinatē, nota, q̄ si talia signa ponuntur in propositione indefinita particulari, vel discreta: vt plurimū

Nora.

supponit talis terminus determinatē: vt, homo non est ois homo, Aliquis homo non est omnis homo. Sortes non est ois homo. Ly homo existens prædicatum harum propositionum, supponit determinatē, sed si terminus supra quem cadunt duo signa est in propositione vniuersali, supponit confusē tantū: vt, Nullus homo est oīe animal, & Omnis homo non est quodlibet aial.

¶ Aliqui tenent hanc regulam esse veram dum modo signū nō fit restrictionis, & distributionis simul, quia aliās non oporteret vt, Nullum animal videns omnem hominem currit, ibi ly hominem distribuitur, quia ly omnem restringit videns & distribuit ly hominem.

¶ Nota (vltra dicta quæ tenet Ioānes maioris) illā ppositionē esse vniuersalē, cuius subiectum distribuitur, & prædicatum non fiat

determinate vel discrete, ut Omnis homo est animal, & ois homo est omne animal, sed hæ non sunt vniuersales, Omnis homo est. b. animal, Omnis homo est Sortes.

¶ Similiter, Omnis homo differt ab omni asino. Et omnis musca est fortior omni leone. Hæ propositiones secundum illum non dicuntur vniuersales.

¶ Et nota commune dictum, q non est verius contradicere, quam toti propositioni apponere negationem. Ratio, quia determinatio vnica (ut fertur cōmuniter) debet capi eodem modo, in vtraq; contradictoriarum, id est, si in vna supponit determinatē, & in alia, & si distributiue, similiter in alia, ut homo non differt ab asino, ly asino distribuitur, quia ita in affirmatiua distribuebatur. Videlicet in ista, Omnis homo differt ab asino, & ita in alijs vni cē acceptis. Sed si sunt plura signa non sic se habentia vnica acceptione, aspiciendum est vbi est paucitas signorum, ut, homo non est animal, ly animal distribuitur in ordine ad terminū stantem determinatē, ergo in ista, Non homo non est animal, ly animal confunditur per regulam contradictoriarum quæ dicit omnem particularitatem vnius debere esse vniuersalitatem alteri, & ē contra.

¶ Sequitur de suppositione confusa & distributiua.

Primo notādum est quid sit suppositio cōfusa & distributiua.

¶ Secūdo. Quādo trs suppoit cōfusē, & distributiue, & qñ nō.

¶ Ad primum. Dicitur q suppositio confusa, & distributiua est, acceptio termini in propositione communis, cōmuniter teneti, sub quo licitē fit descensu copulatiuus.

¶ Vnde descendere copulatiue est inferre vnā copulatiuā cōpositā, ex omnibus inferioribus illius termini, sub quo descenditur. ut, Omnis homo est animal, & isti homines sunt omnes homines, ergo iste homo est animal, & iste homo est animal, & sic de singulis, ergo omnis homo est animal.

¶ Ad secundum. Respondetur ponēdo regulas, quibus dignosci potest quando trs supponit cōfusē, & distributiue, & quādo nō.

Pri. notā.

Scdm not.

Ad primū

Suppō cō-

fusa, quid.

Descēdere

copulati-

uē quid.

Ad. ij. not

Prima re. ¶ Prima. Omnis terminus communis communiter tentus, sequens immediate signum vniuersale affirmatiuum, supponit confusè & distributiue: vt, Omne meritum est præmiabile. Dicitur notāter immediatè, quia si sequeretur mediatè, supponeret confusè tantū & non distributiue: vt, Omni tempore fuit mundus: ly mundus supponit confusè tantū, & non confusè, & distributiue. Et ly Deus cōsimiliter, ab æterno fuit Deus. Dicitur etiam notāter vniuersale, quia particulare non distribuit: vt, Aliquod animal currit.

ii. regula. ¶ Secūda. Quilibet terminus communis communiter tentus, sequens negationem negātem & aduerbialem, tam in propositione categorica, q̄ hypothetica, dum modo vis illius negationis feratur super illum terminum, supponit confusè & distributiue: vt, non homo est animal, tam ly homo, quā ly animal, distribuitur, similiter hic, in hac hypothetica, non homo est animal, & Deus est ens, tam ly Deus, quā ly ens, distribuitur, Sensus primus est, Non homo est animal, id est, Omnis homo non est animal. Sensus secundus est, Non homo est animal & Deus est ens, id est, Omnis homo non est animal, & omnis Deus non est ens. Si ly Et, negatum æquipolleat hic, vel non, non curo in præsentiarum.

iii. regula. ¶ Terminus sequens negationem infinitantem immediate supponit confusè, & distributiue: vt, Non homo est animal, solum ly homo distribuitur, & non ly animal.

iiii. regula. ¶ Tercius communis communiter tentus in propositione, sequens negationem nominale, existēs in eadē categorica, supponit confusè & distributiue, siue sequitur mediatè, siue immediatè: vt, Nullus hō est equ⁹ tam ly homo, quā ly equus, supponit confusè & distributiue.

v. regula. ¶ Omnis terminus communis communiter tentus, sequens cōparatiuum, vel superlatiuum, cōparatiue, vel superlatiue tentum, rect⁹ à tali cōparatiuo, vel superlatiuo, ex vi comparationis nō impeditus supponit confusè & distributiue: vt, Musca est fortior aliquo animali, ly animali, supponit confusè, & distributiue, & est falsa propositio, vbi illa est vera, Musca est fortior omni animali.

vi. regula. ¶ Terminus communis communiter tentus, sequens dictionem importantem negationem explicitam, vel implicitam, diuersitatem, alietatem, supponit confusè & distributiue: vt, Ignoro lectionem. Nescio dominum. Egeo salute. Sortes differt à lapide. Plato est alius ab equo.

¶ Prædicatū propositionis affirmatiuæ exclusiue, supponit distributiue: vt, *Tantum animal est homo*, ly *homo* distribuitur. vij. regula

¶ Terminus sequens per modum casualē immediate has dictiones, *Extra*, & *Sine*, supponit cōfusē & distributiue: vt, *Sortes est extra campum*, *Sortes est siue pede*, tam ly *campum*, q̄ ly *pede*, distribuantur. viij. regula

¶ Omne signum vniuersale, siue affirmatiuum, siue negatiuum, existens pars extremi distribuit terminum immediate sequentē: vt, *Petrus videns omnem hominem currit*, ly *hominem* distribuitur, sed non currit, vel cursus. ix Regula

¶ Decima. Omnis terminus communis communiter tentus, sequens aduerbia similitudinis: vt, *Sic*, *Sicut*, & *Ita*, supponit cōfusē & distributiue: vt, *Sortes est ita albus sicut cignus*. x. Regul.

¶ Vndecima. Omne aggregatum ex recto, & obliquo, sequēs immediate signum vniuersale affirmatiuum, non præcedente obliquo, supponit cōfusē, & distributiue: vt, *Quilibet asinus hominis currit*, ly *asinus hominis*, supponit cōfusē, & distributiue (vt omnes asserunt) sed de ly *hominis* dissentiunt inter se, quia aliqui dicunt, q̄ licet totum aggregatum supponat cōfusē, & distributiue, ly *hominis* supponit cōfusē tantum per se. Alij vero concedunt totum aggregatum, & quamlibet partem aggregati supponere cōfusē, & distributiue, sed in hoc differunt, quia quidā dicunt, q̄ tam ly *asinus* quā ly *hominis* supponunt simpliciter, hoc est, q̄ *asinus* supponit pro quolibet asino, siue possesso ab homine, siue nō, & *hominis* accipitur pro quolibet homine habente asinum, & non habente similiter, ita q̄ est sensus, *Quilibet asinus cuiuslibet hominis*. &c. Alij autem tenent, q̄ restringuntur ab inuicem, cum *asinus* stet pro omni asino possesso ab homine, & non pro alijs, & *hominis* accipiatur pro quolibet homine possidente asinum, & non pro alijs. xi. Regu.

¶ Sequitur pars argumentatiua contra regulas datas, vt notior fiat materia suppositionum.

Pars argu.

Primū. ar. ¶ Primo contra primam, arguitur sic. Nō omne prædicatū propositionis vniuersalis affirmatiuæ supponit confusè tantū, ergo regula falsa. Sequela, est bona, & antecedens probo. Hæc propositio est falsa, (vt statim probabo) Omne prædicatum propositionis vniuersalis affirmatiuæ supponit confusè tantum, ergo illa est falsa, cum sint contradictoriæ. Falsitatem illius probo. Prædicata harū propositionum sunt, Vniuersalis affirmatiuæ, & tamen non supponunt confusè tantum, ergo intentum. Omnis persona diuina est hic Deus. Similiter omnis homo est. b. album. Similiter omnis homo est Sortes.

Scdm arg. ¶ Secundo arguitur sic, contra secundam. Aliquod subiectum exclusiuæ affirmatiuæ, non supponit confusè tantum, ergo secunda regula non est vniuersaliter vera. Sequela est bona, & antecedens probo. Tantum omne animal est homo, ly animal, est subiectum propositionis exclusiuæ, tamen non supponit confusè tantum, (vt notum est) ergo intentum.

¶ Confirmatur. Tantum Sortes est bonus, ly Sortes, est subiectū tamen nec confunditur, nec distribuitur cum sit terminus singularis, ergo regula non est vera.

iiij. argu. ¶ Tertio argu. sic contra quartam regulam. Si regula illa esset vera, ex vero sequeretur falsum, sed ex vero non sequitur falsum, ergo regula illa non est vera. Tenet vltima cōsequentia à destructione consequentis, ad destructionem antecedētis, sed primam probo. Bene sequitur, cognosco venientem, ergo conosco omnem venientē. Sequelam probo. Quia bene sequitur. Promitto equū, ergo promitto omnē equū: ratio, quia actus anime importatus per tales dictiones, vniuersaliter cadūt super terminū rectū sequentē ab eis, sub speciali ratione venientis, vel promissi. &c.

iiij. argu. ¶ Quarto arguitur sic, contra regulam quintam. Si quinta regula haberet aliquid veritatis, duæ contradictoriæ essent simul veræ, sed consequens est impossibile, ergo & regula parum, vel nihil veritatis videtur habere. Antecedens probo, per te hæc sunt vere, Homo et asinus est animal, Biscantui missam, Terbibivinum, Parisius & Romæ venditur piper. Contradictoria primæ hæc est, Nihil existens Sortes, & asinus est animal, cum sit negatiua cuius subiectum pro nullo supponit. Cōtradictoria secundæ videtur ista, Non biscantui missam quæ est vera, Cōtradictoria

tertiæ, est ista, Non ter bibi vinum, quæ est vera, cum nullum vinum sit à me ter bibitum. Contradictoria quartæ est ista, Nō parisius, & Rome venditur piper, quæ est vera (vt patet per suā contradictoriam,) Aliquod piper veditur Parisius & Romæ, quæ est falsa. Item conuertentes illarum conuersarum sunt falsæ (vt patet) Hæc est falsa, Aliquod animal est Sortes & asinus, quæ est conuertēs prime, ergo & illa conuersa. Similiter, missam biscātaui. Similr, aliqd vinū bibi ter. Similr, piper veditur Parisi⁹ & Romæ.

¶ Arguitur generaliter contra diuisionem suppositionis, in communem & determinatam.

Primo sic. Subiectū huius, Hæc herba crescit in horto meo Primū ar.
supponit, & nō discretē, neq; cōmuniter, ergo diuisio illa nulla. Sequela est bona, & antecedēs probo. Nō cōmuniter, quia singularizatur per ly hæc. Nec discretē, quia tunc esset ppositio falsa, cum sit affirmatiua cui⁹ extrema nō supponūt pro eodē, positocalu, quōd hæc ostensio fiat in horto Sortis, & in horto meo sit alia herba eiusdem speciei, cum ista ostensa Sortis.

¶ Secūdo argu. sic. Subiectū huius, Nō oīs homo est animal nō Scdm arg.
videtur quō supponit, quia non cōmuniter cum ly nō, & oīs se impediāt: neq; discretē (vt notum est) neq; determinatē, quia determinaretur, vel ab ambobus signis, quōd non videtur, nec ab vno qā confunderetur, neq; à se ipso, cum nihil agat in seipsum.

¶ Tertio arguitur sic, extrema huius, Instās est instās, nō possent iij. argum.
verificari de eo pro quo supponunt, ergo diffinitio suppositionis atq; diuisio videtur insufficiens. Sequela est bona, & añs probo, quia si verificarentur, extrema essēt in tempore, dicendō sic, Hoc est instans de subiecto, & secundo, Hoc est instans de prædicato, tunc sic verificantur: in eodem tempore supponunt pro eodem sed nullum instans est immediatum alteri, quod est incōueniēs in philosophia.

¶ Quarto arguitur sic, Subiectū huius, oīs hō & Sortes ē animal, iij. argu.
supponit posita existētia Sortis, & quōd ly omnis feratur supra totum copulatum, tamen non videtur quæ suppositio sit, vel cōis

an discreta. Et quod non sit communis apparet, quia ly Sortes est terminus discretus. Quod non sit discreta videtur, cum ly homo sit terminus communis, communiter tentus. Et si dicatur, quod est mixta, hoc est communis, & discreta, sequeretur quod suppositio communis, & discreta: non distinguerentur specie, quod est inconueniens.

Pars rōsi.

¶ Sequitur pars responsiua.

Ad. i. arg.

Ad primum, de prædicato vniuersalis affirmatiue. Respōdeo quod est duplex modus dicendi. Primus tenet, quod nulla propositio est vniuersalis affirmatiua, cuius prædicatum stat discretè, vel determinatè, & hoc tenet Ioannes Maioris, & sic concedo (sustentando hunc modum dicendi) illa esse verā, Non omne prædicatum vniuersalis affirmatiue supponit confusè tantum. Alius est modus respondendi, quod ad vniuersalitatem propositionis requiritur, & sufficit quod subiectum, vel pars principalis eius distribuatur. Et sic propositiones assignatę erūt vniuersales. Et si quis arguat, hæc responsio est insufficiens, quod probo sic. Omnis homo est omne animal, est propositio vniuersalis affirmatiua, & tamen prædicatum non supponit confusè tantum, ergo regula insufficiens. Respondeo quod signum vniuersale non est apponendū consequenti sed antecedenti (vt ait philosophus in primo priorum) Id est. Prædicato non est addendū signum vniuersale, sed subiecto tantum.

Ad. ij.

¶ Ad secundum. Respondetur, quod subiectum exclusiue affirmatiue supponit confusè tantum, dum modo non impediatur, & subiectum sit terminus communis communiter tentus. Propter primum, subiectum huius, Tantum omne animal est homo, supponit confusè & distributiue, quia ly tantum impeditur à ly omne. Propter secundum, Ly Sortes non confunditur cum sit terminus discretus.

Ad. iij.

¶ Ad tertium. Si illa regula esset vera, ex vero sequeretur falsum, nego antecedens. Et ad probationem, Cognosco venientē ergo cognosco omnem venientem, concedo sequelam, & hanc similiter, Cognosco venientem, & omnē venientem cognosco.

Similiter, Promitto equum & omnem equum promitto, de quo melius patebit in materia, ascensus & descensus.

¶ Ad quartum. Si illa regula esset vera, sequeretur quod due cōtradictoriae essent verę, nego sequelam. Et ad probationem dico quod illae propositiones sunt verae, & praedicata supponunt confusę tantum copulativę, dum modo ly Et, teneatur divisiuę, & contradictoriae illarum sunt falsę, puta, Non Sortes & asinus est animal, cuius sensus est, Sortes non est animal, vel asinus nō est animal, quae propositio est falsa, & illa est vera, Sortes & asinus est animal, cuius sensus est, Sortes est animal, & asinus est animal.

Ad. iij

Similiter contradictoria secundae, est falsa, videlicet, Non vna vice cantavi missam, neque altera vice cantavi missam. Contradictoria etiā tertię, est falsa: videlicet, non Parisius, & Romae venditur piper. Cuius sensus est, Parisius non venditur piper, vel Romae non venditur piper, cuius utraq; pars est falsa. Et ad conuercentes respondeo, qđ datae propositiones non sunt suae conuercentes, sed conuertens primae est haec, A. animal est Sortes & asinus: vel saltem haec, Animal est Sortes vel asinus. Conuertens secundae est haec, A. missam bis cantavi: vel haec, Missam vna vice vel altera cantavi. Conuertens tertię est haec, A. piper venditur Parisius, & Romae, vel haec, Piper venditur Parisius vel Romae. Pro quo notandum est, qđ dictio importans multitudinem copulativę, debet eam importare in sua conuertente disiunctivę. Secundo dicitur quod ista, Nullum piper venditur Parisius & Romae, & Parisius & Romae venditur piper, non sunt contradictoriae, sed ambae verae, & si queratur quae differentia est inter has duas, Nullum piper venditur Parisius & Romae, & Non Parisius & Romae venditur piper, cum in utraq; piper distribuatur. Respondeo, quod in prima, piper distribuitur distributione completa, & perfecta, & in secunda, ly Parisius distribuitur distributione incompleta, & imperfecta. Unde ille terminus distribuitur completę, & perfectę. Quod si signum ratione cuius distribuitur remoueatur, terminus manet determinatę: vt, Nullum equum tibi promitto: remoueatur ly Nullum, manebit, Equum non promitto tibi, sub quo potest fieri descensus disiunctiuus. Sed ille terminus dicitur supponere confusę, & distributivę, incompletę, & imperfectę, qui remoto signo ratione cuius distri-

buebatur manet confusè tantum, vt non promitto tibi equum, non Parisius & Romæ venditur piper, remoto ly non, tam ly equum quàm ly piper, remanent confusè tantum.

Nota.

**Descensus
mixt⁹ sub
quodebe-
at fieri.**

¶ Nota, q^d sub termino supponente confusè, & distributiue, in cōpletè, & imperfectè, debet fieri descensus mixtus, qui fit partim copulatiue partim disiunctiue: vt, Non bis bibi vinum, ergo nō bis bibi hoc vinum, & non bis bibi hoc vinum, & sic de alijs. Non bis cantauimus missam, ergo non bis cantauimus hanc missam & nō bis cantauimus hanc missam, vel hanc missam. Similiter non Parisius & Romæ venditur piper, ergo non Parisius & Romæ venditur hoc piper, & hoc piper, vel hoc piper. Non promitto tibi equū, ergo non promitto tibi hunc equum, & non promitto tibi hūc equum, vel hunc equum, & sic de alijs. Et talis descensus mixtus dicitur fieri, quando terminus supponit confusè tantum, ratione signi specialis confusui: vt, sunt, Promitto, Requiritur, Debeo, & ly Et diuisiue tantum. In aduerbijs numeralibus: vt, Bis, Ter, Quater. & c. Et vniuersaliter, verba, vel participia importantia actū anime interiorē: vt, Appeto vinum. Diligo cibum. Opto beatitudinem, & sic de alijs.

**Signa spe-
cialia cō-
fusionis.**

Ad primū

¶ Ad primum argumentum generale. Hæc herba crescit in horto meo. & cætera. Supponit, tamen non communiter nec discretè, concedo maiorem, & nego minorem. Et ad probationem, nō supponit discretè, nego. Immo dico, q^d supponit discretè, & de rigore est falsa, cum subiectum, & prædicatum non supponant pro eodem, nisi velis dicere, q^d ly hæc herba, est singulare, nature specificæ, & non indiuiduæ.

Ad. ij.

¶ Ad secundum respondetur, q^d ly homo supponit determinatè nō à signo, vel signis, sed seipso supponit determinatè. Et ad probationem nihil agit in seipso, cum agens, & patiens distinguantur. Respondeo, q^d immo aqua agit in seipsam, producendo frigiditatē. Et ignis in seipsum, producendo caliditatem. Vnde quilibet terminus communis communiter tentus, non confusus neq^{ue} distributius seipso supponit determinatè, ex quo inferitur quòd ly animal in hac propositione, Omnis homo est. b. animal, seipso supponit determinatè & non determinatur a ly. b. sed solum impedit ne ly animal confundatur a ly omnis.

- ¶ Pro complemento huius materiae nota, quod aliqua signa sunt vniuersalia, & affirmatiua: vt Omnis, Singulus, Cunctus, Quotus, Quicunq;, Quilibet, Quantunlibet, Toties.
- ¶ Alia sunt negatiua: vt, Non, Nullum, Nec, Nemo, Haud, Minime.
- ¶ Alia sunt partim vniuersalia, partim particularia: vt, Vterq;, Alter, Neuter, Omne, si summatur pro generibus singulorum.
- ¶ Alia partim sunt negatiua, partim affirmatiua: vt, Contingenter, Tantum, Præter, & omnia signa exponibilia, quarum propositiones exponuntur per vnā copulatiuam.
- ¶ Alia sunt signa particularia: vt, Quid, Quispiam, Aliquis, et cetera.
- ¶ Alia dicuntur signa confusiua tantum: vt, aduerbia numeralia (vt supra dictum est, Promitto, Obligor, Requiritur, Et sua participia, & verba importantia actum animæ interiorē, & sua participia, & ly Et, tentum diuisiuē.
- ¶ Ad tertium argumentum generale respondetur, q̄ ista est vera, Instās est instās, & extrema supponunt communiter, & verificātur successiuē in tēpore habito, non tamen sequitur, q̄ sint in mediata inter se quia inter quæcunq; instātia mediat infinitum tempus.
- ¶ Ad quartum Respondetur ponendo propositiones.
- ¶ Prima. Si ly omnis fertur in totum copulatum, totum supponit communiter pro omni re, quæ est homo & Sortes.
- ¶ Secunda propositio. Illud copulatum solum distribuitur in numero singulari, & non plurali. Ratio, quia signum est numeri singularis.
- ¶ Tertia. Copulatum sic acceptum, capitur vnica acceptione.
- ¶ Quarta. Si ly omnis feratur supra primam partem copulati, & non supra secundam, est suppositio mixta, partim communis, partim singularis, partim discreta.

Nota.
Signa vniuersalia affirmatiua
Negatiua.
Sig. ptī vniuersalia
ptī partic.
Partī negatiua ptī affirmati.

Cōfusiua.

Ad. iij. ar.

Ad. iij. ar.

Prima, p.

ij. propo.

ij. propo.

ij. ppo.

¶ Sequitur de materia Ascensus.
& descensus.

De ascensu, & descensu.

Prim^o arti
Secū. arti.
Tertius.

Ateriam ascensus, & descensus aggressuri tres articulos, more solito, constituemus.

¶ Primus diffinitionem eius assignabit.

¶ Secundus diuisionem multiplicem declarabit.

¶ Tertius articulus erit regulatiuus, quo manifestabitur qualiter sit ascendendum, & descendendum sub quolibet termino.

¶ De descensu.

Ad primū
articulū.
Descē. qd

QUo ad primum, descensus sic diffinitur. Descensus argutius est consequentia formalis, in qua arguitur à termino supponente cōmuniter ad eius inferiora in supponēdo, virtute suppositionis: cæteris tamen terminis sub quibus nō fit descensus, tam cathegoreumaticis, quā syncathegoreumaticis non variatis.

¶ Cuius intellectus sic aperitur. Descensus argutius est diffinitum. Consequentia, est genus, vel ponitur loco generis. Formalis, ponitur ad differentiam consequentiæ materialis. A termino supponente cōmuniter, ad differentiam terminorum non supponentium, vel supponentium discretē, qui non habent inferiora. Virtute suppositionis, secundum q suppositio cōmunis variatur indeterminatam, & confusam. Cæteris terminis manentibus sub quibus nō fit descensus, quoad significationem in ordine ad verificationem, licet aliter supponant in descendētibz, quā in descēsa, sed non pro alijs.

Primum
notandū.
ij. notādū.
Ad primū
notandū.
Prima di-
ffi. cōseq.
ij. diffini.
iij. diffini.

¶ Primum, pro maiori declaratione notandum est, quid sit consequentia.

¶ Secundum, quod duplex sit consequentia.

¶ Ad primum dicitur, q consequentia est, habitudo antecedentis ad consequens, manente eadem acceptione terminorum, v^t Si homo currit, homo mouetur.

¶ Vel sic diffinitur. Consequentia est oratio ex qua denotatur aliquid sequi, vel non sequi. Exemplum primi. Homo est, ergo animal est. Exemplum secundi. Homo est, ergo lapis est.

¶ Vel sic diffinitur. Consequentia est propositio cōposita ex con-

sequenti, & antecedenti, & nota illationis: vt Homo est animal ergo homo est substantia. Homo est animal, est antecedens, Ly ergo est nota illationis. Homo est substantia est consequens.

¶ Ad secundum dicitur qd duplex est consequentia, scilicet materialis, & formalis.

Ad. ij. duplex cōse.

¶ Materialis est sic bona, qd non quolibet sibi similis informa est bona: vt Homo est, ergo animal est. Equus est, ergo color est. Secunda est similis informa primæ, sed non est bona sicut prima.

Diffini. cō se. mate.

¶ Consequentia formalis est consequentia, quæ sic est bona, qd quolibet sibi similis informa est bona: vt, Omnis homo est ratio nalis, Omne risibile est homo, ergo Omne risibile est rationale.

Diffi. con sequē. for malis.

¶ Vnde sex sunt quæ se tenent ex parte formæ consequentiæ, videlicet, Qualitas, hoc est, affirmatio, vel negatio, propositionis. Quantitas, Copula, Numerus terminorū, Situs, Ordo, Numerus syn- cathegoreumatum, & etiā Ampliatio, & Appellatio, & aliæ proprietates logicales.

Ex parte cōsequē. se tenet. sex.

¶ Ex quo inferitur hanc consequentiam non esse eiusdem formæ. Omnis homo currit, ergo Sortes si est currit, & Plato si est currit, & hæc, Omnis homo currit, ergo Gullielmus si est currit, & fabelus si est currit. Quia in prima sunt pauciores termini quā in secunda,

¶ Ex supradictis etiam inferitur, qd iste non est descensus, Isti homines currunt, ergo iste homo currit, & iste homo currit, & iste homo currit, cū subiectum primæ supponat discretè.

¶ Nota etiam, qd dicitur fieri descensus à superiori in supponēdo, & non insignificando. Quia terminus vbicunq; significat sua significata, sed nō semper pro eis supponit: vt, ly homo significat Adam, & Anti christum, sed non supponit pro eis: vt in hac, Omnis homo currit, vbi non supponit pro Adā, licet eum significet

¶ Sequitur secunda pars quæ dicitur diuisiua.

Descensus: alius dicitur diuisiuus: alius mixtus: alius argui Diuisi- tiuus.

¶ Diuisiuus est, qui fit per diuisionē: vt, Animalium, aliud rationale:

Diffi. descē. diui.

De ascensu, & descensu. R

Descens^{us}
mixt^{us} qd.

aliud irrationale. Substantia, alia est corpora: alia incorporea.
¶ Mixtus est qui componitur ex disiunctiuo, & copulatio, vel ex alijs simplicibus. Exempli gratia, omnis homo est animal ergo iste homo est animal, & iste homo est animal, vel iste homo est animal, vel ex disiuncto, & copulato: vt, non promitto tibi equum, ergo non promitto tibi istum equum, & istum vel istum, &c.

Descensus
mixt^{us} sub
quo debe-
at fieri.

¶ Pro quo nota iterum, qd iste mixtus descensus a ponentibus eum, fit sub termino supponente confusè, & distributiue, distributione incompleta, & imperfecta, quæ est quando sic se habet terminus supponens distributiue, imperfecte, & incompletè, qd remoto signo, ratione cuius terminus supponebat confusè, & distributiue, remanet confusè tantum: vt, Ad equitandum non requiritur equus, remoto ly non, equus remanet confusè tantum, similiter ly equum, non promitto tibi equum, sub tali termino supponente confusè, & distributiue, incompletè, & imperfectè fit descensus mixtus, vt supra patuit.

Distribu-
pfecta, &
cõplera.

¶ Sed distributio completa, & perfecta est, quando remoto signo ratione cuius supponebat confusè & distributiue, talis terminus remanet determinatè: vt, Omnis homo est animal, ly homo supponit confusè, & distributiue, completè, & perfectè, quia remoto ly omnis, ly homo remanet determinatè: vt, in ista, homo est animal.

Diuisio d^{icitur}
cõl^{lo} argu.

¶ Descensus arguitiuus alius dicitur copulatiuus, alius copulatus alius disiunctiuus, alius disiunctus.

Descẽ, co-
pulati. qd.

¶ Copulatiuus sic describitur. Descensus copulatiuus est, quo in descendendo infertur vna hyppothetica propositio copulatiua composita ex omnibus singularibus illius termini, virtute cuius descẽditur: vt, Quelibet virtus theologalis habet Deum pro obiecto, ergo ista virtus theologalis: puta, fides, habet Deum pro obiecto, & ista virtus theologalis, puta spes, habet Deum pro obiecto, & ista virt^{us} theologalis, puta charitas, habet Deum pro obiecto, & nō sunt plures virtutes theologicae, ergo Omnis virtus theologalis habet Deum pro obiecto.

Copular^{is}
quid.

¶ Descensus copulatus est, quando in descendendo infertur vna propositio categorica composita ex omnibus singularibus illi^{us} termini sub quo descenditur: vt, Nullum oculum habet omnis homo, ergo nullum oculum habet iste homo, & iste homo, &

¶ Descensus disiunctiuus est, quando in descendendo inferitur una propositio hypothetica, disiunctiua, composita ex aliquibus singularibus illius termini sub quo descenditur: vt, Homo currit, & isti homines sunt omnes homines, ergo iste homo currit, vel iste homo currit.

Diffō des-
census dis-
iunctiui.

¶ Descensus disiunctus est, quo in descendendo sub inferitur una propositio Cathgorica de extremo disiuncto, composita ex aliquibus singularibus illius termini, sub quo descenditur: vt, Omnis homo est animal, & ista animalia sunt omnia animalia, ergo omnis homo est hoc animal, vel hoc, vel hoc.

Descēsus
disiunctus qd

¶ Et nota, qd ad hoc, quod descensus sit sufficiens requiruntur aliquae conditiones.

Cōditiōes
ad sufficiē-
tiā ascēsus
Prima cō.

¶ Prima conditio, qd numerentur omnia supposita termini sub quo descenditur in propria forma, vel mediante aliqua particula, scilicet, & sic de alijs, vel non sunt plura, vel alia sibi æquiuale. Ex quo inferitur, qd iste non est descensus sufficiens, Omnis homo currit, ergo iste homo currit, & iste homo currit, licet sit bona consequentia, & etiā formalis quia non enumerantur omnia singularia.

Secda cōdi.

¶ Secunda conditio, qd fiat taliter, qualiter debet fieri, id est, sub termino supponente confusē, & distributiue fiat descensus copulatiuus, vel disiunctiuus: vt, Omnis homo est risibilis, ergo iste homo est risibilis, & iste homo est risibilis. Potest etiam fieri disiunctiuus, quia bene sequitur, Iste homo est risibilis, & iste homo est risibilis, ergo iste homo est risibilis, vel iste homo est risibilis, regulariter enim ex copulatiua sequitur disiunctiua.

¶ Sub termino supponente determinatē, debet fieri descensus disiunctiuus, vel disiunctus: vt, homo est animal, ergo iste homo est animal, vel iste homo est animal. Ultra, Iste homo est animal, vel iste homo est animal, ergo iste homo, vel iste homo est animal.

Descē. dis-
iunctus &
disiuncti.
sub qd habe-
ant fieri.

¶ Sub termino supponente confusē tantum, debet fieri descensus disiunctus, vel copulatus, vel nullus (secundum aliquos.) Exemplum primi, Omnis homo est rationalis, & ista sunt omnia rationalia, ergo Omnis homo est hoc rationale, vel hoc rationale. Exemplum secundi, Nullum pedē habet Omnis ho-

Disiunctus
& copula.
sub qd habe-
ant fieri.

De ascensu, & descensu.

mo, ergo nullum pedem habet iste homo, & iste homo. Exemplum tertij, Appeto vinum, ergo appeto hoc vinū, vel hoc. Dicitur ab aliquibus, qd non debet fieri descensus, quia ex vero sequetur falsum: vt, Promitto tibi equum, ergo istum equum, nō valet, quia in casu facili antecedens potest esse verum consequenti existente falso.

Tertia cōditio.

¶ Tertia cōditio, qd ē contra valeat ascensus sicut valet descensus: vt, Omnis homo currit, ergo iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs. Iterum, iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit, hic est bonus descensus, quia ē contra valet ascensus, sed sequens non, Omnis homo currit, ergo iste homo currit, & iste homo currit, ergo omnis homo currit non valet, & sic est insufficiens descensus.

De ascensu.

Diffinitio ascensus,

Vnde. Ascensus est argumentatio, in qua arguitur ab inferioribus in supponendo ad sua superiora, aliquando addendo istam particulam, Et sic de alijs, aliquando non. Exemplum primi. Iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs ergo omnis homo currit. Exemplum secundi. Iste homo currit, vel iste homo currit, ergo homo currit, vbi non est necesse addi talem particulam, & sic de alijs.

¶ Circa hanc materiam vtilissima notanda.

Nota.

¶ Nota, qd iste ascensus fit aliquādo à copulatiua composita ex singularibus ad suum vniuersale: vt, Iste homo currit, & iste homo currit, & sic de alijs, ergo omnis homo currit.

¶ Item fit à disiunctiua, in qua ponuntur aliqua singularia, ad suā indefinitam, vel particularem: vt, Iste homo currit, vel iste homo currit, ergo homo currit, vel aliquis homo currit.

¶ Præterea fit à propositione categorica de extremo copulato vel disiuncto.

vel disiunctio ad propositionem in qua tñs superior ad illā, supponit confusē tantū: vt, bene sequitur, Omnis homo ē hoc animal, vel hoc animal, & sic de alijs, ergo Omnis homo est animal.

¶ Nota, q̄ sub termino, sub quo fit descēsus copulatiuus, pōt fieri descensus disiunctiuus, & disiunctus, & aliquando copulatus, sed non ē contra. Ratio, quia ad copulatiuā sequitur disiunctiua cōposita ex eisdē terminis, & etiā disiuncta: vt, bene sequitur. Iste homo currit, et iste hō currit, ergo Iste currit, vel iste hō currit. Itē iste homo currit, vel iste currit, ergo Iste hō, vel iste currit.

Nota.

¶ Item nota, q̄ a propositione de desuncto extremo, non potest fieri gratia formæ descensus copulatiuus, nec disiunctiuus, nec copulatus: vt, non sequitur, Omnis homo est hoc, vel hoc, animal, ergo omnis homo est hoc animal, vel omnis homo est hoc animal. Nec min⁹, Omnis homo est hoc animal, vel hoc animal ergo omnis homo est hoc animal, & omnis homo est hoc animal. Nec sequitur, Omnis homo habet hoc caput, vel hoc caput, ergo, omnis homo habet hoc caput, vel omnis homo habet hoc caput.

Nota.
Sub q̄ non
valeat fieri
ascēsus.

¶ Item, sub termino, sub quo fit descensus copulatus non fit gratia formæ copulatiuus, nec disiunctiuus, nec disiunctus: vt non sequitur. Nullum caput habet iste homo, & iste homo, ergo nullū caput habet iste homo, & nullum caput habet iste homo, nec sequitur, ergo nullum caput habet iste homo, vel nullum caput habet iste homo, nec sequitur, ergo nullum caput habet iste homo, vel iste homo.

Nota.

¶ Sequitur pars regulatiua.

Regula.

Prima regula. Sub termino supponente discretē, non fit descēsus. Ratio, quia descensus debet fieri, ad inferiora, sed terminus discretus non habet inferiora: vt, Hæc præcepta sunt decem. Isti homines currunt.

Pria reg.

¶ Secunda regula. Sub quolibet termino cōi, cōiter tento, potest fieri descēsus, dū modo habeat plura supposita, & possit singularizari. Prop̄ primū, nō fit descēsus sub istis terminis, Sol. Luna, Mūdus, cū sub se non habeāt singularia. Propter secūdū, verba adiectiua: vt, ly currit, ly dormit, non singularizātur, neq; sub eis

ij. regula.

Tertia.

descenditur, nisi dicatur q^d possunt singularizari ratione participij in eis inclusi, vt, curras, vel dormias.

¶ Tertia regula. Cauendum est, quando fit descensus, quod alij termini sub quibus non descenditur non stent pro pluribus, aut paucioribus indescensib⁹, q^z indescēsa. Vnde non sequitur, Omne animal quod non est homo est irrationale, ergo omne animal quod non est iste homo est irrationale. Ratio, quia ly animal in antecedenti stat pro omni animali quod nō est homo: sed in consequenti stat pro omni animali quod non est homo, & pro omni homine, qui non est iste homo.

Quarta.

¶ Quarta regula, in descendendo sub termino supponente confusē, & distributiue respectu termini supponentis determinatē, debet addi indescendētibus alijs ā prima, relatiuū identitatis, vt Homo non est animal, ergo homo non est hoc animal, & idem homo non est hoc animal, & idem homo non est hoc animal, & tandem deuenietur ad vnā falsam in qua idem negabitur de seipso, similiter dicatur de his, Quidam homo est omnis homo. Hominis quilibet asinus currit. Hominis quælibet pars est in scholis.

Quinta.

¶ Quinta regula, In descendendo sub subiecto exceptiue, oportet mutare ly præter in Aliud ab, vt Omne animal præter hominē est irrationale, ergo istud animal aliud ab homine est irrationale, & istud animal aliud ab homine est irrationale, alias non valet. Putā, istud animal præter hominem est irrationale, quia cōsequens dicitur propositio impropria vel incongrua.

Sexta.

¶ Sexta regula. Sub terminis propositionum hypotheticarum nō fit descensus propriē, quia ex vero sequere falsum, vt, si Omne animal currit, omne animal mouetur, ergo si istud animal currit, omne animal mouetur, non sequitur, & ratio est, quia non oportet, q^d si ad aliquam propositionem sequatur alia propositio q^d ad singularem illius sequatur illa met propositio. Vnde illa Omne animal mouetur, bene sequitur ad illam, Omne animal currit, sed non sequitur ad suam particulare: videlicet, Si istud animal currit omne animal mouetur.

Septima.

¶ Septima regula. Quando descenditur sub termino supponente confusē & distributiue, quē sequitur terminus supponens cōfusē tantum, & illum terminum supponentē confusē tantū, sequitur

alius terminus supponens confusè & distributiue, oportet quòd terminus qui stabat confusè tantum stet etiam confusè tantum in descendantibus: vt, Omni tempore animal est omnis homo, non sequitur, ergo isto tempore animal est omnis homo. Ratio quia ly animal sub quo non descenditur, in descensa stabat confusè tantum, & in descendēte determinatè, oportet ergo sic descendere, ergo isto tempore omnis homo est animal, vel sic, ergo isto tempore. a. animal est omnis homo.

¶ Octaua regula. Sub terminis supponentibus confusè, & distributiue, distributione sigillata in terminis non relatiuis, ad descendendum sub primo, oportet secundum manere in propria forma: vt, Omnis homo est omnis homo, ergo iste homo est omnis homo, & iste homo est omnis homo, & sic de alijs. Sed ad descendendum sub secundo termino, hoc est, sub prædicato, oportet capere vnum suppositum primi, & inducere illud in oibus alijs secundi termini: vt, Omnis homo est omnis homo, sic descenditur, omnis homo est iste homo, & omnis homo est iste idē homo, & omnis homo est iste idem homo, & sic de alijs.

viiij. regula.

¶ Nona regula. Sub copulato communiter tēto fit descensus virtute suppositionis: vt, iste homo & iste asinus sunt homo & asinus, ergo iste homo & iste asinus & est homo & asinus & iste asinus & iste homo, est asinus, & iste homo. Item, Homo & asinus currunt, ergo iste homo, & iste asinus currunt, vel iste homo, & iste asinus currunt. Vel sic, isti currunt, demonstrando vnum hominem & vnum asinum. Similiter hic, Sortes & homo currunt ergo Sortes & iste homo currunt. Et verificantur sic, Sortes & iste homo sunt Sortes & homo, demonstrando per ly iste, vnum alium hominem à Sorte. Et si quis dicat, hoc copulatum Sortes & homo, non potest distribui, ergo sub eo non descenditur. Respondetur, quòd fit vniuersalis sic, Omnis homo & Sortes currunt. Sed sub isto copulato, Sortes & Plato, non fit descensus, licet supponat pro pluribus complexiue, quia supponit discretè. Pro cuius clariori notitia est aduertendum, qd copulatum potest componi ex terminis communibus: vt, Homo & asinus currunt, & sic supponit communiter, & fit descensus secundum exigentiam suppositionis diuisiue, scilicet, distributiue, vel disiunctim, vel copulatum.

ix. regula.

Copulatum
pōt cōpōi
x trīs cōi
us.

De ascensu, & descensu

¶ Secundo potest componi ex termino cōi, & discreto, & ē cōtra: ut, Sortes & hō currūt, sub quo etiā fit descēsus virtute supponis

¶ Tertio pōt cōponi ex trīs discretis: ut, Sortes & Plato disputāt & sic supponit discretē, & sub eo nō fit descēsus, quamvis possit fieri, aliqua consequentia, ut Sortes & Plato disputāt, ergo Sortes disputat, & Plato disputat, & vterq; loquitur. &c.

x. regula. ¶ Decima regula. Sub disiuncto communiter tento, fit descensus virtute suppositionis. Pro quo nota, qd disiunctum potest componi quadrupliciter.

Disiunctū ¶ Primo, Ex terminis cōib⁹, ut homo vel angelus est substantia.

pōt cōpōi ¶ Secundo, Potest componi ex communi, & discreto: ut, homo qdruplici^r vel Sortes ratio cinatur.

¶ Tertio. Cōponitur ex discretis: ut, Sortes vel Plato loquitur, Sortes vel Chimera currit, & sub omnibus istis potest fieri descensus virtute suppositionis.

¶ Quarto. Potest componi ex terminis discretis sumptis pro eodē singulari, ut Marcus vel Tullius, Sortes vel hic homo, demonstrando per ly hic, eundem Sortem. Et sub tali disiuncto non fit descensus, cum supponat pro vno singulari.

xj. regula. ¶ Undecima regula. Sub conditionato cōiter tēto fit descensus: ut, omne animal si est rudibile est asinus. sub ly animal fit descensus copulatiuus, & sic de alijs copulatis.

xij. regula. ¶ Duodecima regula. Sub termino supponente mixta suppone, ratione alicuius cōiunctionis, vel aduerbi, nō debet fieri vn⁹ descēsus sol⁹, sed duo. Exēplū. Oī hō & asinus currūt, si descēdatur sub ly hō, sic descēditur, ergo iste hō & asin⁹ currūt, & iste hō & asin⁹ currūt, & sic de alijs: tñ si descēdatur sub ly asin⁹, nō descēditur copulatiuē, sed disiunctiuē sic. Ergo oīs homo & iste asinus currit, vel oīs homo & iste asinus currit, & sic de singulis. Similiter dicendum est de ista, Omnis homo vel asinus currit.

xij. reg. ¶ Tertia decima regula. Sub termino supponente confusē tantum fit descensus copulatus, vel disiunctus, & aliquando nullus. Prima & secunda pars patent: de tertia datur exemplum in hac propositione, Omnis homo est hoc animal, vel hoc animal, & sic de singulis, totum illud prædicatum supponit confusē tantum, & sub eo non fit descensus. Ratio, quia descensus non est descensus, sed prædicatum illud, est descensus prædicati

huius, Omnis homo est animal. Item, aliquando non fit descensus ob variationem appellationis: unde non valet.

¶ **Quarta decima regula.** Descendendo sub relatiuo substantiæ identitatis, in propositione copulatiua, antecedens debet resummi secundum exigentiam suppositionis: vt, Sortes est animal, & asinus est illud, ad descendum sub ly illud, oportet resummere suum antecedens: vt, Sortes est animal, & asinus est illud animal quod est Sortes, sub ly illud non potest fieri descensus cum supponat discretè pro animali, quod est Sortes. Et sic debet fieri in omnibus propositionibus in quibus ponuntur relatiua identitatis.

¶ **Ultima regula.** Quando cunq; obliquus præcedit suum rectum prius debet fieri descensus sub obliquo, quàm sub recto: quia rectus habet suppositionem dependentem ab obliquo præcedente. Et per hanc regulam cognoscitur veritas istarum propositionum & similium, Alicuius speciei omne indiuiduum est homo. A quo libet ente, quod libet differens est ens.

¶ Sequitur pars argumentatiua.

Pars argu

Primo arguitur contra primam regulam. Sub termino discretè tento fit descensus, ergo regula falsa. Sequela est bona, & antecedens probo. Sub ly Deus, fit descensus, & ly Deus est terminus discretus, ergo intentum. Et quod fiat descensus probo sic, Deus creat, ergo hic Deus Pater creat, vel hic Deus Filius vel hic Deus Spiritus Sanctus creat.

¶ **Confirmatur.** Sol est substantia, ergo iste sol est substantia, & iste Sol est substantia, sequitur bene.

¶ **Secundo arguitur contra eandem regulam.** Isti homines currunt, ergo iste homo currit, & iste homo currit, & iste homo currit, & tamētam ly Deus, quàm ly isti homines sunt termini discreti, & tenentur discretè. De ly Deus patet, quia de vno solo Deo prædicatur, etiam ly isti homines, non habet inferiora ergo tenetur discretè.

¶ **Contra secundam regulam sic argu.** Datur terminus communis, sub quo non fit descensus, ergo regula secundæ falsa. Sequela

De ascensu, & descensu.

est bona, & antecedens probo. Fœnix volat, fœnix est terminus communis (ut patet) tamen sub illo non fit descensus cum non habeat supposita.

i. Cōfirma. ¶ Confirmatur. Non sequitur, Cognosco venientem, ergo cognosco istum venientem, vel istum venientem. In casu facili, antecedens est verum, consequens falsum, ergo intentum. Sequeretur enim (si sub termino communi fieret descensus) ex vero sequi falsum: quod est inconueniens.

ii. cō firm. ¶ Confirmatur secundo. Sortes vel Chimera est terminus communis, tamen sub eodem non fit descensus (ut patet) quia in hac propositione, Chimera vel Sortes currit, non sequitur, ergo ista Chimera vel Sortes currit.

iii. confir. ¶ Confirmatur tertio. Sub hoc disiuncto, quod est terminus communis (ut videtur) Marcus vel Tullius est homo, non fit descensus ergo regula falsa.

iiii. argu. ¶ Contra tertiam regulam, sic argumentor. Quilibet asinus cuiuslibet hominis currit, ergo quilibet asinus istius hominis currit. In casu hic ex vero sequitur falsum, descendendo sub ly hominis. Et sit casus, quod tres homines habeant tres asinos communes currentes, & quilibet illorum habeat vnum asinum specialem non currentem, iam hæc est vera, Quilibet asinus cuiuslibet hominis currit. Et ista falsa, Quilibet asinus istius hominis currit, ergo sub termino supponente confusè & distributiue non licet fieri descensus, quia aliàs ex vero sequitur falsum: ut patet.

v. argu. ¶ Secundo argu. sic, contra eandem regulam, Non sequitur, Omne animal videns omnem asinum est homo, ergo omne animal videns hunc asinum est homo, in casu quod sint tantum tres asini, quos solum videat homo, & cum hoc, quilibet asinus videat seipsum, iam antecedens est verum & consequens falsum: patet. Quia si omne animal videns hunc asinum est homo, iam asinus videns seipsum est homo, ergo regula falsa.

prima cō. ¶ Confirmatur primo. Omne differens ab ente non est, ergo omne differens ab hoc ente non est: antecedens est verum & consequens est falsum.

ii. confir. ¶ Confirmatur secundo. Nullum aliud a vero est verum, ergo nullum aliud ab hoc vero est verum.

¶ Sequitur pars responsiva.

Parsa ref

AD primum, quando arguis, sub termino discreto fit descensus nego antecedens. Et ad probationem, respondeo per propositiones,

Prima p.

¶ Prima propositio. Deus potest dici terminus communis si sumatur, p suis significatis mediatis, puta, pro Patre, p Filio, & Spiritu sancto. Alio modo capitur Deus, essentialiter, puta, p Deo & sic dicitur ab aliquibus, quod est terminus discretus.

¶ Secunda propositio. Aliqui tenent q, deus in ista propositione, Deus creat. Deus gubernat, supponit simpliciter, & immobiliter, quia si per impossibile, nulla persona esset in diuinis, non sequeretur, Deus creat, ergo iste Deus, vel iste.

ij. propo

¶ Ad confirmationem. De isto termino Sol, dicitur, q, est terminus communis quantum est de se, sed quia caret suppositis, sub eo non fit descensus.

Ad cōfir.

¶ Ad secundum, quando arguis, Isti homines currunt, &c. Concedo q, est trs discretus, & sub eo non fit descensus, quia descensus debet fieri a termino cōmuniori ad sua inferiora. Et licet illa cōsequentia sit bona, Isti homines currunt, ergo iste homo, & iste homo currit, non tamen arguitur, a superiori ad inferius.

Ad. ij. ar.

¶ Quando arguis. Fœnix est terminus, concedo: & nego minorem potest enim fieri descensus pro diuersis temporibus in propositionibus contingentibus: vt, Fœnix volat, ergo ista fœnix volat, vel ista volat, demonstrando vnam pro vno tēpore in quo existerit, & aliam pro alio, similiter & in necessarijs, puta, in hac propositione, Fœnix est avis, vel Fœnix est volatilis, potest fieri descensus pro eodem tempore.

Ad argu-
mēta cōf.
ij. regula.

¶ Ad primam confirmationem. Cognosco venientem, &c. Dicunt aliqui, q, ly venientem supponit immobiliter. Sed aliter potest dici, q, potest fieri descensus sic, ergo cognosco venientem & hūc venientem: vel cognosco venientem & hunc venientem.

Ad. j. cōf.

¶ Ad secundam confirmationem, Sortes & Chimera, &c. Dico q, ex modo suæ significationi s est terminus communis, tamen propter defectus suppositorum non fit descensus.

Ad. ij. cōf

✧ De exponibilibus. ✧

- Ad.ij.cō. ¶ Ad ultimam confirmationem, Negatur q̄ Marcus vel Tullius. firmitōe sit terminus cōmunis. Ratio, quia disiunctum ex terminis singularibus pro eodem supponentibus supponit discretē.
- Ad.iiij.ar. ¶ Ad quartum argu. Respondetur per propositiones.
- .j.ppti. ¶ Prima. Nullus terminus debet aliter appellare in descendētibz, quam in descēsa: neq; restringi: neq; ampliari.
- ij.propo. ¶ Secunda propo. Termini sub quibus sit descēsus non accipiātur pro pluribusquam in descēsa. Et per istam regulam soluitur argumentum. Quia in ista. Quilibet asinus cuiuslibet hominis currit, in casu dato, asinus ibi supponit pro asinis possēsis a quo libet homine, & non pro asino particulariter possēso ab vno homine, & sic neganda est consequentia. Quilibet asinus cuiuslibet hominis currit, Ergo quilibet asinus istius hominis currit, nego sequelam. Aliæ sunt solutiones quæ patent intuentibus.
- Ad.v.ar. ¶ Ad quintum argumentum est eadem solutio.
- Ad cōfir. ¶ Ad confirmationem. Nego sequelam, quia ex vero sequitur falsum, vel debet responderi sic. Omne differens ab ente & hoc ente non est, & sic ex vero non sequitur falsum.
- Ad.ij.cōf. ¶ Ad secundam confirmationem est eadem responsio.

¶ De relatiuis.

In ita suppositione terminorum absolutorum, sequitur de relatiuis Grāmaticalibus, de quibus agenda sunt sequentia.

- ¶ Primum, quid sit relatiuum.
- ¶ Secundum, quotuplex sit relatiuum.
- ¶ Tertium, quomodo relatiua referant sua antecedentia.
- Ad prim. ¶ Quartum, Pro quibus supponant.
- Relatiuū ¶ Quintum & vltimum, mouētur aliq̄ dubia.
- quid. ¶ Ad primum, Relatiuum secundum Priscianum sic diffinitur. Relatiuum est rei ante latē recordatiuum.
- Alia diffi ¶ Vel sic secūdu alios. Relatiuum est termin⁹ secundoario significans rem, prius per sum antecedēs significatam: vt, Sortes currit & ipse disputat, ly Ipse reducit ad memoriam secundoario per ly Sortes prius significatum.

¶ Est etiam relatiuum (secundum nominales) terminus mentalis scriptus, vel vocalis significans rem secundariò, sicut supra dictum est.

iiij. diffinitio.

¶ Sed secundum scotistas, est secunda intentio attributa alicui illorum terminorum secundariò reducenti ad memoriam noticiam sui antecedentis.

iiij. diffinitio.

¶ Et nota, qd hoc relatiuum dicitur tripliciter, scilicet, refferens tantum. Relatum tantum. Refferens & relatum simul.

Triplex relatiuum.

¶ Refferens tantum est, quando ponitur antecedens iunctum suo relatiuo immediatè: vt, Sortes currit & ille Sortes disputat: ibi, ly Ille est refferens tantum, & Sortes est relatum tantum: & totum simul est refferens, & relatum simul. Similiter dicendum, Sortes currit & ille mouetur, ly Ille, est refferens & relatum simul, cum supleat vicem sui antecedentis.

Refferens tantum, quid.

¶ Ad secundum respondetur qd multiplex. Quia aliud est relatiuum substantiæ, aliud accidentis. Item substantiæ, aliud identitatis, aliud diuersitatis.

Ad. ij. relatiuum est multiplex.

¶ Item relatiuum identitatis, aliud est reciprocum, aliud non reciprocum, de quibus omnibus danda est aliqua diffinitio, seu descriptio.

Relatiuum identitatis duplex. Substantiæ quid.

¶ Vnde relatiuum substantiæ (secundum Petrum hispanum) est quod reffert eandem rem numero, cum suo antecedenti: vt, deus creauit mundum qui eum manet, ly Qui, reffert eundem Deum creantem, & manentem. Vel sic diffinitur.

¶ Relatiuum substantiæ est, quod refferens suum antecedens nõ connotat aliquam dispositionem accidentalem quantum est de se ad iacere rei pro qua supponit suum antecedens, neq; rei comparatæ rei antecedentis: vt, Ille, Ipse, Sui. Sed relatiuum substantiæ identitatis est quod reffert antecedens præcisè, pro illo, vel illis pro quo vel quibus tale antecedens capitur: vt Sortes currit, qui mouetur.

eiusdē alia diffinitio.

identitatis quid.

¶ Relatiuum diuersitatis est quod refferendo suum antecedens, importat aliam, vel alias res quam suum antecedens importat: vt, Sortes currit, & reliquus disputat. Petrus legit & alius audit.

Diuersitates quid.

¶ Relatiuum reciprocum (secundum Petrum hispanum) in hunc modum describitur, est quod significat substantiam agentem, sub modo patientis, & sic reciprocum est idem, qd sui ipsius passiuum vt, sortes diligit se: licet significet id qd significatur per ly Sortes.

reciprocum

Sed ly Sortes significat substantiam agentem, ly se eandem substantiam per modum patientis. Pro cuius declaratione notandum est, qd omnis nominatiuus (licet patiatur: vt, Sortes pcutitur a se) dicitur significare per modum agentis. Sed omnis obliquus significat patiens, vel aliquid per modum patientis. Vnde venit, qd natura nominatiui repugnat nature huius pronominiis, Genitiuo sui: datiuo sibi. &c. cum semper significet per modum patientis vel aliter sic diffinitur secundum alios.

Alia diffi ¶ Relatiuum reciprocum est quod in referendo suum antecedens, denotat importatum per verbum, vel participium, transire immediatē in rē pro qua supponit suum antecedens: vt, De⁹ diligit se. Dilectio quę est actus importatus per ly diligit, non denotatur transire in creaturam, sed in ipsummet Deum. Et dicitur cōmuniter, qd semper ponitur in eadem cathégorica cum suo antecedenti.

Nō reci p ¶ Sed relatiuum substantię non reciprocu est, quod in referēdo suum antecedens, non denotatactuum importatum per verbum immediatē transire in rem pro qua supponit suum antecedens vt Sortes equitat, & suus equus innit.

Nou reci ¶ Et ista relatiua aliquando tenētur demonstratiuē: & est quādo procedit aliquis terminus ad quem referantur: vt, Ille homo est bonus.

procūca- ¶ Aliquando tenentur in definitē, & est quando nullam rē certā pitur mul- importat: vt, Qui fuerit audax expugnat castrum.

timode. ¶ Aliquādo tenentur relatiuē, & est quādo procedit aliquis trās ad quem referantur: vt Deus est rectus iudex & ipse iudicabit orbem terre.

relatiuū a ¶ Relatiuum vero accidentis dicitur a Petro hispano, qd est illud, ccidentis qd refert eandem rem per modum denominationis: vt, Sortes differētia est albus & talis est Petrus.

inter rela ¶ Et nota qd hæc est differentia inter relatiuū accidētis & substan- tię. Quia relatiuū substantię refert eādem rem in numero: sed rela- tiuū sub- tiuū accidētis refert eandē rē in specie, quia alia ē albedo in Sor- te, alia in Platone, & sic describitur.

relatiuū ¶ Relatiuū accidentis est, qd quātum est de se denotat aliquā dis- positionem accidentalē non adiacere suo antecedenti vel rei cō- paratę suo antecedēti: vt, Talis, Qualis, Tātus, Quātus Maior,

quid:

Minor, Prius, Posterius, &c.

¶ Ad tertium respondetur per propositiones.

¶ Prima. Relatiuum referre suum antecedens est efficere secundariam notitiam sui antecedentis.

¶ Secunda propo. Duplex est referre. Scilicet. Strictè, & absolute

¶ Referre restrictè est, referre suum antecedens cum omnibus terminis in eadem categorica collocatis: ut, Homo est albus qui disputat. Cuius sensus est, Homo est albus, & ipse homo qui est albus disputat. Unde si esset dumtaxat unus homo albus & ille solus disputaret, prima esset vera licet ceteri homines essent nigri: sed si albus non disputaret, & niger aliquis sic: esset propositio falsa.

Duplex referre.
Reffe. restrictè qd.

¶ Sed nota quod cum dicitur, quod debet referre cum omnibus terminis, intellige tantum de multis terminis variantibus specie suppositionis, nisi sit negatio.

¶ Variat specie suppositionis, ly Omnis, ly Non. Et non variat ly Aliquis, ly Quidam, &c. Exemplum. Omnis homo est animal, & ille homo disputat, denotat, omnis homo est animal, & ille homo disputat, & non quod omnis homo sit animal, & ille homo disputet. Dicebatur, Nisi esset negatio, quia in hac propositione, Petrus non est asinus qui disputat, significat, Petrus non est asinus, & ille Petrus qui non est asinus disputat.

Tri variat species suppositionis.

¶ Referre vero absolute est referre suum antecedens dumtaxat, sine terminis suae categoricae: ut, in hac disiunctiua, Deus non est, vel ille est omnipotens, quae est una disiunctiua vera, cum ista pars, Est opus sit vera. Si tamen ly Ille, referret restrictè, esset falsa, quia est sensus, quod Deus qui non est est omnipotens: quia est una affirmatiua, cuius subiectum non supponit, scilicet, Deus qui non est. Ob idque debet referre absolute.

Reffe. absolute quid.

¶ Pro quo notandum est, quod ista relatiua, vel ponuntur in copulatiua, vel in disiunctiua, vel in conditionali.

Nota.

¶ Si relatiuum substantiae identitatis non reciprocum, ponitur in copulatiua supponit solum pro illo, vel illis, pro quo, vel quibus verificatur propositio, seu denotatur verificari propositio sui antecedentis: ut, asinus est animal, & illud est homo, quae est falsa. Et sensus eius est, Asinus est animal, & illud animal quod est asinus est homo, tamen si supponeret pro quo supponit suum antecedens, sic quodliceret ponere suum antecedens loco relatiui dicendo, asinus est animal, ponendo loci illius finem ante dicendo

& illud est homo. Esset vera.

¶ Ex his sequitur, q̄ relatiuum substantię identitatis quāq̄, do supponit ubi suum antecedens non supponit: vt Antichristus non est, & ipse erit. Item Antichristus erit & ille non est.

Nota.

¶ Item nota, q̄ relatiuum non supponit, suo antecedente supponēte: & hoc duobus modis, primo, qñ relatiuū importat rationē impossibilē, vt, Sortes est homo, & ipse existens asinus currit.

¶ Secundo, quādo propositio sui antecedentis est falsa: vt Sortes est asinus & ille est rationalis.

¶ Si ponantur hæc relatiua in disiunctiua: vt, Deus non est vel ipse est omnipotens. Sortes currit vel ipse est homo. Pro qua ponitur talis regula.

Regula.

¶ Relatiuū idētitatis non reciproci, non solū supponit in disiunctiua, p̄ qua verificatur, p̄positio sui antecedētis. Sed etiā pro illo pro quo supponit suum antecedens: vt, patet in exēplis: Vnde si in prima ly ipse, referreret restrictē, sensus esset. Deus non est vel ipse Deus qui non est, est omnipotens, cuius vtraq; pars est falsa cum sit vna affirmatiua, cuius subiectum non supponit, scilicet, Deus qui non est.

¶ Si hæc relatiua substantię idētitatis non reciproca ponantur in conditionali præcisē, supponūt pro illo, vel, illis, p̄ quo, vel, quibus verificatur propositio sui antecedentis: vt, Deus nō est si ipse est oīpotens: quia videtur conditionalis vera cum videatur bona consequētia. Quia bene sequitur, Deus nō est si ipse De⁹ qui non est, est omnipotens, modo ad impossibile sequitur quodlibet: ergo si Deus non est ipse ē omnipotens: sed quia relatiuū non supponit nisi pro quo verificatur propositio sui antecedentis pro nullo verificatur, sequitur quōd illa est falsa, & mala consequentia, & ita neganda, scilicet, Deus non est si ipse est omnipotens. Similiter ista. Sortes est asinus si ipse est rationalis.

Ad. iij.

¶ Quartum videndum est, quōmodo supponant relatiua, pro quo ponuntur regulæ.

prima re.

¶ Prima. Relatiuum substantię identitatis habens antecedens discretē tentum supponit discretē: vt, Sortes currit, & ille mouetur Sortes est animal, & Rupert⁹ est illud. Et tunc licet ponere antecedens loco relatiui dicendo. Sortes est animal, & illud est Rupertus, id est, animal est Rupertus.

¶ **Secunda regula.** Relatiuum identitatis nō reciprocum supponit cōmuniter, ea suppoē, qua supponeret suū antecedēs, si ibi po^{ss}et. ij. regula.
 neretur: vt, homo currit, vel ipse mouetur. Homo currit & omnis ille mouetur: primū ly ille, supponit determinatē, secūdum ly Ille, supponit confuse, & distributiue. Item, Aliquis homo est, & quilibet homo est ille. Sensus primę est, Iste homo currit, vel homo mouetur. Sensus secundę est, Homo currit & omnis homo mouetur. Sensus tertię est, Aliquis homo, & quilibet homo est homo, quę est vera.

¶ **Tertia regula.** Relatiuum substantię identitatis reciprocum & iij. regula.
 primitiue es speciei, supponit eadem specie suppositionis, qua supponit suum antecedens etiam pro illo, vel illis, pro quo, vel quibus supponit suum antecedens: vt, omnis homo est ipsemet ly ipsemet supponit cōfusē & distributiue, homo non est ipsemet ly ipsemet, supponit determinatē. Sortes nō est ipsemet ly ipsemet supponit discretē.

¶ Et nota, qđ sub relatiuo identitatis reciproco, supponente cōfusē & distributiue, fit descensus sigillatus, qui fit, quādo nō descenditur sub termino posito ā parte predicati supponente cōmuniter quin etiam descendatur sub subiecto: vt, omnis homo videt se, sic descēditur, Omnis homo videt se, ergo Sortes videt se & Plato videt se, vel sic, Sortes videt Sortem. Et plato videt platonem, &c. Nom.

¶ De hac materia vide materiam descensus. Illic. n. tū in regulis tum etiā in argumentorū solutionibus, fusissimē tractauimus.

¶ **Quarta regula.** Relatiuum substantię identitatis deriuatiue spe^{ci} iiij. regul.
 ciei, quantum ad significatū materiale supponit secundum exigentiā signorum distributiue, vel discretē. &c. Sed quantum ad formale, supponit sicut suum antecedens. vt, Omnis homo suū equum videt: ly Suū equum, supponit cōfusē tantum, quia sequitur immediatē signum vniuersale, putā, ly Omnis. Sed quantum ad formale, supponit distributiue sicut suum antecedens, hoc est, Homo: quod vocat formale significatum Petrus ā Spinoza, sūitatem autē abstractum de su^o. Vnde videtur sequi, qđ equus supponit cōfusē tātū, & suus distributiue, quia significatio relatiui dependet a significatione antecedentis.

¶ **Quinta regula.** Relatiuum substantię diuersitatis supponit p alio vel v. regula.

De relatiuis.

alijs à suo antecedente: vt, Sortes currit & reliqu⁹ disputat, ly reliquus, nō supponit pro illo, pro quo verificatur propositio sui antecedentis.

Nota.

¶ Et nota, q^d relatiuum diuersitatis substantię supponit secundū exigentiam signorum: vt, homo currit & alius disputat, ly Alius supponit determinatē. Sortes currit & iste alius disputat supponit discretē. Homo currit & omnis alius mouetur, ly Alius supponit distributiue.

Nota.

¶ Et aduerte, q^d hoc relatiuum stat in duobus casibus non supponere. Primo, quando antecedens non supponit: vt, Antichristus est & alius loquitur. Secundo, quando antecedens supponit pro quolibet ente: vt, Omne ens est & aliud currit. Falsitas primę patet per exponentes. Falsitas secundę patet, quia non est aliud ab omni ente.

vj. regula

¶ Sexta régula. Relatiuum accidentis identitatis, supponit pro re simili, vel equali illi rei, pro qua verificatur propositio sui antecedentis: vt, Petrus est bonus, & talis est Ioannes.

vij. regul

¶ Septima régula. Relatiuum accidentis diuersitatis, supponit pro re dissimili, vel inquali, p qua verificatur propositio sui antecedētis: vt, Sortes est pius, & alterius modi est Rodericus.

Nota.

Et nota, q^d relatiuum reciprocum accidentis suppletur per hoc complexum, Taliter qualificatū: vt, sortes est albus, & talis est Plato. Sed non reciprocum suppletur per hoc complexum, Ali ter qualificatum: vt, Sortes videt se aliter qualificatum quam sit Plato.

viii. reg.

¶ Octaua regula. Relatiuum accidentis variatur secundum aliam & aliam dispositionem signorum: vt, homo currit, & omnis alius mouetur. Homo currit, & iste alius disputat.

ix. regul.

¶ Nona regula. Relatiuum substantię identitatis, positum inter duas copulas verbales, refferens antecedens, quod dat suppositū primę copule, facit sensum hypotheticū. Si autem referat antecedens inter abas copulas verbales, facit categoricū sensum vt, Petrus currit qui mouetur: equiualeat, Petrus currit & ille mouetur. Sed in ista, Petrus est aīal, q^d ē est homo: sensus est categoricus. Nā subiectum est Petrus, copula ly Est, prædicatū Animal q^d est homo.

x. regula.

¶ Decima regula. Quando relatiuū Qui, mediat inter antecedēs

& copulam implicationis efficiens vnum extremum cū ijs, potest resolui propositio immediatē, ratione de ly Qui. Si tamen est propositio affirmatiua potest resolui per ascēdentes, antequā resoluatur in copulatiuam: & hoc est, quādo aliqua distributio pręcedit relatiuum Qui: vt, omnis propositio cuius cōtradictoria est, vera est falsa. Exēplū primi, Sortes qui frequēter disputat erit doctus, sic resoluitur, Sortes erit doctus, et Sortes frequēter disputat, cuius contradictoria resoluitur per disiunctiuam: vt, Petrus qui frequenter disputat non erit doctus. Sic resoluitur, Petrus non erit doctus, vel ille Petrus qui erit doctus nō frequēter disputat. Exēplū secundi, omnis propositio si reducat ad copulatiuam est falsa, quia prima pars eius est falsa: putā ista. Omnis propositio est falsa, & illius contradictoria est vera modo, Copulatiua cuius vna pars est falsa &c.

¶ Pars argumentatiua.

Argumētor primo cōtra diffinitionem relatiuorum sic. Ly Pri. argu. Que, est relatiuum substantię, tamen non supponit pro eodē pro quo supponit suum antecedens in hac propositione. Femina que clausit portam vite reserauit.

¶ Confirmatur. Inuenimus Iesum, quod interpretatur saluator, confirmatio. vbi antecedens stat materialiter pro se, & relatiuū personaliter.

¶ Aliquod enuntiabile est falsum, & idem necessario est verum. ij. argum. Hęc est vera, & tamen non supponunt pro eodem. Prima pars patet secūda probatur, quia aliquid idē necessario est verū.

¶ Tertio arguitur sic. In materia relatiuorum dantur due contradictiones simul falsę: ergo minus bene assignata. Antecedens patet de his. Petrus qui disputat: Petrus qui sedet non disputat. Patet quia dato casu q. Petr' nō sedeat, affirmatiua est falsa, & negatiua similiter, quia reducitur ad istam copulatiuam, Petrus nō disputat & ipse sedet.

¶ Quarto arguitur sic. In materia relatiuorum sequitur q. vna iij. argu. propositio est simul vera, & falsa, ergo minus bene determinata, Ans probo. Quilibet Angelus est animal, vel quilibet homo est ipsemet. Falsitas prime patet descendendo sic: iste angelus est

¶ De relatiuis. &

animal, vel quilibet homo est ipsum animal q̄ est angelus. &c,
Quod sit vera patet, quilibet angelus est animal, vel iste homo
est ipsummet,

¶ Pars responsiua.

Ad primū
argu.
Duplex re
latio.

Ad primū dicit q̄ duplex ē relatio. Alia simplex, q̄n refert idē
in specie: vt, ly que, in pposita ppositione, & illud q̄d canit
tur in assumptione virginis Marię. Sola fuit mulier paruit
qua ianua leti ex qua vita reddnt. Alia est relatio personalis re
frens eandem rem numero: vt, homo currit qui mouetur, de is
ta intelligitur regula.

Ad confir.

¶ Ad confirmationem dicitur. Quod Iesum ibi supponit mate
rialiter, & Quod personaliter, & regula itelligitur, q̄ antec edēs
& relatiuū supponāt personaliter.

Ad. ij. arg.

¶ Ad secundum quando arguis. Enunciabile. &c. dicitur q̄ ly
idem, potest capi dupliciter, relatiuē, vel indefinitē. Si relatiuē,
sensus est: Idē enūciabile quod est falsum est verū. Si indefinitē,
& ly necessariō nominaliter vt ē datiuī casus, est verum, cuius
sensus est: aliquod enunciabile quod est idem cum necessario
est verum.

Ad. iij. arg

¶ Ad tertium de duabus contraductorīs. Ad illam dicitur, q̄ nō
reducitur ad copulatiuam sed ad istam disiunctiuam. Petrus non
disputat, vel non ille qui disputat sedet.

Ad. iij. ar.

¶ Ad quartum dicitur, q̄ illa disiunctiua est vera. Et cum probas
q̄ est falsa, descēdēdo sub ly angelus. Negatur illa. Quia ex parte
de ly animal, arguitur a destributa ad determinatam, respectu
multitudinis de ly. Qui libet homo, quia terminus vnius cate
goricę respicit terminos alterius, tenendo relatiuum reciproū
referre posse antecedens in alia categorica: & de relatiuis hęc
sufficiant. Nunc autem ad ampliationum materiam pedetentim
transcamus.

¶ De ampliatione.

De ampliatione agēda sunt sequētia.

¶ Primum quid sit.

¶ Secundum quotuplex.

¶ Tertio, ponuntur regulæ ad cognoscendum diuersitatem ampliationum.

¶ Quarto, pro clariori notitia ponentur aliqua argumēta.

¶ De primo. Ampliatio est (secundum Petrum hispanum) extensio termini cōmunis, a minori suppositione ad maiore: vt, Homo potest esse Antichristus, ibi Homo, stat pro præsentibus & futuris hominibus. Vnde sic. Ampliatio est acceptio termini in pro-
Amplia-
tio quid.

positione pro suo significato, vel significatis, respectu signi, vel æquiualentis sibi, ampliantis, importantis diuersas differentias temporis disiunctim, in ordine ad terminum supponentem respectu plurium differentiarum temporis diuisim.
Alia diffi.

¶ In hac diffinitione, Acceptio passiuā, vel secūda intētio attributa termino accepto est diffinitum. In propositione, ponitur loco differentie. Pro significato, quia terminus non significans nō supponit: vt, chimera. Respectu signi: vt, Omnis, Omne, Quilibet, Nullus. Vel æquiualentis: vt, Non, Haud, Possibile, Necesse, Contingens. Importantis diuersas differentias temporis, quæ communiter assignantur scilicet. Præsentis: vt, Deus est. Præteriti: vt, Adam fuit. Futuri: vt, Dies iudicii erit, & ultra has alii ponunt possibilem differentiam: vt, album potest esse nigrum, & etiam imaginariam: vt, homo imaginariē est asinus. Disiunctim quia ille terminus dicitur importare differentias tēporis disiunctim, qui eas importat, ac si loco illorum poneretur disiunctim importans illas: vt, album potest esse, valet, hoc q̄ est, vel fuit, vel erit, vel potest esse album potest esse nigrum. Sic potest exemplificari de alijs signis secundum exigentiam ampliationum. Et dicitur in ordine ad terminum supponentem plurium differentiarum temporum diuisim, quia ad hoc q̄ ampliatur, videlicet q̄ habeat significatum in ordine ad talia tempora, vel differentias vt, homo significat, & potest supponere pro præteritis præsentibus, & futuris: vt homo fuit, & homo erit. Prima sic explicatur, q̄ est, vel fuit homo fuit. Secunda sic, Quod est vel erit homo erit. Vnde hæc non est ampliatio propriē, Adam fuit. Antechristus erit, cum non habeant supposita: est tamen ampliatio tempo-
Declara ti
diffiniti.

ris. Vnde duplex est ampliatio, suppositorū, & temporum. Et dicitur notanter Diuisim, idest in diuersis propositionibus: vt, Iustus potest damnari: idest Homo qui est vel Homo iustus qui fuit, vel Homo qui erit, vel Homo qui potest esse potest damnari.

Regulæ. ¶ Secundus articulus in quo ponuntur regulæ, per quas possumus cognoscere, qualiter termini ampliantur. Pro quo notādū est, qd aliqui termini, seu signa habent virtutem ampliandi terminos antese positos solum. Aliqui antese et post. Exemplū primi Adam fuit. Exemplū secūdi Homo possibiliter currit. Aliqñ āpliāt terminos post se positos: vt, Musca est prior leone, seu fortior. Tunc ponuntur regulæ.

prima. re. ¶ Prima regula. Omne præteritū, siue imperfectum siue perfectum siue pluiquā perfectum ampliat terminum cōmuniter tentū, & nō restrictum pro illo quod est, vel fuit: vt, Puer fuit senex Meretrix erat virgo. Homo fuerat animal. Sensus primæ est, Qui est, vel fuit puer, fuit senex. Sens^o secūdæ est, Quæ est, vel erat meretrix, erat virgo. Sensus tercię. Qui est vel fuerat homo fuerat animal.

ij. regula. ¶ Terminus communiter tentus, non restrictus, positus ante participium præteriti, ampliat pro illo quod est, vel fuit: vt, hō est mortuus, stat pro illo qui est, vel fuit homo. Dummodo participium stet participialiter, & non nominaliter, Et dicitur dummodo non restringatur, quia subiectum huius, Homo qui est fuit animal non ampliatur.

iiij. regula ¶ Tertia regula. Ista signa, Possibile Impossibile, necessario, contingenter, ampliant terminos antese. & post se positos pro illo quod est, vel fuit, vel erit, vel potest esse, siue capiantur nominaliter siue aduerbialiter: vt, Homo possibiliter est alb^o. Homo impossibiliter est asinus. Homo necessario est animal. Homo cōtingenter currit. Subiecta, & prædicata istarum propositionum ampliantur pro illo, quod est, vel fuit, vel erit, vel potest esse.

iiij. regul ¶ Omnis terminus terminat^o in bile, vel tūm ampliāt terminos antese & post se positos ad quatuor differēcias temporis: vt, Deus est amabilis Deus est amatiuus.

v. regul. ¶ Omne futurum siue verbum, siue participium, siue actiuū, siue passiuum: ampliāt terminos antese positos pro illo quod est, vel

erit: vt, Dies iudicii erit. Ego gloriabor in infirmitatibus meis. Virtus est amanda. Homo est amaturus. Subiecta istarum propositionum ampliantur pro illo quod est, vel erit.

¶ Quilibet terminus rectus ab his verbis vel suis participijs, mediante ista præpositione, pro, ampliantur ad quinque differentias temporis: vt, Homo supponit pro homine. Propositio verificatur pro homine. Ly homine in utraque ampliatur. Sed ly homo & ly Propositio non ampliantur ad illud quod est, fuit, erit, potest, & imaginatur esse. vj. regul.

¶ Quilibet terminus importans actum animæ interiorē positus a parte posteriori, in quem transit actus talis dictionis, ampliatur ad tot differentias temporis, ad quod talis dictio, seu terminus ampliatur: vt, Intelli go verum, Cupio bonū, Memorabor mirabilia tua domine. vij. regul.

¶ Dicunt etiam aliqui, qd verba importantia actum animæ exteriorē ampliant ad modicum tempus præteritū: vt, Audio sonum. Video rosam. Gusto saporem. &c. ibi, ly sonus, ly rosam, ly saporem, stant pro presentibus, vel præteritis. &c. viij. reg.

¶ Ablatiuus præcisè exponens significatum termini ampliatiui rectus à parte post, à tali termino ampliatiuo ampliatur ad tot differentias temporis, ad quod talis potest ampliari: vt, Deus est amabilis amore: ibi, ly amore ampliatur pro amore qui est, vel fuit, vel erit, vel potest esse.

¶ Terminus captus respectu verbi importantis mutationē, vel acquisitionem: vt, Generatur, Producitur, Acquiritur, Incipit esse, ampliatur pro illo quod est, & immediatè post hoc erit: vt, Homo generatur, pro Homine qui est, & immediatè post hoc erit. ix. regul.

¶ Terminus captus respectu verbi, vel dictionis importantis mutationem deperdituam, vel inceptiuam, ampliatur pro illo quod est, vel fuit: vt, Asinus corrumpitur. Homo mouetur. Homo definit esse, Subiecta, id est Asinus in prima, & Homo in secunda & tertia stant pro illo qui est, vel fuit. x. regula.

¶ Res durantes tantum per instans supponunt pro illo quod nunc est, et antea non fuit: vt, Instans incipit esse, id est, Instans est, & ante hoc non fuit. xi. regul.

¶ Ex prædictis inferuntur aliquæ propositiones ultra iam dictas

✂ De restrictione. ✂

Hec sunt vere, Iuuenis fuit senex. Aliquis homo in ventre matris fuit maior matre. Candelula lucens est extincta. Lancea integra est fracta. Camisia Sortis creuit in hortomeo. Calcei mei fuerunt in dorso bouis. Sanson in ventre matris occidit Philisteos. Carnes comedendae sunt digestae. Homo sine miraculo victurus est mortuus. Iustus iuste damnabitur. Corruptum sine miraculo est generandum. Adam est prior Antichristo. Condemnat⁹ potest esse beatus: licet in inferno nulla est redemptio, de lege communi.

¶ De restrictione.

De restrictione, primo dicendum est quid sit.

¶ Secundo, quotuplex.

¶ Tertio, ponuntur regule, ad cognoscendum quando termini restringantur.

¶ Quarto, formantur argumenta, & dubia pro maiori declaratione ampliationis, & restrictionis.

Ad prim. ¶ Quoad primum. Restrictio (secundum Petrum hispanum) est restrictio coarctatio termini communis, a maiore suppositione, ad minorem quid. vt homo albus, vel sic. Est acceptio termini in propositione pro Aliadi ffe paucioribus differentiis, quam acciperetur si non restringeretur: vt, Homo qui est cucurrit. Homo albus.

Ad. ij, du- ¶ Ad secundum dicitur communiter, qd est duplex. Non aliena: & aliena plex restrictio. ¶ Aliena est que fit per copulam, vel predicatum vel aduerbiu determinans verbum, gratia rei verbi, vel aliaratione. Exemplum primi, Homo est, ly Est restringit ly ho ad standum pro presentibus solum. Exemplum secundi. Homo est pictus, ly pictus, restringit ad standum pro figura hominis, quia talia sunt subiecta, qualia permittuntur a suis predicatis. Exemplum tertij, Ho currit velociter.

¶ Alia est restrictio non aliena, quando determinabile, & determinatio, ponuntur a parte eiusdem extremi mutuo se determinantes: vt, Homo iust⁹ operatur utilia. Petrus est animal mansuetum. ¶ Restrictio non aliena dicitur in trisecca, & extrinsecca, ab aliquibus. ¶ Tertio ponuntur regule, per quas cognoscitur quando termini restringantur.

Ad. iij. ¶ Verbum presentis temporis restringit subiectum & predicatum ad standum pro presentibus solum: vt, Homo est albus.

j. regula.

¶ Secunda regula. Aduerbium restringit verbum secundū exigentiam ipsius aduerbi: vt, homo currit velociter. Etiam verbum restringitur per casum rectum ab eo: vt, Homo bibit vinum ibi homo restringitur pro bibentibus vinum solum.

¶ Tertia regula. Adiectiuū, siue mediātē siue immediatē, restringit suum substantiuum: & etiam verbum aliquando: vt, homo albus currit. Homo est albus. Sed differunt in hoc, quia prima est restrictio intrinseca, & non aliena: secunda autem, extrinseca & aliena.

¶ Quarta regula, obliquus rectus ab alio casu restringit illum rectum, p̄ illis; pro quibus potest competere ille obliquus: vt, Capa Sortis est nigra. Equus Petri est animal.

¶ Quinta regula. Pronomen demonstratiuum primitiue speciei restringit terminum cui additur pro eo quod demonstrat: vt hic homo est bonus. Ista mulier est formosa. Illud animal est mā suetum.

¶ Vltima regula. Copula implicationis restringit terminum cui additur, secundum exigentiam illius implicationis: vt ens quod est erit, ly Ens restringitur ad præsens tempus tantum, licet totum hoc, Ens quod est, stet pro his quę sunt, & erunt: quia Ens quod est, est totale subiectum de ly erit.

¶ Sequitur pars argumentatiua.

Pars argu

Sequuntur aliqua argumenta. Duę contradictorię essent Primar. verę, si regula data de copula pręteriti esset vera. Antecedens probo. Hę sunt duę contradictorię. Adam fuit, & Adam nō fuit, & ambę verę, igitur. Prima pars patet, sed secundam probo, putā, Adam non fuit. Non fuit ā quingentis annis: ergo non fuit. & fuit quando formatus est.

¶ Secundō sic. Nulla meretrix erit virgo, est vera, ergo meretrix erit virgo, falsa, primam probo. Hęc quę est meretrix nō erit virgo, & sic de omnibus descendētib⁹ numerando omnes meretrices quę sunt.

¶ Tertiō sic. Nullus homo mortu⁹ est viuus, Christus est homo mortu⁹, ergo non est viuus maior videtur vera per falsitatem suę

✧ De restrictione. ✧

contradictoria, scilicet, per istam, Homo mortuus vel, qui ē mortuus est viuus.

¶ Item, Omnis propositio de pręterito vel futuro, &c. vera debet habere suam vel suas de inesse veras.

Pars respō

¶ Pars responsua.

ad primū. **R**espoudetur ad primum negando illam, Adam non fuit, & ad probationem. Non fuit à quingentis annis, ergo non fuit. Negatur hæc consequentia. Quia à distributo ad non distributum, ex parte de ly fuit negatum in vltima vniuersali pro omni tempore pręterito non valet.

ad.ij. argu. ¶ Ad secundum dicitur, q, prima negatiua est falsa, & sua affirmatiua vera: & ad probationem dico, q, non sufficienter descendis. Nam debet descendere pro pręsentibus, & futuris meretricibus, & sic dabitur prima quę manērit virgo, & postea corrupta, & sic quę erit virgo manē, erit meretrix post manē.

Ad.ij. arg. ¶ Ad tertium. Dicitur primo q, ly mortuus potest capi participialiter. Primo modo ampliat terminos pręcedentes, pro illo quod obit vel quod obiuit: quare ampliat illud quod est vel fuit & verificatur de homine in primo nō esse eius, Hic est mortu⁹ participialiter, quia obit, vel obiuit. Et de isto participialiter verum est dicere, Christus est mortuus, quia obit vel obiuit. Sed nominaliter non ampliat, & valet, Qui vixit & modo non viuit.

¶ Sed gratia ampliandę materię, & pro clariori notitia quęritur de veritate istarum propositionū, Homo est mortu⁹, an sit vera vel, falsa. Quod sit vera probatur Quia quod est, vel fuit homo est mortuum: ergo homo est mortuus. Sed contra, nullus homo qui est, est mortuus, & omnis homo est homo qui est, ergo nullus homo est mortuus.

¶ Item. Si regulę supra dictę essent bonę sequeretur quōd iustus damnabitur, esset vera: sed consequens est falsum. Antecedens probatur, Bene sequitur, qui est vel erit iustus damnabitur,

ergo iustus damnabitur, tenet consequentia ab exponentibus ad exponibilem. Sed falsitas consequentis probatur. Quia propositio vera de præterito debet habere aliquam veram de præsentis, sed ista nunquã erit vera, Iustus damnatur

¶ Respondetur ad primum argumentorum ponendo aliquas regulas.

¶ Sequuntur regulæ.

¶ Prima regula. Argumentum à magis amplo ad minus amplum, cum distributione magis ampli, posita constantia minus ampli, est bona consequentia, ut benesequitur, omnis homo fuit albus, & homo est, ergo homo qui est fuit albus. Item, Omne animal fuit nigrum, et animal est, ergo animal quod est fuit nigrum. Prima. re.

¶ Secunda regula. A magis amplo ad minus amplum sine distributione magis ampli non valet consequentia. Vnde non sequitur: homo fuit albus, ergo homo qui est fuit albus. ij. regula.

¶ Tertia regula. Argumentum à minus amplo ad magis amplum, sine distributione magis ampli est bona: ut homo qui est fuit albus, ergo homo fuit albus. iij. regula.

¶ Quarta regula. Argumentum à minus amplo ad magis amplum cum distributione magis ampli non valet: ut, non sequitur, Omnis homo qui est fuit albus. Sic patet solutio ad primum argumentum, quia arguitur à minus amplo ex parte de ly Omnis homo, qui est, ad magis amplum: scilicet, Nullus homo est mortuus. iiij. regul.

¶ Ad declarationem secundi dubij respondetur per sequentes propositiones.

¶ Prima propositio. Omnis propositio de præterito vel futuro vel aliquo modo ampliatio, ad hoc quod sit vera reducenda est ad vnam veram de præsentis. pri. ppositio.

¶ Secunda propositio. Si in propositione de præterito, vel futuro ponatur aliqua determinatio præteriti, vel futuri, talis determinatio debet dimitti in reductione earum ad vnam de præsentis ut, Ego fui heri, sic reducitur Ego sum, Ego bibam cras sic, Ego bibo. ij. ppositio.

¶ Tertia propositio. Si tales propositiones sunt de copulato extremo debet reduci plures propositiones in coniunctis sumptas: ut, Adã, Noe, &

De restrictione.

Abraam fuerunt sic reducuntur Adam est. Noe est. Abraam est
 iiij. ppositi. ¶ Quarta propositio. Si in talibus propositionibus ponatur terminus mentalis vel æquiualeus debet reduci ad suas de presenti: secundum exigentiam numeri: vt, Eua peperit duos filios, sic reducitur. Eua parit istum filium. Eua parit istum filium.

v. ppositi. ¶ Vltima propositio. Si tales propositiones cōstituātur ex t̄ris cōtrarijs, vel repugnātib⁹, & sūt pticulares vel indefinitæ, loco subiecti debet poni pronomē demonstratiuum, demonstrans illud p quo supponebat subiectum: vt. Album erit nigrum, reducitur sic Hoc est nigrū: sed si tales propositiones sūt vniuersales debēt reduci per plures singulares successiue possibiles: vt, hæc est vera, omnis homo morietur, quando vnus solus homo morietur, debet reduci sic. Iste homo morietur quando vnus solus moritur. &c.

De appellatione.

De appellatione autē agenda sūt sequentia.

¶ Primum, quod duplex est appellatio.

¶ Secundum, quid sit.

¶ Tertium ponere regulas, ad cognoscendum quomodo termini appellent sua significata.

¶ Quartum, mouere aliqua dubia.

Ad primū ¶ Ad primum dicitur, qd duplex est appellatio: formalis seu realis & rationis. Prima diffinitur sic.

¶ Appellatio, est acceptio termini connotatiui in propositione pro suo significato formali adiacenti: vt, homo albus, vel nō adiacenti vt, Pauper, vel denominanti alterum secundum aliquam differentiam temporis: vt, monachus est albus.

¶ Et nota, Quod duplex est terminus connotatiu⁹, scilicet, prius notatiuus & positiuus. Exemplum primi, Cēcū, Claudū, Pauper, Carens, Egens exemplum secundi, Album, Nigrum, Rubeum.

¶ Item notatur, qd terminus connotatiuus habet duplex significatum scilicet materiale, & formale.

¶ Materiale dicitur illud pro quo supponit formale qd Importat & formaliter, vel illud quod connotat alteri ad iacere, vel non ad se quid.

iacere: vt album materialiter significat Sortem: formaliter importat albedinem. De his significatis est controuersia inter doctores, quidam dicunt quod connotat formale. Alii quod connotat materiale. Scotus in primo, distinctione quarta.

¶ Item nota, quod terminus connotatiuus aliquando accipitur pure adiectiue, & tunc significat formale significatum: vt ibi, homo albus, ly Albus significat solam albedinem per modum alteri herentis, id est, substantiæ. Alio modo capitur adiectiue & substantiue: vt Album, & tunc importat materiale significatum & formale: puta Sortem & albedinem: vt, album currit id est, Sortes habens albedinem currit.

¶ Sequuntur regulæ.

Prima, vel terminus connotatiuus ponitur solitariè, vel cum termino absoluto, vel cum termino connotatiuo. Ex. pri. album currit. Exemplum secundi, homo albus currit. Exemplum tertij, Sortes est albus monachus primo modo appellat suum significatum formale ad iacere rei pro qua supponit ly album. Si secundo modo: appellat albedinem herere rei pro qua supponit ly homo. Si tertio modo appellat significatum formale conuenire rei appellate per alium terminum connotatiuum: vt, Sortes est albus monachus, ibi albus appellat albedinem inherere rei quæ connotatur per illum terminum monachus: modo iste terminus monachus appellat habitum monachalem, ideo sensus est, Sortes est monachus habens habitum album. Item iste terminus, Tuus in hac propositione. Iste canis est tuus, appellat te possessorem. Sed in ista, Iste canis est pater tuus appellat te filium genitum a cane.

prima re.

¶ Secunda regula, Quando duo termini connotatiui ponuntur a parte eiusdem extremi, quorum vnus est determinabile & alius determinatio, determinabile præcedit, & determinatio sequitur, appellant sua significata formalia inherere vel non inherere pro eodem tempore verbi præcisè: vt, Petrus percussit papam. Discipulus docuit magistrum. Filius percussit patrem. Ideo adueritatem talium propositionum: requiritur quod ista percussio, sic facta in tempore illo quod ille erat papa, Et quod esset etiam magister ille doctus

ij. regula.

De appellatione. ✠

ad discipulo suo. Aliter fit cōnotatio in his, Petrus papam percussit. Discipulus magistrum docuit. Filius patrem percussit: quia ampliantur pro illis qui sunt, vel fuerunt. &c. Vnde istę sunt verę, Discipulus magistrum docuit, qui non docuit magistrum. Heri episcopus prędicauit, sed non prędicauit episcopus heri. Lucia virgo peperit, quę nō peperit virgo. Anima Christi vnita corpori descendit ad inferos, & non descendit vnita corpori ad inferos.

iii. regula ¶ Tertia regula. Terminus connotatiuus appellat suum significatum, secundum exigētiam suppositionis restrictę, vel amplę: vt Homo albus currit pro pręsenti. Album erit homo ibi pro pręsenti, & futuro. Album potest esse nigrum pro pręsenti, pręterito, futuro, & possibili: vt, Pulchrum imaginatum fœdum, pro pręsenti, pręterito, futuro, possibili, & imaginario: quapropter differentia est inter has propōes. Crudum hodie cōmedisti, Et hodie cōmedisti crudum. Sanctus in cœlo erit peccator. Pater erit Sortes, quādo Sortes non erit pater. Pater manebit Ioānes quādo Ioannes non manebit pater.

Triples appellatione. ¶ Vltimo dicitur q̄ triplex est, appellatio. Actiua, intellectus. Passiua, terminus appellatus, Formalis, Dicitur terminus appellans. Exemplum. Homo albus.

Appellatio rationis. ¶ Vltimo nota, q̄ appellatio rationis importatur per terminū significantem actum animę interiorē: vt, Cognosco, Intellego, Opto, Cupio, Volo, Diligo. Vnde dupliciter dicitur talis terminus appellare suum significatū formale: primo per propriā rationem, secundo sub disiunctione ad omnes rationes conuenientes. Et terminus importans actum animę interiorē appellat propriū conceptum termini immediatę sequentis supra eius significatū: vt. Cognosco papam. Diligo bonum. Opto vinum, ibi ad veritatem istarū requiritur q̄ sub ratione qua est papa: qua est bonum: qua est vinum. &c. Sed si terminus pręcedat dictionem importantem actum interiorē, sufficit q̄ sub illa ratione, vel alia conueniente sibi cognoscatur: vt, Papam cognosco, scilicet, sub ratione papę, vel hominis vel animalis, vel entis: non tamen sub ratione lapidis, vel bruti, quia talis sibi non conueniunt.

¶ Argumēta, & dubia gratia breuitatis dimitto lectori discreto.

De Distributione

De Distributione pauca tanguntur in presentiarum quia in materia descensus ad longum pertractata est: nec non in tractatu suppositionis, verū ne pede sic o trāseamus de ea ipsa quedā necessaria notem?

¶ Primo, quid sit distributio logica.

¶ Secundo, dicetur de multiplicitate signorum distributiuorum

¶ Tertio, ponentur aliquę regule.

¶ Quarto mouebūtur dubia, & formabuntur argumenta.

¶ Ad primum. Distributio (secundum Petrum Hispanū) est multiplicatio termini cōmunis per signum vniuersale: vt omnis homo currit. Nullus equus disputat. Quęlibet mula est sterilis vel sic describitur.

¶ Distributio est acceptio termini communis, p omnibus suis significationis copulatiue: vt, Omnis iustus saluabitur: ergo iste iustus saluabitur, & iste iustus saluabitur.

¶ At secundum. Signa distributiva, alia dicuntur substantię alia accidentis. Exemplum primi. Omnis, Nullus, Exemplū secundi Quilibet. Quantumlibet.

¶ Item alia sunt affirmatiua alia negatiua: vt, Omnis, Nullus, Vniuersus, Singulus, Quot. Alia duorum: vt, Vterque, Neuter. Alia distributiva pro singulis generum, alia pro generibus singulorū Exemplum primi, Omnis homo currit, Exemplum secundi: Omne animal fuit in archa Noe,

Ad primū
Distribu-
tio quid.

alia diffini

Ad secun.
Duplex fig-
num,
Itē multi-
plex signū

Pars argumentatua.

Primum argumētum, Omnis homo & alius homo sunt. Probat. Sortes & alius homo sunt, Plato & alius homo sunt & sic de singulis. Quod sit falsum probatur quia Alius, est relatiuum diuersitatis: ergo supponit pro diuerso ab hōie, sed nō est alius homo ab omni homine, ergo sequitur qd primū est falsum ergo ly omnis non est signum distributiuum.

pars argu.

De distributione. ✽

- Confirm. ¶ Confirmatur. Omnis homo & asinus currit. Omnis, non distribuit totum subiectum, ergo non est signum distributivum.
- ij. argu. ¶ Secundo argu. Sic. Quodlibet qualelibet de quolibet tali, scit ipsum esset tale quale ipsum est posito q. Sortes sciat grammaticā, logicā, & rethoricam: & Plato, & Cicero similiter, & sciant se habere eas, & sint alij tres homines, quorum vnus, sciat tantum modo logica, & alius rethoricam solum, & alius grammaticam solum, & nesciant se habere eas, & de alijs nihil sciant: & alij sciant de se, & de istis, & nō sint plures homines, nec plures qualitates. Probatio. Hoc qualelibet de quolibet tali scit ipsum esse tale quale ipsum est, & hoc qualelibet scit ipsum esse tale quale ipsum est, & sic de tertio, & de quarto, & de alijs, sed consequens est falsum, quia non quodlibet grāmaticū de quolibet tali scit ipsum esse tale quale ipsum est (vt patet per casum) ergo ista signa videtur variare veritatem propositionis.
- iiij. argu. ¶ Item argui sic Omne animal fuit in archa Noe, ergo ego qui sū animal fui in archa Noe, quod est falsum.
- iiij. argu. ¶ Quarto arguitur sic. Ab vtroq; istorum enuntiatum ē verum ergo enuntiatum ab vtroq; istorum est verum, per conuersionē sed consequens est falsum, ergo & antecedens.
- v. argu. ¶ Quinto arguitur sic, Omnis vel aliquis homo currit ergo currens est aliquis homo.
- vj. argu. ¶ Item argum. sic. Vterq; istorum est homo vel asinus (posito q. vnus sit homo, & ali⁹ asinus) probatur. Iste est hō vel asinus, ergo vterq; istorū est hō vel asin⁹, tūc vltra vterq; istorū ē homo vel asin⁹, ergo vterq; est hō vel vterq; ē asin⁹ Sed cōsequens est falsū ergo & antecedens.

¶ Pars responsiua.

- Ad prim. **A**D primum respondeo, q. prima est simpliciter falsa. s. omnis homo & alius homo sunt, quia ab omni homine nō est alius homo, probatio eius peccat secundum fallaciam figure dictionis, arguendo ā pluribus determinatis ad vnam determinatam, respectu multitudinis: quia non sequitur. Iste hō & alius homo sunt: ergo iste homo & alius homo sunt.
- Ad cōfirm. ¶ Ad confirmationem respōdetur, q. signum vniuersale affirma-

rium in singulari sumptum, nunquam distribuitur copulatum. Ratio, Quia copulatum æquipollet in numero plurali. Et sicut ista est in congrua, Omnis homines currit, ita ista, Omnis homo, & asinus. Sed si formetur argumentum sic, Omnes homines & asinus currunt, aliter esset dicendum.

¶ Ad secundum respondeo, q̄ prima est vera, & probatio peccat secundum fallatiam consequentis, arguendo ab inferiori ad superius, cum distributione superioris. Quia Qualelibet, supponit tantum pro tribus hominibus habentibus omnem qualitatem. Sed Grammaticus in descendente, non tantum supponit pro illis tribus: sed etiam pro quarto habente solam grammaticam, & pro quinto habente solam rethoricam, & pro sexto habente solam dialecticam. Vnde non sequitur, Qualelibet ergo grammaticum. Quia in plus se habet grammatica quam, qualelibet, & sic arguitur ab inferiori ad superius, cum distributione superioris.

¶ Ad tertium (omne animal fuit in archa Noe) respondetur per propositiones. Ad. iij. ar.

¶ Prima propositio. Illa propositio accipitur à sanctis viris tantumquam vera, & catholica: cuius sensus est: De qualibet specie animalis, animal fuit in archa Noe. i. Propo.

¶ Secunda propositio. De rigore logico illa propositio est falsa, ij. propo. quia secundum doctores, nullum signum potest distribuere terminum cui additur, nisi includat suum terminum specie, vel genere.

¶ Tertia, Sequitur ex proxima propositione, q̄ cum hoc signum omnis, vel omne non includat terminum includentem genus, vel speciem non distribuit subiectum illius, pro generibus singularium. iij. propo.

¶ Quarta propositio. Signa includentia terminum specie, vel genere, cum actu distributiuo sunt, Quodlibet, Quot, Qualelibet, Quantūlibet, Quotiescunq;. Et sic istæ propositiones veniunt exponendæ. Quelibet partes continui sunt in continuo, Quantumcūq; ē homo est animal. Quotiescunq; fuisti Parisius fuisti homo, & sic de similibus quarum expositio relinquitur erudito lectori. iiij. propo.

¶ Ad Quartum respondetur, q̄ casus solet poni sic, q̄ Petrus dicat istam propositionem, Deus est. Et Sortes dicat istam, Homo ē animal. Et ambo simul dicant istam, Homo est asinus. Tunc pro Ad. iij.

batur sic. A Petro enunciatum est verū, & à Sorte enunciatum est verum: ergo ab utroq; istorum enunciatum est verū. Sed falsitas eius probatur per suam contradictoriam. Nullum enunciatum ab utroq; istorum est verum, ergo enunciatum ab utroq; istorū non est verum, ista est cōtradictoria primę, & sequitur ex sua sub alternante, putā, nullum enunciatum. &c. Ad quod respondetur, q̄ in casu posito, prima est vera, quia primum enunciātū, & secundum sunt vera. Et quando improbatur per suam contradictoriā Ab utroq; istorum enunciatum est verum, sequitur ex sua sub alternante Respondeo, negando consequentiam, quia arguitur ex parte de ly, Enunciatum etiam stante confuse tantum, ad ipsum stantem confuse distributivē. Vnde in ista, Ab utroq; istorum enūciatum est verum, fiat confuse tantum. Et in ista nullum enunciatum ab utroq; istorum est verum fiat confuse distributivē, & ita est fallacia figure dictionis. Vnde sequitur q̄ illa nullum enunciatum. &c. Non est subalterna istius, Ab utroq; istorum enunciatum non est verum. Contradictoria primę est ista, Nō ab utroq; istorum enunciatum est verum. Et importat illam multitudinem disiunctivē, & non copulativē, dicendo sic. Ab utroq; istorum enunciatum non est verum, vel, Ab utroq; istorum enunciatum non est verum, ergo prima vera. Sequitur etiam, q̄ omnis propositio affirmativa, in qua ponitur hoc signum Vterq;, à parte predicati semper est falsa, ut, vterq; istorum est vterq; istorum demonstratis duob⁹ hominibus, patet per descendentes, iste istorum est vterq; istorū, iste istorū est vterq; istorū. Et si quis arguat. Iste istorum est iste istorum, demonstrando se ipsum in prima, & secunda, & iste istorum est iste istorum, ergo vterq; istorum est vterq; istorum. Respondeo, q̄ non bene descenditur, quia in descendentes semper debet verificari idem predicatum de diversis subiectis dicēdo sic, iste istorum, id est Sortes, est iste istorum, id est idem Sortes, & iste istorum, putā Petrus est iste istorum, scilicet Sortes quod est falsum.

Nota.

Obiectio.

Solutio.

Ad quin-

¶ Ad quintum respondetur, q̄ consequentia non valet, arguitur enim à termino stante confuse tantum ad ipsum stantem determinatē. Non enim valet animal est homo, ergo animal est omnis homo. Item, dico q̄ illud disiunctum, Omnis, vel aliquis, ly omnis potest distribui pro solis masculinis propter illam copu-

iam implicationis, Aliquis & p nulla fcemina sicut in ista, Qui libet homo currit.

¶ Ad sextum respōdetur, q in casu illa est vera, Vterq; est homo vel, asinus: vt patet per descendentes eius. Et quando ultra arguitur, Vterq; est homo, vel vterq; est asinus. Dico, q cōsequētia non valet, quia arguitur, iste ē homo vel asinus, & iste ē homo, vel asinus, ā copulata, ad copulatiuam, & virtualiter arguitur ā minus amplo, ad magis amplum, vel a non distributo, ad distributum simpliciter.

Ad sextū

De exponibilibus.

Rogredientibus nobis more solito, tria in præsentiariarum determinanda veniunt.

¶ Primum. Quid sit propositio exponibilis.

¶ Secundum. Quæ sint signa exponibilia.

¶ Tertium. Quæ sit propositio exclusiua, & quæ duplex, & sic de alijs speciebus exponibilium.

¶ Ad primum dicitur, q propositio exponibilis, est propositio habens sensum obscurum, ratione alicuius signi in ea positi: vt, vnica fcemina est in paradiso, tantum homo currit.

Propositi
o exponi-
bilis quid

¶ Dicitur notanter, Ratione signi in ea positi, quia licet ista Papa dormit. Et ista, Sortes currit, habeāt sensum obscurum non tamen sunt exponibiles, sed bene iste. Omne animal præter hominem est irrationale. Præcisē creatura rationalis est beatificabilis.

¶ Secundum notandum est, q propositio exponibilis, habet pro correllatiuo propositionem exponentem, vel propositiones exponentes. Dicitur, exponentem, quia semper exponibilis exponitur per vnā propositionem hypotheticā copulatiuā vel disiunctiuā. Exemplum primi, tantum animal est homo, quæ sic exponitur, Animal est homo, & non non animal est homo, id est nullum non animal est homo, est exponens huius, tantum animal est homo. Exemplum secundi, Non tantum animal non est homo, sic exponitur, Omne animal est homo, & aliquid

✠ De exclusiuis. ✠

non animal est homo. Dicitur exponentes, propter categoricas ex quibus componitur illa hypothetica.

Signa exponibilia

¶ Ad secundum dico, q. signa exponibilia sunt exemplariter, ly, Tantum, Præter, Quia, Ea ratione qua, Incipit, Desinit, Prius, Posterius, Fortior, Fortissimus, Differt, Distinguitur, Sicut, Ita & sic de similibus, vt suis in locis patebit.

¶ De exclusiuis.

Propositi
o exclusi
dñ tripli-

Exclusiua
ratioesub
iectu.

Exclusa
ratione præ
dicati.

Ntequam diffiniamus propositionem exclusiuam notandum est, quod alia est, ppositio exclusiua, alia exclusiua. Iterum ppositio dicitur exclusiua tripliciter, vel ratione subiecti tantum, vel ratione prædicati tantum, vel ratione copulæ tantum. Exemplū primi, tantum homo est animal, cuius sensus talis est, aliquid quod est tantum homo est animal. Vel sic, illud quod est homo, & nō est non homo est animal. Et dicit Scotus, q. signum exclusiuum additum subiecto excludit respectu prædicati omne illud de quo verè non dicitur, neq; per se, neq; per accidens: vt, solum albus currit, non excludit hoc album, de quo per se dicitur: vt, dicendo hoc album est album. Neq; excludit Sortem, de quo per accidens dicitur: vt, Sortes est albus. Neq; excludit magnum, vel quantum de quibus per accidens dicitur: vt dicendo, quantum est album, & magnum est album, sed excludit nigrum, & Deum, de quibus, neq; per se, neq; per accidens dicitur, dicendo, nigrum est album, vel Deus est albus.

¶ Sed ppositio dicitur exclusiua ratione prædicati, quando dictio exclusiua additur prædicato: vt, Homo est solum animal, & de ista inquit Scotus, quod logica non traditur communiter de exclusionem addita prædicato.

¶ Secundo dicit in lib. tertio, distin. septima, quæstione secunda in solutione primi argumenti, q. signum exclusiuum additū prædicato totum excludit respectu subiecti, quod nō formaliter, vel essentialiter dicitur de prædicato, neq; e contra, maximè eiusdem

rationis: vt, Hoc est solum album, denotat q, nulla alia qualitas hæreat illi subiecto nisi albedo, & sic ista propositio in sacra pagina negatur, Christus est solum homo, & ista similiter, Christus est solum Deus.

¶ Et nota q, secundum opinionem Doctoris subtilis, diuersitas inter subiectum, & prædicatum (ratione dictionis exclusiue) est q, subiectum stat pro supposito, & prædicatum dicit formam suppositi. Exemplum primi, Tantum homo est animal. Exemplum secundi, Homo est tantum animal.

¶ Tertio dicitur propositio exclusiva, & non exclusiua, quando dictio additur solum copulæ, & virtus eius non transit in prædicatum: vt, Homo tantum est animal, cuius sensus est, homo est animal, & non est non animal. Pater in diuinis solum est Deus, id est, Pater est Deus, & non est non Deus.

Exclusiua
tione copu

¶ His suppositis, sic diffinitur propositio exclusiua. Propositio diffinitur exclusiua est quando dictio exclusiua fertur super subiectum, & prædicatum, & copulam, videlicet, confundendo vnum, distribuendo alterum extremorum, & negando copulam, vel eam vniuersaliter affirmando, si extrema sint confusionis distributionisq; capacia: vt, Tantum animal est homo, ly animal confunditur, & ly homo distribuitur, ly et, negatur in vna exponētium, & affirmat ly est vniuersaliter in sua conuertente. Duo prima sunt nota, sed tertium, & quartum declaro sic, Tertium negat copulam in hac exponente, Homo est animal, & nil non homo est animal. Quartum patet in hac conuertente, Tantum animal est homo, ergo omnis homo est animal. Dicitur notanter, Si extrema sint capacia. &c. Quia hic, tantum Sortes est hoc album, nulla est confusio, nec distributio, cum extrema illius sint incapacia distributionis, & confusionis.

¶ Ad secundam partem tertij membri dicitur, q, quadruplex est propositio exclusiua. Vel verius, propositio exclusiua potest ordiri quadrupliciter.

exclusiua

¶ Prima ppositio est i qua nulla ponitur negatio: vt, Tm De' est De' Prim' or-

¶ Secunda est in qua ponitur negatio ad solam copulam: vt, non do ppositi tantum Deusest Deus.

Secd' ordo

¶ Tertia ppositio est, in qua ponitur negatio in principio totius propositionis: vt, Non tantum Deus est Deus.

iiij. ordo. Quarta propositio est, In qua ponuntur duæ negationes, vna in principio, alia ad copulam: vt, Non tantum Deus non est Deus. Prima, & secunda contrariatur. Prima, & tertia contradicunt. Prima, & quarta subalternantur. Secunda, & tertia subalternatur. Secunda, & quarta contradicunt. Tertia & quarta sub cōtrariatur

tria notā. ¶ His vicinque enucleatis. Tria sunt à nobis examinanda.

i. notādū. ¶ Primum. Qualiter exponuntur prædictæ propositiones.

ij. notādū. ¶ Secundum. Quomodo supponūt extrema harū propositionū

iiij. notan. ¶ Tertium vero, qualiter arguatur ab exponibili ad exponentes, & e contra.

Ad. i. notā ¶ Quoad primum dicitur, q̄ propositio primi ordinis, in qua
Expō ppo nulla ponitur negatio, exponitur cōmuniter per vnā copula-
sitionū pri tiuam, cuius prima pars est præiacens, id est, eadem propositio de
mi ordīs. pto signo exclusiuo, secunda vero est vna propositio vniuersa-

Nota.

lis negatiua, cuius subiectū est terminus infinitus, prædicatū ve-
ro terminus finitus sed negatus: vt, tantū Deus est Deus, sic ex-
ponitur, Deus est Deus, & nihil nō Deus est de⁹, id est, oē non De⁹
nō est De⁹. Dixi cōiter quia scdm Paulū Scriptorē, Ois proposi-
tio exclusiua affirmatiua, pōt exponi per vnā cathegoricā tm̄:
vt, tantū Deus est Deus, sic exponitur, nullū non Deus est Deus.

Expō scdi ¶ Propositio vero secundi ordinis, in qua ponitur negatio ad
ordinis. copulam tantum, exponitur per vnā copulatiuā, cuius prima
pars est præiacens illius exclusiue, secunda vero est vniuersalis
affirmatiua, cuius subiectum est terminus infinitus: vt, tantū De-
us non est Deus, sic exponitur, Deus non est Deus, & omne non
Deus est deus.

Expō ppo ¶ Propositio vero tertij ordinis, in qua ponitur negatio in prin-
cipio, ppo nū. iiij. or cipiō, ppositionis, exponitur per contradictorias disiunctiue, expo-
nentium exclusiue primi ordinis: vt, Nō tantum Deus est deus
sic exponitur, Nullus Deus est Deus: vel aliquid nō De⁹ est De⁹.

Exposito ¶ Propositio quarti ordinis exponitur per propositiones cōtra-
pposi. iiij. dictorias exponentium exclusiue, secundi ordinis: vt, Non tantū
ordinis. Deus non est Deus, sic exponitur, Omnis Deus est Deus, vel ali-
quid non Deus non est Deus.

Ad. ij. dub ¶ Ad secundum dubium. Rñdetur, q̄ extrema propositionum ex-
clusiuarum supponūt secundum exigētiam signorum in eis posi-
torum, aliquando discretè, aliquando determinatè, aliquando

confusé tantum, aliquando confusé & distributiue. Exemplū primi, Tantum iste Deus est pater indiuiuis, vbi tā ly Deus, quā ly pater supponunt discreté, ly Deus ratione, p nōminis, ly pater, quia vnus solus est indiuiuis, & singularis. Exemplum secundi, Tantum. b. Deus est. b. sapientia, tenendo q ly tantum impediatur per ly. b. ad standum determinaté, & non confusé. Exemplum tertij, Tātum Omnis homo est animal, tam ly homo, quā ly animal, distribuitur. Exemplum quarti, Tantum homo est, a, homo, tenendo q ly, a, impediatur ly tantum, ne distribuat prædicatum, quod forté non admittetur, sed dico, q exemplā nō dantur vt ita sit, sed vt per ea veritatem addiscamus.

¶ Quoad tertium ponuntur quedam regulæ.

¶ Prima regula. Ab exponibili ad eius exponentes, & e cōtra: valet consequentia. Exemplum primi, Tantum Pater est generans ergo Pater est generans, & nihil non Pater est generans. Iterum Pater est generans, & nihil non Pater est generans, ergo tantum Pater est generans. Exemplificet pius lector in alijs ordinibus.

¶ Secunda regula. Ab exponente disiunctiua, ad suam exponibilem valet consequentia, & etiam a parte ipsius exponentis ad totā exponibilem, quemadmodum a parte disiunctiue ad totam disiunctiuam est bona consequentia, & non e cōtra. Exemplum primi Nullus Pater est generans, vel aliquid non pater est generans, ergo non tantum Pater est generans. Exemplum secundi, Nullus Pater est generans, ergo nō tantū Pater est generans. Itē aliquid non Pater est generans, ergo non tantum Pater est generans.

¶ Tertia regula. A parte copulatiue exponentis, ad totam exclusiuam non valet consequentia, quemadmodū a parte copulatiue ad totam copulatiuam non tenet. Exemplū, Pater non est essentia diuina, ergo rātū Pater non est essentia diuina. Item, Omnis non Pater est essentia diuina, ergo tantum Pater non est essentia diuina. Sequela est nulla, saltem ratione forme arguendi, potest tamen esse bona, gratia materie, vel quia antecedeus est impossibile, & consequens necessarium.

¶ Quarta regula. Ex duabus exclusiuis inferitur formaliter exclusiua: vt, Tantum Logicus est disputans, & tantum Artista est logicus, ergo tantum Artista est disputans.

¶ Quinta regula. Ex maiore exclusiua, & minore non exclusiua v. regula.

prædicato distributo, sequitur formaliter conclusum: vt, Tātum Artista est disputans: & omnis Logicus est Artista, ergo omnis Logicus est disputans.

vj. regul. ¶ Sexta regula. Ex maiore vniuersali non exclusiua, & minore exclusiua, sequitur conclusio nō exclusiua: vt, Omnis Logicus est disputans, & tantū Artista est Logicus, ergo Artista est disputans.

Ali' mod' arguēdi. ¶ Est alius modus arguendi in his propositionibus, qui vocatur conuersio, vel potius cōsequutio vnius ex alio, pro qua ponuntur regulæ.

Prima re ¶ Prima regula. Propositio exclusiua, in qua non ponitur negatio, conuertitur in vniuersalem affirmatiuam de terminis transpositis, remota dictione exclusiua: vt, Tantum Deus est Deus, ergo omnis Deus est Deus, Tantum animal est homo, ergo omnis homo est animal.

Seda reg. ¶ Secunda regula. Propositio negatiua in qua ponitur negatio ad copulam solum, cōuertitur in vniuersalem affirmatiuam de terminis transpositis, cuius subiectum est terminus infinitus: vt, Tantum substantia non est accidens, ergo omne non accidens est substantia.

iii. regula ¶ Tertia regula. Propositio exclusiua in qua ponitur negatio solum ad dictionem, conuertitur in particularem negatiuam, mutando terminos finitos in infinitos: vt, Non tantum animal est homo, ergo non homo non est non animal.

iiij. regu. ¶ Quarta regula. Propositio in qua ponuntur duæ negationes ad dictionem (videlicet) & ad copulam, conuertitur in propositionem exclusiuam in qua ponuntur duæ negationes: vt, Non tantum asinus non est lapis, ergo non tantum lapis non est asinus. Et isti modi arguēdi, nō sūt vniuersaliter cōsequētiæ formales.

pars argu

¶ Contra predictam materiam.

Primū argumētū.

Arguitur primo sic, contra primum modum exponendi propositiones exclusiuas. Solus Deus qui est Pī est de', ergo solus pāter ē Deus, autecedens patet, quia solus De' qui est pī est trinitas, ergo añs verum. Sed sequela probatur per simile, quia bene sequit' solū animal quod est hō currit, ergo sol' hō currit.

¶ Secūdo arguitur sic. Solus Deus ē Pr, ergo sol^{us} Pr ē Deus. Cōse
quētia est bona per cōuersionē simplicē, & antecedens pbat^{ur} p
exponētes. Sic. n. exponitur, Deus est pr, & nullus nō deus est pr. ij. argu.

¶ Tertio arguitur sic. Sollus De^{us} est Deus, ergo omnis De^{us} est de^{us}. iij. argu.
vltra Oīs De^{us} est deus, ergo pr est De^{us}. Vltra, Si solus De^{us} est de^{us}
ergo null^{us} nō Deus est De^{us}, nec aliq^{ui}s nō Pr est De^{us}, q^{uia} pr nō ē nō
De^{us}, sed de^{us}. Et vltra, Si nō aliq^{ui}s nō Pr ē de^{us}, ergo sol^{us} de^{us} Pr ē de^{us}

¶ Quarto arguitur sic. Ab exponētib^{us} ad exponibilem nō est bo
na cōsequētia, ergo dicta nulla. Non. n. sequitur, homo est ho
mines, & nihil non homo est homines, ergo tantum homo est
homines. Maior est vera, tenendo q^{uod} quelibet pars homiⁿis est hō
sed exclusiua videtur falsa. Patet per exponentes, homo est homi
nes, & nihil non hō est homines. Secunda Exponens est falsa, cū
sua cōtradiCTORIA sit vera, putā, aliquid quod est hō est homines. iij. argu.

¶ Confirmatur. Tm̄ falsum est ppositio exclusiua, sic exponitur
Falsum est propō exclusiua, & nihil nō falsum est propō exclusi
ua, quē propō est falsa, in casu, quod aliqua propositio vera sit ex
clusiua: vt, tm̄ animal est homo, sed añs in casu pōt esse verū: vt,
videtur, posito q^{uod} sola propositio falsa sit exclusiua.

¶ Quinto arguitur sic. Cōsequentia qua arguitur ā termino stā
te confusē tantum, ad ipsum stantem determinatē est mala, sed in
his exponentibus, & exponibilibus contingit talis defectus, er
go sequitur quōd non est congruus modus arguendi, ab exclusi
ua ad suas exponētes: vt, tm̄ animal est hō, ergo aīal ē hō, ly aīal
in exclusiua supponebat cōfusē tm̄, & in exponēte determinatē. v. argu.

¶ Confirmatur. Tantū homo oīs homo est, quē videtur vera, Confirma
ergo homo omnis homo est, quē manifestē est falsa.

¶ Sexto arguitur sic. Tātum animal est homo, ergo tantum ani
mal est. Tenet em̄ consequentia, de tertio adiacente, ad propo
sitionem de secūdo, vnde bene seqtur, Sortes est alb^{us}, ergo Sortes est
vj. argu.

¶ Confirmatur. Tantum Deus est sūmum bonum, ergo De^{us} est. Cōfirma.

¶ Vltimo arguitur sic. Querendo de veritate istius, suarunq^{ue} ex
ponentium. Et sit casus, quōd nomen vnusfcenicis sit. a. item q^{uod}
inter generationem, & corruptionem vnusfcenicis, & alterius
sit tempus medium, tunc sic. Tantū. a. fcenix erit fcenix. viij. argu.

¶ Probatur sic falsitas eius, Omne quod erit fcenix est vel erit. a.
sed cōsequēs est falsū, posito q^{uod} a. fcenix generetur ī tēpore anti
K iij

Ad. i. argu. christi, & infinite aues isti generis, pcesserit fcenicē ergo intentū
 ¶ Ad primum respōdetur, q est duplex responsio, realis & logica
 lis. Quoad primam dicitur quod illa propositio habet duplicem
 sēsum: scilicet compositum & diuisum. Cōpositus sensus est, so
 lus pater est deus, & sic est falsa. Diuisus est, solus De⁹ est pater, &
 pater est Deus, in qua ly Deus stat p patre tm. Et in illa sol⁹ De⁹
 est pater, stat pro Deo in cōmuni. Item in creaturis nihil vnum,
 est realiter in pluribus reb⁹, sed indiuisis sic. Ideo similis cōsequē
 tia valet in creaturis, & nō in deo. Prima pars patet, Solus hō q
 ē Sortes currit, ergo solus Sortes currit. Secūda patet. Solus deus
 qui est pater creat, ergo solus pater creat. Vnde añs est verum &
 consequens est hæreticum, quia añs supponit pro Deo cōmuni
 Patri, Fillio, & Spiritui scto, cui cōpetit creare, & cōsequēs falsū
 vt patet per exponentes eius: videlicet Pater creat & nullus nō
 pater creat quē est falsa, cum Filius & Spiritus sanctus sint nō
 pater, & tamen creatio competit eis, sicut & patri.

¶ Item, consequētia est nulla. Quia arguitur ab inferiori ad supe
 rius negatiue. Vnde nō sequitur, Solus hō est, ergo solū animal
 est: nec sequitur, solus pater, ergo solus Deus.

Ad. ii. ar. ¶ Ad secundum argumentum respondetur negando consequen
 tiam, & ad probationē dico, q propositio exclusiua nō conueriti
 tur simpliciter, nec pprie, & talis nō dicitur cōuersio, sed cōsequutio.
 ¶ Itē arguitur ā termino stāte cōfusē tm, ad ipsum stantē cōfusē
 & distributiue. Vnde ly Deus, incōuersa stat cōfusē tm, & incon
 uertēte cōfusē & distributiue, ita in ista, solus p est Deus cuius
 sensus est, solus p est ois Deus. Ex qua sequitur ista. Omnis Deus
 est pater, quē est falsa, si sit distributio cōpleta, & perfecta.

Ad. iij. ar. ¶ Ad tertium respondetur concedendo totum, vsquē illam par
 ticulam. Nullus non Deus est Deus, ergo nec aliquis nō pater est
 De⁹. Et si arguas, bene sequitur, alius ā Deo, ergo ali⁹ ā patre, cō
 cedo istam cōsequētiā. Optime. n. sequitur, Alius ā Deo, ergo
 alius ā patre, quia ly alius includit distributionem p omni sup
 posito, sed ly nullus nō Deus est affirmatio, ex qua non sequitur
 negatio, putā, nec aliquis non pater est Deus.

Ad. iij. ar. ¶ Ad quartū respōdet dupliciter, primo negādo illā, hō est hoies
 & sic non ē incōueniens ex falso sequi falsū: scdō posset rñderi, q
 illa ē vera, sed scda exponēs nō rectē datur: tenēdo em qd partes
 hois sunt hō, sic exponitur hac, Tm hō est hoies, hō est hoies,

& nihil non hō, & nulla entia nō hō, sunt homo: & hæc est vera.

¶ Ad confirmationem dī q, inodus exponēdi harum exclusiua- Ad cōfir.
rum est propositionum non se falsificantium sicut illa.

¶ Ad quintū rñtur. Aliqñ consequētia, qua arguitur ā tñō stāte Ad.v.ar.
confusē tñ, ad ipm stantē determinatē ē bona cōsequētia: vt patet
in his exēplis, Oīs hō est aīal, ergo iste hō est aīal, ly aīal in añti
supponebat cōfusē tñ, & in cōsequēti, determinatē. Itē, Oīs hō
est aīal, ergo aliquod aīal est hō, est bona cōsequētia & formalis
& tñ arguitur ā tñō stāte cōfusē tñ, ad ipm stāte determinatē.

¶ Ad cōfirmationē respondetur, q, illatio ē mala: videlicet ista, tñ Ad cōfir.
hō oīs hō est, ergo hō est oīs hō, cū ly hō existens ā parte prædi
cati supponebat determinatē in añti, & in cōsequēti cōfusē, & di
stributiue. Scdm patet, sed primi reddit rō. Quia ly tñ, & ly oīs
lata suply hō se ipediūt, & sic supponebat determinatē, vt dictū ē.

¶ Ad sextū rñtur, q, illa pōt capi in sensu disiuncto, vel disiunctiuo. Ad.vj.ar.
Si primo, ē mixte q̄litas de quib⁹ nullus ē modus spēalis eas ex
ponēdi. Si scdo similr, nō hñ modus spēalis exponēdi disiunctiuas, p
pōnes, sed quelibet pars p se pōt exponi p aliquē pdictorū modorū
attēdēdo vbi nā ponatur negatio, vel ad copulā, vel ad dictionē.

¶ Ad septimū rñtur, q, cōsequētia q̄ fit ā propōne de tertio ad dicēte Ad.vij.ar.
te, ad propōnē de scdo, aliqñ est bona, aliqñ mala: est nēpe bona i
propōnibus cōtingētibus: vt Sortes ē albus, ergo Sortes est. Tñ
hō est currens, ergo hō est. Est aut mala, qñ añs est necessariū, et
cōsequēs cōtingēs: vt, Ad ā ē aīal, ergo Ad ā ē, Añchrisť ē substā
tia, ergo añchrisť ē. Et ad illā probationē, tñ De⁹ ē sūmū bonū
ergo Deus est, respōdeo q, cōsequētia illa ē bona, quia tā añs, quā
cōns sunt propōnes necessarię. De prima notū est, de secunda aut
dicitur, q, existētia Dei, est de essentia Dei, vnde ista Deus est, est
necessaria, sicut & illa, Deus est summū bonum.

¶ Ad ultimū rñtur. Tñ. a. scenix erit scenix. q, talis propō in casu Ad.viij.
dato erit falsa, patet p suas exponētes, Tñ. a. scenix erit scenix. Sic argumē.
enī exponitur, A. scenix erit scenix, & nihil nō. a. scenix erit scenix,
secūda exponens est falsa cū sua cōtradiCTORIA sit vera.

¶ Pro declaratione tñ materię ponūtur aliq̄ dubia. Dibia.

Primo queritur an ista sit vera, solus deus, qui est p̄ est De⁹, Prim du.
ad quod respōdetur, qd ista propō habet sensū cōpositū, & ē.

solus deus qui est pater est Deus, idest, solus pater est Deus, cuius falsitas patet dupliciter. Primo per exponentes sic. Pater est Deus & nullus non pater est deus, quæ est falsa, Secundo pater per cōuertentem, solus pater est Deus, ergo omnis Deus est pater, & filius ē Deus, ergo filius est pater. Secundo potest capi illa propositio in sensu diuiso, qui talis est: Solus Deus qui est pater est Deus, ergo solus Deus est pater, & solus Deus est Deus, & ambæ sunt veræ in sensu diuisionis.

iij. dubiū. ¶ Secundo quæritur de veritate istius. Trinitas est solus Deus. Ad quod respōdetur, quod est vera, & sensus est, Trinitas ē Deus & non plures Dñi, vt si Dicam, video solum Petrum, idest video Petrum & non alium, si tamen exponitur gratia alietatis est falsa propositio: vt patet per exponentes.

iiij. dubiū. ¶ Tertio quæritur, quid denotet ly solus, quando ponitur post copulam? Ad quod respōdetur (secundum doctorem deuotum) quod licet sequatur copulam quoad esse præcedit tamen quoad virtutē, tamē dicitur quod impropriè additur prædicato: vnde ista nō est ita ppria, Trinitas est solus Deus, sicut ista, Trinitas est vnus solus Deus.

iiij. dubiū. ¶ Quarto dubitatur, an solitudo sit admittenda in diuinis. Ad quod respondetur, quod non: quod probatur. Primo, Vbi cūq; stat pluralitas personarum in eadem natura numero, ibi non est solitudo, sed in diuinis est de necessitate pluralitas personarum, ergo ibi non est admittenda solitudo quoad numerum personarum, sed bene vnitatem Dei.

¶ Secundo. Vbi est summa felicitas, ibi est pluralitas, patet duplici auctoritate. Prima Hylar ij, hñ a magro, in secūdo, distinctione secunda. A nobis nec solitarius, nequē diuersus Deus est confitendus. Secunda probatur auctoritate Ioānis de Pecano, fratris ordinis Minorum, in officio trinitatis, quod ipse cōposuit, vbi ait, Non est perfecta consolatio solitario. Quā propter Augustinus sexto de Trinitate inquit, Trinitatē dicimus solum Deum, & res quibus fruendum est sunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus.

v. dubiū. ¶ Quinto dubitatur, quid significet dictio exclusiua, ad quod respondetur per propositiones.

i. propō. ¶ Prima propositio. Dictio exclusiua, putā, ly solus, aliquādo solum denotat non societatem, sed solitudinem: vt solus Sortes

currit, idest Sortes nō sociatus currit, vnde casu, q̄ solus Sortes currat, & plures asini currāt, illa est vera, Solus Sortes currit, cū ly solus in casu, nō excludat nisi societate hominis.

¶ Secūda propō. Dictio exclusiua determinat aliquñ terminū cui ij. propō.
additur in se, & nō in ordine ad aliū: vt, Solus Sortes est albus. i. existēs solus Sortes ē albus, quia nullus alius est Sortes nisi ipse.

¶ Tertia pp. Dō dictio exclusiua determinat vnū i ordine ad aliū iij. propō.
tīm, & tūc significat, q̄ prædicatū inest solū illi subiecto, & sic illa est falsa, Solus Sortes est albus, quia albedo alijs ā Sorte iest. Vnde aliqui dicūt, q̄ dictio exclusiua denotat, q̄ subiectū, & prædicatū sunt inuicē sibi adæquata, ita q̄ vnū non excedit alterū, & addita subiecto respectu prædicati, excludit omne illud ab illo prædicato, de quo subiectū non prædicatur in recto: vt, solus hō est risibilis, sensus est, q̄ nihil est risibile nisi de quo prædicatur hō, ex quo sequitur: q̄ cū vnū relatiuū non dicatur de alio, in recto excluditur: vt, Solus p̄r est albus, ergo filius nō est albus.

¶ Sexto dubitatur. An propōnes expōibiles sint hypotheticę, vel vi. dubiū.
categoricę, & arguitur q̄ sint hypotheticę. Acqui polēt hypotheticis, & exponūtur per hypotheticas, ergo sunt hypotheticę. Respōdetur ponendo aliquas propositiones.

¶ Prima ppō. Propō dici ē quialere alteri duplici. Vno modo i. propōsi.
do i significādo. Alio modo i cōsequēdo: & i veritate, & falsitate

¶ Secūda propō. Ille propōnes dicūtur æquialere in significā- ij. propo,
do, quę sunt synonymę, & sic se habētes, q̄ subordinātur vni mē tali ppōni, vel plurib⁹ mētalib⁹ synonymis: vt, hę duę vocales, hō currit, & hō currit, subordinātur huic mentali, hō currit, vel his duab⁹ mētalib⁹ iynonymis, Hō currit, & hō currit. Similiter Marc⁹ currit, & Tullius currit, vocales seu scriptę, subordinātur vni mētali. s. Marc⁹ currit, vel saltē duab⁹ mētalibus synonymis.

¶ Tertia propō. Ille propōnes dicūtur æquialere in cōsequēdo, iij. propo
& in veritate, & falsitate, quā vna infertur ex alia, & hoc dupliciter, vel i cōsequētia mālī, vel i cōsequētia formali. Exēplū primi hō est animal, ergo oīs hō est aīal, quę est cōsequētia mālī. Exēplū secūdi. Oīs hō est animal, ergo animal est hō, Nulla virt⁹ est viciū, ergo nullū viciū est virtus. Et isto modo æquialent propōnes æquipolētes, secundū regulas æquipolētiarū, sed non primo modo, putā in significādo: quia captis his duabus propōni

bus, Nō quilibet homo currit, & aliquis hō currit, non subordi-
nantur eidē mentali: propter diuersa signa in eis posita.

iii. propō

Exponibi

les sūt ca-

thegori.

¶ Quarta propō respōsiua. Propōnes exponibiles sunt cathego-
ricę. Probatur, qā aliās, nō haberemus aliquā exclusiuā. l. exponi-

bilē mētalē: & sic, si nō ēet mētalīs expōibilis, neq; vocalis. l. scripta

¶ Secūdo probatur sic. Si propōnes expo nibiles nō essent cathe-
goricę, mētalīs expōibilis, q̄ correspondet propōni copulatiuę, nō
exponeretur p mētalē correspōdētē exclusiuē, qā ēet eadē mētalīs.

¶ Sic probatur. Si propō exponibilis nō esset categorica, copu-
latiua vocalis nō exponeret exclusiuā vocalē, probatur, quia mē-
talīs clarior nō exponit mentalē obscuriorē, sed hoc est inconue-
niens, ergo cōcluditur q̄ propōnes exponibiles sunt categori-
cę non hypotheticę. Et ad probationē in contrariū, æquivalent
hypotheticis, ergo sunt hypotheticę: distinguo añs: quia vel æq-
ualent in ueritate, & falsitate, & in inferēdo, & sic cōcesso añti, ne-
go sequelā, vel dicis q̄ æquivalent in significādo: & sic nego an-
tecedens, Et si arguas, de æquivalentibus idē est iudiciū, ergo si ex-
ponibiles æquivalent hypotheticis, ergo sunt hypotheticę. Res-
pondeo, q̄ de æquivalentibus in inferēdo idē est iudiciū quō ad ve-
ritatē & falsitatē, sed non quō ad alias proprietates logicas, vi-
delicet, esse hypotheticas, vel categoricas. Si tñ essent æquiva-
lentes in significādo, diceretur, si exponētes sunt hypotheticę, &
exponibiles, Cōcluditur, ergo, quia propōnes exponibiles sūt ca-
thegoricę, & nō hypotheticę, licet exponētes sint hypotheticę

¶ Sed ne multa quidē utilia, necessariaq; itacta relinquātur, ite-
rū contra iā dicta in hac materia multiplī arguitur & primo sic.

Primū ar.

¶ Modus exponēdi primi ordinis est insufficiens, ergo minus
bñ assignatus. Probatur sic. Ex vero sequitur falsū ex tali modo
exponēdi propōnes, ergo añs verū, quod sic probo. Tñ Deus est
ergo De⁹ est, & nihil non De⁹ est. Itē tñ Deus ē, ergo omne exi-
stens, vel oē ens est Deus. Fortē respondebis, quia añs est falsum,
putā i sta, Tñ Deus est, sed probo illud esse verū. Bene sequitur,
Deus est, ergo tñ Deus est, sicut bene sequitur, Hō est albus, ergo
Hō est. Solus Deus habet verū esse, ergo tñ Deus est, analogum
em̄ stāt pro famosiori significato, sed q̄ soli Deo competat esse,
patet, inquit em̄ Deus ad Moisen, Qui est missit me ad vos.

¶ argumē

¶ Secūdo arguitur sic. Tñ albiū est, hęc propō in casu est vera, sed

ex illa sequitur non tantum album esse, ergo duæ contradictoriae veræ: añs reliquo manifestum, sed sequelam probo, tantum albū est, & sic de primo ad vltimū, tantum album est, ergo non tantum album est.

¶ Tercio arguitur sic. Tantum domus est, ergo nullus paries est iij. argu. neque fundamentum, ergo non tñ domus est. Sequelam probo, nullum fundamentum est, nec paries, ergo neque domus, ergo de primo ad vltimum, tantum domus, ergo non tantum dom⁹ est.

¶ Arguitur quarto sic. Tantum homo est, ergo nec anima est, neque corpus humanum. Ultra, nec anima, nec corpus humanū est iij. argu. ergo non tantum homo est, & sic potest argumentum formari de his sequētib⁹, putā, tñ p̄r est, ergo nullus filius est, ad quā sequitur patrem non esse, similiter tantum charitas est. Tantum omnis hō currit, ex qb⁹ ppōnib⁹ apparet q̄ mod⁹ exponēdi ē i sufficiens, post qm ex vero sequitur falsū, rñdē t̄ primo ad primū, & sic cōsequēter.

¶ Respondetur, distinguendo añs, Quia vel. Ens inclusum in illa Ad. j. arg. copula est, capitur vt est cōmune deo, & creaturæ & sic nego illā tantum Deus est. Vel capitur, secūdo modo pro illo quod ē ens Ens q̄druplicit̄ pōt capi. participatiue quemadmodum est quælibet creatura, præterita, præsens, futura & possibilis, & sic similī est falsa: Videlicet, illa tantum Deus est. Vel tertio modo capitur ens, vt tantum valet sicut existens, & sic similiter est falsa illa propositio. Vel q̄rto modo capitur ens pro ente necessario, et absoluto, quod quidē ens prædicatur de solo deo & sic illa propō est vera, Tunc ad formā argumenti datur respōsio logica, concedendo consequentiā, sed sicut exponentes sunt falsæ, & cōuertens cōsimiliter, capiēdo ens primo, & secūdo, & tertio modis, ita & añs. Et sic nullū est incōueniens ex falso sequi falsum. Si tñ Ens capiatur quarto modo, illæ nō sunt suæ exponētes, nec illa cōuertens, sed sic exponitur Tñ Deus est, ergo Deus est ens, & nihil i.ō Deus est ens necessariū, & absolutū per essentiā, & à se, & sua cōuertens est ista, omne ens necessariū absolutum, & à se est Deus.

¶ Ad secūdū argumētū. Respōdetur negādo añs. Hæc. ii. propō Ad. ij. az. tñ albū est, est propō impossibilis: vt bene probat argumentū, importat. n. albū significatū materiale videlicet, Sortē, vel lapidē, & formale, scilicet, albedinē, & ex illa ppōne tñ albū ē, si sumatur propriēly tñ, sequuntur he propōnes, ergo albedo non est, vel

melius, nulla albedo est, & nulla res habens albedinem est. Si tamē ly tantum sūmatur improprie, potest illa propositio cōcedi, in casu q̄ nullū subiectū sit qualificatum alia qualitate. Et tunc sensus erit, album est, & nihil est alia qualitate qualificatum.

Ad. iij. ar. ¶ Ad tertium respondetur eodem modo, q̄ si ly tñ capiatur proprie, propositio illa est impossibilis: vt, bene probat argumentū, si tñ capiatur improprie, sensus erit, Dom⁹ est, & nullū aliud artificiatū est, cum ly domus importet ens artificiatum.

Ad. iij. ar. ¶ Ad quartum respondetur per propositiones quarum prima ē. **1. propositi** ¶ Si teneatur q̄ homo sit tertia entitas distincta ā suis partibus essentialibus, sine quibus tñ cōiunctus esse non potest, illa propō est impossibilis, scilicet tñ homo est, vt bene probat illatio.

ij. propo. ¶ Secūda propositio. Si teneatur q̄ homo nihil aliud est, nisi suae partes cōiuncte, tunc negatur consequentia, Tantum homo est ergo nec anima, nec corpus. Immo dico q̄ sequitur oppositum, tñ homo est, ergo corpus, & anima sunt simul iuncte.

¶ Ad illam, Tñ pater est, respōdetur, q̄ si ly tñ determinet ly p̄ non in ordine ad suum correlatiuū, conceditur, quia sensus est, aliquid quod est pater, & nō est non pater est. Si tñ ly tñ determinet ly pater, in ordine ad alium terminū, putā, ad suū correlatiuū, tunc illa est impossibilis. tñ p̄ est: quia bene sequitur tñ p̄ est, ergo nullus filius est. Ultra, nullus filius est, ergo nullus p̄ ē, ergo de primo ad vltimū, tñ pater ē, ergo null⁹ p̄ est. Ratio ē potissima secundū Scotū, quia relatiuū depēdet essentialiter ā suo fundamēto, & ā suo t̄ro. Exemplū, paternitas fundatur in eo q̄ ē p̄, & terminatur ad rē, vel animal q̄ est filius, ex quo infertur, q̄ filiatio & paternitas sunt in filio: filiatio fundamentaliter, & paternitas terminatiue: sequitur etiā q̄ paternitas, & filiatio sunt i p̄e, paternitas fundamentaliter, & filiatio terminatiue. Et si quis arguat paternitas est in filio, ergo filius dicetur pater, similiter filiatio est in p̄e, ergo p̄ vocabitur filius. Respōdetur, q̄ ad hoc q̄ relatio denominet, requiritur q̄ sit fundamētaliter in suo subiecto, vel fundamēto, & non sufficit esse terminatiue.

¶ Et ad illud, Tñ charitas ē, respōdetur, q̄ si ly tñ capiatur pprie exclusiue, illa propō est impossibilis, Quia bene sequitur, tñ charitas ē, ergo nullus grad⁹ charitatis ē, nisi dicatur q̄ qlibet grad⁹ ēt minim⁹, ē charitas. Sed si ponat q̄ charitas sit duorū graduū,

vel quatuor, tunc illa propositio est impossibilis, & ex illa sequitur qd nulla charitas est, Si autē ly tm̄ capiatur imppriē tūc sensus est, Charitas ē, & nulla alia q̄litas (saltem spūalis, vel infusa) ē

¶ Et ad illud, Tātum omnis homo currit, Respōdetur qd si ly tm̄ capiatur propriē, illa propositio ē impossibilis, patet per exponētes, tm̄ omnis hō currit, ergo omnis hō currit, & nihil nō omnis homo currit, Sed homo est non omnis homo, & iste homo est nō omnis homo, & sic de alijs, ergo de primo ad vltimū, Tm̄ omnis homo currit, ergo nō tantum non omnis homo currit.

¶ Dubitatur qualiter exponēdæ sunt istæ propositiones, Tm̄ de **Dubia.**
cem sunt prædicamenta. Tantum decem sunt præcepta diuina. Tantū sunt duodecim apostoli dei. Tm̄ verū & falsum opponuntur. Tātum Sortes vel Plato est albus, in casu qd solus Plato sit albus. Sola necessaria necessario sunt vera. Solum genitium præcedit sol' nominatiu'. Solis tribus, sola duo sunt pauciora. Possibile est Sortem solum videre omnem hominem non videntem se. Ad solum Sortem currere, Sequitur hominem currere.

¶ Ad primā Respondetur ponendo talem regulam. Omnis p- **Dubiorū**
positio, in qua ponitur tr̄s numeralis, pōt exponi gr̄a alietatis, **Solutio.**
vel gr̄a pluralitatis. De modo exponendi gr̄a alietatis patet in superiorib': sed gr̄a pluralitatis exponitur p̄ duas exponētes, q̄rū prima pars est præiacēs, & secūda ē vniuersalis negatiua, in qua negātur plura. Exēplū, Tm̄ decē sūt prædicamēta, Decē sūt prædicamenta, & non plura quā decē sunt prædicamenta, & conformiter dicendum de alijs modis in quibus ponūtur negationes,

¶ Ad illā, Tm̄ duodeci sūt apostoli dei, dico qd potest expōi gr̄a pluralitatis, et sic est vera, duodecim sunt apostoli dei, & nō plures quam duodecim sunt apostoli dei. Si tamē exponatur gratia alietatis est falsa, vt patet intuenti. Hec tamen, Tm̄ cēs apostoli dei sunt duodecim, est distinguenda, quia ly Omnes, potest capi collectiue, & distributiue.

¶ Ad illam, Tantum verum & falsum opponuntur, Respōdetur per distinctionem: quia vel fit exclusio circa totum copulatum, & sic est falsa. Patet per exponētes, Verum & falsum sunt opposita, & nulla alia a vero & falso sūt opposita. Si autē fiat exclusio circa primam partem tantum, tunc propositio est vera, & sensus est tantum verum est aliquid quod opponitur falso.

✠ De exceptiuis. ✠

¶ Ad illam, Tantum Sortes vel Plato est albus &c. Respondetur per distinctionem, posito casu illo. Si fiat exclusio circa totū dis-
iunctum, propositio est vera, & sensus est, Sortes, vel Plato est al-
bus, & nulla res quæ non est Sortes, vel Plato est alba, Si autē fiat
exclusio circa primam partem disiuncti, tunc propositio est fal-
sa, patet, Per sensum ei⁹ qui talis est, Sortes est aliquid quod, vel
Plato est album, & ly album, denotatur verificari de ly Ali-
quid quod, & non de ly Plato quod est cōtra casum, quia ly Qd
refert, ly Quid, & non ly Plato.

¶ Ad illam Solum genitiuū præcedit solus nominatiu⁹: dī q po-
test exponi, vel per primam determinationem, vel per secundā.
Si per primam sic exponunt. Genitiuum, solus præcedit nomi-
natiuus, & nullam rem quæ non est genitiuus præcedit solus
nominatiuus. Si vero exponatur per ly solus in recto: sic exponi-
tur, nominatiu⁹ casus solus præcedit genitiuum, & nulla res quæ non
est nominatiuus casus præcedit solum genitiuum, prima expo-
nentium est falsa.

¶ Ad illam propositionem, Soli tribus sola duo sunt pauciora,
respondetur q potest exponi, vel per primam particulam exclu-
siuam, vel per secundam. Si per primam, est vera illa propositio,
quia sic exponitur, tribus sola duo sunt pauciora, & nullis alijs
tribus sola duo sunt pauciora. Si vero exponatur per secundam
particulam exclusiuam est falsa, patet per exponentes, quæ sunt
hæ, soli tribus duo sunt pauciora, & nullis alijs a tribus duo sunt
pauciora, ad alias patet solutio intuiti.

De excep-
tiuis.

¶ De exceptiuis, i. de secūda specie exponibilium.

E ppositionū exceptiuarū materia acturi, eo ordi-
ne quo solem⁹ p grediētes q sequūtur enucleabim⁹

¶ Primum quid sit dictio exceptiua.

¶ Secundū quæ sunt dictiones exceptiue, & quomo-
do diferunt inter se.

¶ Tertium quomodo se habeant circa propositionē exceptiuā.

¶ Quartum quot sunt modi exceptiuarum.

¶ Quintum quomodo exponantur. ¶ Sextū est videre qualiter valeat consequentia ab exceptiua, ad suas exponētes, & contra.

¶ Ad primum dicit (Petrus Hispanus) & cūmuniter sequitur cū doctores q̄ dictio exceptiua est, quæ significat exceptionē à toto in q̄ntitate, vel à t̄ro cōmuni, sumpto cū signo vniversalī, vt oīs homo præter Sortē currit, significat enī ratione de ly præter, q̄ cursus dicatur de quolibet homine, excepto Sorte.

¶ Ad scdm. Dictiōes exceptiue sunt, Præter, Præterquā, Nisi, et sic de similib⁹ significatibus aliquā exceptionē. Et ad scdm partē scdi dubij, respōdetur cōmuniter, q̄ præter, et præterquā ponunt

tā in propōnibus affirmatiuis quā negatiuis: vt, oīs hō præter Sortē currit, nō oīs hō præter Sortē currit. Sed ly nisi solū ponit in propōnib⁹ negatiuis, vt, Null⁹ hō legit Parisi⁹ nisi ipse sit asin⁹.

¶ Itē. Præter aliquādo capitur disiunctiue, vt, decē præter quinq; sunt quinq; aliqñ capitur subtractiue, & negatiue, vt octo præter tria sunt quinq;. Exēplū de negatiue, Sortes currit præter Platōnē, idest sine Platōne: aliqñ capitur additiue, & valet t̄m sicut, cū vt, Sortes soluit hospiti cenā præter expēsas, idest cū expēsis, & his modis non capitur hic præter, nec præterquā.

¶ Vltimo modo capitur exceptiue, vt dicit exceptionē prædicati principalis à t̄ro excepto, vt, Omne animal præter hominē est irrationale, idest omne animal quod non est hō est irrationale.

¶ Nota similr q̄ Nisi, est cōpositū de ly nō, & si, & nō nūquā capitur cōsequutiue, & tūc ē talis nature, q̄ licet in eo includatur negatio nō cadit in t̄m immediatē sequentē capacē distributionis, sed in t̄m sequentē copulā, in qua ponitur ly Nisi: vt, Nisi hō esset animal, nō esset sensitiuus, in hac propōne, Nō, inclusum in ly si, nō cadit supra ly hō, sed supra ly animal, & est vera propō. Sed ista est falsa, nisi homo animal esset, homo nō esset sensitiu⁹. Itē nullū animal nisi Gallus, est liber. Itē nullus hō legit Parisius nisi ipse sit asinus: idest, si nullus est asinus nullus legit Parisius, similiter nullus homo nisi Sortes currit, idest, si Sortes non currit, nullus hō currit. Vel sic, Nullus hō præter Sortem currit.

¶ Alio modo capitur ly nisi exceptiue, & tunc facit propositionē exceptiuam, sicut statim patebit.

¶ Respondetur q̄ dictio exceptiua, se habet circa propositionē tripliciter quemadmodum, & exclusiua.

Ad primū
t̄s excep-
tiu⁹ quid.

Ad. ij. di-
ctio, excep

Differētia
dictio nū
exceptiua.
Nota.

Nota.

Nota.

Ad. ij. q̄-
mō se habet
dict, exce,

De exceptiuis. 2

¶ Primo modo, circa subiectum tñ: vt, Omne animal præter hominem est substantia, idest, omne animal nō homo est substantia. Et tunc ly præter, est pars subiecti, & virtus eius non cadit supra copulam, & potest dici de subiecto excepto.

¶ Secundo modo, dictio potest sumi circa prædicatum tantum, vt, Omnis homo est risibilis præter Sortem, & sic dicitur de prædicato excepto, & similiter ly Præter est pars prædicati.

¶ Tertio modo, potest capi dictio exceptiua exceptiue propriè, & est quando virtus eius cadit supra copulā principale propositionis, & distribuit terminū immediate sequentem: vt, Omne animal præter hominem est brutum, & tunc licet sit pars propositionis, non tamen alicuius, extremi.

Ad. iij. ¶ Ad quartum respondetur, q̄ quatuor sunt modi, vel rotuli propositionū exceptiuarū, licet aliqui ponāt octo modos vel rotulos.

Prim⁹ or- ¶ Primus, in qua nulla ponitur negatio: vt, Omne animal præter hominem est brutum.

ij. ordo. ¶ Secundus, est in qua ponitur negatio in principio totius propositionis: vt, Non omne animal præter hominem est brutum.

ij. ordo. ¶ Tertius, est in qua ponitur negatio ad copulam solum: vt, Omne animal præter hominem non est brutum.

iiij. ordo. ¶ Quartus est, in qua ponuntur duæ negationes, vna in principio alia ad copulam: vt, Non omne animal præter hominem non est brutum. Duo primi contradicunt: Terti⁹, & quart⁹ consimiliter. Primus & tertius contrariantur. Secundus & quartus subcontrariantur.

Alij modi ¶ Alij addunt alios quatuor modos quorum primus est, propositio in qua ponitur negatio ad dictionem exceptiuam: vt, omne animal non præter hominem est brutum.

¶ Secundus vero, & eius contradictorius est, propositio in qua ponitur vna negatio in principio propositionis, & alia ad dictionem exceptiuam, vt non omne animal non præter hominem est brutum.

¶ Tertius est, propositio in qua ponitur vna negatio ad dictionem exceptiuam, & alia ad copulam, vt omne animal non præter hominem non est brutum.

¶ Quartus est, et eius contradictorius) propositio in qua ponuntur tres negationes, vna in principio, alia ad dictionem exceptiuā, alia

alia ad copulam; vt non omne animal non præter hominem non est brutum.

¶ Ad quintum respondetur per propositiones.

¶ Prima propositio. Exceptiua in qua nulla ponitur negatio exponitur per vnā copulatiuā compositā ex tribus cathgoricis, vt Omne animal præter hominem est brutum, prima est præiacens, in qua prædicatum principale dicitur de subiecto mediante ista propositione aliud ab, vel hoc complexo. Quod non est. Vt omne animal aliud ab homine vel quod nō est homo est brutum.

Ad.v.

j. propo.
expo. pri.
miordi.

¶ Secunda propositio est, vna propositio cuius subiectum est terminus exceptus, & prædicatum est subiectum propositionis exceptiue, scilicet ista, Omnis homo est animal.

¶ Tertia est propositio negatiua, in qua prædicatum principale negatur de termino excepto, vt ista, Nullus homo est brutum.

Sic enim exponitur, Omne animal præter hominem est brutum ergo omne animal quod nō est homo, vel aliud ab homine est brutum, & omnis homo est animal, & nullus homo est brutum.

Vel ista (Omnis homo præter sortem currit) sic exponitur. Omnis homo qui nō est Sortes, vel alius à Sorte currit, & Sortes est homo, & Sortes nō currit. Et iterum, Omne animatum præter brutum est risibile, in hunc modum exponitur. Omne animatum quod non est brutum, vel aliud à bruto est risibile, & omne brutum est animatum, & nullum brutum est risibile.

¶ Secundus modus, sed contradictorius istius, exponitur disiunctiue per partes contradicentes partibus prioris expositæ: vt, Nō omne animal præter hominē est brutū, sic. Aliquod animal quod non est homo non est brutum, vel homo nō est animal, vel homo est brutum. Vel sic, Non omne animal præter hominem est irrationale. Aliquod animal aliud ab homine vel quod non est homo est irrationale, & aliquis homo nō est animal, & aliquis homo est irrationalis, & ita in ceteris.

Exposi. se
cundi or.

¶ Tertius modus exponitur per vnā copulatiuā, quarum prima est præiacens, vt omne animal præter hominem non est brutum sic exponitur. Omne animal aliud ab homine non est brutum. Vel sic. Nullum animal non homo est brutum, & omnis homo est animal, & omnis homo est brutum. Et iterum, omne animal

iij. ordin.
expositio.

præter hominem non est irrationale, omne animal quod non est homo non est irrationale, & omnis homo est animal, & omnis homo est irrationalis.

iiij. ordi.
exposi.

¶ Quartus modus, & cōtradictrius huius tertij, exponitur per unam disiunctiuam ex partibus cōtradicentibus, partibus primæ expositæ: vt, Nō omne animal præter hominem non est brutum, sic exponitur. Aliquod animal non homo est brutum vel homo non est animal, vel homo non est brutum. Vel Non omne animal præter hominem non est rationale, sic exponitur. Aliquod animal quod non est homo est irrationale, vel aliquis homo non est animal, vel aliquis homo est irrationalis.

¶ Vnum quodque horum modorum vel rotulorum, suum habet peculiare signum, vel dictionē per quam facillimè potest cognosci quomodo exponatur, cui opponatur, cui repugnet vel cōtradicat.

Dictio, p.
posi. rot.

¶ Pro primo rotulo ponitur ista dictio. Amate, vel ista, Amitto. Per primam vocalem primæ dictionis, denotatur q̄ preiacens, debet esse vniuersalis affirmatiua, & similiter per ly .i. secundū in secundā dictione positum, denotatur q̄ secunda exponens debet esse particularis affirmatiua, & per ly .e. primæ dictionis denotatur q̄ tertia exponens debet esse vniuersalis negatiua & per ly .o. particularis negatiua, & ratio huius diuersitatis secundæ & terciæ exponentis in eodem rotulo est distributio, vel in distributio termini excepti, qui si distribuitur, omnes exponentes sunt vniuersales, si vero nō distribuitur, sola preiacens est vniuersalis, & sic significatur per secundā dictionem nō per primā vt hæc, Omnis homo præter Sortem currit, quæ sic exponitur omnis homo aliū a Sorte currit, & Sortes est homo, & Sortes non currit, hæc significatur per hanc dictionem, Amitto, & nō per illam Amate.

Quare in
eodem ro-
tulo ponit-
ur due di-
ctionis di-
uersæ.

ij. rotuli.

¶ Pro suo contradictrio, qui est secundus modus ponitur hæc dictio. Comodi: vt, non omne animal præter hominem est irrationale, quæquidē ppositio sic exponitur. Aliquod animal quod nō est homo est irrationale, vel aliquis homo nō est animal, vel aliquis homo est irrationalis. Non omne animal præter hominem est brutum. Idest, quoddam animal aliud ab homine nō est brutum, vel homo non est animal, vel homo est brutum.

¶ Tertius modus potest exponi per hanc dictionem Peccata, vt Dictione iij. omne animal preter hominem non est brutum, & omnis homo rotuli. est animal, & omnis homo est brutum. Item, omne quantum preter discretum non copulatur ad terminum communem, & omne discretum est quantum, & omne discretum copulatur ad terminum communem.

¶ Quartus modus habet hanc dictionem Idolos, per quam potest exponi: vt, non omne animal preter hominem non est brutum, sic exponitur aliquod animal, aliud ab homine est brutum, & aliquis homo non est animal, vel aliquis homo non est brutum. Item Non omnis substantia preter asinum non est sensibilis, Aliqua substantia non asinus, vel alia ab asino est sensibilis, & aliquis asinus non est substantia, vel aliquis asinus non est sensibilis. iij. ro. di.

¶ Preterea notandum est, quod vnaqueque harum literarum scilicet. A. Dictionum E. I. O. quae in his quatuor modis ponuntur suum habet significatio rotulo. si cantum. A. nimirum significat vniuersalem affirmatiuam. E. vniuersalem negatiuam. I. particularem affirmatiuam. O. particularem negatiuam. significatio

¶ Sed nota, quod aliqui addunt alios quatuor modos qui a primis non differunt nisi in quantitate exponentium, quarum primus est. Expo. aliorum. iij. modo.

¶ Vbi ponitur negatio ad dictionem exceptiuam: vt, Omne animal non preter hominem est brutum, sic exponitur. Omne animal aliud ab homine non est brutum, vel homo non est animal, vel homo est brutum. Item, Omnis qualitas non preter albedinem est nigredo. sic, Omnis qualitas alia ab albedine, vel non albedo non est nigredo, vel albedo non est qualitas, vel albedo est nigredo. j. modus.

¶ Secundus modus, & contradictorius primus est, in quo ponitur vna negatio in principio propositionis, & alia ad dictionem exceptiuam: vt, Non esse animal non preter hominem est brutum, quae sic exponitur. Quoddam animal quod non est homo est brutum, & omnis homo est animal, & omnis homo non est brutum. Item non omnis substantia non preter animatam est sensibilis, exponitur in hunc modum, Quaedam substantia, quae non est animata est sensibilis, & omne animatum est substantia, & omne animatum non est sensibile. ij. modus.

¶ Tertius modus est, in quo ponitur vna negatio ad dictionem exceptiuam, & alia ad copulam: vt omne animal non preter ho iij. modus

✠ De exceptiuis. ✠

minem non est brutum, quæ sic exponitur, Omne animal quod non est homo est brutum, vel aliquis homo non est animal, vel aliquis homo non est brutum.

iiij. mod. ¶ Quartus modus est, in quo ponitur vna negatio in principio propositionis, alia ad dictionem exceptiuam, alia vero ad copulam: vt, Non omne animal non præter hominem non est brutum quæ sic exponitur, Quoddam animal, quod non est homo non est brutum, & omnis homo est animal, & omnis homo est brutum.

Dictiões
modorū.

¶ Pro his quatuor rotulis ponuntur quatuor dictiones.

¶ Pro primo, ista dictio, Meroris.

¶ Pro secundo suo contradictorio ista dictio, Vitare.

¶ Pro tertio, A modo.

¶ Pro quarto suo contradictorio, dogmata.

Regulæ.

¶ Sequuntur regulæ consequentiales.

i. regula.

Prima. Ab exceptiua ad suas exponentes totales & è contra est bona cōsequētia, vt bene sequitur, Omne animal præter hominē est brutum, ergo omne animal nō homo est brutum, & omnis homo est animal, & null' homo est brutum: & è cōtra, Omne animal nō homo est brutum, & omnis homo est animal, & nullus homo est brutum, ergo omne animal præter hominem est brutum. Et hæc regula teneatur in omnibus modis seu rotulis.

ii. regula.

¶ Secūda regula. Ab exceptiua copulatiuè exposita, ad quālibet partē sui, est bona cōsequētia sed nō è contra. Exemplū primę partis, Animal præter hominē nō est brutum, ergo omne animal aliud ab homine nō est brutum, & sic de alijs partib'. Exēplum secūde partis, Omnis homo est animal, quæ erat secūda exponēs ergo omne animal nō præter hominē est brutum, se q̃la nulla est.

iii. regula.

¶ Tertia regula. Ab exceptiua exponibili disiunctiuè, ad quālibet partē sui seorsum sumptā nō valet cōsequētia, sed bene è cōtra vt, Nō animal præter hominē est brutum, ergo animal quod non est homo non est brutum, non valet, licet sit prima exponēs sed bene è contra, Homo non est animal (quæ est secūda exponēs) infert istam, Non omne animal præter hominē est brutum.

iiii. regu.

¶ Quarta regula. Dictio exceptiua nūquā negatur nisi negatio sit adverbialis, & cadat imediatē sup̃ eam, vel super signū vniuers

fale. Exemplū primi, Omne animal non præter hominē est brutum. Exemplum secundi, Non omne animal præter hominē est brutū. Ex quo infertur, quod ibi, Nullus homo præter Sortē currit, dictio exceptiua non negatur, tum quia est negatio nominalis, tum quia æquiualeat isti, Omnis homo præter Sortem non currit. Ex quo patet, quod illa negatio nominalis fertur super illā copulam Est, eam negando, & nō super illam dictionem præter.

¶ Quinta regula. Si propositio exceptiua est modalis, in tertia exponente, debet sumi copula contradictoria exponibilis: vt, Omnis homo præter Sortē possibiliter est, sic exponitur, Omnis homo qui non est Sortes possibiliter est, & Sortes possibiliter est homo, & Sortes impossibiliter est. Et nō debet capi in tertia exponente, possibiliter non negatū: vt dicatur Sortes possibiliter non est, sed sic, Sortes impossibiliter est, vel Sortes non possibiliter est. Similiter dicendū est de ista, Omne ens præter creatum necessariō est, sic exponitur, Omne ens non creatum necessariō est, & ens creatum possibiliter est, ergo ens creatum non necessariō est, vel possibiliter non est.

v. argu.

¶ Pars argumentatiua.

Arguitur sic. Primo contra primum modum exponendi. Stā Primū ar. te illo modo exponendi, ex vero sequitur falsum, ergo modus est insufficiens. Sequela est bona, & añs probo. Omne animal præter hominē est brutū, ergo hoc animal præter hominē est brutū, sed cōsequens est propō incōgrua, ergo nec vera nec falsa.

¶ Confirmatur. Omne animal præter hominem est irrationale, ergo omne animal præter Sortē est irrationale. Ex quo infertur qd Ioānes est irrationalis, & Frāciscus, & sic de alijs hominibus.

Cōfirma.

¶ Secundo argui. sic. Ab inferiori ad superius est bona consequentia, ergo bene sequitur, Omne animal præter hominem est irrationale, ergo omne animal præter substantiam est irrationale, quæ manifestē est falsa. Et ista similiter (Omne animal præter corpus est irrationale) patet per suas præiacētes: primæ est ista Omne animal non substantia est irrationale, quæ manifeste est falsa, quia si animal non est substantia, neq; irrationale: præiacēs

ij. argu.

secūda est ista, Animal nō corp⁹ est irrationale, ex qua sequit^r q^d si non est corpus non est animal, & si non animal, neq; irrationale, neq; rationale.

iiij. argu.

¶ Tertio arguitur sic. Omne animal prater hominem est irrationale, rego omne animal prater hominem est rationale, vel irrationale. Consequentia tenet a parte disiuncti ad totum, disiunctiū sed exponentes sunt falsę, ergo & exponibilis. Falsitas consequētis probatur. Omne animal non homo est rationale, vel irrationale, & omnis homo est animal, & nullus homo est rationalis, vel irrationalis. Sed hæc est falsa, cum sua contradictoria sit vera, putā ista, Aliquis homo est rationalis, vel irrationalis.

iiij. argu.

¶ Quarto arguitur sic. Omnis modus exponendi, in quo inferitur contradictoria præiacentis videtur insufficiens, sed isti modi se habent sic, ergo sunt insufficiētes. Antecedens probe, in primo modo sic, Omne animal prater hominem est brutum, ergo omne animal non homo est brutum, & aliquod animal non homo est brutum quæ sequitur ex ista, Nullus homo est brutum, ergo aliquod animal non homo non est brutum. In secundo modo sic patet, putā in suo contradictorio, Nō omne animal prater hominem est brutum, ergo nullū animal aliud ab homine est brutum, & animal est brutum, hæc sequitur ex ista, homo est brutum, ergo animal est brutum, ergo de primo ad multum, nullū animal non homo est brutum, & animal est brutum, quæ videntur contradictorię. Patet etiam in tertio modo. Omne animal prater hominem non est brutum, nullum animal aliud ab homine est brutum, & omnis homo est brutum, quæ est tertia exponens, ergo animal est brutum, sequitur enim, Omnis homo ē brutum, ergo aliquod animal est brutum, quæ videntur contradictorię primæ exponentis. De quarto modo patet etiam sic arguendo, Non omne animal prater hominem non est brutum, ergo aliquod animal non homo est brutum, & homo non est brutum, vel. A. homo est brutum, ergo animal non est brutum, tenet consequentia ab inferiori, ad superius, animal est brutum, ergo animal non est brutum.

¶ Pars responsiva.

Respondeo ad primum, negando antecedens, Et ad probationem, concedo illam esse incongruam, nego tamen quod sequatur ex illo antecedenti, sed sic debes descendere, ergo istud animal aliud ab homine est brutum. Et tenendum est pro regula, quod in descendētibz semper dictio exceptiua debet mutari in Aliud ab, ne sequatur incongruum.

Ad. j. arg.
In descē
ri. dictio
exceptiua
mutatur.
Ad cōfir.

¶ Et ad confirmationem, nego sequelam, & dico, quod secundū aliquos ly hominem supponit immobiliter, & sic non debet fieri descensus sub illo. Vel aliter dicendum est secundum alios, quod potest fieri descensus dum modo fiat etiam sub subiecto principali, simul cum ista particula Aliud ab, ut Omne animal præter hominem est brutum, ergo hoc animal aliud ab homine, & ab isto homine est brutum, demonstrādo semper per ly Isto, alium & alium hominem.

¶ Ad secundum argumentum. Concedo quod consequentia ab inferiori ad superius aliquando est bona, & aliquando est mala. Bona quando arguitur sine distributione superioris. Mala quando arguitur cum distributione superioris: sicut est in proposito non enim sequitur, Præter hominem, ergo præter substantiam, cum ly Præter includat negationem distributiuam.

Ad. ij. ar.

¶ Ad tertium argum. respondeo negādo consequentiā. Non. n. valet, Omne animal præter hominē est irrationale, ergo omne animal præter hominē est rationale, vel irrationale: tū quia arguitur a sensu composito categorico vero, ad sensum hypotheticum, & diuisum falsum, hæc videtur mihi sufficiens responsio, licet aliqui dicant quod arguitur etiam, a parte disiuncti, cum distributione, ad totum ipsum disiunctum.

Ad. iij. ar.

¶ Ad quartum. Respondeo simul, & ad suas confirmationes unico verbo, & dico, quod illæ non sunt cōtradictoriæ, putā, Omne animal nō homo est brutum, & Animal est brutum. Ratio, quia nō sunt eiusdem subiecti, subiectum enim primæ est animal non homo: subiectum vero secundæ, est animal, quæ inter se non contradicunt, & sic dicendum est de alijs modis.

Ad. iij. ar.

¶ Sed circa istam materiā queritur, quomodo conuertantur istæ propositiones, ad quod breuiter respondeo ponēdo propōnes.

Exceptiua

¶ Prima propositi. Nulla exceptiua cōuertitur formaliter in ex
ceptiuam, quia non sequitur, Omnis hō præter Sortem currit, titur. &c.

De exceptiuis. ✠

ergo currēs est Petr⁹, Sortes est homo, est enī incōgrua: vt aiūt.
 ij. propō. ¶ Secunda propositio. In conuersione taliū propositionū, semper
 debet mutari dictio exceptiua ī, Aliud ab, & pōt cōuerti: vt, Om
 ne animal prāter hominē est brutū, debet sic cōuerti, Aliquod
 brutum aliud ab homine est animal: similiter, Nullus homo prē
 ter Sortē currit, ergo nullum currens aliud ā Sorte est homo, &
 sic dicendum est de alijs conuersionibus.

Nota. ¶ Et nota q, dātur in hac materia aliquæ propōnes vniuersales
 cōtrariæ, non habētes sub se contrarias exceptiuas: vt, Omnis
 homo prāter Sortem currit, & nullus homo pter Sortem cur
 rit. Prima deberet habere istam, Aliquis homo prāter Sortem
 currit, & secūda deberet habere istam. Aliquis homo prēter Sor
 tem non currit, quæ neq; sunt propositiones veræ neq; falsæ, neq;
 minus exceptiue.

Nota. ¶ Item nota, quōd datur exceptiua propositio non habens excep
 tiuam contradictoriam: vt ista, Omnis homo prāter Sortem cur
 rit, deberet habere istam, Aliquis homo prāter Sortem nō cur
 rit, quæ nō est propositio (vt iam dictū est) sed addendo suam cō
 tradictoriam, necessum est negationem præponere signo vni
 uersali: vt detur ista pro sua contradictoria, Non Omnis, homo
 prāter Sortem currit, & istæ sunt cōtradiCTORIÆ, Omnis homo prē
 ter Sortem non currit, & Non omnis homo prāter Sortem non
 currit, quæ equipollet huic aliquis homo aliud ā Sorte currit, &
 hæc sufficiant pro præsentī materia.

De reduplicatiuis.

Ostquā de exclusiuis, & exceptiuis propositionibus
 satis luculenter tractatum est, restat vt reduplicati
 uarum propositionum materiā aggrediamur de
 qua determinanda sunt quæ sequuntur.

- ¶ Primum, qui sint termini faciētes reduplicationē
- ¶ Secundum, qualiter propositiones reduplicatiuæ formantur.
- ¶ Tertium autem, quomodo exponuntur, & opponuntur.
- ¶ Quartum, qualiter conuertuntur.

¶ Quintū. Quomodo valeat, & non valeat consequentia in his propositionibus.

¶ Ad primum dicitur, quod dictio reduplicatiua est illa, quæ importat rationem, secundum quam aliquid alteri attribuitur, seu non attribuitur: vt, In quantum, Secundum quod, Ea ratione qua Prout, & similia: vt, Homo in quantum rationalis est risibilis. Homo secundum quod est compositus ex contrariis est corruptibilis, & sic de alijs. Et nota quod istę dictiones aliquando capiuntur ad verbaliter, & sic non faciunt propositionem reduplicatiuam: vt, Sorte s viuit in quantum potest. Alio modo capiuntur coniuñtionaliter, & hoc dupliciter, vno modo quando solum specificant rationē, sub qua prædicatum inest subiecto, & sic non faciunt propositionem reduplicatiuam: vt, Homo in quantum species prædicatur de pluribus differentibus numero. Ensin quantum euse si subiectum metaphisicę. Diligo Sortē in quantum Scholaris vel studiosus, & sic non capiuntur hic. Alio modo capiuntur iñædictiones reduplicatiuę, & hoc tripliciter.

Dictio redupli.

Sūmuntur aliqñ adverbialit̃.

Aliquando coniuñtionalit̃, & hoc dupliciter.

Capiuntur etiā tripliciter dictiones reduplica.

¶ Primo quando faciunt propositionem de subiecto reduplicato: vt, Aliquid quod est homo in quantum rationale est risibile.

¶ Secundo, quando faciunt propositionem de prædicato reduplicato: vt, Risibile est homo in quantum rationale.

¶ Tertio, Quando faciunt propositionem reduplicatiuā: vt, Homo in quātum rationalis est risibilis. Primis duobus modis, dictio reduplicatiua est pars subiecti, vel prædicati, sed tertio modo nō est pars extremi, licet sit pars totius propositionis.

¶ Ad secundum respondetur, quod formantur de propositionibus istis tot modi, quot de exceptiuis. Prim⁹, est propositio vniuersalis in qua nulla ponitur negatio, vt omnis homo in quantum rationalis est risibilis.

Ad secund. Prim⁹ mod⁹ vel ordo.

¶ Secundus modus est, sua contradictoria in qua ponitur vna sola negatio in principio: vt, Non omnis homo in quātum rationalis est risibilis.

Secundus mod⁹ vel ordo.

¶ Tertius est vna propositio, in qua ponitur negatio ad copulā, vt, Omnis Homo in quātum rationalis non est risibilis.

Terti⁹ mod⁹ vel or.

¶ Quartus contradictorius tertij, Est vna propositio in qua ponuntur duę negationes, vna in principio, & altera ad copulam, vt, Nō omnis homo in quantum rationalis non est risibilis.

Quartus mod⁹ vel ordo.

Quidā po
nūt sequē
tes mod.

¶ Quintus est vna propositio in qua ponitur negatio ad dictionē reduplicatiuam, vt Omnis homo non in quantum rationalis est risibilis. Omnis asinus non in quantum rudibilis est animal: & ita in reliquis.

¶ Sextus modus est propositio contradictoria præcedētis, in qua ponuntur due negationes, vna in principio, & altera additionem reduplicatiuam vt, Non omnis homo non in quantum rationalis est risibilis. Non omnis equus non in quantum currens est hinibilis.

¶ Septimus est propositio, in qua ponuntur due negationes, vna ad dictionem reduplicatiuam, & alia ad copulam, vt Omnis homo non in quantum rationalis non est risibilis. Omnis canis non in quantum latrabilis est animal.

¶ Octauus est propositio, in qua ponuntur tres negationes, vna in principio propositionis, alia ad dictionē reduplicatiuam, & alia ad copulam: vt, Non omnis homo non in quantum rationalis non est risibilis: & iste est cōtradiCTORIUS septimi: isti quattuor modi posteriores possunt reduci ad priores, cum non differant nisi in quantitate.

Ad. iij.

¶ Ad tertium respondēdo (ante quā deueniam⁹ ad primam partem quæsit) notandum est, qd dictio reduplicatiua pōt capi multipliciter in expositionē propositionum.

Multiplici
t capitur
dictio re-
duplicati.

¶ Primo conditionaliter, seu concomitāter, vt Omnis homo in quantum rationalis est risibilis, id est, Omnis Homo est risibilis, & alius homo est rationalis, & omne rationale est risibile, & quarta exponens debet esse ista conditionalis, & si aliquid est rationale illud est risibile.

¶ Secundo modo potest capi causaliter, & tunc vltima exponens debet esse causalis, vt, Omnis homo in quantum cōpositus ex contrarijs est corruptibilis, quarta exponens huius ppositionis erit ista, Et quia aliquid est cōpositū ex contrarijs illud est corruptibile.

ij. vt dicit
immedita.

¶ Tertio modo potest capi, vt dicat īmediationē prædicati principalis, cum termino reduplicato: vt, Homo in quantum rationalis est homo, vltima exponens huius erit ista, rationale & homo sunt termini immediati.

¶ Quarto modo possunt capi vt dicant conuertibilitatem prædi

cati, principalis cum termino reduplicato: vt Homo in quantum cit conuer-
risibilis est rationalis, vltima exponens erit ista, risibile, & ra- uertibili.
tionale sunt termini conuertibiles, & isto modo hec est falsa for predicati.
res in quantum homo est animal, quia homo, & animal non sunt
termini conuertibiles.

v. vt deno-

¶ Vltimo modo possent capi istę dictiones vt denotent alietatem tantalieta-
rationis predicati principalis, & termini reduplicati, & tunc vl- tem,
tima exponens erit ista, termini reduplicati, & predicatum prin-
cipale habent diuersas rationes: vt, Anima in quantum intellecti-
ua est volitiua, vltima exponens erit ista, intellectuum, & voli-
tium habet diuersas rationes formales, & sic intelligit Philoso-
phus, primo priorum, q. omnis propositio in qua reduplicatur
predicatum, est impossibilis, vel non intelligibilis, in intellectu
visiua, & vera, & hoc est verum si vltima exponens sit causalis,
vel dicat alietatem rationis principalis predicati a termino red-
plicato, & his duobus modis ista est falsa, Homo est animal in qua-
tum animal, quia si capitur causaliter, vltima exponens erit ista,
quia homo est animal est animal, quod est falsum, quia nihil est
causa sui ipsius, si dicat alietatem, &c. Vltima exponens erit ista,
& Animal, & animal importat diuersas rationes formales, quod
est falsum, cum sint termini omnino synonymi. Si tamen illa di-
ctio capiatur vt dicat concomitantiam, vel conuertibilitatem, illa
propositio est vera. His suppositis respondetur ad primam parte
quaesiti.

Modo ex-

¶ Ad primam partem tertij quaesiti dico q. omnis propositio redupli- ponitur
catua, in qua nulla ponitur negatio, exponitur per vnam co- reduplic.
pulatiua compositam ex quatuor categoricis, in quarum pri-
ma predicatum principale dicitur de subiecto vniuersaliter sum-
pto. In secunda vero dicitur terminus reduplicatus de subiecto
vniuersaliter sumpto. In tertia autem dicitur predicatum princ-
ipale de termino reduplicato vniuersaliter sumpto. In quarta
dicitur idem predicatum principale, de termino reduplicato
particulariter sumpto, & hoc conditionaliter, vel causaliter: &
sic de alijs exceptionibus suprapositis: vt, Omnis homo in quan-
tum rationalis est risibilis, sic exponitur, Omnis homo est risibi-
lis, & omnis homo est rationalis, & homo rationalis est risibilis
Vltima erit, si aliquid est rationale ipsum est risibile, vel quia

De reduplicatiuis

aliquod rationale est risibile, & sic de alijs exceptionibus sup^a a
positis.

¶ Iste primus modus exponendi potest significari per istam di-
ctionem, Adamasci.

**Secūdi or-
dinis ex-
positio.** ¶ Secunda regula vel modus est. Propositio in qua ponitur vna
sola negatio ad principium, quæ est contradictoria primi modi,
exponitur per vnā disiunctiuam compositā ex partibus contradi-
centibus partib⁹ copulatiue precedentis: vt, Non omnis homo in
quantum rationalis est risibilis, sic exponitur, aliquis homo nō
est risibilis, quæ est contradictoria primæ exponentis alterius co-
pulatiue, vel aliquis homo non est rationalis, quæ est cōtradictō-
ria secundæ exponentis copulatiuæ: vel aliquod rationale nō est
risibile, quæ est contradictoria terciæ exponentis copulatiuæ: vel
non si aliquid est rationale ipsum est risibile, vel quia aliquid est
rationale ipsum non est risibile, quæ est contradictoria quartæ ex-
ponentis copulatiuæ.

¶ Iste secundus modus, vel ordo potest significari, per istam di-
ctionem, Tenodore.

**Ter. ord.
expositio.** ¶ Tertia regula, Omnis propositio in qua ponitur negatio ad co-
pulam exponitur per vnā copulatiuam cōpositam ex quatuor
categoricis, in quarum prima prædicatum principale negatur
de subiecto principali vniuersaliter sumpto: in secūda vero affir-
matur terminus reduplicat⁹ de subiecto principali vniuersaliter
sumpto: in tertia vero negatur prædicatum principale de termi-
no reduplicato vniuersaliter sumpto: in q̄rta negatur prædicatū
principale de termino reduplicato particulariter sumpto: vt om-
nis homo in quantum rationalis non est risibilis, sic exponitur,
Null⁹ homo est risibilis, & omnis homo est rationalis, & nullū
rationale est risibile, & quia aliquid est rationale ipsum non est
risibile (si exponatur causaliter) & possent significari per hanc di-
ctionem, Detrahendo.

**Quarti
ordi ex-
positio.** ¶ Quarta regula, Omnis propositio in qua ponuntur duæ nega-
tiones vna in principio, & alia ad copulam, exponitur per vnā
disiunctiuam compositam ex partibus contradicentibus in media
tē precedentibus: vt, Non omnis homo in quantum rationalis nō
est risibilis, sic exponitur, aliquis homo est risibilis, vel aliquis
homo non est rationalis, vel aliquod rationale est risibile, vel

quia omne rationale est ipsum est risibile, vel si omne rationale est ipsum est risibile, & possunt significari exponentes per istam dictionem, Simonia. In qua dictione sunt quatuor literæ vocales nimirum .i. o. i. a. ex quibus .i. significat primam propositionem fore particularē affirmatiuam (vt iam alias dixi recte memini) secundam particularem negatiuam. a. vniuersalem fore tertiam & affirmatiuam .i. autem idem quod de priori diximus. Infertur ergo quod, Adama si, & Tonodore cōtra dicunt: Adama si, & Detrahendo cōtrariantur: Detrahendo, & Simonia contradicunt: Adama si, & Simonia subalternantur: Detrahendo, & Tonodore subalternantur: Simonia, & Tonodore subcontrariantur.

Dictorū
modo. ex
positio.

¶ Reliquorum quatuor modorum quos ad prædictos posse referri declarauimus, hæc est expositio. Primus, id est, ille in quo ponitur negatio ad dictionem reduplicatiuam, vt Omnis homo non in quantum rationalis est risibilis, exponitur per vnā disiunctiuam compositam ex quatuor categoricis in quarum prima prædicatum principale remouetur à subiecto principali vniuersaliter sumpto. In secunda remouetur terminus reduplicatus, à subiecto vniuersaliter sumpto. In tertia remouetur prædicatum principale à termino reduplicato sumpto particulariter. In quarta remouetur prædicatum principale à termino reduplicato vniuersaliter sumpto, vt Omnis homo non in quantum rationalis est risibilis, sic exponitur. Nullus homo est risibilis, vel nullus homo est rationalis, vel aliquod rationale non est risibile, vel non quia aliquid est rationale ipsum non est risibile, & hæc exponentes possunt significari per istam dictionem, Pentecoste.

ij. modi
expositio

¶ Secundus modus contradictorius præcedētis, id est, propositio in qua ponitur duæ negationes, vnā in principio propositionis, & alia ad dictionem reduplicatiuā: vt, non omnis homo non in quantum rationalis est risibilis, quæ sic exponitur, aliquis homo est risibilis, vel aliquis homo est rationalis, vel omne rationale est risibile, & quia aliquid est rationale ipsum est risibile, quæ possunt significari per istam dictionem, Vigilasti.

ij. modi

¶ Tertius modus, id est, quando in propositione ponitur vnā negatio ad dictionem reduplicatiuam, & altera ad copulam, quæ

expositio

exponitur per vnā disiunctiuā compositā ex quatuor categoricis in quarum prima, prædicatū principale affirmatur de subiecto vniuersaliter sumpto, in secunda, terminus reduplicatus remouetur à subiecto vniuersaliter sumpto, in tertia prædicatū principale dicitur de termino reduplicato particulariter sumpto, in quarta, remouetur prædicatū principale de termino reduplicato neganter sumpto: vt Omnis homo non in quantum rationalis non est risibilis, sic exponitur Cuius homo est risibilis, vel nullus homo est rationalis, vel aliquod rationale est risibile, vel quia aliquid non est rationale ipsum non est risibile, & possunt significari per hanc dictionem, Rare fio.

¶ Ultimus modus, seu regula, id est, quando in propositione ponitur vna negatio in principio, & alia ad dictionem reduplicatiuā, & alia ad copulam, & exponitur per vnā copulatiuā compositā ex partibus contradicentibus: vt, Non omnis homo non in quantum rationalis non est risibilis, sic exponitur, Quidam homo non est risibilis, & quidam homo est rationalis, & nullum rationale est risibile, et quia omne rationale est, ipsum est risibile, & possunt significari exponentes per hanc dictionē, Romipeta. Infertur ergo q̄ Pentecoste, & Vigilasti contradicunt: Pentecoste, & Rare fio contrariantur: Pentecoste, & Romipeta subalternantur: Rare fio, & Vigilasti subalternantur: Romipeta & Vigilasti subcontrariantur.

oppositio
mo. vel di
ctionum.

ad iij. du.

¶ Ad quartum dubium ex his quæ anteposuius. Respondetur per istas propositiones

j. redu. nō
cōuer. for
maliter in
reduplica
tiuam.

¶ Prima. Nulla reduplicatiua cuiuscunq; qualitatis sit, id est siue affirmatiua siue negatiua, conuertitur formaliter in reduplicatiuā, quia tunc temporis ex vero sequeretur falsum, exempli gratia, Non sequitur, Omnis homo in quantum rationalis est risibilis, ergo risibile in quantum rationale est homo, omnis quantitas in quantum continua est diuisibilis, ergo diuisibile in quantum continuum est quantitas.

propo. ij.

¶ Secunda propositio. Omnis propositio reduplicatiua, siue affirmatiua, siue negatiua, conuertitur in vnā non reduplicatiuā hoc modo, capiendo subiectum propositionis reduplicatiuæ pro prædicato propositionis conuertentis, & capiendo pro subiecto aggregatum ex prædicato propositionis reduplicatiuæ

& termino reduplicato, mediante tamē hoc pronomine, Quod vel cum hoc toto, Aliquid quod, In quantum, quæ propositio potest dici de reduplicato subiecto, quod in his exemplis ad oculum patet. Omnis homo in quantum rationalis est risibilis, ergo aliquid quod in quantum rationale est risibile est homo. Similiter in ista propositione patet, Nullus homo in quantum rationalis est asinus, quæ sic conuertitur, Nihil quod in quantum rationale est asinus est homo. Nec dispar est ratio de alijs, propositionibus conuertibilibus, siue conuertantur simpliciter, siue, conuertantur per accidens, siue per contrapositionem. Quandoquidem eadem est ratio de vno genere conuersionis atq; de alio.

¶ Ad quintum dubium respondetur per propositiones sequētes, quarum prima est. Ad. v.

¶ Prima. Omnis propositio reduplicatiua exponibilis copulatiuē, ad quamlibet partem exponentium valet consequentia sed non ē contrario: exempla sunt (nisi me animus fallit) ueta iccirco ad secundam propositionem procedamus. j. propo.

¶ Secunda propositio. Omnis propositio exponibilis disiunctiue ab ipso exponibili, ad quamlibet partem sui, non valet consequentia sed bene ē contrario modo, & quia exempla sunt manifesta (uti in superiori) non est immorandum in his. ij. propo.

¶ Sed pro clariori notitia huius materiae (quæ meo iudicio utilissima est, & necessaria) & gratia exercitiij siue, quo ars parum prodest arguitur sic.

¶ Pars argumentatiua.

Primo argumentor sic. Sortes in quantum potest bibit, j. argu. est propositio in qua ponitur dictio reduplicatiua, & tamen ipsa propositio non est reduplicatiua, ergo male dicitur, q; illa propositio est reduplicatiua, in qua ponitur dictio reduplicatiua.

¶ Secūdo arguitur sic. Homo ea ratione qua est species est cōmuniacabilis, ergo omnis homo ea ratione qua est species, est cōmu ij. argu.

nicabilis multis. Antecedens est verum (vt patet ex diffinitione speciei, quæ quidem sic diffinitur. Species est quod de pluribus & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur: quem admodum in primo libro considerationis dialecticæ, cum per textum Titelmani, tū per eiusdem expositionem, tum etiam per nostram additionem manifestum relinquitur) & consequens est falsum, ergo modus exponendi (qui ante assignatus est) insufficiens.

iiij. argu.

¶ Tertio arguitur sic. Nullus Logicus in quantum Logicus est Grammaticus, ergo nullus Logicus est Grammaticus. Antecedens videtur verum, & consequens manifestè falsum, & tamen est præiacens illius exponibilis, ergo bene videtur sequi intentum.

i. confir.

¶ Confirmatur primo, sic. Nullus pater in quantum pater est filius, ergo si aliquis est pater non est ipse filius, quod est falsum. Antecedens (id est, Nullus pater in quantum pater est filius) potest esse verum, ipso consequente (nimirum, Si aliquis est pater non est ipse filius) existente falso, in facili casu.

ii. confir.

¶ Confirmatur iterum secundo. Omnia entia in quantum cōueniunt disconueniunt, ergo omnia entia disconueniunt, & omnia entia disconueniunt, & omnia entia disconueniunt, quod videtur falsum.

iiij. argu.

¶ Quarto arguitur sic. Omnis creatura in quantum est in mente diuina est vita æterna, ergo omnis creatura est vita æterna, quæ manifestè est falsa, & tamen est prima exponens illius, scilicet, Omnis creatura in quantum est in mente diuina est vita æterna.

i. con.

¶ Prima confirmatio. Actus malus in quantum malus non est à Deo, ergo actus malus non est à Deo, quod est falsum vt videtur.

ii. confi.

¶ Secunda confirmatio. Christus in quantum homo nō est creatura, ergo Christus non est creatura, sed Christus est homo, & nullus homo est creatura, & si aliquid est Christus ipsum non est creatura.

iiij. confi.

¶ Tertia confirmatio. Christus in quantum homo est creatura ergo Christus est creatura, & Christus est homo & omnis

mo est creatura, & si aliquid est homo ipsum est creatura. Ista videtur contradicere primæ, & ambæ conceduntur à theologis, ergo modus exponendi est insufficiens.

¶ Quinto argui. sic. Omnis homo in quantum rationalis non est alius, ergo omnis homo non est alius in quantum rationalis, & nulla ponitur negatio ad copulam, & in alia ad dictionem reduplicatiuam, ergo negatio posita ad dictionem reduplicatiuam nihil facit ad negationem, vel affirmationem, illæ ambæ sunt veræ, & contrariæ quod est inconueniens ergo modus exponendi nullus.

¶ Sexto arguitur sic. Si primus modus exponendi propositiones (quem principio assignauimus) esset sufficiens, sequeretur quod ista propositio esset vera, Omnis homo in quantum Chimera est risibilis, quod sic probo, Omnis homo est risibilis, ergo omnis homo est Chimera, & omnis Chimera est risibilis, & si aliquid est Chimera ipsum est risibile, prima & vltima exponentium sunt vere ergo exponibilis vera.

¶ Septimo arguitur sic. Si modus exponendi esset sufficiens non staret exponibilem esse falsam, quando exponentes sunt veræ: vt, in ista, Omnis Chimera in quantum homo est animal, ex qua sequuntur istæ veræ, Omnis homo est animal, & si aliquid est homo ipsum est animal.

¶ Sequitur pars responsiua.

Pars resp.

Ad primum argumentorum respondetur, Quod hæc dictio reduplicatiua In quantum, non semper capitur reduplicatiue nam ibi capitur ad verbialiter, & non reduplicatiue, & sic non est ad propositum.

¶ Ad secundum argumentum respondeo, Quod hoc aggregatum, scilicet, Ea ratione, debet capi specificatiue, & non reduplicatiue, & sic concedo antecedens, & nego sequelam. Nam committitur fallacia figuræ dictionis, homo enim in antecedenti supponit simpliciter, & in consequenti personaliter.

¶ Ad tertium, & ad quartum cum suis confirmationibus dicitur breuiter, quod multæ propositiones de rigore logico sunt falsæ.

De reduplicatiuis.

Ad. iij. &
iiij. argu.
Ad. v. ar.

quæ tamen a sanctis conceduntur tanquam veræ, nō enim christiana doctrina subditur regulis logicalibus.

¶ Ad quintum respōdeo distinguendo istam, Omnis homo in quantū rationalis nō est asinus, quia velly non negat verbum, & sic æquipollent istæ duæ, videlicet, Omnis homo in quantū rationalis non est asinus, & omnis homo non in quantum rationalis est asinus, vel negat verbum & reduplicatiuam dictionem, & Sic non æquipollent.

Ad. vj. &
vij. argu.

¶ Pro solutione sexti, & septimi argumenti, notandum est, q, sufficienter exponuntur propositiones reduplicatiuæ per secundā & quartam exponentes, vt, Omnis homo in quantum rationalis est risibilis, ergo Omnis homo est rationalis, & si aliquid est rationale ipsum est risibile. Itē, Omnis homo in quantū rationalis non est risibilis, ergo Omnis homo est rationalis, & si aliquid est rationale ipsum non est risibile, & sic practicandum est in alijs.

¶ Item nota q, licet secunda exponens, & quarta sint sufficientes ad explicandum sensum propositionis reduplicatiuæ, non tamen prima & quarta, nec tertia & quarta. Non prima & quarta, quia illa esset vera, Omnis homo in quantum chimera est risibilis, quia prima esset ista, Omnis homo est risibilis, & quarta ista, & si aliquid est chimera ipsum esset risibile, quod est falsum, vel quia aliquid est chimera ipsum est risibile. Nec etiam si exponatur per tertiam & quartam, quia tunc staret exponibile esse falsam, & exponentes veras, vt, Omnis chimera in quantū homo est animal, tertia exponens erit ista, Omnis homo est animal, & quarta, & Si aliquid est homo ipsum est animal, ecce quomodo exponibilis est falsa, & exponentes veræ.

De isto termino infinito,

¶ Absoluta (vt cunq;) reduplicatiuarum propositionum interpretatione siue expositione, de isto termino infinito nonnulla præstringamus.

¶ Primo, Quid sit infinitum.

¶ Secundo, Quot modis capitur,

¶ Tertio, Quomodo exponuntur propositiones de infinito.

¶ Quarto, Ponuntur aliqua argumēta vt materia clari⁹ elucescat

¶ Ad primum infinitum sic describitur, Infinitum est quātum nō terminatum: Ratio huius diffinitionis est duplex. Infinitū quid.

¶ Prima, dicitur quantum, quia ratio infiniti quantitativē congruit

¶ Secunda ratio, dicitur non terminatum, quia si esset terminatum, vel terminabile iam non esset infinitum.

¶ Ad secundum respondetur, quod infinitum potest capi multipliciter. Infinitū capitur multipli.

¶ Primo substantiue, vt infinita est magnitudo, vel quodlibet continuum est infinitum.

¶ Secundo adiectiue, vt infinitus est numerus stultorum. Infiniti homines currunt.

¶ Tertio capitur infinitum entitatiue, seu substantialiter, & sic solus Deus est infinitus.

¶ Quarto potest dici infinitum quale, vt si daretur vna charitas spiritualis vel corporalis infinita.

¶ Quinto dicitur infinitum, secundum numerum, & sic competit soli numeri detur infinitus.

¶ Sexto potest dici infinitum secundum longitudinem tantum, & sic congruit lineæ.

¶ Septimo potest dici infinitum secundum longitudinem, & latitudinem, & sic congruit superfici ei.

¶ Octauo potest dici infinitum secundum trinam dimensionem & sic congruit corpori mathematico.

¶ Nono dicitur infinitum logicum, vt, non homo, non lapis.

¶ Ad tertium dico, qd propositiones de infinito exponibiles diuersimode exponuntur, secundum qd diuersę sunt acceptiones huius termini infinitum, pro quo notandę sunt propositiones sequentes. Ad. iij.

¶ Prima propō. Propō. in qua ponitur infinitū secundū entitatem vt Deus est infinitus, sic exponitur, Deus est quantum non terminatum, nec terminabile, quę exponitur per vnā solam categoricā copulatā, vel hypotheticam copulatiuam, quemadmodum Anselmus inquit, Deus est infinitus, id est Deus est quo maius excogitari non potest. i. propo.

¶ Secūda propositio. Propositio (si infinitum sit quale, vt, hæc ii. propo.

De infinito.

charitas est infinita) potest exponi dupliciter, affirmatiue, & negatiue. Affirmatiue sic exponitur ista, Charitas est infinita. Hæc charitas est magna, & omnia alia maior. Negatiue sic, Hæc charitas est magna qua nō est dabilis maior. Et isto modo secundo conceditur à multis Christum habuisse gratiam infinitam (negatiue scilicet) Ratio, quia eidem gratiæ Christi nō erat alius gradus vnibilis. Quia esset in summo gradu perfectionis essentialis

ij. propo. ¶ Tertia propositio. Quando infinitum attribuitur quantitati discretæ, vt Infinitus est numerus stultorum, affirmatiue exponitur dupliciter. Primo sic. Duo sunt stulti, tres sunt stulti, quatuor sunt stulti, & sic de alijs sine termino, ergo infinitus est numerus stultorum. Et sic exponunt aliqui istam propositionem, infinite partes sunt in continuo, id est, due partes, tres partes, quatuor partes, & sic de alijs, sunt in continuo. Secundo modo exponitur, quando infinitum attribuitur multitudini, per hoc complexum, Aliquot & non tot quin plura, & sic illa propositio, infinitus est numerus stultorum, exponitur, aliquot sunt stulti, & non tot quin plures,

iiij. pro. ¶ Quarta propositio. Si infinitum attribuatut longitudini solum, vt in ista, Infinita est linea, sic exponitur, Linea est longitudo non terminata vel non terminabilis.

v. pro. ¶ Quinta propositio. Si infinitum attribuatut superfici, vt, infinita est superficies, sic exponitur, Superficies est quantitas non terminata secundum longitudinem, neq; secundum latitudinē.

vi. pro. ¶ Sexta propositio. Si infinitum attribuatut corpori, vt, corpus est infinitus, sic exponitur. Corpus est quantitas non terminata, nec secundum longitudinem, nec latitudinem, neq; profunditatem, & quia alia clarebunt in parte responsiua argumentis & difficultatibus, impono finem huic tercię responsioni,

Pars arg.

¶ Sequitur pars argumentatiua.

i. argumē ¶ Primo sic. Si expositiones datæ essent sufficientes, sequeretur qd hæc ppositio esset vera, Infinitū pondus hæc formica potest portare, & hæc formica nō potest ferre vnā librā pōderis

sed consequens est falsum, ergo & antecedens. Antecedens, tamen probo pro prima parte, quia sic exponitur, Aliquantum pondus potest formica portare, & non tantum quin maius, ergo infinitum pondus potest formica portare, sed consequens videtur falsum, quia bene sequitur. Vnam librā potest portare, duas libras, tres & sic de cæteris potest formica portare, q, manifeste est falsum.

¶ Argumētor sic. Hæc consequentia est nulla, Quālibet partē. b. ij. argu. pōderis pōt formica portare, ergo o. b. pōdus potest formica portare, posito q, sit. b. minimū quod hæc formica non potest portare, iam antecedens est verum, & consequēs falsum: antecedēs tamen probo, quia quodlibet min^o. b. ponderis potest formica portare, ergo quamlibet partem. b. ponderis potest portare, & quælibet pars. b. ponderis est minor. b. pondere, ergo intentum.

¶ Tertio sic. Hæc formica sustentat. b. pondus in dorso, ergo. b. iij. argu. pondus potest portare.

¶ Confirmatur. Sortes sustentat saccum plenum tritico, ergo po Cōfirma. te sit ipsum portare.

¶ Pars responsiva.

Ad primū, respondetur distinguendo maiorem, quia si valet Ad. j. arg. tantū quantū aliquantum, & non tātum quin maius, potest cōcedi, quia aliquātum ponderis potest formica portare. s. granum sinapis, & non tantum quin mai^o, videlicet granum tritici secundo potest exponi per aliquantum, & quantūlibet magis, & sic negatur antecedens. Si tamen capiatur infinitum partim cathegoreumatice, partim syncathegoreumatice, siue exponatur per duo, tria, &c. Siue per aliquot, & non tot quin plura, negandum est antecedens, & concedenda est sequela.

¶ Ad secundum quando arguis, hæc consequentia est nulla, Quā Ad. ij. arg. libet partem. b. ponderis, &c. concedo q, est nulla, & ratio sue nullitatis est quia arguitur à plurib⁹ determinatis ad vnam determinatam, respectu multitudinis partium. b. ponderis: cōcedo tamē q, potest portare primam partem, & secundam partem, sed non omnes simul.

De isto termino totus.

- Ad. iij. ar. ¶ Ad tertium respondeo negando sequelā, pl^o. enī . requiritur ad portandū aliquod pondus , quā ad sustinendū illud indorso.
- Dubia. ¶ Sed ne incidamus in materiam argumentorum vsq; ad nauseam mutandus est modus loquendi, licet non materia, & queritur primo an ista sit vera, quotlibet etia sūt finita, & arguit quod non, quia deus est ens, & tamen non est finitum. Sapientia diuina est ens tamen non est finita.
- ij. quesi. ¶ Secundo queritur, An ista sit bona consequentia, Infinitū pōdus pōt sortes portare, ergo pōdus infinitū pōt sortes portare.
- iiij. quesi. ¶ Tertio queritur, de veritate istius, Infinita sunt finita.
- iiij. quæ. ¶ Queritur quomodo supponit iste termin^o. Magnitudo in hac propositione, Infinita est magnitudo.
- Ad. j. quæ ¶ Ad primū respondetur distinguendo, quia vel ly entia distribuitur pro generibus singulorum, siue speciebus, cuius sensus est De qualibet specie numeri entia numerata sunt finita, & sic est vera: vel distribuitur pro singulis generū cuius sensus est, Omnia entia numerata sunt finita, & sic est vera, vel ly etia distribuitur transcendenter, tam pro ente finito, quā pro infinito, & sic illa propositio est falsa.
- Ad. ij. quæ ¶ Ad secundū, de bonitate illius consequentiæ, respondetur, qd si illa propositio exponitur per aliquantum, & non tantum quā maius, propositio est vera, si autem exponatur per aliquantum & quantumlibet magis, propositio est falsa.
- Ad. iij. quæsitū. ¶ Ad tertium. Videtur qd sit falsa, quia vno plura sunt finita, duobus plura sunt finita, & sic de alijs.
- Confir. ¶ Confirmatur, quia vbicunq; prædicatur oppositum de opposito, vt homo est non homo, & albū est nigrū, est propositio falsa.
- ¶ Ad hoc respondetur, qd committitur fallaciā secundum quid ad impliciter, quia infinita secundum magnitudinem & multitudinem, &c. Sunt infinita secundum quid, putā secundum ap-
positionem, vel diuisionem partium, sed non simpliciter, & sic
prædi. op ibi non prædicatur oppositū de opposito, quia sensus est, infini-
positū de ta secundum quid sunt finita simpliciter.
- opposit. ¶ Ad quartū respōdetur, qd si ly infinita capiatur cathegoreu-
Ad. iiij. maticē, supponit determinatē, si vero capiatur syncathegoreu-
dubium. maticē, supponit confusētantum.
- ¶ Item, si infinita capiatur pro infinito secundum quid, est propo-

vera: si pro infinito simpliciter, est propositio falsa, sed si infinita capiatur cathegoreumaticè sensus est, De qualibet specie magnitudinis, magnitudo est finita, vel sic, Aliqua magnitudo de qualibet specie magnitudinis est finita, & in prima istarum supponit confusè tantum, & in secunda determinatè.

¶ Et nota q. argumentum à propositione de infinito in sensu diuiso, ad propositionem de infinito in sensu composito, mediante possibili affirmato, ceteris paribus non valet, vnde non sequitur in infinitas partes continuū possibile est esse diuisum, ergo possibile est in infinitas partes continuum esse diuisum. Dicunt antecedens esse verum & consequens falsum.

Dubia.

¶ Pro complemento materiae, ponuntur sequentia.

Primo, Quot modis capitur infinitum.

Secundo, A quod dicitur infinitum.

Tertio, Quomodo cognoscitur à nobis infinitum.

Quarto, An finitum possit repræsentare infinitum.

Quinto, An infinitum & finitum sint differentiae entis.

¶ Ad primum respondetur, q. infinitum potest capi multipliciter. Primo negatiuè, & est illud, quod non est natū finiri, & hoc dupliciter. Vno modo quia non est quantum, & repugnat sibi tā finitans quam infinitans, vt Punctus in linea. Mutatum esse in motu. Instans in tempore. Alio modo quia licet sit quantum, tamen non potest finiri, vt est, Deus quia, quādo dicitur, Deus est infinitus, ly in, tantum valet sicut non.

Ad. ij. in-
fini. capi-
tur multi

¶ Secundo modo capitur infinitum priuatiuè, & est illud, quod natum est finiri sed non dum est finitum, vt, Linea sine punctis terminantibus, Et motus sine mutatis esse terminantibus: & tempus sine instantibus terminantibus.

Infinitū
priuatiuè

¶ Tertio modo capitur infinitū cōtrariè, & hoc triplici primò in genere, & intensiuè, vt, Si esset vna albedo vel vna virtus actu infinita in genere qualitatis. Secundo modo extra genus, vt deus. Tertio modo extensiuè, vt, in quantitatibus, siue continuis, siue discretis. Item infinitum potest capi actiuè, vel passiuè. Actiuè solus deus est infinitus. Passiuè, materia prima, quæ nata est recipere infinitas formas successiuè. Actiuè, & passiuè simul, intellectus creatus, qui potest cum obiectis infinitas intelligentias producere, & easdē recipere. i. primo se habet actiuè, & in. ij. passiuè.

Infinitū
contrariè
& hoc tri.

De reduplicatiuis.

Item infinitum potest dici aliquid intensiue, & extensiue: ut est
 intensiue potentia diuina, quæ ad intra est infinita intensiue generando
 & extensiue filium, & producendo Spiritum Sanctum, quæ omnia sunt actu,
 infinita, tam producta, puta, Filius & Spiritus Sanctus, quam pro-
 ducentia, videlicet Pater in generando Filium, & Pater, & Filius
 in producendo Spiritum Sanctum, & etiã productiones seu ema-
 nationes, puta, genuitio filij, spiratio Spiritus sancti: & est ex-
 tensiua in infinita hæc potetia diuina, quia potest etiam ad extra
 infinita creare

Ad. ij. du- ¶ Ad secundum respondetur, q, hoc nomen infinitum, est com-
 bi. vnde di- positum ex ista propositione In, & Finitum. Vnde In, tantum va-
 ciť infinitū let sicut Non, & sic Infinitum, & Nō finitum idem sunt. Sed hoc
 potest intelligi dupliciter, q, sit infinitum simpliciter, vel secun-
 dum quid, idest quó ad nos. Primo modo, dicitur solus Deus in-
 finitus. Secundo modo dicuntur infinitæ, Arenæ maris, infinite
 stelle cœli, & infinite guttæ aquæ.

Ad. iij. du ¶ Ad tertium respondetur, q, theologia in nobis non habet euidē-
 biū theo- tiā ex essentia diuina in se, sed est nobis reuelata à Deo, imediatē
 logia i no vel mediatē, & loco essentiæ diuinæ est nobis aliquid, qđ est no-
 tis. tum, & nobilissimum inter cognoscibilia in hoc statu, & hoc ē
 ens infinitum, & naturaliter nobis de Deo notum: ut hæc, Deus
 est ens infinitum, ex qua infertur, q, est sapientia infinita, bonitas
 infinita, & sic de alijs.

Ad. iij. du ¶ Ad quartum respondetur, quòd finitum potest repræsentare
 biū finitū nobis infinitum. Primo per viam propositionis per speciē crea-
 pōt repræ tam, & abstractam ab omni alia creatura. Secundo, per viam simi-
 lentare in litudinis, puta, per speciem diuinæ essentiæ repræsentatiuā Dei,
 finitum. sub rationē boni infiniti, vel vltimi finis, vel creatoris, vel repa-
 ratoris, vel iudicis.

Ad. v. dub ¶ Ad quintum respondetur, quòd infinitū & finitū nō sūt differē-
 tia entis. Ratio, quia omnis differētia perficit genus, vel illud cu-
 ius est differentia saltem constitutiue, sed isti modi puta, finitū,
 & infinitum, non sunt de ratione constitutiua entis, sed illius ad
 quod contrahunt, & non contracti. Nam infinitas est modus in-
 trinsecus entis, ad quod contrahit, & non entis contracti. Et simi-
 liter dicendū est de finito, sunt enim modi intrinseci totius quid-
 ditatis, & cuiuslibet partis totius quidditatis, ita q, nulla pars po-

tentialis est ad illum modum, sed necessario quælibet pars habet illum modum, & sic quælibet perfectio absoluta Dei necessario est infinita, & quælibet pars perfectionis creature necessario est finita: vt, Totus Angelus & quælibet pars eius. Totus homo & quælibet pars eius, & sic de alijs. Ex quo inferitur quod infinitas attributorum in deo, non tantum distinguitur ab ipsis attributis, quantum vnum attributum ab alio, vnde maior est distinctio inter sapientiam, & bonitatem dei, quam inter sapientiam & suam infinitatem, & sic exemplificandum est increaturis. Inferitur ergo quod finitum, & infinitum sunt modi intrinseci, quibus diuiditur ens in infinitum & finitum.

¶ Sequitur de isto termino totus.

Ad hæc est alius terminus, gratia cuius propo in qua ponitur, per aliam seu alias exponenda venit, ipse est ly totus, de quo tria per agenda sunt.

¶ Primum quid sit totus, vel qualiter describatur.

¶ Secundum de uaria exceptione eius.

¶ Tertium addere aliqua argumenta seu difficultates, pro clario ri notitia eius.

¶ Ad primum respondetur, quod totus proprie est signum distri butuum partium integralium, secundum Petrum Hispanum: vt totus homo infirmatur, id est quælibet pars quantitativa homi nis infirmatur. Diffinitio totius.

¶ Ad secundum dico, quod totus, vel totum, potest capiti duplici ter, vel tripliciter, cathegoreumaticè, syncathegoreumaticè, & partim cathegoreumaticè partim syncathegoreumaticè. Tripli pot' capiti tot'.

¶ Primo multipliciter. Primo totum, id est, aliquid non existens pars alterius, & sic conceditur ista, Totum quod est in mundo est in oculo meo dato quod sit vna festuca. Totum cathegore. capiti mul.

¶ Secundo modo, Totum, tantum valet sicut ens habens partes, siue naturales: vt, plāta, siue artificiales: vt, domus dicitur totum. plī.

¶ Tertio modo, vt idē est q, perfectum. Vnde totum omne, & perfectum idem sunt, sed differunt secundum aliquos Totum & Om ne, quia totum est illud quod habet partes quas diuersitas situs Totū & p fectū idem

✠ De isto termino totus. ✠

substantialiter diuersificat ipsum, vt, tota dom⁹, & dicitur omne quando habet partes quarum diuersitas in situ non diuersificat ipsum: vt, aqua & omnia homogenia.

Aliquid
cōue. toti
quod nu-
lli parti.

¶ Item secundum doctrinam Scoti. aliquid potest conuenire toti quod nulli parti, sicut passio propria totius ætherogenij, vt flebilem, & risibile, sic est passio totius hominis quod, nullius partis eius.

Aliquid
cōue. toti
& cuilibet
parti.
Tot⁹ syn-
cathego.

¶ Alio modo sic conuenit toti, quod cuilibet parti, vt albedo, cōuenit toti, primo in omnibus partibus, & sic videtur primo equiualere ad æquatè.

¶ Secundo modo capitur totū principaliter syncathegoreumaticè, & tunc valet, Omne, vel quicquid, vel quodcumq;, & sic ista propō, Do tibi totum quod habeo, exponitur sic: Do tibi omne ens vel quicquid, vel quodcumq; ens quod habeo.

Syncate.
cui equi-
polet.

¶ Secundo modo etiam syncathegoreumaticè æquipolet huic complexo, quælibet pars quantitativa, & sic cōceditur ista, totus Sortes est minor Sorte.

¶ Vnde nota. Quod hæ propōnes se habent per ordinem.

¶ Prima, Totus Sortes est alb⁹ Secūda, Sortes secundū quālibet partem sui est albus. Tertia, Quælibet pars Sortis quātitativa est alba: quia secūda sequitur immediate ad primā, & tertia ad secū.

Capitur
parti ca-
thego.

¶ Tertio principaliter capitur partim cathegoreumaticè, & partim syncathegoreumaticè, & hoc dupliciter, primo affirmatiuè & secundo negatiuè. Primo tripliciter.

¶ Vno modo, idem est q̄ quælibet pars.

¶ Alio modo, idem est q̄ quælibet pars essentialis vel integralis.

¶ Tertio, idem est q̄ quælibet pars quantitativa.

¶ Sed negatiuè valet Aliquid & nihil ipsius quin ipsum, & si conceditur ista, Anima est tota in toto, & tota in qualibet parte.

¶ Sequitur pars argumentatiua.

pars arg.
i. argu.

¶ Primo argumento sic. Totus sortes est minor sorte, ergo sortes est minor sorte. Seq̄la videt bona, à parte in modo ad suū totū. Bene. n. sequitur, Homo alb⁹ currit, ergo homo currit, sed consequēs est falsum, quod sic probo. Sortes est minor sorte,

ergo minor sorte est sortes per conuersionem simplicem,

¶ Secundo argumentor sic. Totus sortes est beatus, ergo quælibet pars sortis est beata, quod est falsum cum in sola potentia rationali, videlicet in intellectu, & voluntate consistat beatitudo.

¶ Confirmatur. Quia si sortes totus currit, ergo quælibet pars sortis, & sic anima eius, quod videtur falsum.

¶ Tertio arguitur sic. Totus sortes est albus, ergo intellectus eius est albus, vel anima alba.

¶ Quarto sic, Si modus exponendi esset bonus, sequeretur vñ falsum in sacra escriptura, quam sequelam sic probo. In canticis habetur. Dilectus meus est totus desiderabilis, vel ibi capitur dilectus, p Deo, vel p christo Deo homine. Si primo sequitur qd deus habet partes. Tenet consequentia à relatiuis, totū enī dicitur in ordine ad suas partes, & partes in ordine ad suum totum, Si secūdo etiam videtur falsa, quia licet Christus, vt homo, habeat partes non tamen quælibet pars videtur desiderabilis: quia sine aliquibus ipsarum partium possemus per ipsum redimi, & in ipso beatificari, sicut sunt manus vel pedes, &c.

¶ Sequitur pars responsiua.

Ad. j. arg.

Ad primam. Totus Sortes est minor Sorte, concedo antecedens & nego sequelam, sensus enim antecedentis est, quælibet pars quantitativa Sortis est minor Sorte, sed ista est

falsa, Sortes est minor Sorte, quia vtrumq; extremum supponit pro ipso sorte, habente suas partes integrales, & sic patet ad il-

lud de conuersione simplici. Sed pro maiore declaratione no-

tandum est, qd aliqua accidentia conueniunt toti, & partibus,

vt, esse album esse nigrum. Alia conueniunt soli toti, vt, totalitas, alia solum partibus, vt, minoritas vel paruitas, & in istis

non sequitur totus sortes ergo quælibet pars neq; è contra.

¶ Ad secundum respondeo ponendo aliquas propositiones.

¶ Prima positio beatitudo perfecta talē habet ordinem in aia

Acciden.
quædā cō
ueniūt to-
ti & parti.
quædā autē
soli toti.

Ad. ij. ar.
j. proposi.

creato secūdo fructio in voluntate, tertio perpetua tēio.

De incipit & desinit. ✠

& securitas perpetuæ possessionis in memoria.

¶ **ij. pro.** ¶ Secūda ppositio. Licet p̄cipaliter de⁹ sit tota merces eterna, tamen minus p̄cipaliter ipsum corpus humanum beatificatur, ex redundantia animæ in corpus, & in visione corporis christi glorificati, & sic concedimus q̄ totus homo est beatus, & etiam q̄ quælibet pars hominis, siue integralis, siue essentialis est beata & sic patet solutio.

Ad cōfir. ¶ Et ad confirmationem respondetur sine scrupulo, q̄ prima sequela est concedenda, & ad secundam dico, q̄ anima non currit p̄prie, sed bene mouetur ad motum corporis, quia motis nobis mouentur omnia quæ sunt in nobis.

Ad. iij. argumen.

¶ Ad tertium respondeo negando sequelam, quia albedo non cōtingit partib⁹, nisi quantitatis. Item totum est signum distributionum partium integralium, & non essentialium.

**Totū est distri. partū integra-
lium non aut essen.**

¶ Ad quartum respondeo negando sequelam. Et ad primam probationem. Deus est totus, ergo habet partes, Nego sequelā quia totus idem est quod perfectus, & sic non valet, est perfectus, ergo habet partes. Ad secundam partem, vel capitur pro christo & c. respondeo quod potest capi pro utroq; Et ad illud, Non videtur partes christi desiderabiles, nego illud. Immo (vt ait p̄pheta) ipse est cunctis desiderabilis, & debebat esse perfectus deus, & perfectus homo, quemadmodum canit Symbolum Athanasij, & quia ista magis attinent ad contemplationem quam ad Dialecticam supersedeo.

ad. iij. ar.

¶ Sequitur de incipit & desinit, & de ceteris terminis mutationem importantibus.

Diuisio rerum.

¶ Reter ea quæ hacten⁹ dicta sunt, restāt adhuc quidam termini (cuiusmodi sunt, incipit, desinit, & huius generis reliqui) gratia quorum propositio in qua ponuntur, per aliam seu alias venit exponenda, p̄ quorum clariori notitia notandum est, q̄ rerum quædā sunt immutabiles, aliæ vero mutabiles. Primo modo est solus deus, de quo propheta inquit Ego sum deus, qui non mutor, & sic de⁹ benedictus, est immutabilis quō ad inceptionem

permanentiam & desitionem. Primo quia in generabilis, vel in creabilis. Secundo quia omnino in alterabilis. Tertio quia non annihilabilis, nec corruptibilis.

¶ Alia vero sunt mutabiles per solam creationem, & annihilationem, sicut Angeli, & animae rationales, gratia & dona angelis solā creatio vel hominib' collata à Deo, & finaliter quicquid habet esse per solam creationem, & desinit esse per annihilationem, quae ambo a solo Deo fiunt.

Res muta

biles per

nem, sicut

Angeli, &

animae rati-

onales, gra-

tia & dona

angelis solā

crea-

tio vel homi-

nib' collata

à Deo, &

finaliter qui-

cquid habet

esse per solam

creationem, &

desinit esse

per annihila-

tionem, quae

ambo a solo

Deo fiunt.

¶ Alia vero sunt mutabiles instantaneè, sicut substantiae, quae habent esse per generationem naturalem, & desinunt esse per corruptionem, & ista nuncupantur generabilia & corruptibilia propriè.

Mutabi-

les instā,

¶ Alia dicuntur mutabiles successuè, quo ad generationem illarum & exitionem: ut, sunt, caliditas, frigiditas, humiditas, quae acquiruntur & corrumpuntur successuè tamen sunt permanentes quo ad esse, ut patet in aqua, quae successuè calefit, & successuè frige fit.

Mutabi.

successuè,

¶ Alia dicuntur mutabiles & successuæ, quarum esse est infieri, & esse infieri est suum esse: ut tempus, & motus.

Solū durā

tes p inf.

¶ Alia sunt res solum durantes per instans, ut, instans in tempore, & mutatum esse in motu.

¶ Secundo notandum est principaliter pro notitia praedictorum quod quadruplex est instans.

Quadru-

plex inst.

¶ Primum est, primū instans esse rei. Secundum est primum non esse rei. Tertium ultimum esse rei. Quartum ultimum non esse rei.

¶ Primum instans esse rei est in quo res est, & non fuit: ut Sor-

i. esse rei.

tes incipit esse homo, ergo Sortes nunc est homo, & inmediate ante hoc non fuit homo. Primum non esse rei, est instans in quo

i. non esse

res non est, sed fuit ante hoc instans: ut, Sortes desinit esse, ergo

rei.

Sortes nunc non est, & immediate ante hoc fuit. Ultimum in-

ultimum

stans esse rei. Est in quo res est sed non erit: ut, motus desinit es-

esse rei.

se, ergo motus est, & idem motus immediate post hoc non erit.

¶ Ultimum instans non esse rei est in quo res non est, sed erit, ut

Ultimum

tempus incipit esse, ergo tempus non est, sed immediate post hoc erit.

nō esse rei

¶ Secundo principaliter notandū est, qualiter exponatur pro-

positiones de

incipit, &

desinit, &c. Pro quo ponuntur regulæ.

i. regula. ¶ Prima. Propositiones de rebus eternis, quæ non habent initi-
Propoēs. um neq; finem non sunt admittendæ, Nec minus habent expo-
nōadmit. sitionem, vt, Deus incipit esse, essentia diuina desinit esse.

ii. regula. ¶ Secunda regula. Res habentes esse per creationem, & non
esse per anihilationem, habent pro incipit primum instans esse
rei, & pro desinit, vltimum instans esse rei: vt, Angelus incipit
esse, angelus nunc est, & immediate ante hoc non fuit. Exem-
plum secundi, Anima desinit esse sic exponitur, anima non est
& immediate ante hoc fuit.

iii. regu. ¶ Tertia regula: Propositio de desinit, siue in rebus successiuis, si-
ue permanentibus exponitur per vnā copulatiuā affirmati-
tiuā, cuius prima pars est affirmatiua de præterito, secunda ne-
gatiua de præsentī sumpta cum relatiuo identitatis: vt, homo
desinit esse, sic exponitur, homo immediate ante hoc fuit, & idē
homo nunc non est. Motus desinit esse, Motus immediate ante
hoc fuit, & idem motus nunc non est. Ratio huius expositionis
est quia secundum philosophos ista semper est vera, homo est,
cum supponat pro natura hominis: vt ista semper est falsa, ho-
mo non est. Similiter ista semper est vera, motus est, & ista falsa
motus non est. Quia propter est opinio aliquorum, q, proposi-
tio de incipit in rebus successiuis de subiecto communi, debet ex-
poni per vnā copulatiuā, cuius prima pars erit affirmatiua
de futuro, & secunda negatiua de præsentī: vt mot⁹ incipit esse
sic exponitur, Motus immediate post hoc erit, & idem motus
nunc non est. Quia dicunt, q, ista semper est falsa, motus nūc nō
est, & ista semper vera, motus nunc est.

iiii. regu. ¶ Quarta regula. Propositio de incipit, in qua negatio ponitur
ante incipit, exponitur per vnā disiunctiuā compositā ex
partibus contradicentibus partibus copulatiuæ: vt, Sortes nō in-
cipit esse, sic exponitur Sortes nunc non est, vel immediate ante
hoc fuit. Sed propositio de incipit in reb⁹ successiuis in qua nu-
lla ponitur negatio, exponitur per vnā copulatiuā, cuius
prima pars est negatiua de præsentī, & secunda affirmatiua de fu-
turo: vt, Sortes incipit currere, sic exponitur, Sortes nunc non
currit, & immediate post hoc curret, Motus incipit esse, sic, Mo-
tus nunc non est, & immediate post hoc erit. Propositio in qua
negatio ponitur ante incipit, exponitur per vnā disiunctiuā

compositam ex partibus contradicentibus: ut, Sortes non incipit currere, sic exponitur. Sortes nunc currit, vel immediate post non curret.

¶ Et nota, q̄ istae sunt æquivalentes, Sortes non definit esse, & Nota. Sortes incipit esse, & exponuntur eodem modo. Item propositio de incipit, in qua ponitur negatio ante infinitivum æquipollet uni de definit, in qua nulla ponitur negatio: ut Sortes incipit non esse, & Sortes definit esse, & exponuntur eodem modo.

¶ Item nota, q̄ multi tenent, q̄ propositio de incipit in rebus successivis, sufficienter exponitur per unam affirmativam de presenti: ut, motus incipit esse, per istam, ergo motus est. Et similiter ista motus fit, ergo motus est. Nota.

¶ Nota pro notitia prædictorum sequentes propositiones.

¶ Prima. Res permanens, ut Homo, habet pro incipit, primum i. propo. instans esse rei, & pro definit, primum instans non esse rei.

¶ Secunda propositio, res successiva: ut Tempus vel motus, habet ij. propo. pro incipit, ultimum instans non esse rei, & pro definit primum non instans esse rei.

¶ Tertia propositio. Res durantes solum per instans habent p. Tertia. incipit, primum instans esse rei, & pro definit, ultimum instans esse rei: ut, Instans incipit esse, sic exponitur? Instans nunc est, & idem instans ante hoc non fuit. Exemplum, secundi instans definit esse, sic exponitur, instans nunc est, & idem instans immediate post hoc non erit.

¶ Item pro notitia prædictorum & sequentium, videnda sunt duo. Primum quomodo supponunt extrema propositionum de incipit & definit. Secundum qualiter conuertantur.

¶ Ad primum respondetur, quod supponunt sicut in sua præia Ad pri. cente ut, Omnis homo incipit esse, supponit sicut in ista Om- quomo. nis homo est, & ante hoc non fuit, & in ista, omnis homo inci- supponit pit esse albus, homo supponit confuse & distributive, & ly alb⁹ extrema confuse tantum, & sic est dicendum de alijs propositionibus (de propo. de præterito ut, Omnis homo incipit esse albus, de futuro, ut om- inci. & de. nis homo potest incipere esse albus) q̄ supponunt secundum exigentiam vel capacitatem extremorum, vel distributive, vel confuse, vel discrete, vel determinate, vel ampliative, vel restri- Nota. ctive. Sed nota unum q̄ aliqui dicunt, q̄ terminus positus post in

✠ De incipit & desinit. ✠

finitum supponit in expunibili sicut in exponentibus, putā in vna determinatē, & in alia distributiue, quia aliās argueretur ā non distributo ad distributum, vt, Homo incipit esse albus, ergo homo nunc est albus, & ante hoc non fuit albus, ly albus in prima supponit determinatē, & in secūda confusē & distributiue

Ad. ij.

i. proposi-
tio. de in-
ci. & desin-
ti. nō cōuer-
tuntur in
similes.

¶ Prima propositio. Propositiones de incipit & desinit non cōuertuntur in similes propositiones. Vnde non sequitur, Sortes incipit esse albus, ergo album incipit esse sortes, quia casu q, sortes nūc sit albus, & prius non fuerit albus, antecedens est verum, & consequens falsum: quia ad hanc album incipit esse Sortes, sequitur ista, album incipit esse, demonstrando Sortē. Bene enim sequitur, Album incipit esse, ergo album nunc est, & idem album ante hoc non fuit, quōd est falsum, quia Sortes (vt supponitur) iam erat.

ij. regula

¶ Secunda regula. Propositio de incipit in rebus permanentib⁹ dū modo sit affirmatiua, oportet qd addatur toti prædicato hoc aggregatum, Aliquid quod est: vt, Sortes incipit esse albus, ergo aliquid quod est incipiens esse album est Sortes, & sic intelligendum est, si propositio sit de præterito, quod addatur aliquid quod fuit, & si de futuro, aliquid quod erit.

iiij. regula

¶ Tertia regula. In negatiuis oportet addere toti prædicato, Nihil quōd est, si est de præsentī: nihil quod fuit, si de præterito: nihil quōd erit, si est de futuro: vt, Homo non incipit esse albus, ergo nihil quod est incipiens esse album est homo.

iiij. regu.

¶ Quarta regula. Propositiones de incipit in reb⁹ successiuis, debent conuerti in propositiones de futuro: vt motus incipit esse ergo aliquid quod incipit esse erit motus. Tempus incipit esse ergo aliquid quod incipit esse erit tempus.

v. regula

¶ Quinta regula. Propositiones de desinit tam in rebus permanentibus quā in successiuis, conuertuntur in vnā de præterito, vt Sortes desinit esse, ergo aliquid quod desinit esse fuit Sortes. Motus desinit esse, ergo aliquid quod desinit esse fuit motus.

¶ Ad vltimum promodulo arguendi ponuntur regule.

i. regu. p
modo ar-
guendi.

¶ Prima. Arguendo ab expunibili ad totam exponentem, & ē cōtra, valet consequētia. Itē ab expunibili copulatiue, ad quālibet partem

partem sui, valet consequentia. Sed non e contra. Item a par-
tibus disiunctiue exponentis, ad totam exponibilem valet con-
sequentia & non e contra: exempla sunt facilia, ex dictis in mul-
tis locis.

¶ **Secunda regula.** Arguendo ab inferiori ad superius in termi- ii. regula.
nis absolutis valet consequentia: vt. Sortes incipit esse homo
ergo Sortes incipit esse animal. Dum modo superi⁹ & inferius
se teneant ex parte prædicati, quia ex parte subiecti non valet.
Vnde non sequitur Sortes incipit esse, ergo homo incipit esse,
cum antecedens possit esse verum, consequenti existente fal-
so, posito qd aliquis homo erat ante Sortem.

¶ **Tertia regula.** Arguendo ab inferiori ad superius in terminis iii. regula
connotatiuis, siue se teneant ex parte prædicati, siue ex parte sub-
iecti, non valet consequentia. Exemplum primi, Sortes incipit
esse albus, ergo Sortes incipit esse coloratus, posito qd habuif-
set prius aliquem colorem alium, antecedens est verum, & con-
sequens falsum. Exemplum secundū, Album incipit esse, ergo co-
loratum incipit esse non sequitur. Item non sequitur Albedo in-
cipit esse, ergo color incipit esse.

¶ **Quarta regula.** Arguendo a verbo incipit & desinit cum ali- iiii. regu.
qua determinatione, ad propositionem in qua relinquitur illa de-
terminatio non valet consequentia. Vnde non sequitur, Sor-
tes incipit esse albus, ergo Sortes incipit esse. Nec sequitur, Sor-
tes desinit esse albus, ergo Sortes desinit esse.

¶ **Quinta regula.** Arguendo a propositione de incipit & desinit v. regula.
cū aliqua determinatione vniuersali, in qua relinquitur illa de-
terminatio nō valet cōsequentia. Vnde nō sequitur, Sortes incipit
scire omnē ppositionē, ergo incipit scire ppositionem, quia
casu quod sciuiſſet vnā ppositionē, & incipiat scire aliā, & nō
sunt plures in mūdo, antecedens est verū & consequēs falsum.
Itē, casu qd Sortes sciat vnā solam ppositionē, & destruatur
cæteræ excepta illa, hæc est vera, Sortes incipit scire omnē ppo-
sitionē, cū illa sit omnis ppositio quæ est: & ista falsa, Sortes inci-
pit scire ppositionē. Item, Sortes incipit esse omnis homo, est
vera casu quod omnes homines corrūpantur illo dēpto & illa
est falsa Sortes incipit esse homo, cū diu fuerit homo. Itē, Sortes
desinit esse omnis homo, ergo Sortes desinit esse hō, non valet

De incipit & desinit. ✽

quia casu, q̄ prius Sortes fuisset solus in mundo, & modo nascatur Plato, antecedens est verum, & consequens falsum.

vj. regula.

¶ Sexta regula. Propositio de incipit vel desinit de copulato subiecto: vt, Sortes & Plato incipiunt currere, & de subiecto numeri pluralis: vt, homines incipiunt agere poenitentiam, debent prius resolui in suas singulares, & postea exponi: vt, Sortes & Plato incipiunt currere, resoluantur in istam copulatiuam, Sortes incipit currere, & Plato incipit currere. De secunda sic, homines incipiunt agere poenitentiam, ergo iste homo incipit agere poenitentiam, & iste homo incipit agere poenitentiam, ergo modo agit poenitentiam, & ante hoc non egit poenitentiam, sed contra praedicta, vt clarius elucescant arguitur sic.

¶ Pars argumentatiua.

i. argumē.

Primo. In istis scholis incipiūt esse viginti scholares, posito q̄ tota die fuerint decem & nouem, & modo ingrediatur alius exponibilis videtur esse vera, & exponentes falsæ. Primum patet sic, quia in istis scholis nunc sunt viginti scholares, & ante hoc non fuerunt viginti scholares. Sed e contra arguitur. Hæc est vera, in illo casu, in istis scholis solus vnus scholaris incipit esse, ergo non incipiunt esse viginti, cum vnus & viginti opponantur.

ii. argumē.

¶ Secundo sic. In istis scholis incipiūt esse viginti scholares, ergo in istis scholis incipiunt esse multi scholares, sed consequens est falsum, quod probo per suas exponentes. Quia bene sequitur, Incipiunt esse multi scholares, ergo nunc sunt multi scholares, & immediate ante hoc non fuerunt multi scholares, qui tamen fuerunt decem & nouem.

iii. argu.

¶ Tertio sic. In istis scholis incipiunt esse multi scholares, quia viginti, ergo in istis scholis incipit esse numerus scholarium, quod est falsum, cum ante hoc fuerit numerus scholarium.

iiii. argu.

¶ Quarto arguitur sic. Incipit & desinit sunt verba presentis temporis, ergo male exponuntur per propositiones de preterito, & futuro.

v. argu.

¶ Quinto arguitur sic. Hæc propositio, Adam incepit esse, & ista

Antichristus incipiet esse, non exponuntur per regulas datas, ergo insufficienter determinatum est de his regulis.

¶ Sexto sic. Incipit & desinit includunt negationem, ergo distribuunt terminos sequentes.

¶ Pars responsiva.

AD primum, Respondeo quod non bene arguis, in istis scholis incipiunt esse viginti scholares, sed deberet sic inferri, ergo non plures quam viginti, & non sic, unus, ergo non viginti. Pars responsiva ad i. argumē

¶ Ad secundum & ad tertium simul respondetur quod non valet consequentia ab inferiori ad superius in terminis pluralis numeri, vel importantibus multitudinem: ut patet in exemplis prius datis. ad. ii. & iii.

¶ Ad quartum respondeo, quod licet incipit & desinit ex configuratione principali, non includunt tempus prateritum neque futurum, sed solum præsens: tamen ratione principalis significationis bene includunt prateritum & futurum. Quia incipit, in permanentibus importat inceptionem rei, cuius duo sunt termini præsens scilicet, & prateritum, & in successivis, sunt præsens & futurum. Exemplum primi, Sortes incipit esse homo, ergo Sortes nunc est homo, & ante hoc non fuit homo. Exemplum secundi, Sortes incipit esse albus, ergo Sortes nunc non est albus, & immediate post hoc erit albus, item desinit importat desitionem rei cuius esse sunt duo termini, scilicet, præsens & prateritum: ut, homo desinit esse, ergo homo nunc non est, & idem homo ante hoc fuit. ad. iii.

¶ Ad quintum dico (ut superius tactum est) quod regulæ de praterito & de futuro, intelliguntur per regulas præsentis temporis mutando tempora: ut ista, Adam incepit esse, sic exponitur, Adam in aliquo tempore praterito fuit, & ante illud tempus non erat. Et ista, Antichristus incipit esse, sic exponitur, Antichristus in aliquo tempore futuro erit, & ante illud tempus non erit. ad. v. ar.

¶ Ad sextum negatur consequentia, quia hæc verba solum distribuunt terminos cum quibus construuntur, modo tales termini sequentes infinitum, non construuntur cum incipit, & desinit sed cum ly esse: ut, Sortes incipit esse albus, ly albus non construitur cum ly incipit, sed cum hoc verbo esse. ad. vi. ar.

¶ Sequitur de isto complexo factū est.

Inter terminos qui faciunt propositionē exponibilē ānumeratur etiā hoc complexū Factum est, quod exponitur per duas propositiones de præterito, vnam affirmatiuam, & aliā negatiuā: vt, Cælum factum est, sic exponitur, cælum fuit, & cælū non semper fuit. Et hoc capiendū ly semper largē, vt se extendat ad perpetuum, & æternum, & non strictē: vt, se extendat ad solum tempus. Quia tunc esset impossibilis, cum tempus non possit esse sine cælo. Et ista Sortes factus est alb⁹, sic exponitur, Sortes fuit albus, & Sortes non semper fuit albus. Et ista, Verbum factum est homo, sic exponitur, Verbum fuit homo, et verbum non semper fuit homo, Ex qua infertur q̄ istæ sunt veræ, Deus factus est homo, & Deus factus est Deus homo, quia Faccio denotatur cōuenire homini & nō Deo. Sed hæc est falsa, Homo factus est Deus, nisi capiatur loco huius, De⁹ factus est homo, vel nisi sit aliena, & impropria loquutio, scilicet loco hui⁹, Factū est: quod hæc sit vera, Homo est Deus. Vide Bonauenturam in tertio. ¶ Item hæc est vera, Homo ab æterno fuit Deus, maximē si ly æternūm capiatur loco de ly semper.

¶ Sequitur de isto termino immediatē.

Propositio in qua ponitur ly immediatē, exponitur per vnā copulatiuam, cuius prima pars est præiacens & in secunda additur illi præiacenti hoc totum, Nullum erit instās inter ipsum quin, &c. Vt ista immediatē post diem iudicij erit nox, sic exponitur, Post diem iudicij erit nox, & nullum erit instans post diem iudicij, quin inter ipsum instans & diem iudicij sit nox. Et ista immediatē post primam horam erit secunda, sic exponitur, Post primā horā erit secunda, & nullum erit instās post primā horā quin inter ipsum instās, & secundā horam sit secunda hora.

¶ Sequitur de terminis importantibus aliquā distinctionem seu alietatem, vel diuersitatem, vt sunt, differt, differens, diuersum, aliud ab.

Termini illi, qui aliquam distinctionem seu alietatem important vel etiam diuersitatem (cuiusmodi sunt differt & c) efficiunt propositionē in qua ponuntur exponibilem, pro quibus nota, quod isti termini differt, differens, & quiuis alius importans alietatē, vel diuersitatem dicuntur tantum de rebus existentibus, quia secundum philosophum, quarto metaphisices, Nec non ens enti, nec non enti est idem vel diuersum: hoc supposito, tria sunt tractanda circa istam materia.

¶ Primum, quomodo supponunt dictiones sequentes hoc verbum differt & similia.

¶ Secundū qualiter cōuertitur istæ propositiones de differt & simili- Ad. i.

¶ Tertiū quomodo valeat cōsequētia in his propositionib⁹. (les

¶ Ad primum dico, quod termini sequētes differt distribuibiles (dummodo signa nō se impediāt) supponunt distributiue, sed termini præcedentes has dictiones, supponunt secundum exigentiam regularum suppositionum: vt, Homo differt ab equo, homo supponit determinatē, & ly equo distributiue. Sortes distinguitur à Platone, vtrumq; extremū supponit discretē. Omnis homo est ali⁹ ab āgelo, vtrumq; extremū supponit distributiue. Ad. ij.

¶ Ad secundū dicitur, qd propositiones de differt, & similes, primo debent resolui, & postea conuerti: vt, Homo differt ab asino sic resoluitur, Homo est differens ab asino: & sic cōuertitur, Differens ab asino est homo, & ista null⁹ homo differt ab asino sic resoluitur, nullus homo est differens ab asino, & sic conuertitur ergo nihil differens ab asino est homo, & ita in reliquis. Ad. iij.

¶ Ad tertium respondetur ponendo aliquas regulas.

¶ Prima. Ab exponibili copulatiue, ad totam ei⁹ exponentem, & ad quamlibet partem principalem est bona consequentia: vt, Homo differt ab angelo, ergo homo est, & simul tempore omnis angelus est, ergo homo nō est angelus. j. regula.

ij. regula. ¶ Secunda regula. Arguendo à qualibet parte exponibilis ad propositionem negatiuam de differt, est bona consequentia, sed non è contra, vnde sequitur Homo non est, ergo homo non differt ab angelo, sed non sequitur, Homo non differt ab homine ergo homo non est.

iii. regula ¶ Tertia regula. Arguendo ab inferiori ad suum superi⁹ mediā te ista propositione, a. vel ab, non valet cōsequentia. Vnde nō sequitur Sortes differt ab asino, ergo Sortes differt ab animali, sed si superi⁹ & inferius præponatur, posset esse bona cōsequētia vt, Sortes differt ab asino, ergo homo differt ab asino, & animal differt ab asino.

iiii. regu. ¶ Quarta regula. Arguendo à superiori ad inferius, posita constantia inferioris, est bona consequentia: vt, bene sequitur, lapis differt ab animali, & homo est & asinus est, ergo lapis differt ab homine, & lapis differt ab asino, quia ex opposito cōsequētis, infertur oppositum antecedentis. Bene enim sequitur lapis non differt ab homine, ergo non differt ab animali.

v. regula. ¶ Quinta regula. Arguendo à toto in quātitate, & etiam à parte in modo ad suum totum, signo, vel verbo præcedente, non valet consequentia Exemplū primi, Sortes differt ab omni homine, ergo Sortes differt à Sorte. Exemplum secūdi, non sequitur, Sortes differt ad homine albo, vel nigro, ergo differt ab hoīe.

¶ Præterea videndum est quomodo exponantur hæ propositiones. Pro quo nota quòd in exponēdo has propositiones de differt, debet in secunda exponente poni illud complexum simul tempore: vt homo differt ab angelo: homo est, & simul tempore omnis angelus est, & homo non est angelus.

Regulæ exponenda-
rū propo-
sitiōum.
¶ Pro exponendis propositionibus dantur sequentes regulæ.
¶ Prima regula. Propositiones de differt in quibus non ponitur negatio, exponuntur copulatiuè, per tres exponentes, in quarū prima affirmat hoc verbum est secundum adiacens, de eo quod differt, in secunda affirmatur idem verbum secundum adiacēs de eo à quo differt. Tertia est negatiua in qua negatur verbum tertium adiacēs de eo à quo differt vt, Sortes differt ab homine sic exponitur, Sortes est, & simul tempore omnis homo est, & Sortes non est homo.

ij. regula. ¶ Secunda regula. Contradictoria præcedentis, videlicet, Sortes

non differt ab homine, exponitur per vnam disiunctiuam compositam ex partibus contradicentibus, partibus copulatiue præcedentis: sic enim exponitur, Sortes non differt ab homine, Sortes non est, vel simul tempore homo non est, & Sortes est homo, & sic posunt dari exempla de præterito, & de futuro.

¶ Sed si queratur quomodo exponitur ista, Homo ab asino differt, respondetur q, semper debet caueri, ne terminus indistributus in exponibili, distribuatur in exponētibus, ne arguatur à non distributo ad distributum, sic ergo exponitur illa, Homo ab asino differt, Homo est, & simul tempore asinus est, & homo asinus non est, & ista, Homo & homo differunt à se inuicem, exponitur sic Homo est, & simul tempore homo est, & homo homo non est: similiter esta, Sortes & Plato differunt à se inuicem, sic exponitur, Sortes est, & simul tempore Plato est, & Sortes Plato nō est.

¶ Et aduerte, q, si in propositionibus de præterito & de futuro & etiam de præsentī, sit terminus communis non distributus, in tertia exponente debet poni relatiuum idētitatis: vt, in ista, Homo differret à Platone, sic exponitur, Homo erit, & simul tempore Plato erit, & idem homo non erit Plato, quia posito casu q, cras nullus homo, sit nisi Sortes, & post cras nullus sit homo nisi Plato, & post nunquam sit aliquis homo, tunc hæc est falsa, Homo differt à Platone, & tamen si in tertia exponente non poneretur relatiuum identitatis, esset vera.

De isto termino alter.

¶ Si terminus alter multis modis capitur: aliquādo. n. relatiue, aliquando in deffinitē, aliquando dicit diuersitatem, vel differentiam inter res significatas per terminos positos à parte ante, & à parte post. Exemplum primi, Vn^{us} illorum currit, & alter quiescit. Exemplum secundi, Vterq; homo currit, ergo alter currit. Et tunc est signum particulare huius signi vniuersalis vterq;. Exemplum tertij, Sortes est alter ab asino: & tūc est signum distributiuum sicut differt, & exponitur sic, Sortes est: & simul tempore omnis asinus est, & Sortes non est asinus.

✠De comparatiuo✠.

¶De comparatiuo.

Compa.
tentum
positiue.
Item capi
tur partiti
ue.

Comparatiu⁹ t^rs aliquādo capitur positiue, vt Sor
tes est homo doctior, id est doctus. Species predica
tur de pluribus, id est de multis. Secundo modo ca
pi^r partitiue, vt Sortes est doctior hominū, & tunc
ly hominum supponit confuse & distributiue, sicut
in ista Homine, Sortes est doctior homine, & istis duobus modis
non capitur hic.

Compara
tiue mul
tis modis.

i. impro
prissimē.

ii. modo
impropr.

iii. modo
Proprie.

¶ Alio modo capitur comparatiue, & hoc multis modis, primo
in propriissimē & est quando forma importata per comparati
uum, nulli extremorū competit, vt, fornicatio est melior adul
terio. Bonitas nempe importata per ly melior, neq; cōuenit for
nicationi, neq; adulterio: similiter, Peccatū commissum contra se
cundam tabulam est melius, peccato commissum contra primam ta
bulam.

¶ Secundo modo capitur in propriē, & est quando forma im
portata per comparatiuum conuenit vni extremorum, vt Vir
tus est melior malitia.

¶ Tertio modo capitur propriē, & est quando forma importata
per cōparatiuum cōuenit vtriq; extremo, vt, Obediētia est me
lior castitatē.

¶ Secundo principaliter notandum est, q^d extrema harum pro
positionum supponunt secundum exigentiam regularum sup
positionū: vt, Sortes est fortior asino, ly Sortes, suppoit discretē
ly asino confuse & distributiue, & in ista, Sortes asino est fortior
Sortes discretē, & Asino, determinatē: In ista vero, Omnis homo
est fortior asino, vtrumq; extremum supponit distributiue sed
in ista, Homo asino est fortior, vtrumq; extremum determinatē
supponit, sicut in ista, Non nullus homo est fortior omni asino.

¶ Tertio notandum est, qualiter conuertantur istæ proposi
tiones, pro quo notandę sunt regulę conuersionum generales, ni
si quod debet haberi pro regula, quod subiectum conuertentis
in affirmatiuis, debet capi cum hoc complexo, Aliquid quod est
& in negatiuis, cum hoc complexo, Nihil quod est. Exemplum

primi Sortes est fortior omni animali, sic conuertitur, Aliquid quod est fortius omni animali est Sortes. Et ista, Nullus homo est fortior leone, sic conuertitur, Nihil quod est fortius leone est homo, & sic de alijs conuersionibus.

Regule ex
positionū
i. regula.

¶ Quarto notandæ sunt aliquæ regulæ pro expositione istarū propositionum.

¶ Prima. Propositio affirmatiua, in qua terminis significans re excessam sequitur cōparatiuum, exponitur per vnā copulatiuā cōpositā ex tribus categoricis, in quarum prima denotatur, positium comparatiui gradus affirmari de re excedente sumpta cum sua dispositione: & in secunda denotatur idem positium affirmari de re excessa, vniuersaliter sumpta, cū isto aduerbio Simul tempore: & tertia est vnā negatiua negans positium sumptum cum ista dictione Ita, de re excessa in ordine ad rem excedentem: vt, Sortes est fortior asino, sic exponitur: Sortes est fortis, & simul tempore omnis asinus est fortis, & nullus asinus est ita fortis sicut Sortes. Et ista, Omnis homo est fortior asino, sic exponitur: Omnis homo est fortis, & simul tempore omnis asinus est fortis, & nullus asinus est ita fortis sicut omnis homo.

ii. regula.

¶ Secūda regula. Cōtradiçtoria exponibilis, in qua ponitur vnā negatio in principio exponenda est per vnā disiunctiuā de partibus contradicentibus partibus primæ: vt, Nullus homo est fortior asino sic exponitur, Nullus homo est fortis, vel aliquis asinus non est fortis, vel aliquis asinus est ita fortis sicut homo.

¶ Tertia regula. Cauendum est ne terminus qui non distribuitur in exponibili, distribuatur in exponente: vt, Sortes homine est fortior, sic exponitur, Sortes est fortis, & homo est fortis, & homo non est ita fortis sicut Sortes. Et propositio negatiua, de modo loquendi in consueto, debet regulari per hanc regulam: vt ista, Fortior leone homo non est, sic exponitur, Homo fortis nō est, & omnis leo fortis non est, & homo leone non est fortior.

iii. regula.

¶ De superlatiuo.

De superlatiuo.

De superlatiuo pauca dicenda veniunt, cum regule tur per regulas comparatiui.

Conuer.

superlati-
uorum &
compa. ea
dem.

D Sed primum notandum est, quod superlatiuum aliquando ponitur sine genitiuo plurali: vt, Homo est nobilissimus: & tunc sic exponitur, videlicet per vnā copulatiuam cuius prima pars est affirmatiua, & uorum & secundā negatiua. Prima erit ista, homo est nobilis. Secunda ista nihil est ita nobile sicut homo. De conuersione istius propositionis, & similium dicendum est sicut de comparatiuo diximus.

ij.

i. regula.

¶ Notandæ sunt regulæ secundum quas exponuntur.

¶ Prima. Propositio de superlatiuo propriè capto, in qua non ponitur negatio, exponitur per vnā copulatiuam compositā ex tribus cathegoricis, quarum prima affirmat positium de re excedente. Secunda affirmat idem positium de re excessa. Tertia affirmat excessum de re excedente in ordine ad rem excessam: vt, Rosa est pulcherrima florū, sic exponitur, Rosa est pulchra & omnis flos est pulcher, & Rosa est oī flore pulchrior.

¶ Secunda regula. Contradictoria prioris exponitur per vnā disiunctiuam ex partibus contradicentibus partibus copulatiue vt, nulla rosa est pulchrior flore, sic exponitur, Nulla rosa est pulchra, vel aliquis flos non est pulcher, vel aliquis flos est ita pulchresicut rosa.

¶ Vltima regula. Cauendum est ne arguatur in his, à non distributo ad distributum. Item cōsequentia quæ fiunt in his propositionibus, regulandæ sunt per regulas arguendi à tota copulata ad suas partes, & è contra, & à tota disiunctiua ad suas partes, & è contra, videndum est, quando valent, & quando non.

¶ Sequitur de signis collectiuis.

De collectiuis.

De signis collectiuis pauca sunt nobis dicenda cū eorum notitia aliās declaretur.

i. quesitū

¶ Sed ne sic opede materiam illorum transeamus queruntur tria in presentiarum.

¶ Primo, an istæ stent in veritate, Omnes apostoli Dei sunt duodecim, & non omnes apostoli Dei sunt duodecim,

¶ Secundo de veritate istarum, Omnes duo apostoli Dei sunt ij. quasi. duodecim, & Non omnes duo apostoli Dei sunt duodecim.

¶ Tertio queritur de bonitate istius cōsequētię, Omnes animę iij. quasi. creabiles possunt esse creatę, ergo omnes animę creabiles possunt esse creatę, tenendo ly Omnes in antecedēti collectiue, & in consequenti distributiue.

¶ Ad primum respōdetur, qđ si ly Omnes, in vtrāq; teneatur collectiue, illę sunt contradictorię, & affirmatiua est vera, & sub subiecto eius potest fieri descensus copulat⁹, & non copulatiuus neq; disiunctiuius neq; etiā disiunctus, & Negatiua est falsa, si autem in vtrāq; teneatur distributiue ly Omnes, illę sunt contradictorię, & affirmatiua est falsa, negatiua vera: si vero in vna teneatur collectiue, & in alia distributiue, nō sunt contradictorię.

Ad. i. quę.

¶ Ad secundum quęsitum. Eadem distinctio facienda est, & danda Responsio sicut p̄cedens.

Ad. ij. quęsitum.

¶ Ad tertium quęsitum respondetur, quōd si ly Omnes, in antecedenti teneatur collectiue, & in consequenti distributiue consequentia est nulla, sed si in antecedenti teneatur distributiue, & cōsequenti collectiue videtur bona, si autem teneatur in vtroq; distributiue etiam est bona consequentia, tamen sicut consequens est falsum, ita & antecedens.

Ad. iij. quęsitum

¶ De istis signis ita & sicut.

Is (vt puto) luculenter expræditis, supere si tandem vt de istis signis ita & sicut (quę etiam hui⁹ ordinis sunt) tractemus.

¶ Vnde nota primo, qđ ly Ita, aliquando est aduerbium affirmatiuum: vt si, dicatur, Ita faciam.

ita aduerbium.

¶ Secundo capitur pro antecedenti: vt, Ita est sicut dominus locutus est.

ij. por antecedenti

¶ Tertio capitur relatiue: vt, Sicut Sortes currit ita plato facit

ij. relati.

¶ Quarto comparatiue: vt, Sortes est ita doctus sicut Plato. Similiter ly Sicut, aliquando capitur explicatiue, aliquando comparatiue.

ij. cōparatiue.

¶ Et aduerte, quōd ista aduerbia importantia similitudinem aliquando dicunt omnimodam similitudinem, & aliquando

Hæc ad-
uer. du-
plicem di-
cunt simi-
litudinē.

nondicunt omnimodā similitudinē, exemplum primi. Sortes est ita fortis sicut Plato. Exemplum secundi. Sortes est ita fortis sicut Hercules, vel sicut leo. Prima exponitur sic, Sortes est fortis, & Plato est fortis, & Sortes non est magis fortis neq; minus fortis quā Plato. Secunda potest exponi sic. Sortes est fortis, & Hercules est fortis, & leo est fortis, sed Sortes non est ita fortis sicut Hercules & leo.

¶ Item nota, q; quādo istæ propositiones sunt de præterito, vel de futuro, oportet in secunda exponente, quod addatur hoc cōplexum, Simul tempore: vt, Noe fuit ita diues sicut Abraham sic exponitur, Noe fuit diues, & simul tempore Abraham fuit diues, & Noe non fuit ditior Abraham. Exemplum secundi, Sortes erit ita sapiens sicut Antichristus, sic exponitur, Sortes erit sapiens, & Antichristus simul tempore erit sapiens, & Sortes non erit sapientior Antichristo.

¶ Ultimo ponantur quedam regulæ obseruandæ in arguendo in hac materia.

Regulæ
confe. pri-
ma regu.

¶ Prima. Arguendo ab inferiori ad superius, præponendo ita, vel sicut, non est bona consequentia sed bene ē contra, Exemplum primi, Sortes est ita fortis sicut Plato, ergo Sortes est ita fortis sicut aliquis homo. Quia ly Homo tenetur distributiuē, & est similis huic consequentiæ, Sortes est ita fortis sicut Plato, ergo Sortes est ita fortis sicut quilibet homo. Exemplum secūdi, Sortes est ita fortis sicut animal, ergo Sortes est ita fortis sicut homo, & ex consequenti sicut Plato, cum arguitur ā superiori ad inferius, cum distributione superioris.

ij. regula.

¶ Secūda regu. Arguēdo ā propositione affirmatiua de ita & sicut, ad negatiuam de comparatiuo gradu, extremis conuersis valet consequentia: vt, Sortes est ita fortis sicut Plato, ergo Plato non est fortior Sorte. Item, Sortes est ita fortis sicut homo ergo nullus homo est fortior Sorte.

iii. regula

¶ Tertia regula. Arguēdo ab affirmatiua de ita & sicut, ad affirmatiuam de ita & sicut, respectu eorundem extremorum nō cōuerforum valet consequentia: vt, Sortes est fortior homine, ergo Sortes est ita fortis sicut homo. Musca est fortior leone, ergo musca est ita fortis sicut leo.

¶ Pro conclusione istius materiæ queruntur tria.

¶ Primo. Quomodo exponitur propositio de cōparatiuo, siue *i. dubiū.*
superlatiuo importante formam nulli extremo conuenientē: vt
ista, peccatum commissum contra secundam tabulam est melius *ij. dubiū.*
commissio contra primam tabulam. Item ista, melius est pecca-
re in patrem quā in spiritum sanctum, quod est secundū quæ-
situm.

¶ Tertio queritur, Qualiter est exponēda ppositio, in qua for *iiij. quæsi.*
ma importata per comparatiuum siue superlatiuum, conuenit
vni extremorum, & non alteri, vt Virtus est melior malitia.

¶ Ad primum quæsitum respondetur, quod debet exponi per
formam oppositam sic. Peccatum contra secundam tabulam est *Ad. i. quæ.*
malum, & peccatum contra primam tabulam est malum, sed pec-
catum contra secundam tabulam non est ita malum sicut pec-
catum contra primam tabulam. Et illa, melius est peccare in pa *Ad. ij. quæ.*
trē quā in spūm sanctum, sic exponitur, Malū est peccare in pa-
trē, & malū est peccare in spūm sanctū sed nō est ita malū pec-
care in patrē sicut in spūm sanctū. Ratio, quia (vt ait saluator no-
ster) qui peccauerit in patrem, & qui peccauerit in filium remit-
tetur ei, sed qui peccauerit in spūm sanctū, nō remittetur ei i hoc
seculo, neq; in futuro, & sic patet ad primū & ad secundū quæsitū.

¶ Ad tertium respondetur, quod debet exponi per duas expo-
nētes, videlicet per has, Virt⁹ est bona, & malitia est mala, vel nō *Ad. iij.*
est bona, sicut & ista, Deus est melior diabolo exponitur sic, De⁹ *quæsitum*
est bonus, & diabolus non est bonus, vel diabolus est malus, con-
uenienter enim exponuntur per extremam cōtradiCTORIAM, vel
contrariam, vel aliquo modo saltem opposito.

¶ Sequitur de reflexiuis, insolubilibus, & obligatorijs.

De declaratione reflexiuorum, insolubilium, & o-
bligatoriarum notandum est.

¶ Quid sit propositio Reflexiua, quid Insolubilis *De reflexi-*
& quid obligatio. *uius, insolu-*
lu. & obli-

¶ Primo. ppositio reflexiua est, in qua ponitur aliquis t⁹s qui ga:erij.

- Proposi. reflexiua quid.** potest supponere pro aliqua propositione, vtl'y Verum, in hac propositione, aliqua propositio est vera, & ly Affirmatiuum, vt nulla propositio est affirmatiua, & cōsimiliter de alijs terminis, qui possunt supponere pro propositione: vnde propō dicitur reflexa, quæ a liqualiter se ipsam significat.
- Propo. insolubilis quid.** ¶ Secundo. Illa propositio dicitur insolubilis, quæ significat se ipsam sub ratione falsi: vt, omnis propositio est negatiua, quæ falsificat seipsam, se significando esse negatiuam, cum sit affirmatiua. Item Hec est falsa, demonstrando seipsam falsificat se.
- Obligatio quid.** ¶ Obligatio sic diffinitur, obligatio est præfixio alicuius enuntiationis a respondente, propter suam admissionem intra tēpus obligationis, secundum eundem statum, secundum quem admitterat simul cum suis pertinentibus susinendi, cuius declaratio ponetur in fine.
- Primum.** ¶ Pro declaratione primi, ponitur duo.
- Secundū.** ¶ Primū. Quo modo propositio significet verum, vel falsum.
- Ad primū** ¶ Secundum. Quid sit veritas, vel falsitas.
- Diui. ppō niscōi.** ¶ Ad primum. Breuiter respondetur (suppositis duabus distinctionibus) per aliquas conclusiones.
- Diuisio si significare** ¶ Prima distinctio. Omnis propositio, vel est nō mentalis, vel mentalis.
- Propō vocalis et scripta nihil significat.** ¶ Secūda distinctio. Omne significare, vel est naturale, vel ad placitum. His suppositis ponitur prima conclusio.
- &c.** ¶ Prima conclusio. Omnis propositio non mentalis, quæ est vocalis, & scripta non significat verum neq; falsum, nisi subordinetur mentali verè, vel falsè. Probaturs ista conclusio, Quia vocalis vel scripta nihil significat, neq; est vera, neq; falsa, neq; etiā est propositio, nisi subordinentur mentali, significāti verè, vel falsè. Probaturs etiam, quia vocalis vel scripta extrinseca denominatione dicuntur veræ, vel falsæ, cum fundamentum veritatis, vel falsitatis, sit sola propositio mentalis.
- Fūdamētū veritatis, vel falsi. ē ī sola mē.** ¶ Secunda conclusio. Nulla propositio vocalis, neq; scripta significat verum, vel falsum, naturaliter propriè, neq; ad placitum, sed bene naturaliter cōmuniter. Prima pars patet, quia soli mentali conuenit significare naturaliter propriè. Secunda etiam patet, quia nulla propositio est imposita secundum se totam ad significandum ad placitum, & hoc est verum cōmuniter, nisi gratia displaci. signi

putationis aliquando fiat oppositum. Tertiam partem probō, Propositiō. Quia cum quolibet res significet se naturaliter communiter, et vocalis & ergo propositio vocalis, & etiam scripta significat se naturaliter scripta significat communiter, & sic communiter significant verum vel falsum. significat naturaliter

¶ Tertia conclusio. Propositio mentalis non ultimata significat naturaliter verum vel falsum naturaliter communiter, & etiam naturaliter proprie. Primam partem probō. Quia mentalis huius vocalis, Homo est animal, significat se naturaliter communiter, non ultimata & cum ipsa sit vera, vel falsa, significat verum, vel falsum naturaliter communiter. Secundam partem probō. Quia ista mentalis non ultimata, Homo est animal, significat illam vocalem, homo est animal, naturaliter proprie, ergo significat verum, vel falsum naturaliter proprie.

¶ Ultima conclusio. Propositio mentalis ultimata significat verum, vel falsum naturaliter, communiter, sed non naturaliter ultimata, proprie, neque ad placitum: prima pars est nota, cum significet se ipsam. Secunda etiam est vera, nisi detur notitia distincta sui ipsius, quod non videtur facile dari. Tertia pars est patens, cum formaliter termino vocali, vel scripto competat significare ad placitum.

¶ Ad secundum respondetur, quod veritas est conformitas alicuius ad alium, quæ quidem conformitas est duplex. Videlicet in re, & intellectu. In re duplex, prima quando res comparatur ad suum principium, quodcumque sit illud principium, & sic dicitur Ioannes verus filius Petri, quia productus ab eo, & dicitur vera moneta, et verus christianus, vel religiosus per conformitatem ad sua principia, vel statum: & per contrarium dicuntur, falsus filius, falsa moneta, falsus christianus, falsus religiosus, per discordantiam ad sua principia vel statum. Secundo dicitur veritas in re per comparisonem ad intellectum, seu potentiam cognitiuam, & tunc dicitur veritas vel vera res, quando est manifestatiua sui ipsius, & cognita a potentia sicuti est in re: ut, Sordeus cognitus, albedo visa, & ita de alijs obiectis maxime incomplexis. Sed tunc erit falsitas, quando ipsa res cognita seu intellecta, non est manifestatiua sui ipsius: ut, chimera & similia fictitia, quæ nec habent esse neque possunt verè cognosci seu intelligi, & isto modo veritas est passio entis, & etiam falsitas.

¶ Secundo modo principaliter consideratur veritas ad subiectum. Veritas in re. Falsitas.

Veritas. ij modo. Etum, & est conformitas prædicati ad subiectum, seu propositionis ad intellectum componentem, vel diuidentem. Vel sub alijs verbis. Veritas est adequatio seu cōformitas rei ad intellectum. Et falsitas est inadequatio vel disformitas rei ad intellectum. Pro quo nota q̄ quando intellectus componit ea quæ sunt composita: vt Homo est animal, Lapis est substantia, Sortes est albus, tūc est veritas, & adequatio rei ad intellectum. Similiter quando intellectus intellectu diuidit ea quæ diuisa sunt: vt, homo non est lapis, Sortes non est quid. Ioannes, Cignus non est niger, est veritas, seu conformitas rei ad intellectum.

Falsitas. Sed falsitas est in compositione diuidendorum: vt, homo est asinus, Ioannes est Petrus, Coruus est alb⁹, vel in diuisione vniendorum: vt, Homo non est animal, Coruus non est niger, & sic de alijs. Ex quo inferitur, q̄ omne signum significans talem compositionē, vel diuisionem est verum, vel falsum. Nota etiam q̄ propositio mentalis est fundamentum veritatis, vel falsitatis, & sic intrinsecè dicitur vera, vel falsa: sed propositio vocalis, vel scripta denominatione extrinseca dicitur vera, vel falsa. Sed intellectus vel potentia cognitiua dicitur verus, vel falsus, qui est subiectum veritatis, putā habitus, vel notitia actualis, ex quo inferitur quòd veritas, vel falsitas, dicuntur æquiuocè de rebus, de propositione mentali, de vocali, & scripta, & de intellectu seu potentia cognitiua, vt patet intuenti.

Propositi. mentalis est fundamentum veritatis vel falsitatis. Sed quid sit causa veritatis, vel falsitatis inuestigandum est. Pro quo notandum est, quòd omnis propositio, vel est de præterito, vel de præsentī, vel de futuro. Exemplū primi. Anima à Deo fuit creata ante omnem animam rationalem. Adam fuit primus homo. Abel fuit primus martyr. Exemplum secundi. Deus est homo. Angelus est substantia. Exemplum tertij. Antichrist⁹ erit, Dies iudicij vniuersalis erit absq; dubio Deus in illo iudicio erit æquissimus iudex. His suppositis ponuntur aliquæ conclusiones.

Veritas & falsitas dicuntur æquiuocè. Sed quid sit causa veritatis, vel falsitatis inuestigandum est. Pro quo notandum est, quòd omnis propositio, vel est de præterito, vel de præsentī, vel de futuro. Exemplū primi. Anima à Deo fuit creata ante omnem animam rationalem. Adam fuit primus homo. Abel fuit primus martyr. Exemplum secundi. Deus est homo. Angelus est substantia. Exemplum tertij. Antichrist⁹ erit, Dies iudicij vniuersalis erit absq; dubio Deus in illo iudicio erit æquissimus iudex. His suppositis ponuntur aliquæ conclusiones.

Propositi. de præterito, vera quid. Prima conclusio (ex dictis) hæc est. Propositio de præterito vera sic diffinitur. Propositio de præterito vera est illa, quæ sic se habet q̄ qualitercunq; per ipsam significatur, (de significatione totali, & propositionali sine noua impositione extremorum, vel ipsius propositionis) fuisse, ita fuit, vt, Noe ingressus fuit archā. Cain occidit Abel.

¶ Dicitur notanter. De significatione totali, ad excludendas significationes dictionarias, & ob id etiam dicitur, de significatione propositionali.

¶ Dicitur notanter. Sine noua impositione, &c. Quia si stante significatione huius termini Caim, ly, Abel imponeretur ad significandum sicut Caim, iam ista propositio esset falsa, Caim occidit Abel, quia sensus est, Caim occidit Caim. Et per oppositū diffiniatur propositio de præterito falsa: vt, Antichristus fuit. Propo. de præsent

¶ Secunda conclusio. Omnis propositio de presenti ideo dicitur vera, quia qualiter cūq; significatur per ipsam (de significatione totali, propositionali sine noua impositione) esse, ita est tur vera. quæredica
in re: vt, Deus est homo. Beata virgo est concepta sine macula originali. Franciscus est dux minorū. Et per oppositum diffiniatur, propositio de præsentī falsa: vt, Antichristus est.

¶ Tertia conclusio. Propositio de futuro dicitur vera, quia qualiter cūq; per ipsam significat, fore, de significatione propositionali & totali (sine noua impositione) ita erit: vt, Antichristus erit. Dies iudicii erit, & per oppositum diffiniatur propositio de futuro falsa: vt, Adam erit. propo. de futuro qua re dicatur vera.

¶ Quarta conclusio. Quæcūq; causæ sunt veritatis, alicuius propositionis, eadem sunt causæ falsitatis suæ contradictoriæ. Exemplum primi. Deus est infinitus entitatiue. Angelus beatus peccare non potest, quia gratia est confirmatus. Diabolus saluari nō potest, tum quia est in termino suæ condēpnationis & extra terminum suæ saluationis, tum quia in inferno nulla est redēptio. Exemplum secundi, patet aspiciendo causas veritatum prædictarum propositionum. Ex quo infertur has esse falsas, Deus non est infinitus, beatus potest peccare, causa falsitatis huius est esse confirmatus in gratia, & sic de alijs potest exemplificari. Cōtradi- toriarum causa ve ritatis v- nius est causa ve ritatis al- terius.

¶ Quinta conclusio. Ad falsitatem affirmatiue propositionis nihil requiritur à parte rei, sed sufficit quod sit formata & nō vera, vt posito qd nullus sit homo, neq; asinus in mundo, hæc est falsa: homo est asinus, sicut & ista, Chimera est hircocerus. v. Ad falsi tatem affir matiue.

¶ Sexta conclusio. Ad veritatem negatiue similiter, nihil requiritur ex parte rei, in re, vel in rebus significatis: vt, Chimera non est hircocerus. Ratio quia quicquid requiritur ad falsitatem affirmatiue, est sufficiens ad veritatem negatiue cum eadem sint vj. Ad ve ritatē ne- gatiue.

De propositione possibili & impossibili. &
causae falsitatis vnius, & veritatis alterius: ut chimera est hircoceruus. Chimera non est hircoceruus.

¶ Sequitur de differentia propositionis possibili
lis & impossibilis, necessarię et cōtingentis.

proposi.
possibilis

Propositio possibilis est propositio sic se habens
q̄ qualitercunq; per ipsam significatur, vel sig-
nificari potest, de significatione totali & pro-
positionali, sine noua impositione sui vel suorū
terminorum, ita potest esse: vt, Omne ens est De-

us. Et omne existens est Petrus. Item ponatur q̄ Deus posset
creare angelum, quem tamen nunquam creauit, hæc est possibili

proposi.
impossibili
lis.

lis. B. Angelus potest esse.

¶ Propositio impossibilis sic diffinitur. Propositio impossibilis
est sic se habens, quod qualitercunq; per ipsam significatur vel
significari potest, de significatione totali, & propositionali, sine
noua impositione terminorū, impossibile est ita esse: vt, Homo

duplex i-
possibilis

est asinus, Deus non est. Et est duplex impossibilis: gratia forme,
& gratia materie. Prima est omnis copulatiua, cōposita ex par-
tibus contradicentibus, vt Sortes est homo, & Sortes nō est ho-

Iterū diui-

mo. Exemplum secundi, Homo est asinus. Itē subdiuiditur, quia

diffinim-

alia est impossibilis simpliciter: vt prædictæ: alia impossibilis se-

possibile

cundum quid: vt omnis propositio de præterito falsa: vt, Adā

simplici

fuit, non fuit. Christus non assumpsit humanitatē, & nota q̄ cōtradi-

& secūdu

ctoria harum propositionum impossibilium sunt necessarie pro

quid.

quo ponitur talis regula. Cuiuslibet propositionis impossibilis

regula.

sua contradictoria est necessaria.

propo. ne

¶ Propositio necessaria est vel dicitur, quia non potest esse ali-

cessaria.

ter quā significat, vel significare potest, de significatione to-

duplex ne

tali & propositionali, sine noua impositione terminorum, vel

cessaria.

sui: vt, Homo est animal, Deus est, Adam fuit. Et est duplex. Gra-

tia forme:

vt omnis disiunctiua composita ex partibus contra-

subdiuidi-

dicentibus: vt, Sortes est homo vel non homo, Sortes est lapis

ditur.

vel non lapis. Alia est necessaria gratia materie: vt, homo est a-

nimal. Item subdiuiditur, quia alia est necessaria simpliciter (vt

iam dictæ propositiones) Alia secundū quid: vt, Noe fuit & om.

is propositio de preterito vera, dicitur necessaria secundum quid. Et nota qd contradictoria propositionis necessaria, est impossibilis. Pro quo ponitur talis regula, vel consequentia. Si aliqua propositio est necessaria, sua contradictoria est impossibilis: ut, Adam non fuit. Quilibet homo est asinus. Deus non est, quæ sunt contradictoriae harum necessaryarum, Adā fuit, Homo nō est asinus, Deus est.

¶ Propositio contingens eomodo diffinitur quemadmodum propositio possibilis.

Contingens.

¶ Sed contra prædicta arguitur aliquibus modis.

Parsargu.

Primo contra illud, qd propositio vocalis, vel scripta ideo dicitur vera, vel falsa, quia subordinatur mentali, veræ, vel falsæ, cōtra hoc sic arguitur. Formetur propositio vocalis, vel scripta, nulla habita mentali sibi correspondente, & sit illa vocalis (Gratia exempli,) Homo est animal, tunc arguitur sic. Illa ē propositio cathégorica, ergo est propositio. Ultra, ppositio, ergo vera, vel falsa. Antecedens probo, & sequelam similiter: antecedens sic. Habet subiectū, prædicatū, & copulā tanquam partes principales sui: ergo est propositio cathégorica, prima sequela tenet ab inferiori ad superius, est nēpe propositio cathégorica quid inferius ad propositionem. Secūda sequela tenet ā subiecto ad propriam passionem: ut, Est homo, ergo est risibilis.

i. argumē.

¶ Cōfirmat. Talis propō est signū, & nō nōsignificatiuū, ergo significatiuū. Cōsequētia est bona, i cōtradiatorijs. Ultra, significatiuū, ergo verū, vel falsum. Ultra, verū vel falsum, ergo propositio, cū verū vel falsum & propō, sint trīcōuertibiles.

Cōfirma.

¶ Arguitur sic contra illud, qd propositio vocalis non significat verum vel falsum ad placitum, cōtra hoc sic arguitur. Propositio vocalis significat se ad placitum, & ipsa est vera, vel falsa, ergo significat verum, vel falsum ad placitum.

ii. argu.

¶ Confirmatur, sit ista propositio, Hęc propō significat se ad placitum, demonstrando per ly Hęc, ipsammet propositionē. Tūc quero, ve est vera, vel falsa, non secundum, ergo primum quod sic patet. Ita est sicut per ipsam significatur, ergo est vera.

Cōfirma.

✱ *Necessaria & contingenti.* ✱

- iiij. argu. ¶ Arguitur sic contra illud q̄ propositio mentalis non significat verum, vel falsum naturaliter propriè. Omnis propositio mentalis significat se, & ipsa naturaliter propriè est vera vel falsa, ergo naturaliter propriè significat verum vel falsum.
- Confir. ¶ Confirmatur. Propositio mentalis non vltimata est naturalis similitudo vocalis, seu scriptæ sibi correspondentis, & ipsa vocalis vel scripta, sunt veræ vel falsæ, ergo naturaliter propriè significat verum vel falsum.
- iiij. argu. ¶ Quarto arguitur contra diffinitionem propositionis. Ex illa diffinitione sequeretur q̄ ista esset possibilis, videlicet, Omne ens est Deus, sed consequens est falsum, ergo & antecedens. Primam sequelam probo. Ita potest esse sicut per illā significatur, casu q̄ Deus destruat omne ens creatum, tūc ista esset vera, Omne ens est Deus. Sed quod hoc sit falsum probo: quia bene sequeretur, Omne ens est Deus, ergo lapis est Deus. Et Sortes est Deus? Cum sint entia.
- Confir. ¶ Confirmatur. Quia ista in casu esset possibilis, Omne ens est asinus, positoq̄ omnia destruerentur, excepto asino, sed quod, hoc sit falsum patet. Vna descendentiū est impossibilis, ergo ipsa est impossibilis, bene enim sequitur, Omne ens est asinus, Deus est ens, ergo Deus est asinus.
- v. argu. ¶ Quinto arguitur contra diffinitionem propositionis necessariæ sic. Omnis propositio potest non esse, ergo nulla est necessaria, consequentia est bona, & antecedens notum, tam de mentali, quā de scripta, & vocali. Forte respondebis, q̄ non dicitur necessaria quia non potest non esse, sed quia necesse est ita esse, sicut per illam significatur. Contra hoc arguitur sic. Sequeretur q̄ ista esset necessaria Deus est, sed consequens est falsum, cū possit esse falsa, facta mutatione terminorum & significet sicut ista, Chimera est, ergo illa non est necessaria, quia nulla propositio falsa est necessaria.
- Confir. ¶ Confirmatur. Si aliqua propositio esset necessaria, esset ista, putā, Omne ens est, cum sua cōtradictoria sit impossibilis, sed antecedens est falsum, quia multæ eius singulares sunt contingētes: vt, Sortes est, Album est, &c.
- vj. argu. ¶ Sexto arguitur cōtra illud quod dicitur, q̄ propositio de præterito vera est necessaria, quod probo esse falsū, duplici exēplo.

Primo sic. Ista propositio, Deus sciuit Antichristum fore, Deus sciuit Petrum saluari, & sciuit Iudam condemnari ab æterno, sunt propositiones de præterito veræ, tamen non sunt necessarie, cum contingat Antichristum fore, Petrum saluari, Iudam damnari. Itē probatur. Illa propositio quæ potest esse falsa non est necessaria: sed ista, Omnis homo fuit in paradiso terrestri, est de præterito, & fuit vera per medietatem hore, tamen modo est falsa, ergo propositio vera de præterito non est necessaria.

¶ Pars responsiva.

Pars resp.

Ad primum argumentum respondetur ponendo propositiones. Ad. j. arg.

¶ Prima propositio. Potest responderi quod illa propositio vocalis sic formata sit vera, vel falsa: quia licet nulla sit mentalis creata in illo casu, est tamen mentalis increata, cui subordinatur. j. propo.

¶ Secunda propositio. Responderi potest ad argumentum, quod in casu dato, illa propositio vocalis vel scripta, non subordinabitur alicui mentali actuali, saltem creatæ, sed bene aptitudinali, & hoc videtur rationabile, cum iste terminus. Significat sit terminus ampliativus. ij. propo.

¶ Tertia propositio. His admissis, concedende sunt consequentia illata, & sic patet etiam solutio ad confirmationem. iij. propo.

¶ Ad secundum. Quando arguis, Illa propositio significat se & ipsa est vera vel falsa, &c. Concedo totum, significationi naturali & cōmuni, non tamen ad placitum. Ad. ij. ar.

¶ Et ad confirmationem. Hæc propositio significat se ad placitum, &c. Concedo quod significet se, & ad placitum significatione reflexiua, sed non directæ, & sic nihil contra nostram conclusionem. ad onfir.

¶ Ad tertium. Concedo quod omnis propositio mentalis significat se naturaliter communiter, sed non naturaliter propriè. Et ad illud, Ipsa naturaliter propriè est vera, vel falsa, hoc nego quia omnis propositio accidentaliter est vera, vel falsa: ab eo enim quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. Ad. iij. ar.

¶ Ad confirmationem, respondeo, concedendo totum, de men Ad con.

¶ De propositione possibili & impossibili. ¶

tali non ultimata.

ad.iii.ar. ¶ Ad quartū sequeretur q̄ ista esset vera, Omne ens est Deus, &c respondeo distinguendo de ly esse. Nam hæc propositio, Omne ens est Deus, in esse existētiæ actuali, potest esse vera, omni creato annihilato. Sed in esse obiectuali, illa propositio non est vera, quia tunc sequeretur quod lapis esset Deus, quod est falsum. Quia esse essentiae rerum creatarum in mente creata, distinguitur realiter & formaliter à Deo, vel saltem formaliter.

Ad con. ¶ Ad confirmationem quādo infero. Sequeretur quod ista esset vera, vel possibilis, Omne ens est asinus. Sequelā nego, nisi dicas, quod ly esse, intelligatur de esse finito, & actualis existētiæ quia posset Deus destruere cætera, & remanere asinus in esse actuali, & finito.

Ad.v.ar. ¶ Ad quintum respondetur concedendo totum, quia non dicitur necessaria, quia non potest non esse, neq; dicitur necessaria quare quia facta mutatione terminorum, quælibet propositio necatur ne- cessaria potest esse falsa, sed dicitur necessaria, quia stante signifi- cessaria. catione terminorum, non potest aliter esse, quā per ipsam significatur.

Ad cōfir. ¶ Et ad confirmationem respondeo per propositiones.

i. propo. ¶ Prima propositio. Philosoph⁹ teneret illam necessariā, Omne ens est, & suam contradictoriam esse impossibilem: Vnde oporteret eum concedere, alicui⁹ propositionis necessariæ universalis esse multas contingentes singulares: vt ista, Sortes est, Iste equus est, &c.

Ad. vi. ¶ Ad ultimum respondeo, q̄ omnis propositio de præterito vera, est necessaria dummodo non dependeat veritas eius, ab aliquo termino de futuro, & sic patet solutio ad primum. Secūdo dico, q̄ omnis propositio de præterito vera, est necessaria, dummodo subiectum vel prædicatum non distribuatur.

¶ De propositione reflexiua, tam diffinitiuè q; diuisiuè.

Quenam
ppo. dica.
reflexiua ¶ Vñ ad primum. Propositio reflexiua dicitur, quæ significat se, sub ratione alicuius proprietatis logicalis. Vnde omnis ppositio, in qua ponitur terminus qui potest supponere

pro aliqua propositione est reflexiua. Et termini sunt isti, Verū Termini
Falsum, Impossibile, Possibile, Necessarium, Contingens, Parti efficiētes
culare, Vniuersale, Indefinitum, Singulare, Affirmatiuum, Ne- propo.re-
gatiuum. Ex quo sequitur, quod hæ sunt reflexiue, Omnis pro- flexiua,
positio est vera. Nulla propositio est falsa. Omnis ppositio est
singularis. Omnis ppositio est vniuersalis. Et sic de alijs: sicut enī
cognitio cognitionis, & volitio volitionis dicitur reflexiua, ita
propositio significans se aliquammodo, dicitur reflexiua.

¶ Duplex est propositio reflexiua, Alia est non falsificans se, im- Duplex re-
mo verificans se ipsam: vt, Omnis propositio est vniuersalis flexiua.
Omnis propositio est affirmatiua. Alia propositio est parti- Verificā
cularis. Hæ propositiones sunt veræ, dummodo ly Hæ, demon se quid,
stret ipsammet propositionem, quia ad ita esse, sicut per ipsas si-
gnificatur, sequitur illas esse veras.

¶ Alia est reflexiua falsificans se ipsam: vt, Nulla propositio est falsificans
negatiua, quia ad ita esse, sicut per ipsam significatur, sequit ip- se quid,
sam non esse negatiuam, quod est falsum. Hæc est falsa demonstrā
do se ipsam, quia ad ita esse, sicut per ipsam significatur, sequitur
illam esse falsam.

¶ Istarum se falsificantium, alia falsificat se, per se, directē, & imme Reflexiue
diatē, aut nullo casu posito: vt Hæc est falsa, se ipsam demonstrā falsifican-
per ly Hæc. Alia falsificat se per accidens, vel indirectē per ac- tes sic sūt
cidens, aliquo casu posito: vt, Sortes dicit falsum, posito in duplici
quod non dicat nisi istam propositionem, Homo est asinus, & differen.
Plato dicat, Sortes dicit falsum, tunc licet illa, Homo est asinus
sit falsa, tamen nō falsificat se, vel falsificatur: sed falsificatur per
illā prolatā a Platone, scilicet Sortes dicit falsum. Alia falsificat
se immediatē: vt, Hæc est falsa, demonstrans se ipsam. Alia fal-
sificat se mediatē: vt, Hæc est vera, per ly Hæc, demonstrando
suam contradictoriam, puta hanc, hæc non est vera. Tūc ly hæc
primum demonstrando suam contradictoriam esse veram, pu-
ta istam, hæc nō est vera, ostēdit se esse falsam. Ratio, quia per ly
Hæc in prima positum demonstratur, Hæc non est vera, & per
ly Hæc secundum in secunda positum, demonstratur hæc est
vera.

¶ De propositione insolubili, diffinitiuè et diuisiuè.

propo. in
solu. quid

Vò ad primum. **P**ropositio insolubilis, est propositio se ostendens esse veram, & apparet falsa. Vel se ostendens esse falsam, & apparet vera, in aliquo casu: vt, Omnis propositio est falsa, quæ ad ita esse si cut per ipsam significatur, ipsa apparet vera: nēpe, Illa dicitur propositio vera, in qua ita est sic per ipsam significatur, sed ultra hoc sequitur bene, Omnis propositio est falsa & ipsamet est propositio, ergo ipsa est falsa: vel breuius, Omnis propositio reflexiua se falsificans dicitur propositio insolubilis, id est, non facile solubilis: vt, Omnis propositio est falsa, Nulla propositio est negatiua.

¶ Sequitur diuisio harum propositionū.

ois prop.
insolu. est
categor.

Pro quo notandum est, quòd varij sunt modi dicendi circa hanc materiam, sed in præsentiarum notantur tres subtiliores, & magis consentanei rationi.

ait hypo
thetica.

¶ Primus modus dicit, qd ois propositio insolubilis est categorica. ¶ Secundus vero, quòd est hypothetica, sed iste est varius, quia alij dicunt qd est hypothetica formaliter, & alij dicunt qd nō est hypothetica in significando, sed bene in inferendo.

ois prop.
insolubi.
prosi. plu
res.

¶ Tertius modus est, qd omnis propositio insolubilis est propositio plures: & sic secundum diuersos modos, diuersimode, respondendum est. Sed pro clariori notitia ponuntur propositiones, secundum diuersas opiniones.

pro. info.
falsificat se
ipsam.

¶ Prima propositio. Propositio insolubilis est propositio falsificans se ipsam in casu insolubilium.

prop. me-
ta. pōt fal-
sificare se

¶ Secunda propositio. Propositio mentalis potest falsificare se ipsam: vt, Hæc mentalis est falsa, demonstrando per ly Hæc, eandem propositionem.

¶ Tertia propositio. Probabile est qd nulla cognitio in cōplexa

& distincta, sit adæquatè formalis notitia sui ipsi, licet bene cōfusa, quemadmodum conceptus transcendētales significēt alia & se confusē.

¶ Quarta propositio. Possibile est idem esse notitiam complexam sui ipsius: ut, Hæc notitia, Homo est animal, quæ causatur à notitia subiecti & prædicati in complexis, est notitia sui ipsi. iiij. pro.

¶ Quinta propositio. Ad hoc q̄ aliqua propositio dicatur falsificans se, & insolubilis, nō sufficit quòd significet se ipsam sub ratione falsi, sed requiritur quòd ad ita esse, sicut per ipsam significatur sequatur ipsam esse falsam. Ex quo infertur, q̄ istæ non sunt insolubiles, Sortes dicit falsum. Nulla propositio est negatiua. Omnis propositio est particularis, quia posito q̄ non significant se, sed alias propositiones à se distinctas, ad ita esse, sicut per ipsas significatur, non sequitur ipsas esse falsas. v. pro.

¶ Sexta propositio. Illa propositio est insolubilis, quæ præcisè significat se esse falsam: ut, hæc est falsa, demonstrando per ly hæc eandemmet propositionem. vi. pro.

¶ Setima propositio. Aliqua mentalis significat præcisè se esse falsam: ut Hæc mentalis est falsa, nihil significando de sua vocali, vel scripta. Quenam propo. dicatur insolubilis.

¶ Octaua propositio. Hæc est vera, est falsa. Patet per veritatē suę contradictorię, scilicet huius, Hęc non est vera, demonstrando per ly Hęc, primam propositionem. vij. viij.

¶ Nona propositio. Dabilis est propositio vera, quæ præcisè significat se non esse veram: ut, Hęc non est vera, quæ est vera, cū sua contradictoria, putà ista, Hęc est vera, demonstrando per ly Hęc secundum, primam propositionem. ix.

¶ Decima propositio. Omnis propositio significans præcisè se non esse verā, est vera. Et omnis propositio præcisè significans se esse falsam, est falsa: quia aliud est significare se non esse veram, aliud est significare se non esse falsam. x.

¶ Alia est opinio dicens, q̄ omnis propositio insolubilis est hypothetica, & quòd cuiuslibet propositioni vocali, vel scriptę, correspondent duæ mentales, coniunctę per aliquam conjunctionem hypotheticam: ut, huic vocali. Nulla propositio est negatiua, correspondent istę duę in mente, scilicet, Nulla propositio est negatiua. Et hęc nō est negatiua. Itē huic, Omnis propositio est

particularis, & Hæc propositio est particularis, & pro ista opi-
nionem ponuntur aliquæ propositiones.

**Prima p-
positio.** ¶ Prima propositio. Nulla propositio mentalis falsificat se ip-
sam: ut ista mentalis, Nulla propositio est negatiua, non signifi-
cat se, nec supponit pro se, sed pro alijs ab ipsa. Ratio, quia
nulla pars propositionis mentalis potest supponere pro ip-
sa totali mentali, sed bene pars propositionis vocalis, seu scrip-
te. Vnde si formantur hæc propositiones: videlicet. Nullus ho-
mo est animal, & Nullus Deus est, & ista, Omnis propositio
vniuersalis est falsa, & sint solæ illæ duæ propositiones, cum ista,
Omnis vniuersalis est falsa: tunc sic. Prima vocalis est falsa,
puta, Nullus homo est animal, & secunda vniuersalis est falsa,
Nullus Deus est, ergo omnis vniuersalis est falsa, dicitur quod
si ista conclusio, Omnis vniuersalis est falsa, est vocalis, vel scrip-
ta bene inferitur, si tamen est mentalis non sequitur quia nulla
mentalis falsificat seipsam.

ii. propo. ¶ Secunda propositio. Secundum istum modum, nulla menta-
lis, nec vocalis, nec scripta, potest significare totam mentalem
esse falsam.

iii. propo. ¶ Ultima propositio. Vocalis, vel scripta possunt significare
suam partialem mentalem esse falsam: ut, hæc vocalis, Hæc est
falsa, quæ subordinatur huic, hæc est falsa, & hæc est falsa demon-
strando per ly hæc secundum primam mentalem: sed primum
hæc, non demonstrat ipsam mentalem, quia falsificaret seipsam sed
forte demonstrat suam vocalem vel scriptam.

**Insolubilis
est propo
plures.** ¶ Tertius modus dicendi est, quod omnis propositio insolubilis
est propositio plures: & sic non est propositio, nec cathego-
rica, neque hypothetica, subordinatur tamen vocalis, vel scripta
duabus mentalibus in coniunctim captis: ut, hæc vocalis. Nulla
propositio est negatiua: subordinatur his duabus in mente, Nu-
lla propositio est negatiua, Hæc propositio non est negatiua, de-
monstrando primam propositionem per ly hæc, qui modus a plu-
ribus refutatur, tum quia darentur duæ contrariæ simul falsæ: ut
Hæc est falsa, seipsam demonstrando, & Hæc non est falsa, demon-
strando primam, tum quia bene sequitur est propositio plures,
ergo non est propositio, & multa alia inconuenientia, possunt

videri in diuersis authoribus, & hæc sufficiant pro presenti materia gratia breuitatis.

¶ Sequitur de obligatione logica.

Riadum taxat de obligatione sunt nobis tractanda.

¶ Primum, de eius diffinitione.

¶ Secundum, de diuisione suarum specierum.

¶ Tertium vero, de aliquibus difficultatibus tangentibus istam materiam.

¶ Quoad primum. Obligatio est ligatio qua respondens de vincitur opponenti, ad defendendum propositionem, quam opponens præsentat secundum statum, secundum quem admittitur à respondente: vt, Sortes proponit Platoni hanc propositionem, Omnis homo est Romæ, quæ admissa à Platone, tunc Plato est obligatus, & illa propositio est debitum defendendum, & Socrates est cui debetur tale debitum. Obligatio quid.

¶ Dicitur notanter, Secundum eundem statum, quia omnis propositio quæ præsentari potest alicui, vel respondetur ad illam affirmatiue, vel negatiue vel dubie. Exemplum primi. Dicat opponens propono tibi hanc propositionem, Deus est, concedenda est, quia necessaria. Exemplum secundi. Proponat opponens istam propositionem, Homo est asinus, neganda est, quia falsa. Exemplum tertij. Proponatur ista propositio, Papa dormit, nec concedenda, nec neganda, sed dubitanda est. Vnde triplex est status, vel species obligationis, scilicet. Positio, Deposito, Dubiepositio. Triplex modus respondendi.

Vnde positio est obligatio secundum statum affirmatiuum: vt, pono tibi istam, Homo est animal. Pro quo nota, quod septem sunt quæ integrant omnem obligationem, scilicet Triplex status siue species obligationis.

Opponens, Obligans, Respondens, Obligatus, Signum pono, Signum admitto, Res obligata, quod est propositio præsentata, & admissa. Pro ista prima specie obligationis ponuntur aliqua regulæ. Septem sunt quæ integrant omnem obligationem.

✠ De obligatione. ✠

Quod est possibile est admittendum.

Qualiter sit respondendum ad impertinens.

Impertinens quid.

Omne possibile & impossibile secundum quid est admittendum.

Obiectio.

Confr. solutio.

¶ Prima. Omne possibile est admittendum. Quia ad possibile positum nullum sequitur impossibile: ut, Omnis homo currit.

¶ Secunda regula. Ad omne impertinens respondendum est secundum statum suæ qualitatis, hoc est, concedendo, si concedendum est, vel negando, vel dubitando. Pro quo notandum est, quod impertinens est propositio, quæ sequitur ex posito vel repugnat posito. Exemplum primi, ponatur ista propositio, Omnis homo est Romæ. Bene sequitur, Omnis homo est Romæ, ergo nullus homo est Parisius. Exemplum secundi, si ponatur ista propositio, Aliquis homo est Parisius, neganda est, quia pertinetes repugnans posito, putâ, Omnis homo est Romæ. Sed impertinens dicitur propositio, quæ nec sequitur ex posito, nec repugnat eidem, ut stante casu posito contradictio, proponatur ista propositio, Homo est corruptibilis, vel ista, Sortes currit, sunt impertinentes, & respondendum est ad omne impertinens secundum statum suæ qualitatis, vel concedendo si est verum, vel negando si est falsum, vel dubitando si dubium sit.

¶ Ex dictis inferitur talis conclusio. Omne possibile, & impossibile, secundum quid, est admittendum, sed non impossibile simpliciter. Prima pars est nota. Secunda probatur. Primo, quia philosophi concesserunt multas propositiones impossibiles: ut, Tantum unum est. Infinita sunt principia rerum naturalium. Secundo probatur autoritate Scoti, in. ij. dis. j. q. ij. in pri. ait enim Impossibile, quod includit in intellectu suo duo contradictoria, non est admittendum: ut, Homo non est rationalis, quia ex ista bene sequeretur, Homo non est rationalis, & omnis homo est rationalis, quod non est admittendum, sed impossibile secundum quid, & quod primo in intellectu suo, non includit duo contradictoria per consequentiam intrinsecam, bene est admittendum: ut Homo non est risibilis. Et si arguatur. Contra Homo non est risibilis, per te est possibile, bene sequitur, Homo non est risibilis, & Omnis homo est risibilis, ergo due contradictorie simul veræ, consequentia est bona, cum necessariū sequitur ad quod libet. Confirmatur per illud Homo non est rationalis, & omnis homo est rationalis. Respondet doctor subtilis, negando simile, pro quo dicit, quod ex impossibili, non sequitur impossibilius, unde

non sequitur, Homo non est risibilis, ergo homo non est rationalis, vide doctorem, in dis. octava, primo sententiarum. Ponitur exemplum, pro ultima parte precedentis conclusionis, ponatur quod in instanti. a. tu iustificeris: pono tibi istam, Tu nūquam fuisti iustificatus, concedenda est, quia vera: propono tibi illam iterum, post illud tempus tu fuisti iustificatus, neganda est, non quia falsa sed quia semel negata.

¶ Pro maiori declaratione huius speciei, ponuntur aliquæ propositiones possibles.

¶ Prima. Hæc est vera, Homo est asinus & Deus non est. Et si arguatur, hæc copulativa est vera, Homo est asinus & Deus non est, ergo Deus non est & homo est asinus. Respondetur negando consequentiam quia in antecedenti illæ propositiones supponebant materialiter & in consequenti supponunt personaliter. Et si iterum arguatur illa copulativa est vera, ergo quælibet pars eius est vera, concedendum est, quia sequens exposito: ergo ista est vera, Deus non est, & ista est vera, Homo est asinus, concedendum est totum, & si inferatur, Homo est asinus, & Deus non est, neganda est sicut prius.

¶ Secunda propositio. Ponitur etiā ista propositio. Homo est asinus & Deus est, cōvertuntur, admittēdus est casus, quia ita potest esse per novā impositionē. Et si arguatur, Hæc propositiones convertuntur, concedendū est, quia prius concessum. Ergo si una est vera, reliqua est vera, concedendum est, quia sequens exposito ergo si ista est vera Deus est, ista erit vera, Homo est asinus, totū est concedendum sicut prius. Et si arguatur, sed sic est quod Deus est, ergo homo est asinus, ista sequela est neganda, quia iam istæ propositiones supponunt personaliter.

¶ Tertia propositio. Possibile naturaliter est sustentandum tanquam verum: ut, Quilibet homo est Romæ: sed possibile supernaturaliter, quod est impossibile naturaliter, est sustentandum tanquam possibile: ut, beatus moritur. Virgo parit.

¶ Quarta propositio. Concedens possibile naturale, non debet negare consequentias naturales: ut, Tu es Romæ, ergo non es Parisius. Sed concedens possibile supernaturale, potest negare consequentias naturales: ut posito quod tu sis in duobus locis Parisius & Romæ, si arguatur, Tu es Parisius, ergo non Romæ.

Ex impos-
sibili nō se-
quitur im-
possibili⁹.

Obiectio.

Solutio.

Obiectio.

Solutio.

ij. propo.

Obiectio.

Solutio.

ij. propo.

ij. propo.

De petitione.

neganda est ista consequentia naturalis. Item posito quod albedo sit sine subiecto, hæc consequentia est nulla, Albedo est, ergo album est, quia antecedens est possibile supernaturaliter.

v. propo. ¶ Quinta regula. Non tenetur respondens certificare arguentem de omni questione: ut, posito quod solus Sortes sit in scholis, ponatur ista, Sortes non est in scholis, qua admissa, quia possibilis, proponatur ista. Aliquis homo est in scholis, concedatur quia vera & impertinens: Et si queratur quis est ille homo qui est in scholis, non tenetur respondere: quia quocumque homine offenso alio à Sorte est falsum, contra casum. Et si dicat quod ille homo est Sortes, concedit contradictoriā obligati, quod erat, Sortes non est in scholis. Ex quo infertur, quod datur aliqua propositio particularis vera, cuius nulla singularis est concedenda. Item, sint duo homines tantum, Sortes, & Plato: & illi taceant, ponatur ista, Omnis homo loquitur, qua admissa, quia possibilis, proponatur ista, Sortes loquitur, neganda est, quia falsa & impertinens. Et similiter dicendum est de ista, Plato loquitur, hæc etiam sunt sustentandæ, Tu non es obligatus. Nihil est tibi positum, & similia, tam possibilia, quam impossibilia, secundum quod dictum est.

De petitione.

Petitio
quid.

Duplex
est petitio

Petitio (secundum Scotum. in tertio dis. tertia articulo primo) obligat ad subsequendum petitum in factum, id est, ad exercendum aliquem actum super illud quod petitur: ut, Peto te concedere hominem esse asinum. Quæ est duplex: absoluta: ut, in exemplo dato, & dependens, de qua statim videbimus. Tunc sic. Propono tibi istam, Hominem esse asinum, concedenda est, quia semel admissa: proponatur ista, Homo est asinus, si concedis, concedis impossibile, propter possibile: si dubitas, possibile propter impossibile: si negas, facis contra petitum. Respondeo negando illam, Homo est asinus, nec est dubitanda. Et ad illud, Ago contra petitum, nego. Et si iterum proponas. Hominem

esse asinum, concedo. Et si tu arguas, Tu concedis hominem esse asinum, possum negare, me ipsum concedere hominem esse asinum. Et quando inferis, Ergo homo est asinus, nego sequelā, quia ex possibili non sequitur impossibile implicite, me concedere hominem esse asinum est possibile, tamen quod homo sit asinus est impossibile.

¶ Alia est dependens: vt, pono tibi hanc, Hominem esse asinum, donec respondeas affirmatiue, tunc proponatur ista, Hominem esse asinum est tibi petatum, concedatur quia semel admissa: tunc proponatur ista, Homo est asinus, negetur, quia impossibilis: tunc proponatur iterum ista, Homo est animal, concedatur, quia vera: tunc iterum proponatur illa, Hominem esse asinum est tibi positum, tunc, nec affirmet, nec neget, nec dubitet, quia iam solutus est ab obligatione, postquam respondit affirmatiue concedendo istam, Homo est animal. Et sic possunt dari plura exempla siue de petitione absoluta, siue dependenti.

¶ De dubie positione.

Vubie positio est obligatio ad sustinendum positum dubie. Sed nota, quod in hac specie obligationis, non est dubitandum necessarium simpliciter, nec impossibile simpliciter, propter dubie positum: vt dubie ponatur, Antichristus est. Tunc, proponatur ista, Deus est, non est dubitanda, nec neganda sed concedenda, quia vera, & impertinens, nec ista, Homo est lapis, est dubitanda nec concedenda, sed simpliciter neganda, quia impossibilis simpliciter.

Dubiepositio quid.

¶ Nota quod in dubie positione non oportet concedere antecedens scitum esse tale, quia tunc oportet concedere consequens: vt, dubie ponatur illa, Aliquis homo est Hispali, & sit verum quod tu sis Hispali. Tunc proponatur ista, Tu es Hispali, si negas, negas verum & impertinens: si dubitas, dubitas verum & impertinens: sic concedis, tunc argumentor sic. Tu es Hispali, ergo aliquis homo est Hispali. Dico quod ista, Tu es Hispali,

Nota.

¶ De impositione. ¶

nec est concedenda, nec neganda, sed dubitanda, & sic nihil sequitur contra respondentem. Ponit aliud exemplum pro hac dubie positione, dubie ponitur tibi ista, Omnis homo est Romæ, Tunc propono, Tu es Romæ, neganda, quia falsa & impertinē. Et si iterum arguatur, Omnis homo est Romæ, tu es homo, ergo tu es Romæ, illa minor, putā Tu es homo, nec est neganda nec concedenda: non neganda, quia est vera, non concedenda quia tunc oporteret concedere consequens cuius antecedens est dubitatum, sed oportet eam dubitare.

¶ De impositione.

Impositio
quid.

Impositio est obligatio ad sustinendum impositū tanquā verum, vel falsum: ut, impono Homine currere, & Deus est esse simul veræ, & necessarie, qua admissa, quia possibile propono istam, Deus est, non neganda, nec dubitanda est, sed concedenda, quia necessaria, tunc propono istam, Hominem currere, non neganda, nec concedenda, nec dubitanda, quia incongrua. Si proponatur iterum, contra, Hominem currere est necessaria, sicut & illa Deus est, ergo vera, concedendum est totum. Sed propone, & quoties proponatur illa, Hominem currere, respondendum est ut superius, licet concedat illam esse necessariam, & veram, & conuertibilem cum illa Deus est. Item pono q. a. significet sicut ista, Deus est, tunc proponatur. a. vel concedis, vel negas, vel dubitas: si concedis, concedis non propositionem, cum. a. non habeat subiectum, nec prædicatum: si negas, negas istam necessariā Deus est: similiter si dubitas eam, veram vel necessariam.

¶ Item q. a. significet omne illud quod non est, a. Tunc propono istam, Tu es. a. Si concedis, ergo. a. non significat te. Ultra, nō significat te, ergo tu non es. a. Et sic tu es. a. per concessionem, si negas ergo. a. significat te. Ultra. a. significat te, ergo tu es. a. & a. est tu, per conversionem.

¶ Item impono q. a. significet in propositione vera asinum, & in falsa hominem, & in dubia tantum quantum, hoc totum Homo, vel Aliud ab homine. Tunc propono istam, Homo est. a. si concedis,

Si concedis, ergo, a, significat asinum, & sic concedis istam, Homo est asinus. Si negas, ergo a, non significat hominem. Si dubitas ergo dubitas illam, Homo est homo vel aliud ab homine, nega ergo. Sed si negas (ergo, a, significat hominem) ergo negas illam homo est homo, respondeo concedendo consequentias primas, sed nego quod negem illam hō, est homo.

¶ De depositione:

De depositione, quæ est obligatio ad sustinendū Depositio
negatiuē. Deponatur ista, Aliquis homo non est quid.
Malacæ, qua admissa, proponatur ista, Aliquis
homo non est Malacæ, neganda est, quia deposti-
ta. Tunc proponatur ista, Omnis homo est Ma-
lacæ, concedenda est quia oppositum depositi, Tunc propo-
natur ista, Tu es Malacæ, & sit casus quod sis Hispali, neganda est
quia falsa, deinde proponatur ista, Tu es homo, si concedis,
proponatur ista, Tu es Malacæ: si concedis, ergo prius nega-
tum: si negas, ergo sequens ad concessum, & ad oppositum de-
positi negas. Respondeo, negando illā, Tu es homo, quia per-
tinens repugnans.

¶ Nam igitur res postulat ut altiora petamus: atque lucubratio-
num nostrarum operi huic, quod prima Dialecticæ pars voca-
tur, in qua nimirum diffinitur terminus, atque passioneseius, id
est, Suppositio, Ampliatio, Restrictio, Appellatio, Distributio
Expositio, & huiusmodi reliqua ob oculos ponuntur, finem
imponamus. postquam in ea, quæ necessaria sunt ita enucle-
auimus, ut nihil super vacanti, nihilque Sophistarum cauilla-
tionum admitteremus: sed id dumtaxat, quod ingenuis ado-
lescentibus necessum esse, vel saltem utile, omnibus nume-
ris absolutum tradere curauimus. Si quis autem fallacibus cō-
clusiunculis gaudet, (quæ solum ad captandam popularem au-
ram, non autem ad veritatem rei attingendam iuuant) is illius
chateruæ homines, de quibus in principio memini, consulat,
qui certe (nisi ego fallor) usque ad nauseam illi satisficient. Sed
nos ad laudem & gloriam Dei Optimi maximi & sapientissi-
mi dicendi finem faciamus.

Prime partis Dialecticæ, quæ de termino &
de eius passionibus inscribitur finis.

✱ CORRECTIO. ✱

CORRECTOR, LECTORI.

Etsi magnam adhibui diligentiam, Lector optime, ut hæc Titelmani dialectices Ampliatio à Reuerendo Patre Fratre PETRO FERMOSELLO nuperrimè edita, ab omnibus repurgata mendis in medium prodiret: nonnulla tamen animum vigilem latuerunt, ex quibus illa quæ remorari te poterant hic appendicè tradita accipe.

- ¶ Primū omnium fo. primo, pagina. ij. linea. xxvij. pro fontā. l. fontē
- ¶ Folio. xliij. pagina. ij. linea. xx. pro significare, lege significare.
- ¶ Eodem & eadē pagina. linea. xxx. pro proportionē lege propositione
- ¶ Folio. xxvij. pagina prima, linea. xvj. pro hæc lege æque.
- ¶ Fo. xxxj. pagina secūda, linea. xxvj. pro iusta lege iuxta.
- ¶ Fo. xxxvij. pagina. ij. linea. xxxvj. pro et lege neq3.
- ¶ Fo. xxxix. pagina prima, linea. xij. pro si licet lege scilicet.
- ¶ Fo. xlvij. pagina prima linea. xij. pro propositionis. l. ppositiones
- ¶ Fo. xlvij. pagina. j. linea. vij. l. cui non preponitur, ibi. n. de est nō
- ¶ Fo. lv. pagina. ij. linea vltima. pro & lege. &c.
- ¶ Fo. lxij. pagina prima, linea vltima, pro sinum lege suum.
- ¶ Eodem, pagina. ij. linea. ij. deme quod, & lege quando. (det.
- ¶ Fo. lxxiiij. pagina. j. linea. xxvj. l. Petrus qui sedet disputat: deest se
- ¶ Fo. lxxv. pagi. ij. linea. xij. deest nō: itaq3. l. omnis canis nō in quantum latrabilis non est animal.
- ¶ Fo. lxxix. pagina & linea prima deest hō, lege ergo homo.
- ¶ Folio. xcij. pagina prima, linea. xxij. pro caput lege capi.
- ¶ Fo. xcvi. pagina prima, linea. ij. deest hoc.
- ¶ Fo. xcviij. pagina prima, linea. xxvj. pro incipit. lege incipiet.
- ¶ Fo. c. pagina prima, linea vltima pro & lege est.
- ¶ Fo. cij. pagi. prima. li. xxij. pro expredictis, lege expeditis.

Adhæc sunt alia leuiora, ut nonnullæ orthographicae observationes, cuiusmodi sunt, æ, pro, œ, ff, pro, f, &c. punctorum quorundam & commatum non seruatus ordo: item accentus non recte signati, quandoquidem de sunt notule illæ quibus literarum spiritus solet signari, Hinc factum est, ut pro acuto graui, & vice versa, pro graui acuto abuteremur: numerus quoque foliorum in nonnullis deficit, & in nonnullis est transmutatus: & alia excussum inertia quæ vel Lynceum (ut reputo) laterent. Quæ omnia finem facturum omitto. Bene vale lector amice, & nostris laboribus feliciter frui.

Spernere vis mortē: Vis purā vivere vitā.

cxliii.

Vis feri sapiens, virq; probus: Vigila.

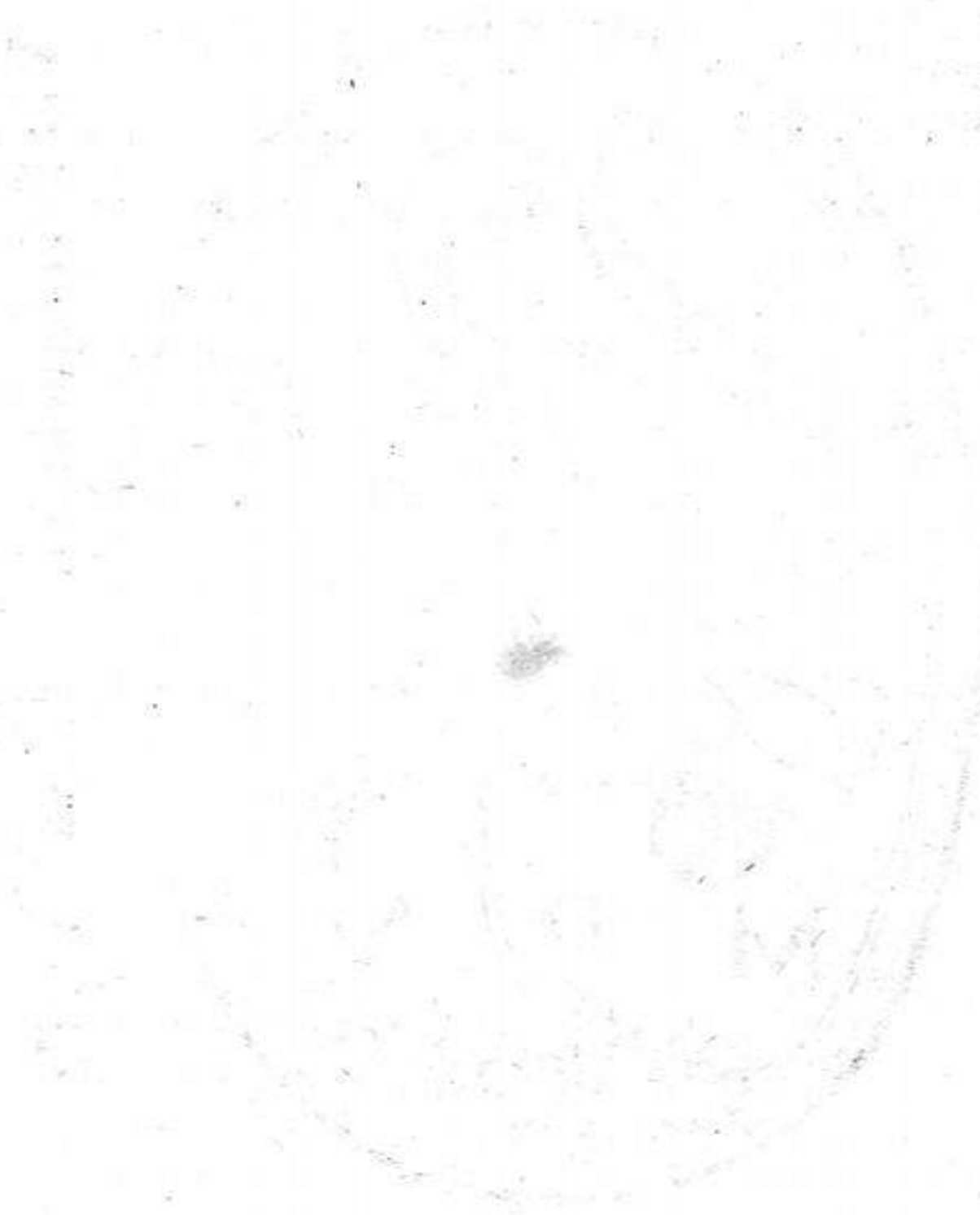
✱ ABCDEFGHIKLMNOP.
Omnes sunt quaterni, præter ✱ & P, qui sunt duerni.
Hispani.

Excudebat Martinus Montesdoca.
Anno, M.D.L.V.

P ii

RECEIVED
JAN 10 1900
LIBRARY OF THE
BUREAU OF LANDS
WASHINGTON, D. C.